Esitiist. tsto 128 / 19.10.1984

HAUHON MUINAISJÄÄNNÖKSET

Inventointi 1983

Jyri Saukkonen

S I S Ä L L Y S L U E T T E L O

	Sivu
JOHDANTO	3
KOHDEHAKEMISTO (kohteet numerojärjestyksessä)	7
ESINEHAKEMISTO (löydöt numerojärjestyksessä)	17
KOHTEIDEN JAKAUTUMINEN PERUSKARTOILLE 1:20 000	26
HAUHON KUNNAN SIJAINTI YLEISKARTALLA 1:1000 000	27
YLEISKARTTA 1:50 000 LÖYTÖPAIKOISTA	28
MUINAISJÄÄNNÖSTEN SELOSTUKSET NUMEROJÄRJESTYKSESSÄ	29-409
PAIKAT, JOISTA ON TIETOJA ESIHISTORIAN TOIMISTON ARKISTOSSA, MUTTA JOTKA EIVÄT OLE MUINAISJÄÄNNÖKSIÄ	411
ESINEET, JOTKA ON LÖYDETTY LUOPIOISIIN LIITETYSTÄ KAUKKALAN KYLÄSTÄ KYLÄN VIELÄ KUULUESSA HAUHOON	412
DIALUETTELO	413
NEGATIIVILUETTELO	425
VALOKUVAT	438

JOHDANTO

Tämän Hauhon inventoinnin kenttätyöt on tehty touko-, syys- ja lokakuussa 1983; maastotyötä kertyi kaikkiaan 22 päivää jakautuen eri kuukausille seuraavasti: toukokuu 1 pv, syyskuu 5 pv ja lokakuu 16 pv. Työn kustansi Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Hauhon lisäksi inventointiohjelmaan kuuluivat myös Tuulos ja Lammi. Kaikkien kolmen kunnan inventointeihin oli myönnetty yhteensä 22 000 mk:n määräraha.

Inventoinnin lähtökohtana ovat olleet luonnollisesti museoviraston esihistorian toimiston arkistotiedot Hauhon kiinteistä muinaisjäännöksistä ja irtolöydöistä. Aiemmista tutkimuksista on mainittava ennen kaikkea Oiva Keskitalon Hauhon kiinteiden muinaisjäännösten inventointikertomus (1941 ja 1945). Lisäksi on joukko tarkastus- ja kaivauskertomuksia. Kiinteiden muinaisjäännösten osalta tärkeänä lähtökohtana on ollut myös luettelo Hauhon kiinteistä esihistoriallisista muinaisjäännöksistä (seutukaavaliittoluettelo). Hauhon irtolöytöjen löytöpaikkoja ei ole kartoitettu aiemmin, joten näiden osalta lähtökohtana ovat olleet pääluettelon, lappuluetteloiden ja verifikaattien tiedot. Muutamien irtolöytöjen löytöpaikat on selvitetty tosin edellä mainitussa Keskitalon inventointikertomuksessa.

Esihistorian toimiston arkistotietojen lisäksi on käytetty hyväksi myös ns. Reinholmin ja Gottlundin kokoelmia museoviraston kirjastossa sekä kirjallisuutta, josta mainittakoon Axel Heikelin kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa (1878) sekä Hauho-Seuran julkaisu Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Näissä mainitaan sellaisiakin paikkoja, joista ei ole tietoja esihistorian toimiston arkistossa; tämä koskee, vielä selvemminkin, Reinholmin ja Gottlundin kokoelmia. Hauhosta sen sijaan ei ole kirjoitettu pitäjänhistoriaa, mutta museoviraston kirjastossa on kyllä oikovedoksena Oiva Keskitalon Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria (1959), joka on ollut luonnollisesti varsin tärkeä lähde sekin. Lopuksi on käytetty hyväksi muutamia Helsingin yliopiston arkeologian laitoksella säilytettäviä pro gradu -töitä.

Kertomuksessa kukin löytöpaikka on saanut omat kohdenumeronsa. Kunkin kohteen selostuksen jäljessä on luettelo käytetyistä lähteistä. Näiden osalta pääperiaatteena on pidetty sitä, että mukaan on otettu lä-

hinnä sellaisia, jotka käsittelevät erityisesti ko. paikan sijaintia ja/tai luonnetta. Sen sijaan vain löytöpaikan esineisiin keskittyvät tutkimukset on jätetty pois. Lisäksi mukaan on pyritty kokoamaan sellaisia vanhoja arkistolähteitä (esihistorian toimiston arkiston lisäksi), joissa paikkaa kosketellaan vaikka näillä tiedoilla ei olisikaan ensiarvoista arkeologista merkitystä. Lähteissä on sekä painettuja että arkistolähteitä, aikajärjestyksessä, mutta näissä ei luetella tarkastus-, kaivaus- tai inventointikertomuksia, koska nämä tutkimukset mainitaan jo kunkin kohteen alussa.

Maastotyössä tarkoituksena on ollut ennen kaikkea selvittää ennestään tunnettujen irtolöytöjen löytöpaikat ja paikallistaa kiinteät muinaisjäännökset, mutta myös uusia löytöpaikkoja on etsitty. Aluksi löytöpaikat on etsitty peruskartoilta (1:20 000) löytötietojen perusteella. Koska näin ei ole pystytty selvittämään kaikkia paikkoja edes likimainkaan, lähempiä tietoja löytöpaikkojen sijainnista on jouduttu kyselemään paljon paikkakuntalaisilta, jotka suhtautuivatkin työhön poikkeuksetta hyvin myötämielisesti. Erityisesti on mainittava maanviljelijä Mikko Tapola, jonka paikallistuntemus oli ratkaisevan tärkeää Alvettulan kylän vanhojen kaivauspaikkojen määrittelyssä. Hän muisti hyvin Sakari Pälsin kaivaukset 1930-luvulla ja jopa esineiden löytöpaikkojakin.

Kertomuksessa löytöpaikkojen sijainti on ilmoitettu peruskoordinaatistossa. Joidenkin paikkojen kohdalla koordinaateissa on eroa aiempiin tietoihin nähden, mutta tämän kertomuksen tiedot ovat luotettavammat näiltä osin. Mikäli muinaisjäännöksen tarkka tai edes arvioitu löytöpaikka ei ole tiedossa, on ilmoitettu sen tilan päärakennuksen koordinaatit, jonka mailta esine on löydetty. Kun tarkka paikka on tiedossa, tämä on merkitty peruskarttakopiolle punaisella. Mikäli kohde on laajaalainen (muinaislinna, kalmistomäki, kvartsi-iskoksien löytöalue), on ilmoitettu koko alueen koordinaatit alueen ääripisteistä mitattuina. Tällainen laaja alue on sitten kokonaan punattu tai sen alueella olevat erilliset löytökohdat on merkitty pisteinä. Mikäli löytöpaikka on pystytty määrittelemään vain jollekin suppeahkolle alueelle, koko tämä alue on rajattu tussilla. Jos löytöpaikka tiedetään vain kylän tarkkuudella, on ilmoitettu ne peruskartat osineen, joilla ko. kylän alueita on. On otettava huomioon, että varsinkin kun kyseessä ovat kivikautiseen asuinpaikkaan viittaavat löydöt, löytöalueen laajuus ei merkitse välttämättä asuinpaikan kokonaislaajuutta, joka voi olla paljon suurempikin. Usein saattaa yhdeltä mahdollisesti yhtenäiseltä asuinpaikka-

alueelta olla löytöjä eri kohdista jonkin matkan päässä toisistaan. Tällöin kukin löytökohta on merkitty omaksi kohteekseen (peruskartan 1:20 000 sallimissa puitteissa), mutta jonkin kohdan yhteydessä on selvitetty inventoijan käsitys kohteiden mahdollisesta yhteenkuuluvuudesta ja muissa kohdissa on tähän kohtaan vain viitattu lyhyesti.

Kertomukseen on otettu esihistoriallisten muinaisjäännösten lisäksi myös historiallisen ajan muinaisjäännöksiä (maavallituksia, rajakiviä ja -paikkoja) siinä määrin kuin näitä on käytetyissä lähteissä tavattu. Näiltä osin kertomus siis ei ole varmaankaan täydellinen. Uhrilähteiksi on laskettu kaikki sellaisetkin lähteet, joiden veteen on liittynyt vain jokin uskomus. Sellaisista paikoista, joista on tietoja esihistorian toimiston arkistossa, mutta jotka eivät ole muinaisjäännöksiä, on oma erillinen luettelonsa sivulla 411.

Jos jonkin paikan tarkka luonne ei ole selvillä löytöjen vähäisyyden tai laadun tai puutteellisten tietojen vuoksi, löytöpaikan määrityksen jäljessä on kysymysmerkki. Useimmat tällaiset paikat ovat sellaisia, joilta on vain jokunen kvartsi-iskos, jolloin löytöjen vähäisyys ja/tai "epämääräisyys" aiheuttavat sen, että ei voida olla varmoja, onko kyseessä todella kivikautinen asuinpaikka vai ei. Muutamissa tapauksissa on jouduttu turvautumaan kysymysmerkkiin, kun on ollut vaikea ajoittaa yksittäisiä koristeettomia saviastianpaloja. Useimpia tällaisia saviastianpaloja olen pitänyt mahdollisesti rautakautisina, mutta ajoituksien epävarmuudesta on erikseen huomautettu myös löytöhakemistossa.

Muimaisjäännösten luokitus (I-III) tarkoittaa seuraavaa:
- luokka I: muinaisjäännös säilytetään sellaisenaan
- luokka II: muinaisjäännös rauhoitetaan tutkittavaksi, jonka jälkeen se siirretään luokkaan I tai II
- luokkaa III: tuhottu tai tutkittu kohde, jonka enempi säilytys ei ole tarpeen tai sellainen paikka, jonka tarkka sijainti ei ole tiedossa

On selvää, että inventoinnissa ei voitu saada selville kaikkia Hauhon muinaisjäännöksiä. Sekä kivi- että rautakautisia asuinpaikkoja ja kalmistoja on vielä löytymättä, varmoja pronssikauden löytöjä on vain pari kappaletta. Tämä perussselvitys antanee kuitenkin jonkinlaisen pohjan jatkotutkimuksille.

Inventoinnin perusteella tunnetaan Hauholta kiinteitä muinaisjäännöksiä seuraavasti:

- kivikautisia asuinpaikkoja 65 kpl, joista 25 epävarmaa (monet paikat voivat olla laajempien yhtenäisten asuinpaikka-alueiden erillisiä löytökohtia)
- varhaismetallikautinen asuinpaikka
- muinaislinnoja 2 kpl, joista toinen epävarma
- erilaisia rautakautisia kalmistoja ja hautoja 9 kpl, joista parikolme epävarmaa (lisäksi lukuisa joukko kalmistoihin viittaavia esinelöytöjä)
- kuppikiviä ja -kallioita 13 kpl
- kalliossa oleva luontainen kuoppa, johon on liittynyt uskomuksia
- uhrilähteitä 12 kpl
- uhripuu (hävitetty)
- rautakautisen "aarrekätkön" löytöpaikka
- erilaisia kiviröykkiöitä ja -raunioita 10 paikassa (ajoitukset arvailua, osa voi olla varhaismetallikautisia hautaröykkiöitä, osa historiallisen ajan viljelysraunioita)
- todennäköisesti historiallisen ajan hautapaikkoja 3 kpl
- mahdollisesti kiinteä hioinkivi (hävitetty)
- kiviliesi tai -liesiä 2 paikassa
- kivivalli
- vanhoja rajakiviä ja -paikkoja 8 kpl
- historiallisen ajan maavallituksia 3 kpl
- paikannimiä, jotka saattavat merkitä muinaisjäännöstä 2 kpl
- pelättyjä paikkoja 7 kpl

Eräiden kertomuksen valokuvien huono laatu johtuu negatiivien kehityksessä tehdyistä virheistä ja/tai heikosta vedostuksesta; suurin osa tällaisistakin kuvista lienee siis kelvollisia mahdollista myöhempää käyttöä ajatellen. Kaikkien kuvien mukaanotto kertomukseen on katsottu välttämättömäksi, jotta löytöpaikat kävisivät ilmi myös tällä tavoin.

Helsingissä 3. elokuuta 1984

Jyri Saukkonen

KOHDEHAKEMISTO (kiinteät muinaisjäännökset alleviivattu)

Kohteen n:o	Kylä	Paikka	Paikan määritys
1	Kirkonkylä	Torninmäki	- kivik. löytöpaikka
2	Hauhon Hyömäen ja Pappilankylän sekä Hattulan Lusin ja Mäenpään kylien rajapaikka	Hämeskivi	- vanha rajakivi
3	Pappilankylä	Pappilankärki	- kivik. asuinpaikka (?)
4	Pappilankylä	Lammasoja 1	- kivik. asuinpaikka (?)
5	Pappilankylä	Lammasoja 2	- kivik. asuinpaikka (?)
6	Hyömäki	Lammasoja 3	- rautak. löytöpaikka
7	Hyömäki	Lammasoja 4	- kiviraunio
8	Hyömäki	Lammasoja 5	- rautak. löytöpaikka
9	Hyömäki	Kuudennes (Sariola)	- rautak. löytäpaikka
10	Hyömäki	Rantala	- kivik. löytöpaikka
11	Hyömäki	Miekkapetäjä	- vanha rajapaikka
12	Hyömäki	Yli-Kämäri 1	- kivik. löytöpaikka
13	Hyömäki	Yli-Kämäri 2	- kivik. asuinpaikka (?)
14	Hyömäki	Yli-Kämäri 3	- kivik. asuinpaikka (?)
15	Hyömäki	Pelpinen	- kivik. asuinpaikka (?)
16	Hyömäki	Kurkovuoren lähde	- uhrilähde
17	Ilmoila (?)	Vermasvuori	- pelätty paikka
18	Ilmoila	Kämäri	- kivik. löytöpaikka
19	Ilmoila	Kansakoulu	- rautak. löytöpaikka
20	Ilmoila	Patakallio	- luontainen kuoppa kalliossa, johon liittynyt uskomuksia
21	Ilmoila	Päivärinta	- rautak. löytöpaikka
22	Ilmoila	Seppälä	- kivik. löytöpaikka
23	Ilmoila	Märinkallio	- pelätty paikka
24	Ilmoila	Nuorisoseuratalo	- hävitetty rautak. hautaröykkiö
25	Ilmoila	Kalomäki 1	- kivik. löytöpaikka
26	Ilmoila	Kalomäki 2	- rautak. polttokenttä- ja ruumishautakalmisto
27	Ilmoila	Kalomäki 3	- rautak. löytöpaikka
28	Ilmoila	Vähä-Sipilä	- rautak. löytöpaikka

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
29	Ilmoila	Kyömilä (Iso-Sipilä)	- rautak. löytöpaikka
30	Ilmoila	Lehtisen torppa	- rautak. löytöpaikka
31	Ilmoila	Korventaustan lähde	- uhrilähde
32	Ilmoila	Hautamäki	- paikannimi, joka saattaa merkitä muinaisjäännöstä
33	Ilmoila	Luri	- kivik. löytöpaikka
34	Ilmoila	Lentolankärki 1	- kivik. asuinpaikka
35	Ilmoila	Lentolankärki 2	- kivik. asuinpaikka
36	Ilmoila	Lentolankärki 3	- kivik. asuinpaikka
37	Ilmoila	Lentolankärki 4	- rautak. löytöpaikka
38	Ilmoila	Lentolankärki 5	- hävitetty rautak. hauta-röykkiö
39	Ilmoila	Lentolankärki 6	- kivik. asuinpaikka (?)
40	Ilmoila	Lentolankärki 7	- varhaismetallik. asuin-paikka ja rautak. hauta-röykkiö
41	Ilmoila	Lentolankärki 8	- rautakautinen poltto-kenttäkalmisto
42	Ilmoila	Karkelus 1	- kivik. asuinpaikka (?)
43	Ilmoila	Karkemus 2	- kivik. asuinpaikka (?)
44	Lautsia	Neitsytsaari	- hist. ajan maavallitus
45	Lautsia	Raatosaari	- hist. ajan hautapaikka (?)
46	Ilmoila	(?)	- kivik. löytöpaikka
47	Ilmoila	Kauppila (?)	- kivik. löytöpaikka
48	Ilmoila (?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
49	Ilmoila (?)	(?)	- rautak. löytöpaikka
50	Ilmoila (?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
51	Ilmoila (?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
52	Ilmoila (?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
53	Ilmoila (?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
54	Ilmoila (?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
55	Ilmoila (?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
56	Ilmoila (?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
57	Ilmoila	(?)	- hist. ajan löytöpaikka
58	Lehtelä	Naakka	- rautak. löytäpaikka
59	Lehtelä	Tervamäki 1	- kivik. asuinpaikka ja rautak. löytöpaikka (?)
60	Lehtelä	Tervamäki 2	- rautak. (?) löytöpaikka

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
61	Aikkola ja Lehtelä	Tervamäki 3	- kivik. asuinpaikka
62	Aikkola	Tervamäki 4	- kivik. asuinpaikka
63	Aikkola	Liinaniemi 1	- kivik. asuinpaikka
64	Aikkola	Liinaniemi 2	- kivik. asuinpaikka (?)
65	Aikkola	Liinaniemi 3	- kivik. asuinpaikka (?)
66	Aikkola	Liinaniemi 4	- kivik. asuinpaikka
67	Aikkola	Liinaniemi 5	- kivik. asuinpaikka (?)
68	Aikkola	Liinaniemi 6	- kivik. asuinpaikka
69	Uusikylä	Mäkelä (?)	- kivik. löytöpaikka
70	Matkantaka	Matkantaustanlahti	- kivik. asuinpaikka
71	Matkantaka	Äyrikkälä	- kivik. löytöpaikka
72	Matkantaka	Kartano	- hist. ajan(?) hautapaikka
73	Matkantaka	Vapunkorven tie	- rautak. löytöpaikka
74	Matkantaka	Vapunkorpi	- rautak. löytöpaikka
75	Alvettula	Hykkyräisen Vuorenalussa	- rautak. tai hist. ajan löytöpaikka
76	Matkantaka	Rompsenoja	- kivik. löytöpaikka
77	Hyömäki	Hankala	- kivik. löytöpaikka
78	Hyömäki	Anttila	- kuppikivi
79	Hyömäki	Virma	- kivik. löytöpaikka
80	Hyömäki	Kämäri	- kivik. löytöpaikka
81	Hyömäki	Kämäri (?)	- kivik. löytöpaikka
82	Hyömäki	Nisula	- kuppikivi
83	Hyömäki	Lyömäki 1	- kahdeksan(?) rautakautista maansekaista hautaröykkiötä
84	Hyömäki	Lyömäki 2	- kuppikivi
85	Hyömäki	Lyömäki 3	- rautak. polttokenttäkalmisto
86	Hyömäki	Lyömäki 4	- kivik. löytöpaikka
87	Hyömäki	Nurmi	- kivik. asuinpaikka
88	Hyömäki	Väinölänlahti	- kiviliesiä maan alla
89	Hyömäki	Matinluhta	- rautak. (?) löytöpaikka
90	Hyömäki	Niemenvainio 1	- kivik. asuinpaikka
91	Hyömäki	Niemenvainio 2	- kivik. asuinpaikka (?)
92	Hyömäki	Niemenvainio 3	- kivik. löytöpaikka
93	Hyömäki tai Vitsiälä	Niemenvainio 4	- rautak. löytöpaikka

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
94	Hyömäki	Niemenvainio 5	- kivik. löytöpaikka
95	Alvettula	Adenius	- rautak. polttokenttäkalmisto tai hautaröykkiö
96	Alvettula	Männistönmäki	- kivik. löytöpaikka
97	Alvettula	Männistö (?)	- kivik. löytöpaikka
98	Alvettula	Männistönmäen santakuoppa	- rautak. polttokenttä- ja ruumishautakalmisto
99	Alvettula	Hykkäri (?)	- kivik. löytöpaikka
100	Alvettula	Solperi (Soiniemi)	- kiviraunio
101	Alvettula	Rantala	- kivik. löytöpaikka
102	Alvettula	Alvettulanjoki	- kivik. löytöpaikka
103	Alvettula	Omettamäki	- rautak. löytöpaikka
104	Alvettula	Jurvala 1	- kivik. asuinpaikka (?)
105	Alvettula	Jurvala 2	- kuppikivi
106	Alvettula	Jurvan hiekkakuoppa	- rautak. löytöpaikka
107	Alvettula	Rantaperkiö 1	- kivik. löytöpaikka
108	Alvettula	Rantaperkiö 2	- kivik. löytöpaikka
109	Alvettula	Eslin	- kivik. löytöpaikka
110	Alvettula	(?)	- rautak. löytöpaikka
111	Lautsia	Lautsianniemi	- hist. ajan maavallitus
112	Alvettula	Kylänloistenkärki	- kiviröykkiö ja hist. ajan maavallitus
113	Lautsia	Kyläläinen	- kivik. löytöpaikka
114	Matkantaka	Särkisilta (?)	- kivik. löytöpaikka
115	Lautsia	Teponlinna	- muinaislinna
116	Vuolijoki	Vuolijärvi 1	- kivik. asuinpaikka (?)
117	Vuolijoki	Vuolijärvi 2	- kivik. asuinpaikka (?)
118	Vuolijoki	Vuolijärvi 3	- kivik. asuinpaikka
119	Vuolijoki	Vuolijoki 1	- kivik. löytöpaikka
120	Vuolijoki	Vuolijoki 2	- kivik. asuinpaikka
121	Miehoila	Mustalahti	- rautak. löytäpaikka
122	Miehoila	Savikko 1	- kivik. löytäpaikka
123	Miehoila	Savikko 2	- kivik. löytöpaikka
124	Miehoila	Konaanjärvensaari	- kivik. löytöpaikka
125	Miehoila	Lokajoki 1	- kivik. asuinpaikka
126	Miehoila	Lokajoki 2	- kivik. asuinpaikka
127	Miehoila	Lokajoenlahti(?)	- kivik. löytöpaikka
128	Torvoila	Kansakoulu	- kivik. löytöpaikka
129	Torvoila	Kalmisto	- paikannimi, joka saattaa merkitä muinaisjäännöstä

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
130 a-b	Miehoila	Yli-Hääsiä eli Ojala(?)	- kivik. löytöpaikka
131	Miehoila	Ittilä eli Höllä	- kivik. löytöpaikka
132 a-b	Miehoila	Yli-Maula(?)	- kivik. löytöpaikka
133	Miehoila	Porsoon lähde	- uhrilähde
134	Miehoila(?)	(?)	- rautak. tai hist. ajan löytöpaikka
135	Miehoila(?)	(?)	- rautak. tai hist. ajan löytöpaikka
136	Miehoila(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
137	Miehoila(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
138	Miehoila(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
139	Torvoila	Kaivola	- kivik. löytöpaikka
140	Torvoila	Ylhäinen 1 (Tuomistonmäki)	- kuppikivi
141	Torvoila	Ylhäinen 2	- hävitettyjä kiviraunioita
142	Torvoila	Ylhäinen 3	- kivik. asuinpaikka
143	Torvoila	Ylhäinen 4	- kivik. asuinpaikka(?)
144	Torvoila	Löyttyniemi 1	- kivik. asuinpaikka(?)
145	Torvoila	Löyttyniemi 2	- kivik. asuinpaikka(?)
146	Torvoila	Kalle-talo(?)	- kivik. löytöpaikka
147	Miehoila	Hiiriniemi	- kivik. löytöpaikka
148	Kyttälä	Rompseen lähde	- uhrilähde
149	Vitsiälä	Karjusaari	- kiviröykkiö
150	Vitsiälä	Lumiaissaari eli Lumiainen	- hävitetty ns. Lapinraunio
151	Vitsiälä	Töyrynmäki	- kivik. asuinpaikka
152	Vitsälä	Ruojanlähde	- uhrilähde
153	Vitsiälä	Eerola tai Rantala	- rautak. löytöpaikka
154	Vitsiälä	Brandtville eli Puuppo	- kivik. löytöpaikka
155	Vitsiälä	Kotkon maa	- rautak. löytöpaikka
156	Vitsiälä	Karkaustöyrä	- kivik. löytöpaikka
157	Vitsiälä	Kotkonharju	- kivivalli
158	Vitsiälä	Euttulammi	- kivik. löytöpaikka
159	Vitsiälä	Seppälän Salopelto	- rautak. löytöpaikka
160	Kirkonkylä	Hakalammi	- rautak. löytöpaikka
161	Vitsiälä(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
162	Vitsiälä(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
163	Kirkonkylä	Pappila	- kivik. löytöpaikka
164	Kirkonkylä	Kirkko	- rautak. löytöpaikka
165	Kirkonkylä	Kapakka	- rautak. hautaröykkiö
166	Kirkonkylä	Wansen	- rautak. löytöpaikka
167	Kirkonkylä	Hillberg	- kivik. löytöpaikka
168	Kirkonkylä	Suojeluskuntatalo	- rautak. löytöpaikka
169	Kalaila	Yli-Pietilä	- rautak. löytöpaikka
170	Kalaila	Utterin lähde	- uhrilähde
171	Porras	Utterinvuori	- hävitetty uhripuu (Tupsumänty)
172	Kalailan ja Portaan kylien rajapaikka	Henkivuoren eli Utterinvuoren pyykki	- vanha rajapaikka
173	Kalaila(?)	(?)	- rautak. löytöpaikka
174	Porras	Vastamäki	- hävitetty rautak. hautaröykkiö(?)
175	Porras	Vastamäki(?)	- kivik. löytöpaikka
176	Lehdesmäki	Lehdesmäki 1	- kivik. löytöpaikka
177	Lehdesmäki	Lehdesmäki 2	- rautak. "aarrekätkön" löytöpaikka
178	Lehdesmäki	Lehdesmäki 3	- hist. ajan(?) hautapaikka
179	Lehdesmäki	Punikenlähde	- uhrilähde
180	Joenkylä	Lehdesmäenjoki 1	- kivik. asuinpaikka
181	Joenkylä	Joen talo	- kivik. löytöpaikka
182	Joenkylä	Lehdesmäenjoki 2	- kivik. asuinpaikka
183	Joenkylä	Länsi-Pyhäjärvi 1	- kivik. asuinpaikka(?)
184	Joenkylä	Länsi-Pyhäjärvi 2	- kivik. asuinpaikka
185	Joenkylä	Länsi-Pyhäjärvi 3	- kivik. asuinpaikka
186	Joenkylä	Länsi-Pyhäjärvi 4	- kivik. asuinpaikka
187	Lehdesmäki	Mäntymäki 1	- kivik. asuinpaikka
188	Lehdesmäki	Mäntymäki 2	- kivik. asuinpaikka(?)
189	Rukkoila	Iso-Luotia 1	- kivik. asuinpaikka(?)
190	Rukkoila	Iso-Luotia 2	- kivik. asuinpaikka ja rautak. löytöpaikka
191	Rukkoila	Iso-Luotia 3	- kivik. asuinpaikka
192	Rukkoila	Hannula 1	- rautak.(?) löytöpaikka
193	Rukkoila	Hannula 2	- kivik. asuinpaikka
194	Rukkoila	Hannula 3	- kivik. asuinpaikka
195	Rukkoila	Hannula 4	- kivik. asuinpaikka

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
196	Rukkoila	Hannula 5	- rautak. kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä
197	Rukkoila	Ylhäinen	- rautak. löytöpaikka
198	Rukkoila	Sorratti	- kivik. löytöpaikka
199	Rukkoila	Halkoniemi	- kivik. löytöpaikka
200	Rukkoila	Lampaansalmi	- myöhäiskivik. tai pronssik. löytöpaikka
201	Sotjala	Teuronkallio	- kivikraunion pohja
202	Sotjala	Hallaminjärventie	- kiviröykkiöitä
203	Mustila	Mattila	- kivik. löytöpaikka
204	Sotjala	Hiilenkallio	- matala kiviraunio(?)
205	Mustila	(?)	- uhrilähde
206	Mustila	(?)	- rautak. löytöpaikka
207	Sappee	Kiuvasaho	- "jättiläisen kiuvas"
208	Sappee	Rukkoilanojan päällys	- "jättiläisen kiuvas"
209	Sappee	Konttilakorven tähti	- uhrilähde
210	Sappee	Lautalahdenmaa	- "jättekast"
211	Sappee	(?)	- kivik. löytöpaikka
212	Sappee	(?)	- kivik. löytöpaikka
213	Sotjala(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
214	Sotjala ja Porras	Hyypiönvuori	- muinaislinna(?)
215	Sotjala tai Porras(?)	Hyypiön kallio(?)	- kivik. löytöpaikka
216	Sotjala	Hopealähde	- uhrilähde
217	Hauhon Sotjalan ja Kokkilan sekä Tuuloksen Juttilan ja Sairialan kylien rajapaikka	Someronvuoren pyykki	- vanha rajapaikka
218	Sotjala	Hovinkartano	- kuppikivi
219	Sotjala	Halukkamäki	- rautak. kalmisto(?)
220	Porras	Jokela	- kivik. löytöpaikka
221	Sotjala	Kotkijärven ranta	- kivik. löytöpaikka
222	Porras	(?)	- kivik. löytöpaikka
223	Portaan, Kalailan, Ajorannan ja Kyttälän kylien välinen rajapaikka	Sudenhaudan pyykki 2	- vanha rajapaikka
224	Sotjalan, Portaan ja Hahkialan kylien välinen rajapaikka	Sudenhaudan pyykki 2	- pelätty paikka

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
225	Sotjalan ja Hahkialan kylien välinen rajapaikka	Kenkivuoren pyykki	- vanha rajapaikka
226	Kyttälä	Työsaari	- kiviröykkiöitä
227	Kyttälä	Skytte 1	- kuusi kumpua tai röykkiötä
228	Kyttälä	Skytte 2	- kuppikivi ja kumpu
229	Kyttälä	Parkkimäki 1	- kuppikivi
230	Kyttälä	Parkkimäki 2	- kuppikivi
231	Okerla	Kontuniemi 1	- rautak. löytöpaikka
232	Okerla	Kontuniemi 2	- kivik. asuinpaikka
233	Okerla	Kontuniemi 3	- kivik. asuinpaikka
234	Okerla	Kontuniemi 4	- kivik. asuinpaikka
235	Okerla	Kontuniemi 5	- kivik. asuinpaikka(?)
236	Okerla	Kontuniemi 6	- kivik. asuinpaikka(?)
237	Okerla	Talola	- kuppikallio
238	Hahkiala	Ristiniemi	- rautak. löytöpaikka
239	Hahkiala	Hyvikkälä	- rautak. löytöpaikka
240	Hahkiala	Länsi-Hahkiala	- kuppikallio
241	Hahkiala	Hyvikkälänjärvi	- rautak. löytöpaikka
242	Hahkiala	Keski-Hahkiala	- myöhäisrautak. tai keskiaik. löytöpaikka
243	Okerla (Hauhontausta)	Ojala	- ajoittamaton veneen löytöpaikka
244	Hahkiala	Uiskonsuo 1	- kivik.(?) löytöpaikka
245	Hahkiala	Uiskonsuo 2	- kivik. asuinpaikka
246	Hahkiala	Uiskonsuo 3	- kivik. asuinpaikka
247	Hahkiala	Uiskonsuo 4	- kivik. asuinpaikka
248	Hahkiala	Uiskonsuo 5	- kiviliesi
249	Tuittula	Junnila 1	- kivik. asuinpaikka(?)
250	Tuittula	Junnila 2	- kuppikivi
251	Tuittula	Vähä-Heikkilä	- kuppikivi
252	Tuittula	(?)	- kivik. löytöpaikka
253	Tuittula	Tuittulan humalisto	- rautak.(?) löytöpaikka
254	Kokkila	Viritty	- pelätty paikka
255	Kokkila	Hankalanjärvi 1	- kivik. asuinpaikka
256	Kokkila	Hankalanjärvi 2	- kivik. (nuorakeraaminen) asuinpaikka
257	Saha	Toramäen pyykki	- pelätty paikka
258	Kokkila	Karsikangas	- pelätty paikka

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
259	Juntula(?)	Rapakko	- kivik. löytöpaikka
260	Hankala	Oila 1	- kivik. löytöpaikka
261	Juntula	Oila 2	- kivik. löytöpaikka
262	Juntula	Pietonen 1	- kivik. löytöpaikka
263	Juntula	Pietonen 2	- hävitetty kiinteä hioinkivi(?)
264	Juntula	Pietonen 3	- kivik. asuinpaikka
265	Juntula(?)	(?)	- rautak. löytöpaikka
266	Hakkala	Hakala	- kivik. löytöpaikka
267	Eteläinen	Ruuppalähde	- uhrilähde
268	Eteläinen	Sarkkola	- kivik. löytöpaikka
269	Eteläinen	Hännikkä(?)	- rautak. löytöpaikka
270	Eteläinen	Virikivi	- rautak. löytöpaikka
271	Eteläinen	Hevossillan-isolähde	- uhrilähde
272	Eteläinen	Haaru	- pelätty paikka
273	Eteläinen	Keso	- kivik. löytöpaikka
274	Hyvikkälä(?)	Hyvälä	- kivik. löytöpaikka
275	Hauhon, Hämeenlinnan (ent. Vanajan) ja Hattulan rajapaikka	Kruununkivi	- vanha rajakivi
276	Hauhon Hyvikkälän ja Heinäkankaan sekä Hämeenlinnan (ent. Vanajan) Hätilän ja Idänpään kylien rajapaikka	Sopenkivi	- vanha rajakivi
277	Eteläinen	Perkiö A	- kivik. (nuorakeraaminen) asuinpaikka
278	Eteläinen	Rajala eli Råbacka	- kivik. löytöpaikka
279	Eteläinen	Perkiö B	- kivik. (nuorakeraaminen) asuinpaikka
280	Eteläinen(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
281	(?)	Kauppila(?)	- kivik. löytöpaikka
282	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
283	(?)	(?)	- rautak. löytöpaikka
284	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
285	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
286	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
287	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka

kohteen n:o	kylä	paikka	paikan määritys
288	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
289	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
290	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka
291	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka(?)
292	(?)	(?)	- kivik. löytöpaikka(?)
293	(?)	(?)	- rautak. löytöpaikka
294	luultavasti Kalaila tai Kirkonkylä	Vihniönmäki	- kaksi kiviröykkiötä

ESINEHAKEMISTO (löydöt numerojärjestyksessä)

"kivikaudelta"

KM 1869:12	taltta	ks. HAUHO 33
KM 1869:13	poikkikirves	ks. HAUHO 113
KM 1869:14	oikokirves	ks. HAUHO 281
KM 1869:15	taltta	ks. HAUHO 47
KM 1869:16	poikkikirves	ks. HAUHO 18
KM 1869:17	kirves	ks. HAUHO 69
KM 1869:18	oikokirves	ks. HAUHO 71
KM 1869:19	kehdonanturan muotoinen hakkuuase l. tuura	ks. HAUHO 96
KM 1869:20	kivitaltta	ks. HAUHO 99
KM 1869:21	taltta	ks. HAUHO 97
KM 1869:22	vasarakirveen teräpuoli	ks. HAUHO 10
KM 1869:23	taltta	ks. HAUHO 77
KM 1869:24	taltta	ks. HAUHO 156
KM 1869:25	taltta	ks. HAUHO 252
KM 1869:26	onsitaltan varsipuoli	ks. HAUHO 154
KM 1869:27	kirveen varsipuoli	ks. HAUHO 161
KM 1869:28	taltta	ks. HAUHO 119
KM 1869:29	taltta	ks. HAUHO 124
KM 1869:30	onsitaltta	ks. HAUHO 146
KM 1869:31	kirveen kappale	ks. HAUHO 212
KM 1869:32	suuremman kirveen teräpuoli	ks. HAUHO 289
KM 1869:33	taltta	ks. HAUHO 132 a-b
KM 1869:34	taltta	ks. HAUHO 132 a-b
KM 1869:35	taltta	ks. HAUHO 130 a-b
KM 1869:36	taltta	ks. HAUHO 130 a-b
KM 1869:37	oikokirveen terä	ks. HAUHO 131
KM 1869:38	taltta	ks. HAUHO 136
KM 1869:39	kirves	ks. HAUHO 199
KM 1869:40	taltta	ks. HAUHO 285
KM 1869:41	vasarakirveen vasarapuoli	ks. HAUHO 198
KM 1869:42	taltta	ks. HAUHO 175
KM 1869:43	taltta	ks. HAUHO 284
KM 1869:44	oikokirves	ks. HAUHO 220
KM 1869:45	taltta	ks. HAUHO 213
KM 1869:46	kirves	ks. HAUHO 273

KM 1932	kappale kiviaseen varsipäätä	ks. HAUHO 290
KM 2087:25	kiviase	ks. HAUHO 222
KM 2201:685	tasataltan teräpuoli	ks. HAUHO 181
KM 2201:686	kirves	ks. HAUHO 139
KM 2218:82	veitsenkatkelma	ks. HAUHO 282
KM 2519:261	kourutaltta	ks. HAUHO 123
KM 3073:2	tasataltta	ks. HAUHO 215
KM 3321:13	kirves	ks. HAUHO 79
KM 3321:14	kourutaltta	ks. HAUHO 79
KM 3321:15	tasataltta	ks. HAUHO 79
KM 3321:16	tasataltta	ks. HAUHO 79
KM 3472:1	kivikirves	ks. HAUHO 287
KM 3472:2	tasataltta	ks. HAUHO 286
KM 3539:3	kourutaltta	ks. HAUHO 48
KM 3574:321	kivitaltan katkelma	ks. HAUHO 81
KM 3616:1	kirveen teräkatkelma	ks. HAUHO 50
KM 3616:2	tasataltta	ks. HAUHO 51
KM 3616:3	vasarakirveen vasarapuolinen osa	ks. HAUHO 162
KM 3620:3	tasataltta	ks. HAUHO 137
KM 3620:4	tasataltta	ks. HAUHO 127
KM 3628:2	tasataltta	ks. HAUHO 52
KM 5941:3	pieni kirves	ks. HAUHO 203
KM 6293:1	vasarakirves	ks. HAUHO 278
KM 6293:2	kourutaltan katkelma	ks. HAUHO 274
KM 6293:3	kiviaseen kantapää(?)	ks. HAUHO 280
KM 6293:4	kourutaltta	ks. HAUHO 266
KM 6293:5	kivitaltan katkelma	ks. HAUHO 288
KM 7294	tasataltta	ks. HAUHO 158
KM 9626	kivikirves	ks. HAUHO 108
KM 9686:1	vasarakirveen teelmä	ks. HAUHO 70
KM 9686:2	piinpalanen	ks. HAUHO 70
KM 9719:1-6	kovasin, kovasimen pää, kivenkappaleita 2 kpl, kvartsi-iskennäisiä 13 kpl ja kvartsisirpaleita 77 kpl	ks. HAUHO 70
KM 9824	tasataltta	ks. HAUHO 151
KM 10035:1-2	kvartsi-iskoksia 105 kpl ja pieni piinpala	ks. HAUHO 70
KM 10570	oikokirves	ks. HAUHO 114
KM 11262:1-2	saviastianpala ja kvartsi-iskoksia 64 kpl	ks. HAUHO 70
KM 11526	vasarakirveen puolikas	ks. HAUHO 256
KM 11527	oikokirves	ks. HAUHO 128

KM 11844:1-4	hiotun särmikkään kiviaseen kappale, kiviliuskareita 5 kpl, kvartsipaloja 35 kpl ja sileäksi hioutuneen kiven pala	ks. HAUHO 70
KM 12064:1-2	teelmän katkelma ja kvartsi-iskoksia 5 kpl	ks. HAUHO 70
KM 12495:1	oikokirves	ks. HAUHO 264
KM 12495:2	oikokirves	ks. HAUHO 262
KM 13634	taltta	ks. HAUHO 12
KM 16726:1-21	kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä	ks. HAUHO 277
KM 17073:1-406	kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä	ks. HAUHO 277
KM 17281:1-497	kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä	ks. HAUHO 277
KM 17293	nelisivuisen oikokirveen teräkatkelma	ks. HAUHO 268
KM 17693:1-426	kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä	ks. HAUHO 277
KM 18047:1-333	kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä	ks. HAUHO 277
KM 18831	vasarakirves	ks. HAUHO 25
KM 20181:1-4	kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä	ks. HAUHO 277
KM 22267	kvartsi-iskoksia 2 kpl	ks. HAUHO 3
KM 22268:1-2	kvartsi-iskos ja palanutta luuta 1 kpl	ks. HAUHO 4
KM 22269	kvartsi-iskoksia 4 kpl	ks. HAUHO 5
KM 22270	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 13
KM 22271	kvartsi-iskoksia 2 kpl	ks. HAUHO 14
KM 22272:1-2	kvartsi-iskoksia 2 kpl ja simpukankuoren pala	ks. HAUHO 15
KM 22273:1-2	kvartsi-iskoksia 9 kpl ja palanutta(?) luuta 1 kpl	ks. HAUHO 34
KM 22274	kvartsi-iskoksia 8 kpl	ks. HAUHO 35
KM 22275:1-2	kvartsi-iskoksia 10 kpl ja palanutta luuta 3 kpl	ks. HAUHO 36
KM 22278	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 39
KM 22279	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 42
KM 22280	kvartsi-iskoksia 2 kpl	ks. HAUHO 43
KM 22281:2	kvartsi-iskoksia 5 kpl	ks. HAUHO 59
KM 22283:1-3	saviastianpala, kvartsi-iskoksia 17 kpl ja palanutta luuta 1 kpl	ks. HAUHO 61
KM 22284	kvartsi-iskoksia 14 kpl	ks. HAUHO 62
KM 22285	kvartsi-iskoksia 4 kpl	ks. HAUHO 63
KM 22286	kvartsi-iskoksia 2 kpl	ks. HAUHO 64
KM 22287	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 65

KM 22288	kvartsiesine(?)	ks. HAUHO 66
KM 22289	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 67
KM 22290	kvartsi-iskoksia 3 kpl	ks. HAUHO 87
KM 22291:1-2	kvartsikaavin ja kvartsi-iskoksia 3 kpl	ks. HAUHO 90
KM 22292	kvartsi-iskoksia 3 kpl	ks. HAUHO 104
KM 22293	kvartsi-iskoksia 3 kpl	ks. HAUHO 116
KM 22294	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 117
KM 22295:1-2	kvartsi-iskoksia 20 kpl ja palanutta luuta 1 kpl	ks. HAUHO 118
KM 22296:1-2	kvartsi-iskoksia 5 kpl ja palanutta luuta 1 kpl	ks. HAUHO 120
KM 22297:1-2	kvartsi-iskoksia 6 kpl ja kvartsiitti-iskos	ks. HAUHO 125
KM 22298	kvartsi-iskoksia 6 kpl	ks. HAUHO 126
KM 22299:1-2	kvartsi-iskoksia 18 kpl ja palanutta luuta 1 kpl	ks. HAUHO 142
KM 22300	kvartsi-iskoksia 2 kpl	ks. HAUHO 143
KM 22301	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 144
KM 22302	kvartsi-iskoksia 3 kpl	ks. HAUHO 145
KM 22303	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 151
KM 22304:1-3	hioin (mahdollisesti hist. ajan "viikatteensliippa"), saviastianpaloja 2 kpl ja kvartsi-iskoksia 22 kpl	ks. HAUHO 180
KM 22305	kvartsi-iskoksia 4 kpl	ks. HAUHO 182
KM 22306	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 183
KM 22307	kvartsi-iskoksia 4 kpl	ks. HAUHO 184
KM 22308	kvartsi-iskoksia 4 kpl	ks. HAUHO 185
KM 22309	kvartsi-iskoksia 7 kpl	ks. HAUHO 186
KM 22310:1-2	kvartsiesine ja kvartsi-iskoksia 6 kpl	ks. HAUHO 187
KM 22311	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 188
KM 22312	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 189
KM 22313:2	kvartsi-iskoksia 4 kpl	ks. HAUHO 190
KM 22314	kvartsi-iskoksia 5 kpl	ks. HAUHO 191
KM 22316	kvartsi-iskoksia 10 kpl	ks. HAUHO 193
KM 22317	kvartsi-iskoksia 6 kpl	ks. HAUHO 194
KM 22318	kvartsi-iskoksia 4 kpl	ks. HAUHO 195
KM 22319	kvartsi-iskoksia 4 kpl	ks. HAUHO 232
KM 22320	kvartsi-iskoksia 3 kpl	ks. HAUHO 233
KM 22321:1-2	kvartsi-iskoksia 2 kpl, palanutta luuta 1 kpl	ks. HAUHO 234
KM 22322	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 235
KM 22323	kvartsi-iskos	ks. HAUHO 236
KM 22325	saviastianpala (kivikautisuus ei	ks. HAUHO 244

KM 22326	kvartsi-iskoksia 8 kpl	ks. HAUHO 245
KM 22327:1-2	kvartsiraaka-ainekappale ja kvartsi-iskoksia 2 kpl	ks. HAUHO 246
KM 22328	kvartsi-iskoksia 2 kpl	ks. HAUHO 247
KM 22329	kvartsi-iskoksia 3 kpl	ks. HAUHO 249
KM 22330	kvartsi-iskoksia 79 kpl	ks. HAUHO 255
KM 22331:1-3	saviastianpaloja 3 kpl (nuorakeramiikka), palanutta savea 6 kpl ja kvartsi-iskoksia 5 kpl	ks. HAUHO 256
KM 22332	kvartsi-iskoksia 17 kpl	ks. HAUHO 264
KM 22333	saviastianpala (nuorakeramiikkaa)	ks. HAUHO 277
Turun historiallinen museo 6767	kourutaltta	ks. HAUHO 101
Hämeen museo 27:1	tasataltta	ks. HAUHO 167
Hämeen museo 56:100	tasataltta	ks. HAUHO 46
Hämeen museo 61A:266	tasataltta	ks. HAUHO 92
Hämeen museo 61A:270	tasataltta	ks. HAUHO 109
Hämeen museo 61A:300	kivikirves	ks. HAUHO 259
Hämeenlinnan museo 1341	oikokirves	ks. HAUHO 76
Hämeenlinnan museo 1342	tasataltta	ks. HAUHO 102
Hämeenlinnan museo 1346	tasataltta	ks. HAUHO 53
Hämeenlinnan museo 1347	tasataltta	ks. HAUHO 54
Hämeenlinnan museo 1348	tasataltta	ks. HAUHO 55
Hämeenlinnan museo 1349	kourutaltta	ks. HAUHO 56
Hämeenlinnan museo 3287	reikäkivi	ks. HAUHO 147
Hämeenlinnan museo 3727	poikkiteräinen kirves	ks. HAUHO 80
Hämeenlinnan museo 4292	reikäkivi	ks. HAUHO 176
Hämeenlinnan museo 4435	kourutaltta	ks. HAUHO 221
Hämeenlinnan museo 4609	kourutaltta	ks. HAUHO 122
Hämeenlinnan museo 4679	kourutaltta	ks. HAUHO 107
Hauho-Seura n:o 607	kaksi reikäkiveä	ks. HAUHO 292
Hauho-Seura n:o 608	reikäkivi	ks. HAUHO 86
Hauho-Seura n:o 753	reikäkivi(?)	ks. HAUHO 291
Hauho-Seura (ilman n:oa)	vasarakirveen teräpuoli	ks. HAUHO 1
Hauho-Seura (ilman n:oa)	tasataltta	ks. HAUHO 163
Hauhon kirkonkylän kansakoululla	nelisivuinen oikokirves	ks. HAUHO 22
Hauhon kirkonkylän kansakoululla(?)	kiviesine	ks. HAUHO 261
Leo Kämärillä Hauhon Alvettulan kylässä	kivikirves ja hioin tai sellaisen katkelma	ks. HAUHO 90

Säilytyspaikka ei tiedossa	"nylkypuukko"	ks. HAUHO 91
Säilytyspaikka ei tiedossa	kivikirves ja hioinkiven katkelmia(?)	ks. HAUHO 94
Ei tallessa	"kivinen keihäänkärki"	ks. HAUHO 22
Ei tallessa	kvartsi-iskoksia	ks. HAUHO 68
Ei tallessa	kvartsi-iskoksia	ks. HAUHO 91
Ei tallessa	kivikirves	ks. HAUHO 138
Ei tallessa	kiviesine	ks. HAUHO 211
Ei tallessa	"kivisen keihäänkärjen katkelma"	ks. HAUHO 260
Ei tallessa	saviastianpaloja (nuorakeramiikkaa)	ks. HAUHO 279
"myöhäiskivikaudelta tai pronssikaudelta"		
KM 19387	tasakantainen kvartsinuolenkärki	ks. HAUHO 200
"varhaismetallikaudelta"		
KM 14264:6-7	saviastianpaloja (ns. Sarsa-Tomitsa--tyypin tekstiilikeramiikkaa)	ks. HAUHO 40
"rautakaudelta"		
KM 1869:59	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 293
KM 1869:60	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 283
KM 1869:61	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 206
KM 1869:82	poikkirauta miekan kahvan nupista	ks. HAUHO 239
KM 2201:689	piiluntapainen kirves	ks. HAUHO 164
KM 3539:9	keihäänterä	ks. HAUHO 29
KM 3539:10	pyöreä kupurasolki	ks. HAUHO 49
KM 3616:5	miekan ponsi	ks. HAUHO 169
KM 3620:7	poltettua savea, kuonaa	ks. HAUHO 121
KM 6044	keihäänterä	ks. HAUHO 95
KM 6097:1	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 159
KM 6097:2	rautakirves	ks. HAUHO 166
KM 6097:5-95	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 95
KM 6293:6	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 269
KM 7120	rautainen ruodollinen keihäänkärki	ks. HAUHO 30
KM 9150	rautakirves	ks. HAUHO 197
KM 9292	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 238
KM 9438:1-2	kaksi rautaista keihäänkärkeä	ks. HAUHO 168
KM 9607:1-21	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 24
KM 9698	pronssinen hevosenkenkäsolki	ks. HAUHO 74
KM 9766:1-35	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 98
KM 9766:36	kierresormus, kullattu lasihelmi ja pronssilevy	ks. HAUHO 98
KM 9794:1-3	soikea kupurasolki, ketjunkannatin ja neljä pronssikierukan pätkää	ks. HAUHO 98

KM 9794:4	pronssivartaan pätkä	ks. HAUHO 85
KM 9874	soikea kupurasolki	ks. HAUHO 106
KM 10005:1-9	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 85
KM 10005:10	kovasin, monena palasena	ks. HAUHO 83
KM 10497	rautainen putkikeihäänkärki	ks. HAUHO 98
KM 11528	rautainen kirves	ks. HAUHO 19
KM 11838:1-4	kaksi pronssisen kaularenkaan palaa, pronssinen massiivinen rannerengas, pronssinen(?) rengas ja metallinen leijonakuvio	ks. HAUHO 153
KM 12997	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 270
KM 13011:1-2	kaksi pronssista kapeaa rannerengasta	ks. HAUHO 165
KM 13165:1-16	saviastianpaloja, poltetun luun paloja, kuonaa ja pii-iskoksia	ks. HAUHO 165
KM 13451	rautainen keihäänkärki	ks. HAUHO 6
KM 13736	pronssinen rannerengas	ks. HAUHO 38
KM 13987	rautainen nuolenkärki	ks. HAUHO 6
KM 14264:1-8	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 40
KM 14264:9-99	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 41
KM 15694:1-2	palaneita luunsiruja 7 kpl, palanutta savea 6 kpl ja yksi keramiikan siru	ks. HAUHO 26
KM 16279	rautamiekka	ks. HAUHO 160
KM 16484	rautainen keihäänkärki	ks. HAUHO 21
KM 16857	litteälehtinen ango	ks. HAUHO 58
KM 17147	rautainen putkikeihäänkärki	ks. HAUHO 231
KM 17148	rautainen putkikeihäänkärki	ks. HAUHO 231
KM 18171:1-3	rautakuonaa pala, saviastianpaloja 11 kpl ja luunsiruja 5 kpl	ks. HAUHO 26
KM 18256:1-578	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 26
KM 18383	saviastianpaloja 12 kpl	ks. HAUHO 196
KM 18468:1-2392	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 26
KM 18917:1-1421	rautakautisia kalmistolöytöjä	ks. HAUHO 26
KM 20325	"kuutiokivi"(?)	ks. HAUHO 89
KM 21463:1-2	pronssinen rannerengas ja luunpala	ks. HAUHO 241
KM 22276	palanutta savea 3 kpl	ks. HAUHO 37
KM 22277	saviastianpala	ks. HAUHO 38
KM 22281:1	saviastianpala (rautakautisuus ei varma)	ks. HAUHO 59
KM 22282	saviastianpaloja 2 kpl (rautakautisuus ei varma)	ks. HAUHO 60
KM 22313:1	saviastian reunapala	ks. HAUHO 190
KM 22315	saviastianpala (rautakautisuus ei varma)	ks. HAUHO 192

Yliopiston kokoelmat n:o 121 (Helsinki)	hopeaketju, jossa kuufalaisia ja länsimaisia rahoja sekä hopeariipus	ks. HAUHO 177
Hämeenlinnan museo 1335	rautakirves	ks. HAUHO 9
Hämeenlinnan museo 1336	piilukirves	ks. HAUHO 26
Hämeenlinnan museo 1340	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 73
Hämeenlinnan museo 1350	soikea tuluskivi	ks. HAUHO 28
Hämeenlinnan museo 1382	miekka	ks. HAUHO 155
Hämeenlinnan museo 4858	rautainen keihäänkärki	ks. HAUHO 174
Hauho-Seura n:o 759	hevosenkengän muotoinen pronssisolki	ks. HAUHO 110
Hauho-Seura n:o 921	kaksiteräinen rautamiekka	ks. HAUHO 173
Ilmoilan kylän Vähä-Sipilän talossa	rautainen keihäänkärki	ks. HAUHO 27
Mikko Tapolalla Alvettulan kylän Tapolan talossa	pronssinen rannerengas	ks. HAUHO 103
Säilytyspaikka ei tiedossa	ketjun osa	ks. HAUHO 265
Ei tallessa	keihäänkärki	ks. HAUHO 8
Ei tallessa	rautainen keihäänkärki	ks. HAUHO 38
Ei tallessa	"pronssikoruja yms."	ks. HAUHO 93
Ei tallessa	pääkalloja ja luurankoja	ks. HAUHO 98
Ei tallessa	miekka (rautakautisuus ei varma)	ks. HAUHO 121
Ei tallessa	poltettuja luita(?)	ks. HAUHO 121
Ei tallessa	"23 pyöreänsoikeaa rengasta eri kokoa ja paksuutta" (rautakautisuus ei varma)	ks. HAUHO 150
Ei tallessa	saviastianpaloja	ks. HAUHO 165
Ei tallessa	hopeaketju	ks. HAUHO 177
Ei tallessa	ihmisen pääkallo ja muita ihmisen luita sekä "sotakaluja l. piikkejä" (rautakaitisuus ei varma)	ks. HAUHO 219
Ei tallessa	rautakautinen esine(?) ("kultanen rengas")	ks. Hauho 253
"myöhäisrautakaudelta tai varhaiskeskiajalta"		
KM 7134:1	miekan kahvaosa	ks. HAUHO 242
"rautakaudelta tai historialliselta ajalta"		
KM 6097:3-4	rautaesineen putkiosa ja rautainen veitsenterä	ks. HAUHO 75
Ei tallessa	"tavallinen rautainen piilukirves"	ks. HAUHO 134

Ei tallessa	rautainen keihäänkärki	ks. HAUHO 135
"historialliselta ajalta"		
KM 3574:324-325	tulusrauta ja muu rauta	ks. HAUHO 57
Ei tallessa	luurankoja (ajoitus hist. ajalle ei varma)	ks. HAUHO 72
Ei tallessa	luurankojen osia (ajoitus hist. ajalle ei varma)	ks. HAUHO 178
"määrittelemättömältä ajalta"		
KM 22324	hioimen katkelma	ks. HAUHO 241
Ei tallessa	vene, jossa sideliitteet	ks. HAUHO 243

KOHTEIDEN JAKAUTUMINEN PERUSKARTOILLE 1:20 000
(vain peruskarttakopioille merkityt kohteet)

Kartan n:o ja nimi	kohteen n:o
2132 05 Tyrväntö	20
2132 06 Laitikkala	21-23
2132 08 Alvettula	1-19, 58-106, 149-160
2132 09 Ilmoila	24-32. 34-45, 107, 108, 111, 112, 114-129
2132 10 Eteläinen	257, 259-264, 266-279
2132 11 Hauho	163-172, 174-178, 180-197, 203, 204, 214-220, 223-242, 244-251, 254-256
2132 12 Puutikkala	130 a-b, 131, 132 a-b, 139-145, 147, 148, 198-202

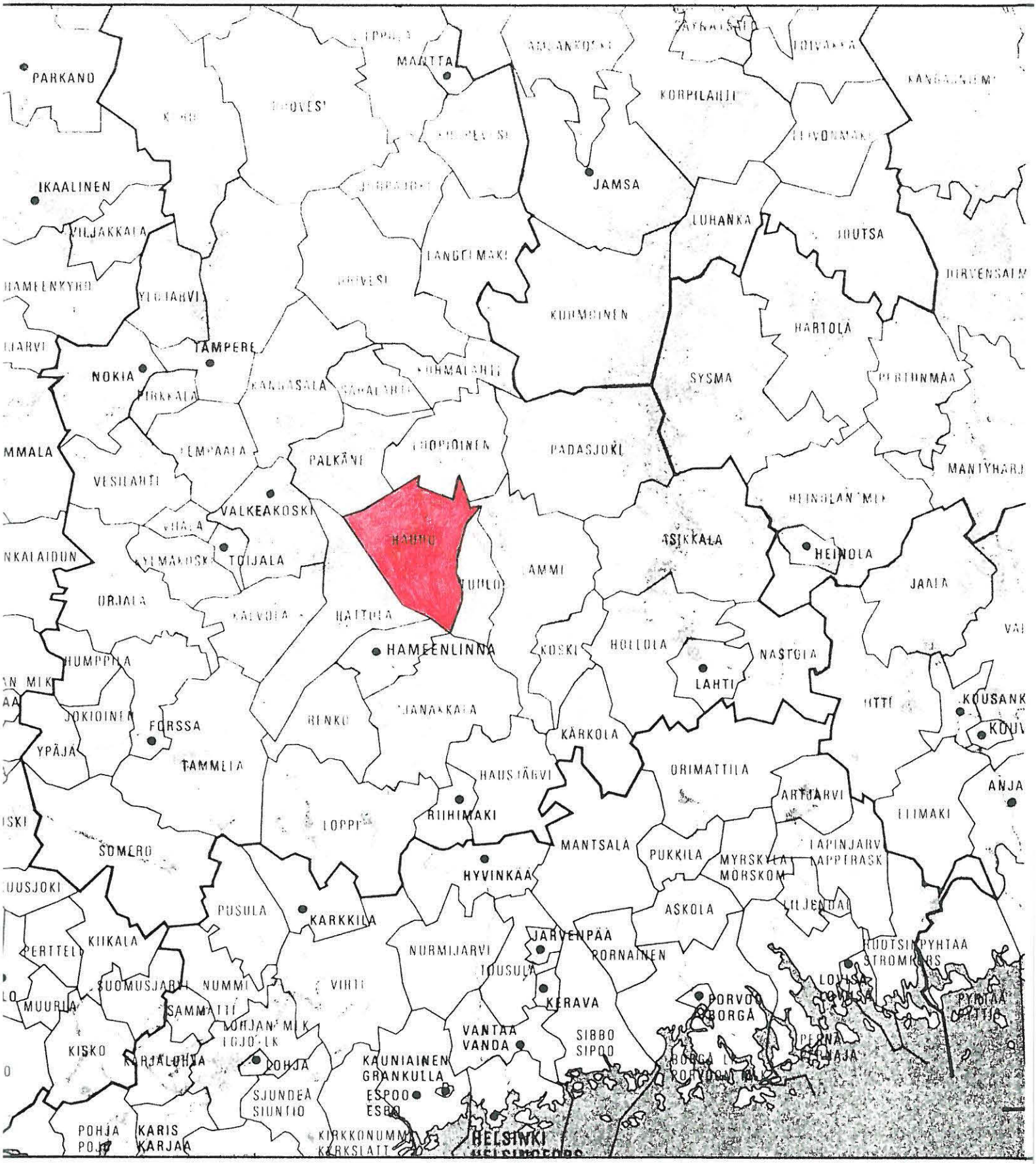

Ote tilaston pohjakartasta 1:1000 000 (1977).

HAUHO, INV. 1983. J. Saukkonen

YLEISKARTTA

Kopiot peruskarttojen pienennöksistä 1:50 000
2132 1 (1977) ja 2132 2 (1978)

iso merkki : kiinteä muinaisjäännös
pieni merkki : irtolöytö
punainen : kivikausi
ruskea : varhaismetallikausi
sininen : rautakausi
vihreä : historiallinen aika
keltainen : määrittämätön aika

HAUHO, Inv. 1985, J. Saukkonen

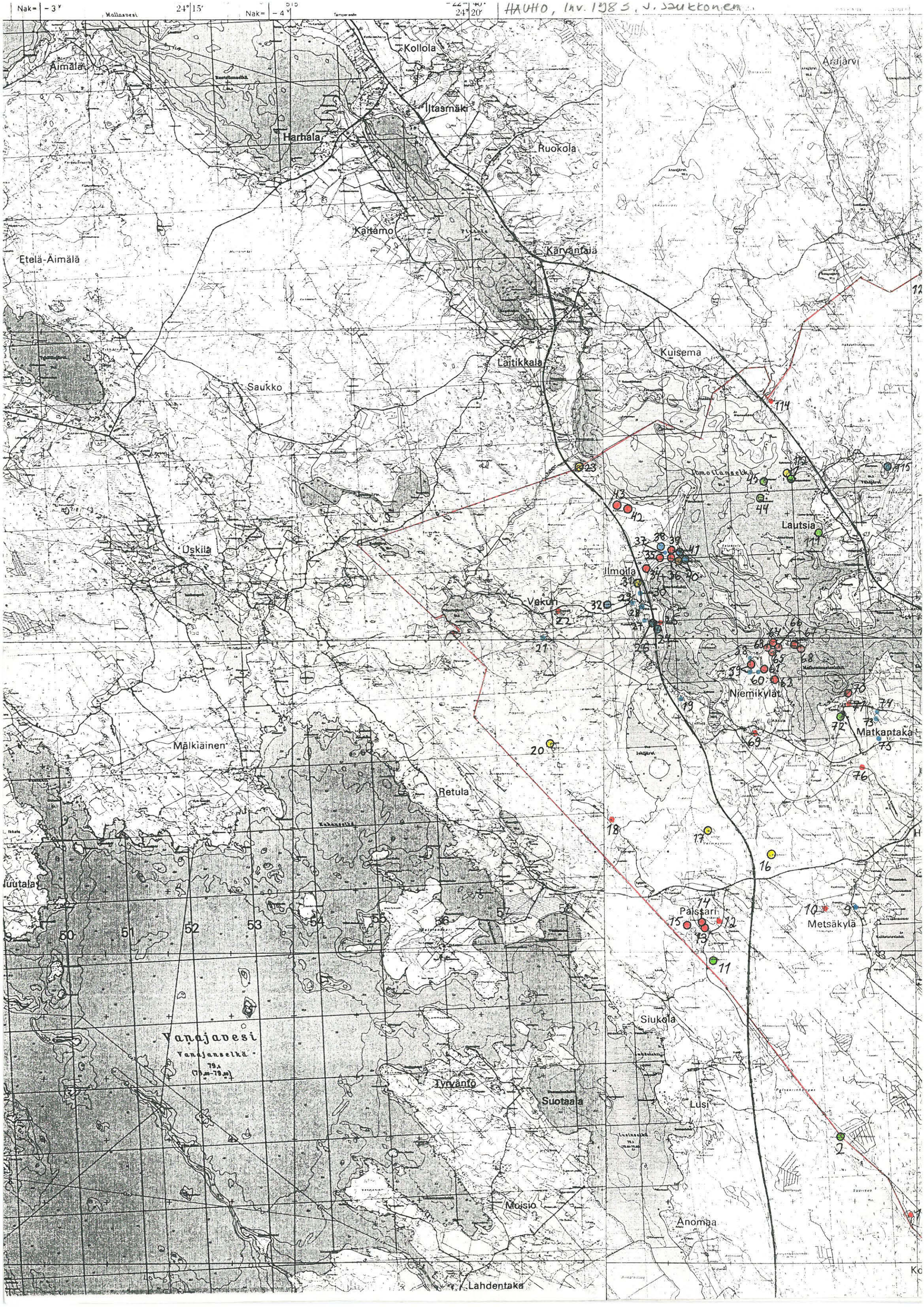

Puutikkala
Vihavuosi
Torvoila
Mienoila
Sappee
Mustila
Rukkoila
Pyhälampi
Alvettula
Vitsiälä
Kalaila
Joenkylä
Porras
HAUHO
Sotjala
Sulastenkulma
Okeroja
Tuittula
Kokkila
Hauhontaka
Aromäki
Kannisto
Juntula

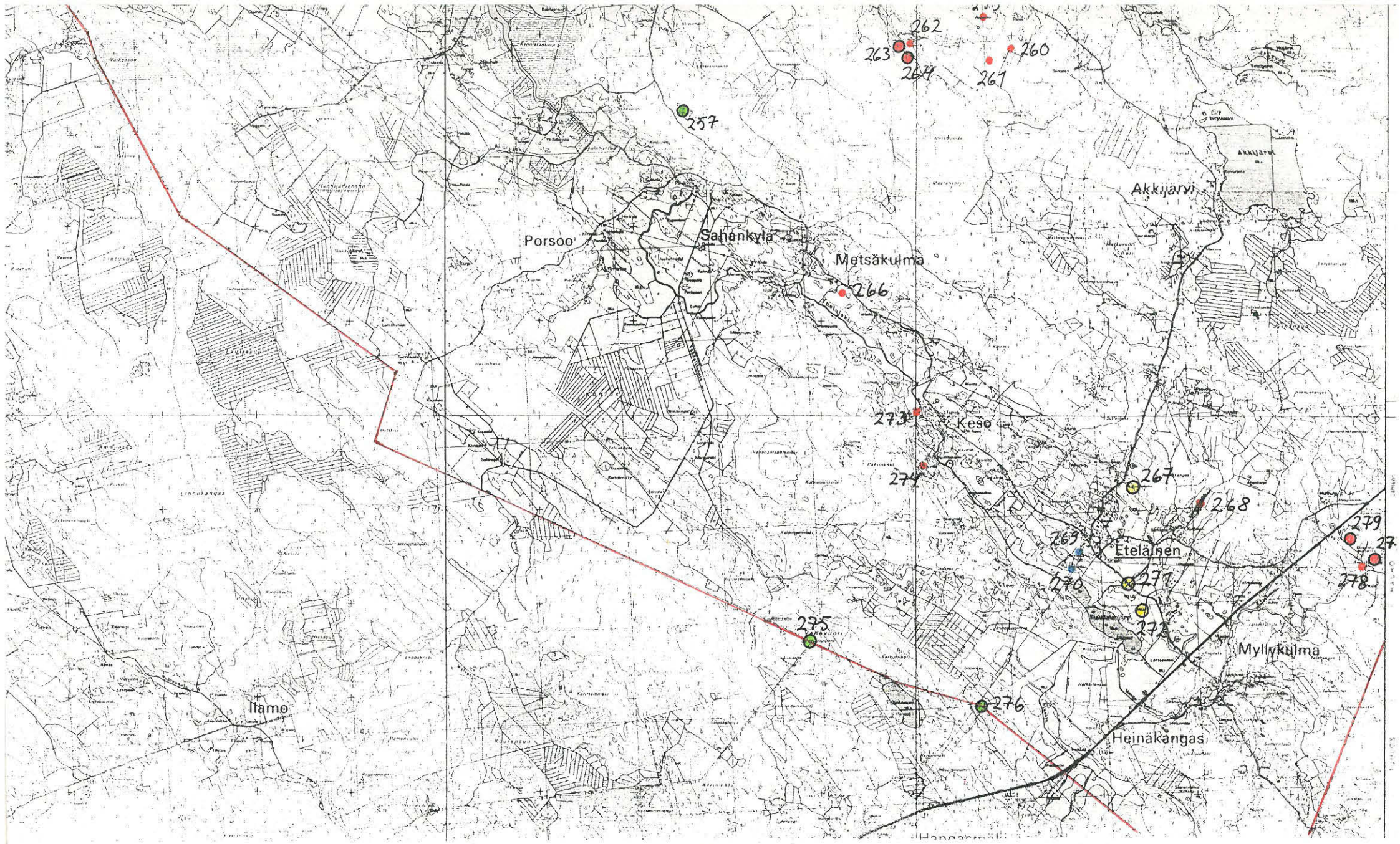
262
263
264
260
261
257
Akkijärvi
Porsoo
Sahankylä
Metsäkulma
266
273
Keso
274
267
268
269
Etelänen
270
271
272
279
278
275
Myllykulma
276
Ilamo
Heinäkangas

HAUHO 1

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6780 78
y = 524 87
z = n. 121
(= arvioidun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Kirkonkylä
Löytöpaikka: Torninmäki
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hauho-Seura (ilman n:oa), vasarakirveen teräpuoli, jonka on löytänyt Pentti Peltonen n. v. 1965 Hauhon pitäjän Piirtokankaan tilan (Kirkonkylässä) mailta. Löytöpaikka sijaitsee Hauhon takana n. 100 m:n päässä Hauhon ja Tyrvännön rajasta, joka on Hauhonselän ja Vanajanselän välistä maastoa ja lähellä nk. Vaunutien polkua. Esine löytyi uutta peltoa käännettäessä hiekansekaisesta maasta. Lähellä löytöpaikkaa on jyrkkä hiekkarinne, joka päättyy ojanteeseen ja suohon.

Edellä olevien löytötietojen perusteella löytöpaikkaa ei pysty määrittelemään. Kävin Piirtokankaan talossa inventoinnissa 20. lokakuuta, mutta vasta pari vuotta siellä asunut talonväki ei tiennyt löydöstä mitään. Löytäjän sanottiin asuvan Hämeenlinnassa, ja sainkin häneen yhteyden puhelimitse, tosin vasta inventoinnin kenttätöiden jälkeen. Löytäjä neuvoikin sen pellon sijainnin, jota käännettäessä hän oli esineen löytänyt. Tämä sijaitsee n. 1,8 km Piirtokankaan talosta luoteeseen, Torninmäen länsipuolella. Viime mainitun perusteella olen paikan nimennytkin. Pelto on n. 200 m:n pituinen ja 100 m:n levyinen. Esine oli löytynyt pellon pohjoisosasta, pellolla olevasta suuresta kivestä n. 10 m:n päästä ja pellon läpi pohjoisesta etelään kulkevasta polusta (merk. peruskartalle) n. 20 metriä.

Ks. peruskartta s. 31
- Lisäyksiä:
Teräpuoli Aetä annos kaupunki 100 km
[illegible] 1929, ks. KM 24727.

HAUHO 2

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6782 02
y = 523 78
z = n. 117,5
(= Hämeskiven koordinaatit)

Kylä: Hauhon Hyömäen ja Pappilankylän sekä Hattulan Lusin ja Mäenpään kylien rajapaikka

Paikka: Hämeskivi

- vanha rajakivi, luokka I

Tutkimukset: -

Tämä rajakivi on valtava siirtolohkare, johon on hakattu rajamerkkejä. Kivi sijaitsee metsien keskellä Hämessuon länsipuolella, Hauhon lounaisrajalla. Kivi on merkitty peruskartalle.

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 36, n:o 2.

Ks. peruskartta s. 31

- Lisäyksiä:

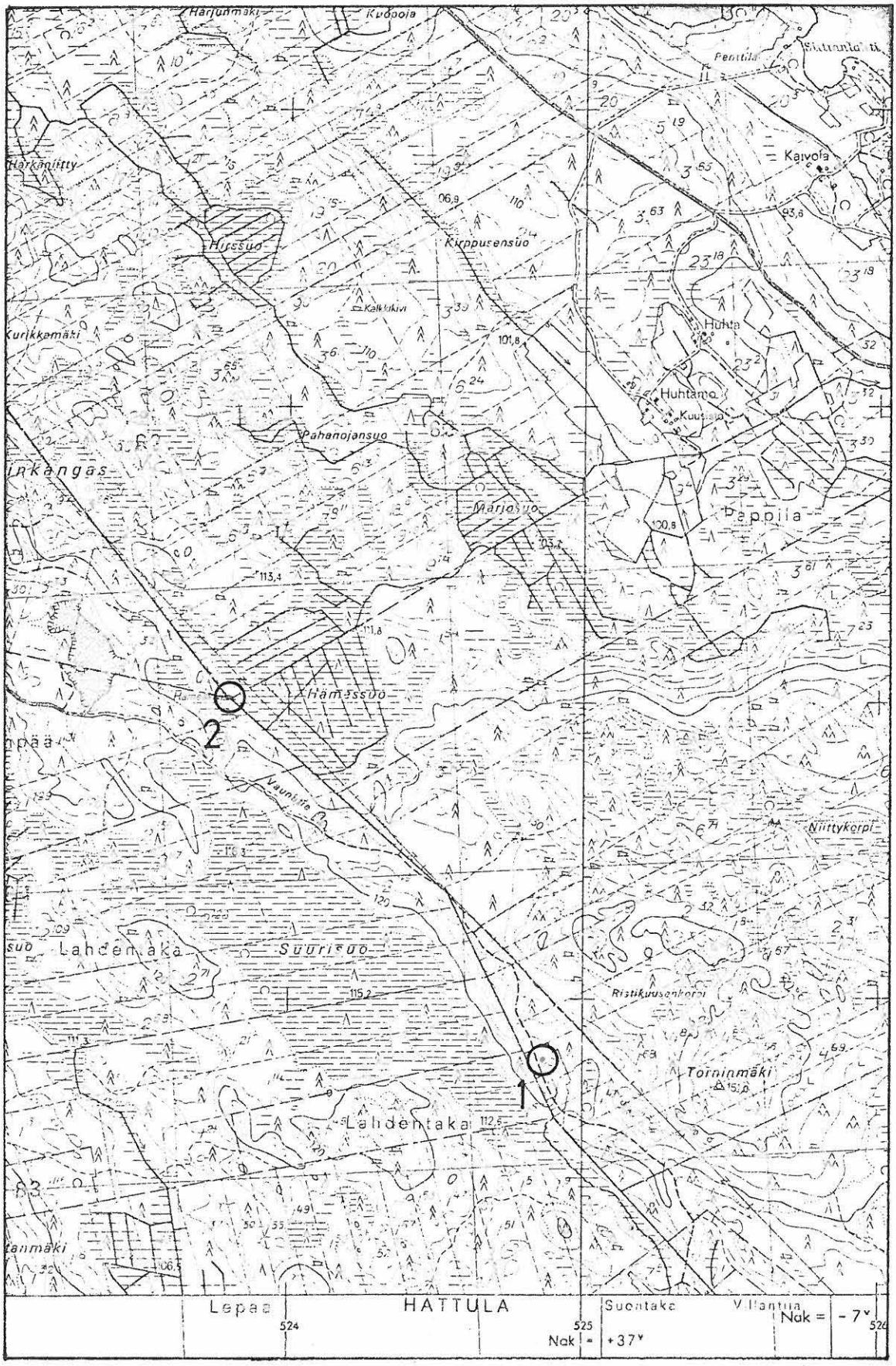

Ote peruskartasta 2132 08 Alvettula 1:20 000 (1976).

HAUHO 3

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6783 24
y = 526 69
z = n. 87
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Pappilankylä
Löytöpaikka: Pappilankärki
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Pekka Alitalo
Hyömäki, 14680 ALVETTULA
RN:o 3:61
Tutkimukset:-
Löydöt: KM 22267 kvartsi-iskoksia 2 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984
Löysin iskokset 14. lokakuuta Hauhonselän länsirannalla olevalla Pappilankärjellä olevalta saviperäiseltä pellolta. Löytöpaikan luoteispuolella on n. 2-3 m korkea rantatörmä. Löytöpaikka on n. 60 m:n päässä nykyisestä rannasta.
Valokuvat: Kuvat 1 (f60073-074), 2 (f60072, 60076-077), 3 (f60075, 60078-079) ja 4 (f60080-082)
Diat: 8261
Ks. peruskartta s. 38
- Lisäyksiä:

HAUHO 4

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6783 22
y = 526 50
z = n. 86
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Pappilankylä
Löytöpaikka: Lammasoja 1
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Pekka Alitalo
Hyömäki, 14680 ALVETTULA
RN:o 3:61
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22268:1-2 kvartsi-iskos ja palanutta luuta 1 kpl.
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Tein löydöt 14. lokakuuta Hauhonselän rannasta n. 30 m lounaaseen ja Lammasoja 2:n löytöpaikalta n. 100 m koilliseen. Löytöpaikka oli saviperäistä peltoa. Löytöpaikan pohjois-koillis -puolella oli n. 1-1,5 m korkuinen rantatörmä. Ks. myös Lammasoja 2.
Valokuvat: Kuvat 3(f 60077, 60078-079) ja 4(f60080-082)
Diat: 8262
Ks. peruskartta s. 38
- Lisäyksiä:

HAUHO 5

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6783 16
y = 526 42
z. n. 91
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Pappilankylä
Löytöpaikka: Lammasoja 2
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Pekka Alitalo
Hyömäki, 14680 ALVETTULA
RN:o 3:61
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22269 kvartsi-iskoksia 4 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 14. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta Hauhonselän länsirannasta n. 120 m lounaaseen ja Lammasojan tilalta n. 200 m kaakkoon. Maasto nousee rannasta hyvin loivasti löytöpaikalle. Löytöpaikan kohdalla ei ole minkäänlaista rantatörmää tai -vallia; iskokset olivat siis hyvin loivasti laskevalla, lähes tasaisella pellolla. Paikka on mahdollisesti yhteydessä ed. kohteeseen.

Valokuvat: Kuva 4(f60080-082)
Diat: 8262
Ks. peruskartta s. 38
- Lisäyksiä: Yllä mainittujen kvartsilöydösten KM 22269:n iskos-luonne ja kivikautisuus ovat hyvin epävarmat; kyse on mahdollisesti vain luontaisista kvartsikappaleista. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 6

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6783 45
y = 526 12
z = n. 88
(= arvioidun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Lammasoja 3
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Reino Kaivola
14700 HAUHO
RN:o 23:18 Kaivola
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 13451 rautainen keihäänkärki, jonka on löytänyt Hannes Kaivola (os. Hämeenlinna, Alvettula) 15.5.1954 Hauhon pitäjän Hyömäen kylästä, omistamansa Kaivolan tilan Lammasojan pellosta, kevätmuokkauksen yhteydessä n. 20 cm syvästä. Traktorin auran kärki nosti esineen ylös. Hannes Kaivolan osaston pyynnöstä museoon lähettämä ja 800 mk:lla lunastettu esine. Verif. Diar. 30.7.1954.
KM 13987 rautainen nuolenkärki. Löydetty pellosta Hyömäeltä. Samasta paikasta on löydetty aiemmin KM 13451. Hannes Kaivolan löytämä ja häneltä 300 mk:lla lunastettu esine. Diar. 5.11.1956.

Löytöpaikan sijainnista on verifikaateissa karttaluonnos, jonka perusteella olen sijoittanut paikan peruskartalle. Paikkaa ei pysty määrittelemään ehdottoman täsmällisesti, mutta arvioisin kuitenkin, että ehkä n. 50 m:n tarkkuudella. Löytöpaikka on siis peltoa ja sijaitsee Hauhonselästä n. 100 m länteen. Kävin paikalla inventoinnissa 14. lokakuuta. Pelto oli kauttaaltaan lyhyen ruohon peitossa, joten lähempien havaintojen teko oli mahdotonta ilman kaiveluja. Maaperä vaikutti kuitenkin olevan savea. Maasto oli tasaista. (ks. myös HAUHO 8:aa).
Ks. peruskartta s. 38
- Lisäyksiä:

HAUHO 7

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6783 45
y = 526 12
z = n. 88
(= HAUHO 6:n koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Paikka: Lammasoja 4
- kiviraunio, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: -
KM 13451:n (HAUHO 6:n) luettelotiedoissa sanotaan, että "löytöpaikasta n. 200 m on hautaa muistuttava kiviraunio". Tämän sijainti tai tarkempi luonne ei ole tiedossani.
Ks. peruskartta s. 38
- Lisäyksiä:

HAUHO 8

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6783 47
y = 526 08
z = n. 88
(= arvioidun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Lammasoja 5
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Reino Kaivola
14700 HAUHO
RN:o 23:18 Kaivola
Tutkimukset: -
Löydöt: Ei tallessa, keihäänkärki. KM 13451:n löytötiedoissa pääluettelossa lukee, että läheltä on löydetty n. 35 v. sitten (n. 1919) keihäänkärki, joka on annettu kerääjälle. Verifikaateissa olevaan karttaluonnokseen on merkitty tämänkin löytöpaikka, se on kartan mukaan n. 100 m KM 13452:n löytöpaikasta luoteeseen. Verifikaateissa KM 13451:n kohdalla sanotaan puolestaan, että keihäänkärki on löydetty samasta paikasta kuin KM 13451, ja että esine on annettu kerääjälle ja että sen pitäisi olla museossa.

Esihistorian toimiston arkiston tietojen mukaan ko. keihäänkärkeä ei ole missään museossa, joten sitä lienee pidettävä hukkaan joutuneena. Peruskarttakopiolle olen merkinnyt arvioidun löytöpaikan verifikaateissa olevan karttaluonnoksen mukaan, n. 100 m KM 13451:n löytöpaikasta luoteeseen. Paikka on tasaista peltoa, kävin siinä inventoinnissa 14. lokakuuta, mutta lähempien havaintojen teko oli mahdotonta, koska pelto oli kauttaaltaan lyhyen ruohon peitossa.
Ks. peruskartta s. 38
- Lisäyksiä:

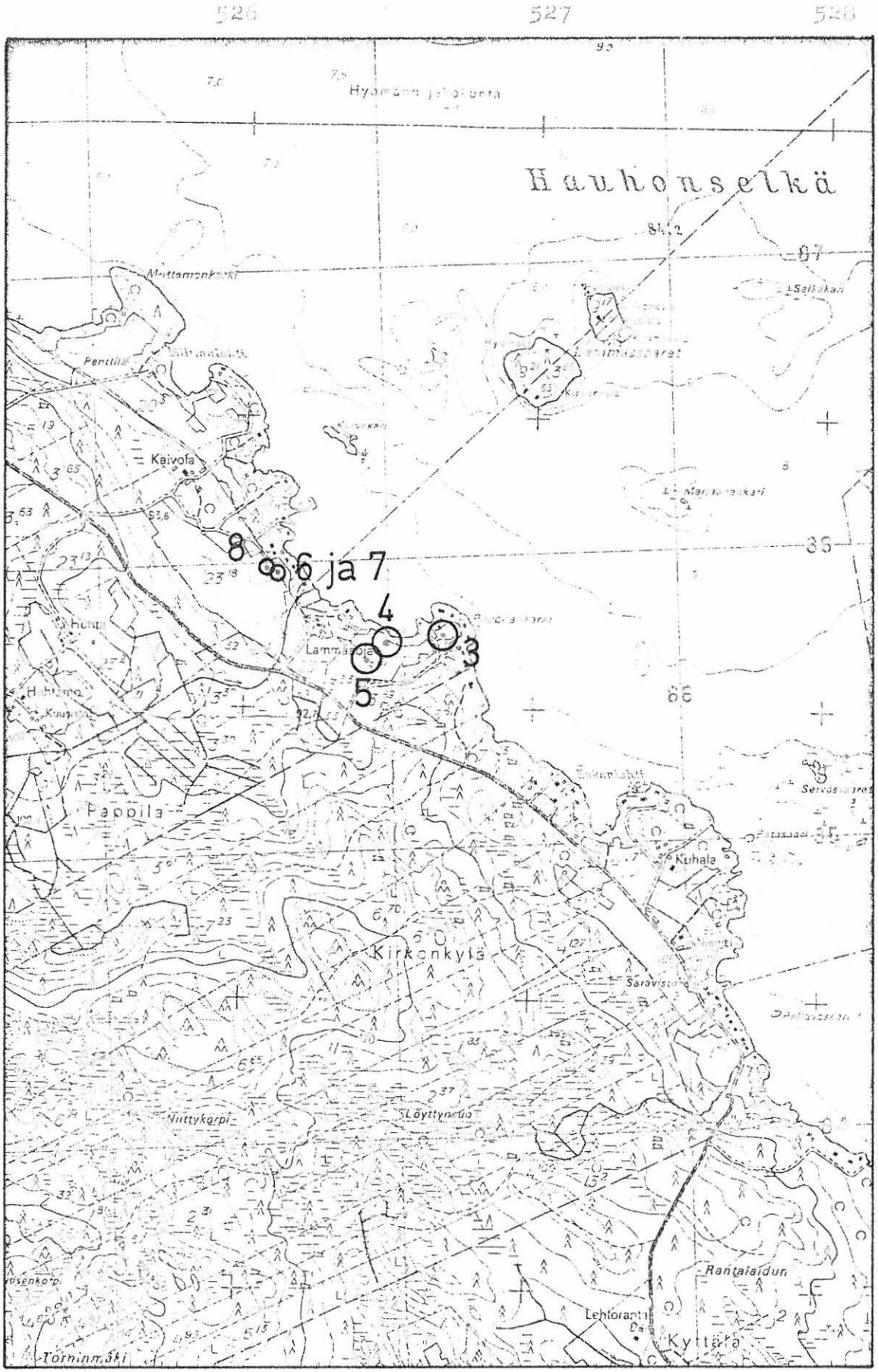

Ote peruskartasta 2132 08 Alvettula 1:20 000 (1976).

HAUHO 9

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6785 69
y = 524 03
z = 96
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Kuudennes (Sariola)
- rautakautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 1335 rautakirves, jonka on löytänyt Hyömäen kylän Kuudenneksen talon pihalta vanhan pirtin sijalta talon isäntä.

Nimeä Kuudennes ei ole peruskartalla, mutta inventoinnissa sain tietää lokakuussa 1983, että Kuudennes on nykyiseltä nimeltään Sariola. Talo sijaitsee Hyömäen kylän Metsäkylän alueella Hauhonselän Kallioistenlahdesta 400 m luoteeseen. Esine siis on varmastikin löydetty aivan nyk. päärakennuksen läheisyydestä.
Ks. peruskartta s. 48
- Lisäyksiä:

HAUHO 10

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6785 66
y = 523 59
z = 99
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Rantala
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:22 vasarakirveen teräpuoli, jonka on löytänyt eräs entinen sotamies Männistöstä, joka esineen myi, Rantalan talon metsästä Hyömäen kylässä. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6/XI 1877 tuomia esineitä.

Hyömäen kylällä on ainakin nykyisin Rantalan talo Metsäkylän alueella, Hauhonselän Kallioistenlahdesta 800 m länsi-luoteeseen. Mahdollisesti löytötietojen Rantala on juuri tämä. On otettava kuitenkin huomioon, että ko. metsämaa on voinut olla kaukanakin itse talosta ja lisäksi 1920-30 -luvuilla on Hauholla toimitettu uusjako, joka on siirtänyt paljon taloja uusille sijoille. Siis vaikka talo ja kylä on sama, paikka ei välttämättä ole.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 12, n:o 5.

Ks. peruskartta s. 48

- Lisäyksiä:

HAUHO 11

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6784 84
y = 521 74
z = n. 99
(= rajamerkin arvioidut koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Paikka: Miekkapetäjä
- vanha rajapaikka, luokka I
Maanomistaja 1983:

RN:o 1:3 Ali-Hinkkala

Tutkimukset: -
Alla mainitussa kirjasessa paikasta lukee mm.: "Miekkainpetäjän rajamerkki ... Saanut simensä siitä, kun merkin rakentajat työtä alottaessaan ripustivat miekkansa suureen mäntyyn. Rajapyykki kuuluu 1400-1500 aikaisiin rajan käynteihin Hauhon ja Kulsialan (Tyrvännön) välisiin rajan käynteihin. Paikka pellon saarekkeessa suuri kivistä rakennettu raunio. Paljon irtokiviä." Nimi Miekkapetäjä on merkitty peruskartalle, mutta itse rajamerkkiä ei. Paikan sijainnin olen arvioinut edellä lainattujen tietojen perusteella (esim. pellon keskellä). Paikka on Hyömäen kylän Palssarin alueella.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 36, n:o 1.
Ks. peruskartta s. 48
- Lisäyksiä:

HAUHO 12

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6785 49
y = 521 86
z = n. 98
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Yli-Kämäri 1
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 13634 taltta, jonka on löytänyt mv. Kalle Laurila (os. Hämeenlinna, Palssari) syksyllä 1954 Hauhon pitäjän Hyömäen kylästä, omistamansa Kämärin talon Palssari-nimisestä paikasta peltotyössä ollessaan savimaasta. Majuri L. Laurilan (os. Suomenlinna) museoon tuoma ja löytäjän lahjoittama esine. Verif. Diar. 25.10.1954.

Löytötietojen Kämäri on peruskartan Yli-Kämäri Palssari-nimisellä alueella Hyömäen kylän länsiosassa, n. 800 m itään Hattulan ja Hauhon välisestä rajasta. Kävin talossa inventoinnissa 13. lokakuuta. Esineestä sanottiin, että se on löytynyt jostain talon länsipuoliselta pellolta. Tarkkaa löytöpaikkaa ei siis muistettu. Esineen löytöpaikka lienee jossain kivikautisten asuinpaikkojen Yli-Kämäri 2:n ja 3:n vaiheilla.
Ks. peruskartta s. 48
- Lisäyksiä:

HAUHO 13

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6785 40
y = 521 69
z = 92,5
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Yli-Kämäri 2
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Kalle Laurila
Palssari, 14680 ALVETTULA
RN:o 19:9 Yli-Kämäri
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22270 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.

Löysin iskoksen 13. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta Yli-Kämärin päärakennuksesta 200 m länsi-lounaaseen ja Yli-Kämäri 3:lta n. 120 m kaakkoon. Paikalla todennäköisesti oleva asuinpaikka on sijainnut muinoin, nyttemmin kuivaneen ja/tai kuivatetun, järven itärannalla. Samoin Yli-Kämäri 3 on ollut tämän saman järven itärannalla, kun taas Pelpisen asuinpaikka on ollut länsirannalla. Tämän muinaisjärven ranta on noudattanut suurin piirtein 90 m:n korkeuskäyrää, Yli-Kämäri 2:n ja 3:n sekä Pelpisen välillä järven leveys on ollut vain 120-150 m ja asuinpaikat ovat sijainneet lähellä lahden perukkaa. N. kilometrin päässä luoteessa oleva n. 300 x 100 m:n suuruinen Työjärvi on mainitun muinaisjärven viimeinen ripe, ja tätä kautta lienee sillä ollut yhteys Jokijärven kautta Ilmoilanselkään. Ks. myös Yli-Kämäri 1.
Valokuvat: Kuva 5 (f60083-086) sekä f60087-088 ja 60094
Diat: 8263
Ks. peruskartta s. 48
- Lisäyksiä:

HAUHO 14

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6785 46
y = 521 60
z = 92,5
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Yli-Kämäri 3
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Kalle Laurila
Palssari, 14680 ALVETTULA
RN:o 19:9 Yli-Kämäri
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22271 kvartsi-iskoksia 2 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 13. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta Yli-Kämäri 2:lta n. 120 m luoteeseen. Molemmat paikat ovat sijainneet aikoinaan saman muinaisjärven itäranalla ks. tästä tarkemmin Yli-Kämäri 2:ta. Ks. myös Yli-Kämäri 1.
Valokuvat: Kuva 5(f 60083-086) sekä f 60087-088 ja 60094
Diat: 8263
Ks. peruskartta s. 48
- Lisäyksiä:

HAUHO 15

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6785 43-45
y = 521 34-40
z = n. 91-92,5
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Pelpinen
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Kalle Laurila
Palssari, 14680 ALVETTULA
RN:o 19:9 Yli-Kämäri
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22272:1-2 kvartsi-iskoksia 2 kpl ja simpukankuoren pala.
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Tein löydöt 13. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta Pelpinen-nimiseltä alueelta, Yli-Kämärin päärakennuksesta 500 m länteen ja Yli-Kämäri 2:n ja 3:n asuinpaikoista 200-300 m länteen. Asuinpaikka on selvästikin ollut muinaisen, sittemmin kuivuneen ja/tai kuivatetun, järven länsirannalla. Yli-Kämäri 2 ja 3 ovat olleet saman järven itärannalla, ks. lähemmin Yli-Kämäri 2.
Valokuvat: Kuvat 6 (f60092-093) ja 7(f60089-091)
Diat: 8264, 8265
Ks. peruskartta s. 48
- Lisäyksiä:

HAUHO 16

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 52
y = 522 70
z = n. 125
(= Kurkovuoren keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Paikka: Kurkovuoren lähde
- uhrilähde, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: -

Tästä lähteestä sanotaan: "Hyömäen kartanon metsällä. Haettiin tavanmukaisia parantavia vesiä." Lähteen tarkka sijainti ei ole tiedossani, mutta yllä on annettu itse Kurkovuoren koordinaatit. Lähde lienee laskettava ns. uhrilähteiden joukkoon.

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 47, n:o 10.

Ks. peruskartta s. 48

- Lisäyksiä:

HAUHO 17

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 91
y = 521 70
z = n. 150
(= Vermasvuoren laen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila (?)
Paikka: Vermasvuori
- pelätty paikka, luokka III
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 17, n:o 9)

Keskitalo kirjoittaa: "Vermasvuorella Ilmoilan kylässä on myös jotain pelättävää. Hauhon kirkon paikan määräämiseksi heitti jättiläinen sieltä kiven. Mihin kivi putosi, siihen kirkko rakennettiin. Kivi on vieläkin kirkon nurkalla." Vermasvuori on merkitty peruskartalle. Sen eteläpuoli on kyllä Hyömäen ja pohjoispuoli Uusikylän kylien alueella, Ilmoilan aluetta Vermasvuoren alueella ei ole vaikka paikka onkin aivan Ilmoilan eteläpuolella. Keskitalon tiedoissa lieneekin tässä kohdin virhe.
Ks. peruskartta s. 48
- Lisäyksiä:

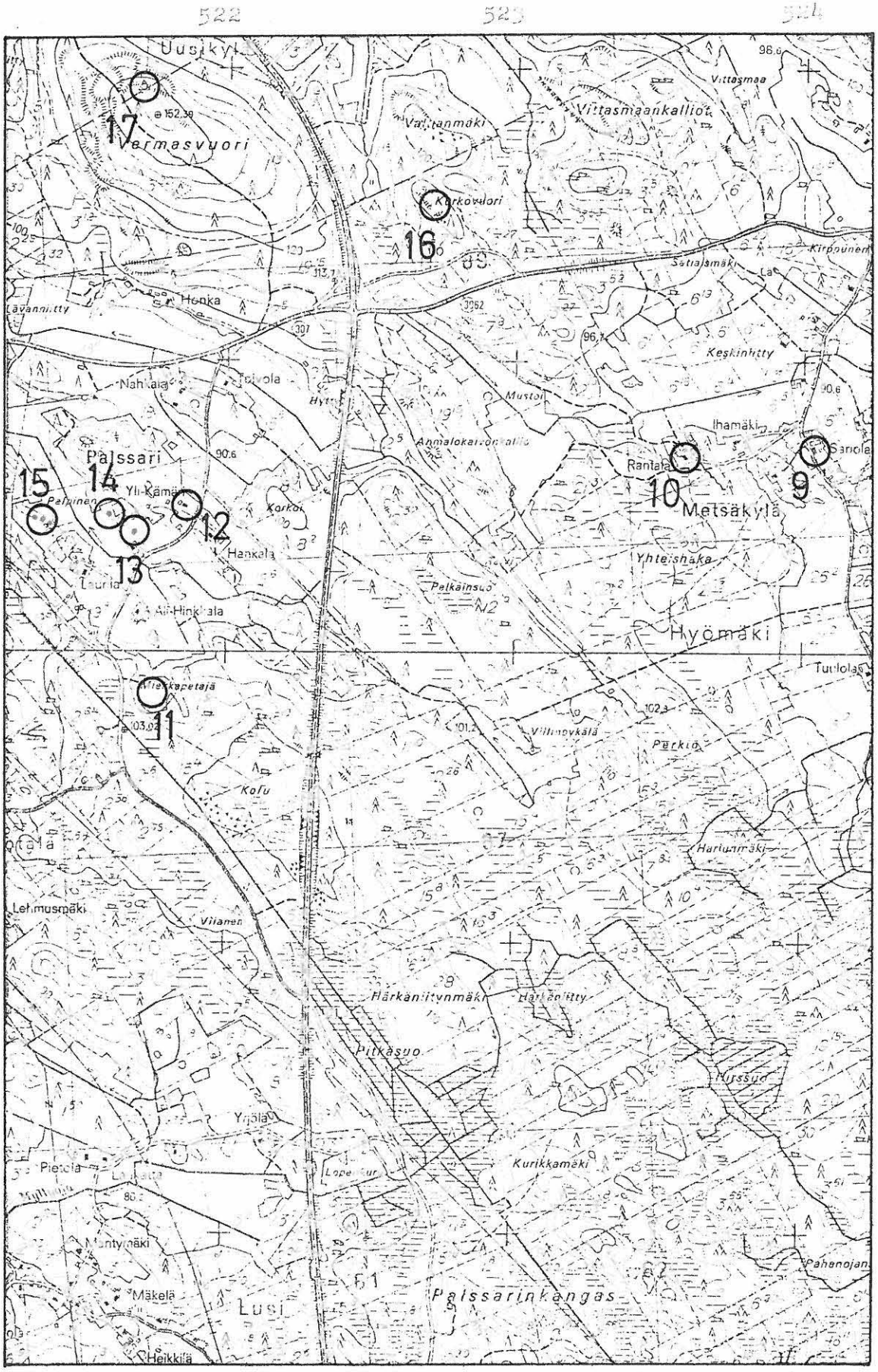

Ote peruskartasta 2132 08 Alvettula 1:20 000 (1976).

HAUHO 18

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 12
y = 520 13
z = 87,5
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Kämäri
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:16 poikkikirves, joka on löydetty Kämärin talon pellosta Ilmoilan kylässä. Myös ostettu Kämärin talosta. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Kämärin talo sijaitsee Jokijärvestä 800 m lounaaseen. Löytöpaikka on mahdollista määrittää vain tilan tarkkuudella.

Lähteitä: 1) Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskap-Societen. Tjogonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 14, n:o 8.
2) Väinö Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. 1979. (Moniste). S. 18.

Ks. peruskartta s. 51.

- Lisäyksiä:

HAUHO 19

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 04
y = 521 28
z = n. 95
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Kansakoulu
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983:

RN:o 3 Kansakoulu

Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 18)

Löydöt: KM 11528 rautainen kirves, jonka on löytänyt op. V. Aunesluoma toukokuussa 1928 kasvimaata muokatessaan Hauhon pitäjän Ilmoilan kansakoulun pihalla, n. 30 m:n päässä 80 vuoden takaisesta rantatörmästä melkein maanpinnalta, ruokamullasta, jonka alla on hiekkaa. Paikalla ei ole kiinteän muinaisjäännöksen merkkejä. Yliopp. O. Keskitalon inventointimatkaltaan museoon tuoma ja op. V. Aunesluoman lahjoittama esine. Verif. Diar. 17.IX. 1945.

Keskitalon inventointikertomuksessa on löytöpaikasta yleiskartta, joten löytöpaikka on poikkeuksellisen tarkkaan tunnettu. Kävin paikalla inventoinnissa 9. syyskuuta. Koko alue oli kasvillisuuden, valtoimenaan kasvavan heinän ja rikkaruohon, peitossa, joten maanpäällisiä merkkejä mahdollisesta muinaisjäännöksestä ei ollut näkyvissä. Saman sanoo jo Keskitalokin. Paikka on sijaintinsa ja topografiansa puolesta kuitenkin sellainen, että löydön luonteen varma määritys vaatisi koekaiveluja. Vanhaan rantatörmään on siis 80 m ja nykyinen ranta on 130 m:n päässä koillisessa.

Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuska 14. Oikovedos vuodelta 1959 museoviraston kirjastossa.

Ks. peruskartta s. 51

- Lisäyksiä:

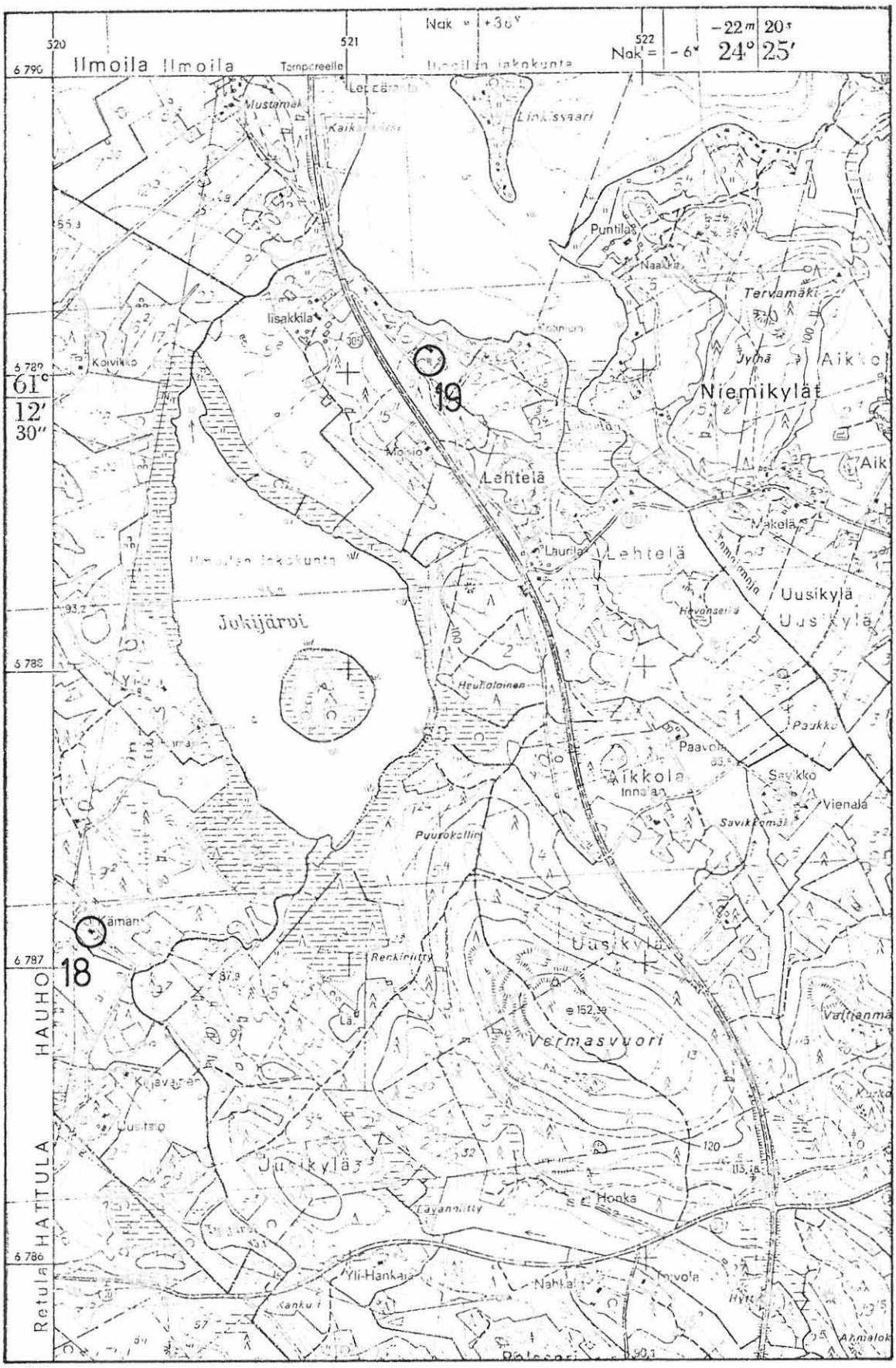

Ote peruskartasta 2132 08 Alvettula 1:20 000 (1976).

HAUHO 20

Peruskartta 2132 05 Tyrväntö
x = 6788 31
y = 519 13
z = n. 129
(= Patakallion kuopan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Paikka: Patakallio
- luontainen kuoppa kalliossa, johon liittynyt uskomuksia, luokka I
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 14:17

Tutkimukset: Oiva Keskitalon 1941 ja 1945, inventointi (s. 8) Gottlund kirjoittaa (ks. lähde n:o 2): "... Ilmoila by, å berget Patakallio skall finnas flere jättegrytor, ... ganska tydliga och naturliga menniskospår (9/2 58)". Gottlund kirjoittaa siis useista kuopista (jättegrytor), mutta muissa lähteissä on tieto vain yhdestä kuopasta. Keskitalon inventointikertomuksessa on kuopan sijainnista yleiskartta 1:1000, se on merkitty peruskartalle muinaisjäännösmerkillä uhrikiveksi. Kuoppa sijaitsee samannimisellä kalliolla Ilmoilan kylän länsiosassa, metsän keskellä, kaukana kaikesta asutuksesta. Gottlund pitää kuoppiansa ilman muuta ihmisen tekeminä, mutta koska muistiinpano on vuodelta 1858, tähän ei tarvitse suhtautua kovin vakavasti. Lähempiä tietoja kuopasta on Keskitalolla: "... kallion pintaan osittain hakattu 14 x 13 cm:n laajuinen, 12 cm:n syvyinen, jyrkkäseinäinen, pyöreä kolo ... Sen reunan ulkopuolella kiertää kallion pintaan hakattu, n. 2 cm:n levyinen ura ..." (inv-kert.) ja " ... alkuaan luontainen, mutta ihmiskäsin säännölliseksi muovailtu ..." (lähde n:o 4). Keskitalon inventointikertomuksessa on myös piirros kuopan muodosta. Lisäksi Keskitalo selostaa inventointikertomuksessaan kuoppaan liittyviä kansan uskomuksia, joiden mukaan kuopasta otetulla vedellä olisi parantava vaikutus ja että kuoppaan on pitänyt uhrata metallia, eritoten rahoja. Viime mainittu tapa on vieläkin elävä: inventointimatkallani huomasin kuopassa olevan aika kasan pennin ja viiden pennin kolikkoja.

Kuoppaan liittyviä uskomuksia selostetaan myös lähteessä n:o 5, jossa kuoppaa sanotaan Patakallionlähteeksi ja että siinä on mm. aina vettä. Kävin paikalla inventoinnissa 13. lokakuuta. Keskitalon kuvaukseen itse kuopasta (mukaan lukien ed.main. piirros) ei ole mitään lisättävää, paitsi että on hyvä kiinnittää huomiota siihen, että kuoppa poikkeaa kooltaan ja muodoltaan täysin varsinaisten kuppikallioiden ja -kivien kuopista. Kuoppa on kyllä selvästi Luojan työtä ja verrattavissa, ehkä syntytapansakin puolesta, ns. hiidenkirnuihin; huomattavin ulkonainen ero on se, että Patakallion kuoppa on kovin pieni, mutta siis kuitenkin selvästi luontainen. Mitä tulee siihen Keskitalon havaintoon, että kuopan nykyinen muoto johtuisi luontaisen kuopan ihmiskäsin muotoilemisesta, en voi sanoa varmasti huomanneeni kuopassa tällaisia jälkiä. Mitään olennaisia muutoksia kuoppaan ei ole voitu näin ainakaan saada. Vaikka kuoppaa olisikin "paranneltu" ihmiskäsin, olisi selvitettävä vielä, onko tätä tehty todella vakavassa mielessä vai ovatko asialla olleet esim. vain pikkupojat. Kuoppa on siis luontainen, ja epäilemättä siihen on liittynyt uskomuksia, joiden vuoksi kuoppaa on "käytettykin". Luontaisena kuoppa ei ole verrattavissa varsinaisiin kuppikallioihin ja -kiviin - sijaiten vieläpä kaukana kaikesta asutuksesta metsän keskellä - mutta kuoppaan liittyvillä uskomuksilla vaikuttaa olevan selvä yhteys kuppikiviin ja -kallioihin liittyviin uskomuksiin. Ehkäpä ei ole tehty eroa luontaisen ja tehdyn kuopan välille; lisäksi kuoppa näyttää varsin mieltäkiinnittävältä sileällä kalliopinnalla. Arvoitukseksi jää tietenkin, kuinka kauan ajassa taaksepäin kuoppaan liittyvät uskomukset johtavat. Ilmoilan kylän Lähdekorven tilan isäntä kertoi allekirjoittaneelle inventointimatkalla kalliolla olevan toisenkin, samanlaisen, mutta paljon pienemmän kuopan. Tämän tarkka sijainti ei ole tiedossani. Gottlundin maininta "flere jättgrytor" jää siis selvittämättä.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 19. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) C. A. Gottlund. Antiqvariska Samlingar. I. S. 109, n:o 81. Kansio Museoviraston kirjastossa.

3) C. A. Gottlund. Antiqvariska Anteckningar. I. Nylands och Tavastehus Län. S. 350 ja 351. Kansio Museoviraston kirjastossa.

4) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuskat 35 ja 36.

5) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 46, n:o 7.

Valokuvat: f 60095-100

Diat: 8266-8268

Ks. peruskartta s. 55

- Lisäyksiä: Huolimatta edellä esitetyistä oletuksista ja tiedoista kohde on luetteva ns. uhrilähteiden/sammaslähteiden joukkoon siihen liittyvien uskomusten, veden käytön ja "uhraamisen" johdosta - kuopan vettä on käytetty niinkuin ns. uhrilähteen/sammaslähteen vettä - vaikka kyseessä ei faktisesti olekaan lähde. - J. Saukkonen 29. 10.1987.

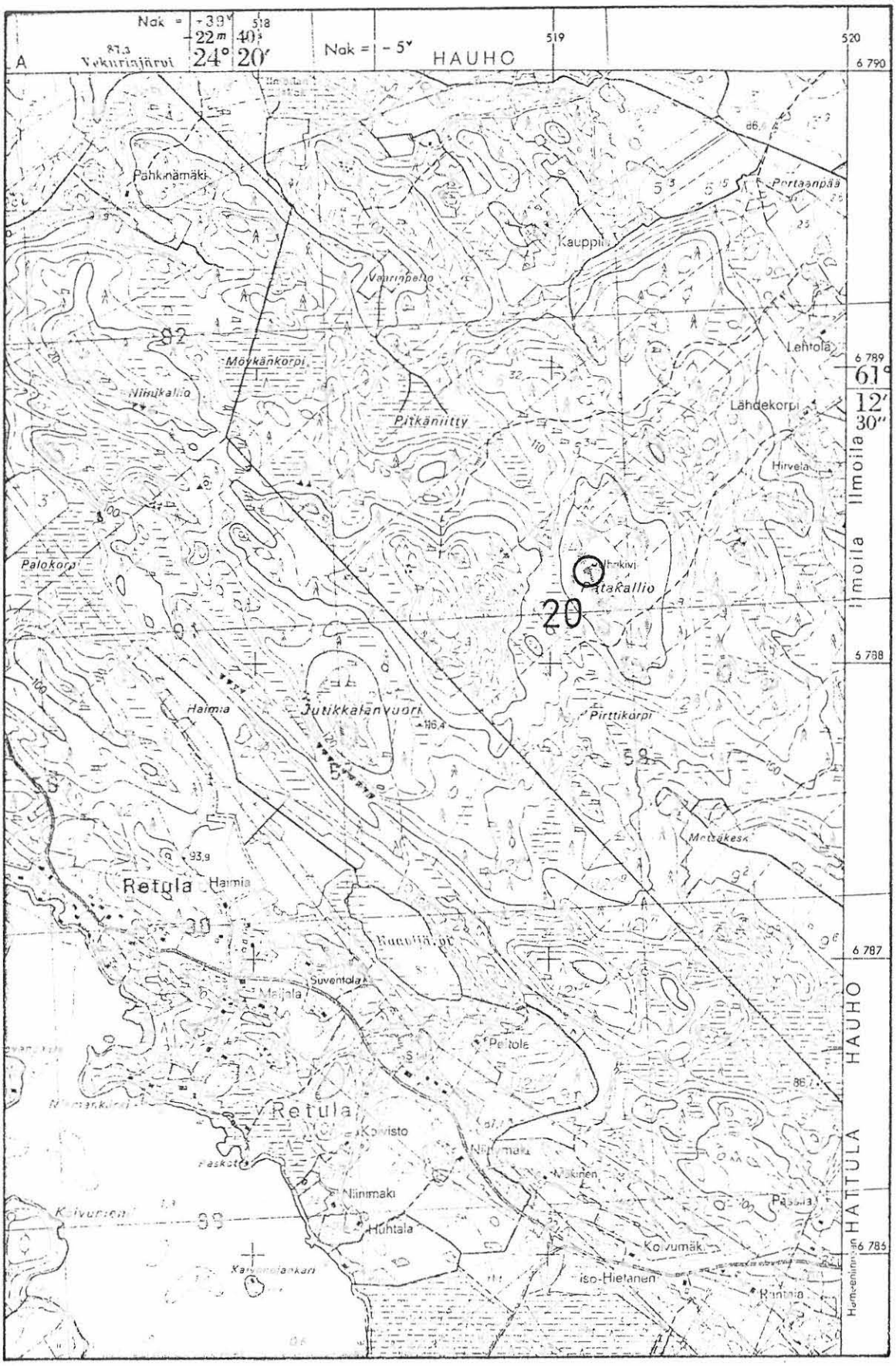

Ote peruskartasta 2132 05 Tyrvintö 1:20 000 (1976).

HAUHO 21

Peruskartta 2132 06 Laitikkala
x = 6790 05
y = 518 86
z = n. 91
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Päivärinta
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 16484 rautainen keihäänkärki, jonka on löytänyt rouva Helka Nieminen (Muolaankatu 3, Valkeakoski) 22.9.1964 Hauhon Ilmoilan kylästä Viljo Saarisen (Ilmoila Hl.) Päivärinnan tilan kotipellosta n. 50 m as.rakennuksesta lounaaseen perunannostossa n. 15 cm:n syvyydestä ruokamullasta. Opettaja Kauko Honkaniemen (Ilmoila Hl.) lähettämä, lahjaksi saatu rautaesine. Verif. Diar. 28.10.1964.

Verifikaateissa on tarkka ja hyvä kartta löytöpaikasta, peruskarttakopiolle paikka on merkitty tämän mukaan. Kävin paikalla inventoinnissa 9. syyskuuta. Päivärinnan talossa ei ollut ketään kotosalla, joten lähemmät kyselyt täytyi jättää. Löytöpaikalla kasvoi perunaa, mutta maaperä oli näkyvissä melko hyvin. Mitään merkittävää ei ollut näkyvissä, maaperä oli savea.
Ks. peruskartta s. 59.
- Lisäyksiä:

HAUHO 22

Peruskartta 2132 06 Laitikkala
x = 6790 46
y = 519 30
z = 97,5
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Seppälä
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hauhon kirkonkylän kansakoululla (jonne siirretty Ilmoilan kansakoululta 31/7 71) nelisivuinen oikokirves. Esineen on löytänyt neiti Vappu Saarinen, os. Ilmoila Hl., 21.9.1958 Hauhon kunnan Ilmoilan kylän Seppälän talon perunapellosta. Löytöpaikan koordinaatit ovat P 9050, I 1935. Seppälän tilan omistaa mv. Salomon Seppälä.
Ei tallessa, "kivinen keihäänkärki". Seppälän talon tytär kertoi allekirjoittaneelle 9.9.1983 löytäneensä tällaisen esineen samalta pellolta, jolta yllä olevakin esine on löydetty. Esine oli joutunut kuitenkin hukkateille. Huom! Tämä esine saattaa mielestäni olla jokin muukin kuin keihäänkärki ottaen huomioon, että toinen paikalta löytynyt esine on nuorakeraamisen kulttuurin oikokirves; lisäksi paikalla on ollut tuskin koskaan minkään vesistön rantaa.
Kävin Seppälän talossa inventoinnissa siis 9. syyskuuta, jolloin talonväki osoitti löytöpaikan sijainnin. Se on päärakennuksesta n. 100 m koilliseen, talon pohjoispuolella kulkevan maantien eteläpuolella. Paikkaa on voinut tarkastaa, koska pellossa kasvoi sokerijuurikasta, eikä maanpinta ollut näkyvissä.
Ks. peruskartta s. 59
- Lisäyksiä:

HAUHO 23

Peruskartta 2132 06 Laitikkala
x = 6792 74
y = 519 60
z = n. 117
(= Märinkallion keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Paikka: Märinkallio
- pelätty paikka, luokka III
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 17, n:o 8)

Keskitalo kirjoittaa: "Märin kalliolla Ilmoilan ja Pälkäneen rajalla pelätään ns. Märin piruja. Tapani Löfving oli siellä ison vihan aikana vakoilemassa ohi kulkevia venäläisiä." Kallio on merkitty peruskartallekin. Sen eteläpuoli on Hauhon puolella ja pohjoispuoli Pälkäneen alueella.
Ks. peruskartta s. 59
- Lisäyksiä:

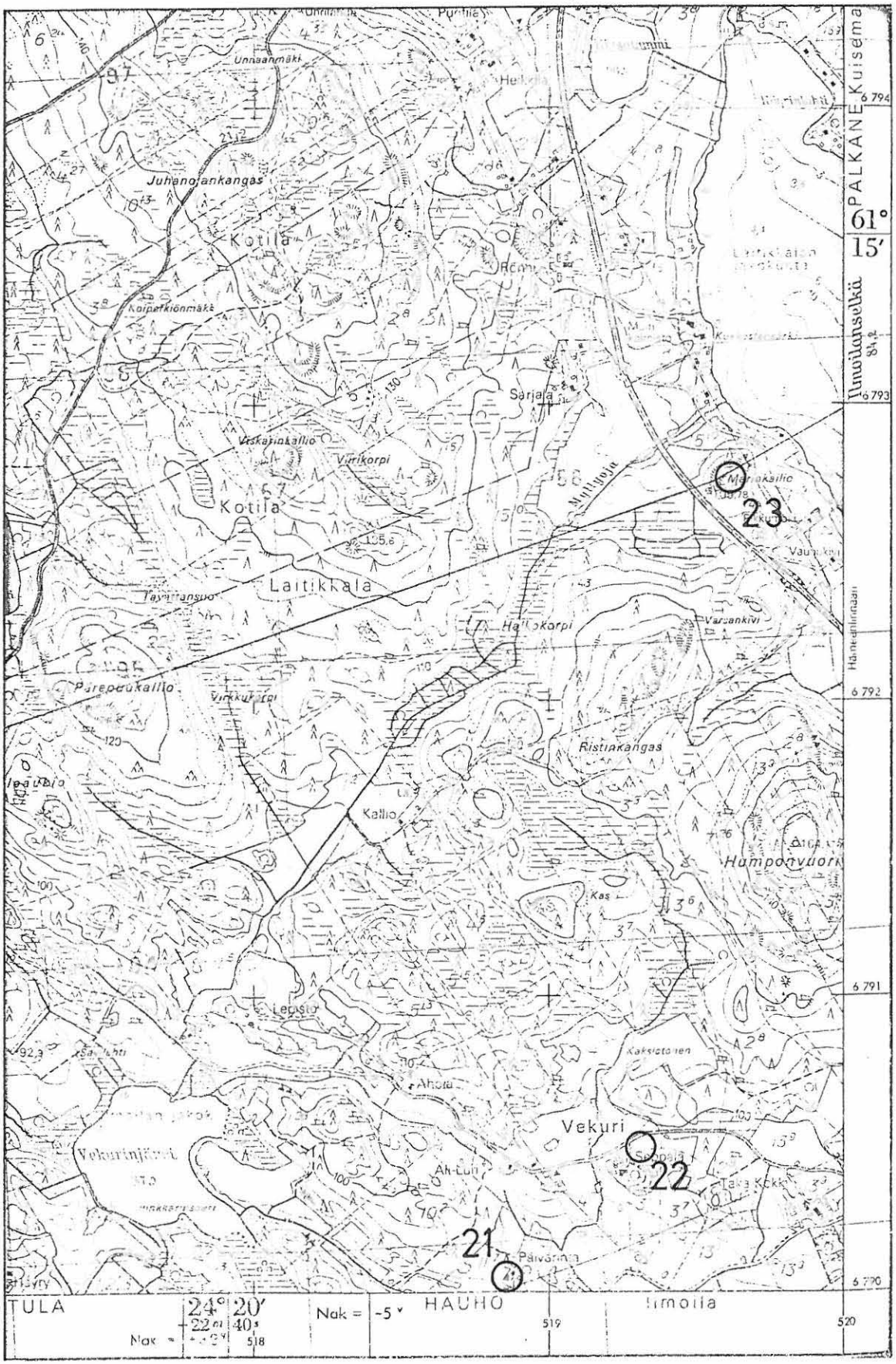

Ote peruskartasta 2132 06 Laitikkala 1:20 000 (1976).

HAUHO 24

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 16
y = 520 92
z = n. 94
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Nuorisoseuratalo
- hävitetty rautakautinen hautaröykkiö, luokka II
Maanomistaja 1983:

RN:o Nuorisoseuratalo

Tutkimukset: Felix Seppälä 1932, tarkastus
Nils Cleve 1933, tarkastus
Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 6-7)

Löydöt: KM 9607:1-21 rautakautisia kalmistolöytöjä. Saatu museoon Hämeenlinnan museon hoitajan Felix Seppälän toimesta 1/3 1933 osittain lahjana, osittain lunastamalla (Smk 80,-). Ks. tarkemmin löytäjistä ja löytöpaikoista pääluettelosta ja Seppälän tarkastuskertomuksesta.

Ilmoilan Nuorisoseuratalo (aiemmin voimisteluseuran talo, paikasta käytetty myös vain nimeä Kalomäki) sijaitsee aivan itse Kalomäen kalmistomäen kaakkoispuolella, n. 130 m Ilmoilanselästä länteen, Hämeenlinna-Tampere -valtatien itäpuolella, peltojen ympäröimänä. Ensimmäiset löydöt tavattiin rakennettaessa voimisteluseuran taloa 1932. Näistä löydöistä ilmoitti mv. Tupala Kansallismuseoon, josta pyydettiin Hämeenlinnan museon hoitajaa Felix Seppälää tarkastamaan paikka. Seppälän mukaan paikalla, johon voimisteluseuran taloa oli alettu tehdä, oli matalahko, n. 25-30 x 12-15 m:n suuruinen, kivinen mäenkumpare. Esineitä oli tavattu tehtäessä rakennuksen perustuksia, ja Seppälä löysi niitä lisää tarkastuksessaan. Cleve havaitsi 1933 paikalla hyvin mustaa maata, "josta joitakuita palaneita luunsiruja ja saviastianpaloja vielä oli löydettävissä". Näitä Cleve ei ole tuonut kuitenkaan museoon. Paikalla, Nuorisoseuratalon itäpään kohdalla, on ollut ilmeisesti hautaröykkiö, jota perustuksia tehtäessä

lienee tuhoutunut täysin vaikka Cleve kirjoittaakin rakennuksen peittävän vain "huomattavan osan" röykkiöstä. Tarkkaan ei käy siis ilmi, onko jäljellä tuhoutumatonta röykkiötä. Kävin paikalla inventoinnissa 9. syyskuuta. Mitään mainittavaa paikalla ei voinut havaita kasvillisuuden peittäessä maan. Mielestäni paikkaa olisi pidettävä luokkaan II kuuluvana kohteena, kunnes saadaan varmuus, ettei paikalla ole enää hautaröykkiötä tai löytöjä.

Lähteitä: 1) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 museoviraston kirjastossa.

2) Leena Söyrinki-Harmo. Hauhon, Pälkäneen ja Kangasalan merovingi- ja viikinkiaikaisten polttokenttäkalmistojen vertailua. Pro gradu -työ 1979. Helsingin yliopiston arkeologian laitos.

3) Eeva-Liisa Nieminen. Kansainvaellusaika Hämeessä. Pro gradu -työ 1980. Helsingin yliopiston arkeologian laitos.

Valokuvat: Kuva 8 (f60103-107)

Diat: 8269

Ks. peruskartta s. 89 ja yleiskartta s. 65

- Lisäyksiä:

HAUHO 25

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 22
y = 520 92
z = n. 92
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Kalomäki 1
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Esko Eerola
Ilmoila, 14680 ALVETTULA
RN:o 6:32 Vähä-Sipilä
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 18831 vasarakirves, joka löytyi Hauhon Ilmoilan kylästä Vähä-Sipilän (RN:o 6:32) talon maalta (om. Väinö ja Kaino Eerola, os. Ilmoila, 14680 Alvettula). Esine löytyi juurikkaita harvennettaessa savisesta pellosta. Hra Juha Kiven (os. Ilmoila, 14680 Alvettula) 12.6.1972 löytämä esine. Lunastus 200 mk. Diar. 21.6.1972.

Kävin Vähä-Sipilän talossa inventoinnissa 10. syyskuta, jolloin Väinö Eerola neuvoi löytöpaikan sijainnin. Se on Vähä-Sipilän päärakennuksesta 400 m kaakkoon, Hämeenlinna-Tampere -valtatien itäpuolella, aivan Kalomäen kalmistomäen itä-kaakkois -puolella ja Ilmoilan nuorisoseuratalon pohjoispuolella.
Valokuvat: Kuvat 8 (f60103-107) ja 9 (f60109-112)
Diat: 8270
Ks. peruskartta s. 89 ja yleiskartta s. 65
- Lisäyksiä:

HAUHO 26

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 19-29
y = 520 82-88
z = 94,5-99,5
(= Leena Söyringin kaivausalueiden 1970-72 koordinaatit)

Kylä: Ilmoila

Löytöpaikka: Kalomäki 2

- rautakautinen polttokenttä- ja ruumishautakalmisto, luokka II

Maanomistaja 1983: Esko Eerola
Ilmoila, 14680 ALVETTULA
RN:o 6:32 Vähä-Sipilä

Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 7)
Anna-Liisa Hirviluoto 1962, tarkastus
Anna-Liisa Hirviluoto 1969, tarkastus (koekaivauksia)
Leena Söyrinki 1970-72, kaivauksia

Löydöt: Hämeenlinnan museo 1336 piilukirves, jonka on löytänyt isäntä Humppo Hauhon Ilmoilan kylän Humpon talon riihen alta.
KM 15694:1-2 palaneita luunsiruja 7 kpl, palanutta savea 6 kpl ja yksi keramiikan siru. Rautakautisia kalmistolöytöjä, jotka Anna-Liisa Hirviluoto on löytänyt tekemistään koekuopista tarkastaessaan Hämeenlinna-Tampere -maantien parannussuunnitelmaa (1962). Löydöt tulivat esiin 25 cm:n syvyydestä ja aivan pinnasta. Koekuopissa oli nokea ja palanutta kiveystä. Löytöpaikka sijaitsee 150 m länteen Ilmoilan selästä, Nuorisoseuratalon ennestään tunnetusta rautakautisesta löytöpaikasta n. 100 m luoteeseen.
KM 18171:1-3 rautakuonaa pala, saviastianpaloja 11 kpl ja luunsiruja 5 kpl. Rautakautisia kalmistolöytöjä, jotka Anna-Liisa Hirviluoto on löytänyt Ilmoilan Kalomäen kalmistoon tekemistään koekuopista tarkastusmatkallaan 1969. Löytöpaikka on n. 50 m luoteeseen Ilmoilan Nuorisoseuratalosta.
KM 18256:1-578, 18468:1-2392 ja 18917:1-1421. Rautakautisia kalmistolöytöjä Leena Söyringin kaivauksilta 1970-72.

Noin hehtaarin suuruinen ja muutaman metrin korkuinen Kalomäki sijaitsee Hauhon Ilmoilan kylässä, Ilmoilanselästä n. 200 m länteen ja Ilmoilan Nuorisoseuratalon löytöpaikasta (HAUHO 24) n. 100 m luoteeseen. Mäki on kauttaaltaan peltojen ympäröimä. Varhaisin löytö mäeltä on Hämeenlinnan museossa oleva kirves. Tämän löytöpaikka, Humpon riihi, on merkitty Hirviluodon v:n 1962 tarkastuskertomuksen yleiskarttaluonnokseen (entinen riihenpohja). Muiden löytöjen löytöpaikkojen osalta viittaan vain tutkimuskertomuksiin ja jäljempänä lueteltuihin lähteisiin. Kalmiston löysi Anna-Liisa Hirviluoto 1962 tarkastaessaan tielinjaa, joka oli suunniteltu kulkemaan aivan Kalomäen halki. Hirviluoto suoritti paikalla koekuopituksia myös 1969. Leena Söyrinki kaivoi sitten 1970-72 sen alan kalmistoa, joka tuli tuhoutumaan tien teossa ja hieman enemmänkin (ks. yleiskarttaa s:lla 65). Hänen kaivausalueensa ovat sijainneet siis nykyisen valtatien kohdalla sekä tien länsi- ja itäpuolella. Kalmistoa on jäljellä vielä tien ja kaivausalueen länsipuolella. Mäkeä onkin pidettävä II-luokan kohteena. Kävin paikalla inventoinnissa 9. syyskuuta.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 9. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

3) Leena Söyrinki-Harmo. Hauhon, Pälkäneen ja Kangasalan merovingi- ja viikinkiaikaisten polttokenttäkalmistojen vertailua. Pro gradu -työ 1979. Helsingin yliopiston arkeologian laitos.

Valokuvat: Kuvat 8 (f60103-107) ja 9 (f60109-112)

Diat: 8270, 8271

Ks. peruskartta s. 89 ja yleiskartta s. 65

- Lisäyksiä: Sivulla 63 olevaan kohteen määritykseen voidaan lisätä, että osa kaivetuista alueista voi olla rautakautista asuinpaikka-aluetta tai liittyä tällaiseen. - J. Saukkonen 6.5.1988.

HAUHO 24-26

Pienennetty kopio Leena Söyringin Kalomäen kalmiston yleiskartasta 1:500 1970-72

(punaisen suorakulmion keskellä Söyringin kaivausalueet)

HAUHO 27

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 27
y = 520 72
z = n. 98
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Kalomäki 3
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Esko Eerola
Ilmoila, 14680 ALVETTULA
RN:o 6:32 Vähä-Sipilä
Tutkimukset: -
Löydöt: Ilmoilan kylän Vähä-Sipilän talossa, rautainen keihäänkärki (viikinkiaikainen, nähdäkseni lähinnä Petersenin tyyppiä M). Sain tiedon esineestä käydessäni inventoinnissa 10.9.1983 Vähä-Sipilän talossa.
Esineen on löytänyt Väinö Eerola n. 1973 pellolta, Kalomäestä n. 120 m luoteeseen ja Vähä-Sipilän päärakennuksesta n. 240 m etelä-kaakkoon. Löytöpaikan pohjoispuolella on myös mäki.
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 28

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 50
y = 520 66
z = 95
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Vähä-Sipilä
- rautakautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 1350 soikea tuluskivi (nuolen kovasin), jonka on löytänyt L. W. Pohjola Wähä-Sipilän talon tontilta.
Kaiken todennäköisyyden mukaan on kyseessä juuri Ilmoilan Vähä-Sipilä, vaikka löytötiedoissa ei kylää mainitakaan. Kävin inventoinnissa talossa 10. syyskuuta 1983, mutta esineestä ei muistettu siellä mitään. Tarkempi löytöpaikka jää siis selvittämättä.
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 29

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 56
y = 520 51
z = n. 101
(= Iso-Sipilän päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Kyömilä (Iso-Sipilä)
- rautakautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: A. O. Heikel 1898, tarkastus
Löydöt: KM 3539:9 keihäänterä, jonka on löytänyt Ilmoilan kylän Kyömilän talon poika Erkki pellosta "auraessa" talon läheltä. Atte Salmen keräämiä esineitä, lunastettu valtion kokoelmiin 3. V t. IV 1898. (Lähetetty vaihtoesineenä Hämeen Museoon 8.2.1929).

Kyömilää ei ole enää olemassa, mutta Ilmoilan kylän Vähä-Sipilässä kerrottiin minulle inventoinnissa 9. syyskuuta nyk. Iso-Sipilän (RN:o 6:34) omistavan entisiä Kyömilän maita. Jostain Iso-Sipilän pelloilta esine siis lienee löydetty. Tarkempaa löytöpaikkaa ei pystytä määrittämään. Heikel ei tarkastuksessaan havainnut paikalla mitään merkittävää.

Ks. peruskartta s. 89

- Lisäyksiä:

HAUHO 30

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 51-99
y = 520 57-70
z = n. 84-96
(= oletetun löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lehtisen torppa
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 7120 rautainen ruodollinen keihäänkärki, joka on löydetty pari vuotta sitten Ilmoilan kylästä, valtamaantie W puolelta, Lehtisen (?) torpan pihamaalta. Löytäjä torpan poika. Esineen lahjoitti 5.9.1916 SMY:lle neiti Elsa Öhman.

Edellä olevien löytötietojen lisäksi kirjoittaa Oiva Keskistalo alla mainitussa lähteessä: "Löytöpaikka on kylän vanhan tonttialueen pohjoispäässä, kilometri Lentolankärjestä länteen". Verifikaateissa on lisäksi Lehtisen torpan sijainnista onneton karttaluonnos. Lehtinen-nimeä ei ole peruskartalla, eikä torpan sijaintia voi selvittää tarkasti yllä olevien tietojen perusteella. Kyselin asiaa Ilmoilan kylällä inventoinnissa 9. ja 10. syyskuuta, mutta tuloksetta. Keskitalon maininnan perusteella olen arvioinut sen alueen, jonka sisällä oletan Lehtisen torpan olleen. Tämä alue on rajattu peruskartalle.

Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 21.

Ks. peruskartta s. 89

- Lisäyksiä:

HAUHO 31

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 86
y = 520 60
z = n. 94
(= Tupalan päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Paikka: Korventaustan lähde
- uhrilähde, luokka III
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 9)
Löydöt: -
Keskitalo kirjoittaa lähteen olevan Ilmoilan kylän Tupalan talon maalla. Keskitalon yleiskartan perusteella voisi arvella paikan olevan jossain aivan Tupalan länsipuolella. Tarkempi sijainti ei ole kuitenkaan tiedossani. Lähteeseen on uhrattu rahoja. Lähde ei ole enää luonnontilassa, kuten eivät ole muutkaan Keskitalon mainitsemat uhrilähteet, koska niitä on kaivettu karjan juottamiseksi tai kuivaamistarkoituksessa.
Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuskat 35-36.
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 32

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 53
y = 520 07
z = 100-105
(= Hautamäen keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Paikka: Hautamäki
- paikannimi, joka saattaa merkitä muinaisjäännöstä, luokka II
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 18)
Löydöt: -
Keskitalo mainitsee paikan lyhyesti inventointikertomuksessaan. Paikka on merkitty peruskartallekin. Se on peltojen keskellä oleva n. 150 x 100 m:n suuruinen metsäinen mäki Kalomäen kalmistosta n. 800 m länsi-luoteeseen. Nimi saattaa sisältää jonkin vanhan perimätiedon, joten on perusteltua pitää paikkaa luokkaan II kuuluvana. Mitään löytöjä ei tiedetä paikalta olevan.
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 33

Peruskartta 2132 09 Ilmoila ruutu 6790/520 (= Ilmoilan kylämäki peruskartalla)

Kylä: Ilmoila

Löytöpaikka: Luri

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:12 taltta, joka on löydetty Lurin talon niityltä, kovasta savesta, ojaa kaivettaessa. Ostettu Alvettulan kylän Ellilän talosta. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Ilmoilan kylän Seppälän talossa kerrottiin allekirjoittaneelle inventointimatkalla 9. syyskuuta, että Lurin talo, kuten moni muukin, on sijainnut aikoinaan Ilmoilan kylämäellä, josta se on siirretty pois n. v. 1920 uusjaossa. Esine lienee löydetty jostain ko. kylämäen läheisyydestä. Tarkemman löytöpaikan määritys ei ole mahdollista. Nykyiset Yli-Luri ja Ali-Luri, jotka ovat n. 2 km kylämäestä länteen ja etelään, eivät siis tule kyseeseen löytöpaikkoina.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon Kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugoniende Häftet. Helsingfors 1878. S. 14, n:o 9.

- Lisäyksiä:

HAUHO 34

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 07-18
y = 520 70-80
z = n. 88-90
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lentolankärki 1
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22273:1-2 kvartsi-iskoksia 9 kpl ja palanutta (?) luuta 1 kpl. Inventointilöytöjä syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset ja luunpalan 10. syyskuuta jatkaessani edellisenä päivänä aloittamaani Lentolankärjen alueen tarkastusta. Löytöalue sijaitsee oikeastaan jo Lentolankärjen ulkopuolella, sen tyvestä n. 300 m länsi-luoteeseen. Ilmoilanselän Ilmoilanlahti on paikalta n. 100 m kaakkoon ja kivikautisen asuinpaikan Lentolankärki 2:n länsipää n. 100 m koilliseen. Löytöalue sijaitsee loivasti kohti Ilmoilanselkää laskevalla pellolla, jossa maaperä oli hienoa hiekkaa. Paikalla ei ole jyrkkää rantatörmää kuten on asuinpaikkojen Lentolankärki 2:n ja 3:n eteläpuolella. Löytöalue onkin ainakin 2-3 m näitä asuinpaikkoja alempana. Iskoksia löytyi n. 100 m:n pituiselta kaistaleelta rannan suuntaisesti, löytöalueen leveys oli n. 10-20 m.
Valokuvat: Kuvat 10 (f60115, 60119-120), 11 (f60116-118), 12 (f60114, 60121-122) ja 13 (f60123-126) sekä f60113
Diat: 8272, 8273
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 35

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 25-30
y = 520 90-99
z = n. 88-93
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lentolankärki 2
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22274 kvartsi-iskoksia 8 kpl. Inventointilöytöjä syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 10. syyskuuta jatkaessani edellisenä päivänä aloittamaani Lentolankärjen alueen tarkastusta. Iskokset löytyivät kynnetyn pellon pinnalta Ilmoilanselän Ilmoilanlahden pohjoisrannalta. Löytöpaikan itäpuolella on kivikautinen asuinpaikka Lentolankärki 3, joka selvästikin on yhtenäistä aluetta nyt käsiteltävänä olevan paikan kanssa. Aivan löytöalueen eteläpuolella on jyrkkä ja hyvin korkea rantatörmä, korkeudeltaan n. 10 m. Iskokset olivat tämän törmän partaalla, enintään n. 15-20 m:n päässä siitä. Poikkeuksen tekee yksi iskos, aivan löytöalueen länsipäästä löytynyt, joka löytyi n. 2-3 m alempaa kuin muut iskokset. Tässä kohtaa maasto laskeekin jyrkästi rannan suuntaisesti. Tämän läntisimmän iskoksen kohdalla ei ollut myöskään samanlaista jyrkkää rantatörmää kuin muualla. Kaikkiaan löytöalueen pituus on n. 110 m. Maaperä oli osittain savea (itäosa), osittain hiesunsekaista savea (savesta länteen) ja hienoa hiekkaa (läntisin osa). Asuinpaikka saattaa jatkua myös löytöalueelta länteen, tällä suunnalla on Lentolankärki 1:n asuinpaikka vain n. 100 m:n päässä.

Valokuvat: Kuvat 10(f60115, 60119-120), 12(f60114, 60121-122), 13 (f60123-126) ja 14(f60127-129, 60133) sekä f60113
Diat: 8274-8276
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 36

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 29-33
y = 521 06-18
z = n. 90-91
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lentolankärki 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22275:1-2 kvartsi-iskoksia 10 kpl ja palanutta luuta 3 kpl. Inventointilöytöjä syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin paikan inventoinnissa 9. syyskuuta tarkastaessani Lentolankärjen aluetta. Paikka on Ilmoilanlahden pohjoisrannalla olevan jyrkän ja hyvin korkean rantatörmän päällä, aivan Lentolankärki 2:n kivikautisen asuinpaikan itäpuolella. Löytöalueen pituus on n. 140 m. Löydökset olivat suurimmaksi osaksi 1-15 m:n päässä törmän reunasta, jokunen iskos oli kyllä kauempanakin. Maaperä oli savea ja osittain hiesunsekaista savea ja osittain vielä hienoa hiekkaakin. Paikalla olevan rantatörmän korkeus on n. 10 m ja se jatkuu samanlaisena löytöalueelta itään sekä länteen. Alue lienee yhtenäistä aluetta Lentolankärki 2:n kanssa vaikka väliltä ei olekaan löytöjä, varmaankin satunnaisista tekijöistä johtuen. Löydöttömän alueen leveys on tosin vain n. 50 m. Ilmoilanselän pohjoisrannan rantatörmä on korkein ja mahtavin mitä inventoinnissa Hauholla näin.

Valokuvat: Kuvat 10(f60115, 60119-120), 12(f60114, 60121-122), 13 (f60123-126) ja 14 (f60127-129, 60133) sekä f60113
Diat: 8274-8277
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 37

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 15-17
y = 521 04-09
z = n. 96-97
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lentolankärki 4
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22276 palanutta savea 3 kpl. Inventointilöytöjä syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin palaset 9. syyskuuta tarkastaessani Lentolankärjen aluetta. Löytöpaikka sijaitsee hyvin loivasti kohti Ilmoilanlahtea laskevalla pellolla, n. 80-100 m:n päässä ko. lahden pohjoisrannalla olevan jyrkän rantatörmän reunasta. Maaperä oli samantapaista kuin aivan löytöalueen eteläpuolella sijaitsevalla kivikautisella asuinpaikalla Lentolankärki 3:lla.
Valokuvat: Kuvat 10(f60115, 60119-120), 12(f60114, 60121-122), 13 (f60123-126) ja 14(f60127-129, 60133) sekä f60113
Diat: 8274, 8277
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 38

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 41
y = 520 99
z = n. 98
(= hävitetyt hautaröykkiön koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lentolankärki 5
- hävitetty rautakautinen hautaröykkiö, luokka III
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: Elias Leppäaho 1955, tarkastus (karttaluonnos ja valokuvia top. arkistossa)
Helmer Salmo 1955, tarkastus
Oiva Keskitalo 1957, tarkastus (ks. Keskitalon Lentolankärjen kaivauskertomusta samalta vuodelta)
Löydöt: KM 13736 pronssinen rannerengas, joka on löydetty heinäkuussa 1955 Ilmoilan kylän Honkasaaren tilan Lentolanniemeltä hautakumpua purettaessa. Hämeenlinnan museon välittämä, museoon tullut esine. Lahja. Diar. 3.8.1955.
KM 22277 saviastianpala. Inventointilöytö syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Ei tallessa, rautainen keihäänkärki. Salmo kirjoittaa tarkastuskertomuksessaan samasta röykkiöstä ennen löydetyn rautainen keihäänkärki, mutta "... se oli nyt hukassa eikä vanha isäntä nyt muistanut, mihin oli sen pannut". Esineestä ei ole muita tietoja eikä sitä ole saatu museoon myöhemminkään.

Paikka sijaitsee tasaisella pellolla Lentolankärjen tyvestä n. 100 m länsi-luoteeseen, Honkasaaren päärakennuksesta 180 m itään ja Ilmoilanlahden pohjoisrannasta 200 m pohjoiseen. Paikan olen merkinnyt peruskarttakopiolle Keskitalon yleiskartan 1:4000 perusteella, johon röykkiön paikka on merkitty kirjaimella a. Rannerenkaan löydyttyä

paikalla ollutta hautaröykkiötä purettaessa paikkaa oli käynyt tarkastamassa Hämeenlinnan museon vahtimestari Leppäaho, joka oli antanut luvan röykkiön lopulliseen hajoittamiseen. Salmon käydessä paikalla samana kesänä mitään ei ollut enää nähtävissä, kivet oli ajettu röykkiöstä läheiseen metsänreunaan ja paikka oli kylvetty rypsille. Kävin paikalla inventoinnissa 9. syyskuuta. Alueella oleva pelto oli kynnetty ja pellon pinnalta, melko tarkalleen hävitetyn röykkiön kohdalta, löysin edellä mainitun saviastianpalan. Maaperä oli savea. Saviastianpala saattaa olla hyvinkin peräisin juuri ko. röykkiöstä ja näin ollen se olisi joutunut peltoon röykkiötä hävitettäessä. Muuten paikalla ei voinut havaita mitään minkä perusteella olisi saattanut aavistaa paikalla olleen muinoin hautaröykkiön. Maaperä oli aivan samannäköistä kuin ympäröivillä pelloillakin. Voi olla tietenkin mahdollista, että pellossa on enemmänkin löytöjä, joten paikkaa lienee pidettävä luokkaan II kuuluvana.

Lähteitä: 1) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

2) Oiva Keskitalo. Suomen nuoremman roomalaisen rautakauden löydöt. Helsingin yliopiston arkeologian laitos. Moniste n:o 20. Helsinki 1979.

3) Eeva-Liisa Nieminen. Kansainvaellusaika Hämeessä. Pro gradu -työ 1980. Helsingin yliopiston arkeologian laitos.

Valokuvat: Kuvat 10(f60115, 60119-120), 12(f60114, 60121-122) ja 13 (f60123-126) sekä f60113

Diat: 8274

Ks. peruskartta s. 89

- Lisäyksiä:

HAUHO 39

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 41
y = 521 20
z = n. 98
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lentolankärki 6
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22278 kvartsi-iskos. Inventontilöytö syyskuulta 1983.
Diar. 15.5.1984

Löysin iskoksen 9. syyskuuta tarkastaessani Lentolankärjen aluetta. Löytöpaikka on pellolla, Lentolankärjen peltoalueen korkeimmalla kohdalla. Löytöpaikasta n. 70-80 m itä-koilliseen on Ilmoilanselän ranta. Maasto alkaa laskea löytöpaikalta hyvin loivasti kohti itää ja etelää. Maaperä oli löytöpaikalla savea, mutta muuttuu hiesuksi aivan sen eteläpuolella.
Valokuvat: Kuvat 10(f60115, 60119-120), 13(f60123-126), 14(f60127-129, 60133) ja 15(f60131-132)
Diat: 8274, 8278
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 40

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 38
y = 521 23
z = n. 96
(= Keskitalon kaivaman hautaröykkiön koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lentolankärki 7
- varhaismetallikautinen asuinpaikka ja rautakautinen hautaröykkiö, luokka II/III
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: Helmer Salmo 1955, tarkastus
Oiva Keskitalo 1957, kaivaus
Löydöt: KM 14264:1-8 rautakautisia kalmistolöytöjä, joiden joukossa myös muutamia varhaismetallikautisia saviastianpaloja. Oiva Keskitalon kaivauslöydöt 1957 hautaröykkiöstä.

Tämän Keskitalon 1957 kaivaman hautaröykkiön paikan olen merkinnyt peruskarttakopiolle mahdollisimman tarkoin Keskitalon kaivauskertomuksen yleiskartan 1:4000 mukaan, johon paikka on merkitty kirjaimella b. Paikka sijaitsee Lentolankärjen tyvessä. Ilmoilanselän ranta on paikalta n. 100 m koilliseen ja Ilmoilanlahden ranta n. 150 m etelälounaaseen. Alueella olleisiin karikkoihin kiinnitti huomiota Helmer Salmo 1955 käydessään tarkastamassa hävitetyn hautaröykkiön Lentolankärki 5:n paikkaa. Koska karikot aiottiin raivata pois, niiden ollessa haittana viljelykselle, suoritti Oiva Keskitalo paikalla kaivauksia 1957. Alue oli ollut aiemmin peltona ja laitumena. Keskitalo kaivoi ko. hautaröykkiön ja polttokenttäkalmiston tästä röykkiöstä 35 m itäkaakkoon (Lentolankärki 8). Tutkittu hautaröykkiö oli kooltaan 9 x 7 m ja sen korkeus oli 0,5 m. Löydettyjen saviastianpalojen joukossa on yksi kampaleimakoristeinen pala, ns. Sarsa-Tomitsa -keramiikkaa, sekä joitakin asbestikeramiikan paloja. Kaikki röykkiön saviastianpalat

löydettiin kulttuurikerroksen alaosasta. Viitattuaan kampaleimakoristeisen palan todennäköiseen pronssikautiseen Keskitalo kirjoittaa kaivauskertomuksessaan: "Mitään tuonikäistä asuinpaikkaa ei lähettyviltä kuitenkaan tavattu, joten löytö ei voi olla sekundäärinen, vaan palan on täytynyt joutua raunioon hautausta toimitettaessa". Ko. röykkiön ja polttokenttäkalmiston tutkimisen lisäksi Keskitalo kaiveli koeluontoisesti myös muita alueen karikoita, mutta löytämättä niistä mitään. Paikalla ei liene tehty kuitenkaan sellaista koekaivausta, jonka perusteella voisi varmasti sanoa, että alueella ei ole varhaismetallikautista asuinpaikkaa. Mikäli varhaismetallikautiset saviastianpalat ovat joutuneet röykkiöön täytemaan mukana hautausta tehtäessä, mikä vaikuttaa hyvin todennäköiseltä, niiden täytyisi kuitenkin olla peräisin joko aivan paikalta tai kuitenkin verraten läheltä. Mielestäni ko. asuinpaikka voisi sijaita esim. kaivauspaikasta n. 100 m itään, Ilmoilanselän rannalla. Asuinpaikkaa saattaisi olla tietenkin myös aivan röykkiön allakin, löytyiväthän kaikki saviastianpalat kulttuurikerroksen alaosasta. Kuinka laaja asuinpaikka on ja missä se tarkalleen sijaitsee, selviäisi vain koekaivauksella. Kävin paikalla inventoinnissa 9. syyskuuta. Alue oli laitumena ja ruohon vuoksi maaperähavaintojen teko oli mahdotonta. Maasto oli säilynyt ilmeisen koskemattomana sitten kaivauksen, paitsi että karikot oli tietenkin raivattu pois.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 10. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

3) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 30, n:o 1.

4) Väinö Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. 1979. (Moniste).

5) Leena Söyrinki-Harmo. Hauhon, Pälkäneen ja Kangasalan merivingi- ja viikinkiaikaisten polttokenttäkalmistojen vertailua. Pro gradu -työ 1979. Helsingin yliopiston arkeologian laitos.

6) Oiva Keskitalo. Suomen nuoremman roomalaisen rautakauden löydöt. Helsingin yliopiston arkeologian laitos. Moniste n:o 20. Helsinki 1979.

7) Eeva-Liisa Nieminen. Kansainvaellusaika Hämeessä. Pro gradu -työ 1980. Helsingin yliopiston arkeologian laitos.

Valokuvat: Kuvat 10(f60115, 60119-120), 14(f60127-129, 60133) ja 15(f60131-132)

Diat: 8274, 8278-8280

Ks. peruskartta s. 89

- Lisäyksiä:

HAUHO 41

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 35
y = 521 27
z = n. 96
(= Keskitalon kaivaman polttokenttäkalmiston koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Lentolankärki 8
- rautakautinen polttokenttäkalmisto, luokka II/III
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: Helmer Salmo 1955, tarkastus
Oiva Keskitalo 1957, kaivaus
Löydöt: KM 14264:9-99 rautakautisia kalmistolöytöjä. Oiva Keskitalon kaivauslöydöt 1957 polttokenttäkalmistosta.

Tämän kalmiston paikan olen merkinnyt peruskarttakopiolle mahdollisimman tarkoin Keskitalon kaivauskertomuksen yleiskartan 1:4000 mukaan, johon paikka on merkitty kirjaimella c. Paikka sijaitsee 35 m itä-kaakkoon Keskitalon kaivamasta hautaröykkiöstä, Lentolankärki 7:stä, ja Ilmoilanselästä 70-80 m länsi-lounaaseen. Ennen kaivausta paikalla oli n. 30-40 m:n pituinen ja 20 m:n levyinen matala luontainen kumpu, josta sieltä täältä pisti esiin muutamia maakiviä. Keskitalon mukaan kalmisto rajoittui tämän kummun keskivaiheille ja sen laajuus oli vain 45 m^2. Kaivauksen jälkeen paikka raivattiin pelloksi kuten viereisen röykkiönkin. Kävin paikalla inventoinnissa 9. syyskuuta. Alue oli laitumena ja ruohon peitossa. Paikkaa lienee varminta pitää luokkaan II kuuluvana alueena todennäköisesti sijaitsevan varhaismetallikautisen asuinpaikan vuoksi (ks. Lentolankärki 7).

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset n:o 10. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

3) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 30, n:o 1.

4) Oiva Keskitalo. Suomen nuoremman roomalaisen rautakauden löydöt. Helsingin yliopiston arkeologian laitos. Moniste n:o 20. Helsinki 1979.

5) Leena Söyrinki-Harmo. Hauhon, Pälkäneen ja Kangasalan merovingi- ja viikinkiaikaisten polttokenttäkalmistojen vertailua. Pro gradu -työ 1979. Helsingin yliopiston arkeologian laitos.

6) Eeva-Liisa Nieminen. Kansainvaellusaika Hämeessä. Pro gradu -työ 1980. Helsingin yliopiston arkeologian laitos.

Valokuvat: Kuvat 10(f60115, 60119-120), 14(f60127-129, 60133) ja 51(f60131-132)

Diat: 8274, 8278-8280

Ks. peruskartta s. 89

- Lisäyksiä:

HAUHO 42

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6792 09
y = 520 49
z = n. 92,5
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila

Löytöpaikka: Karkelus 1

- kivikautinen asuinpaikka (?). luokka II

Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22279 kvartsi-iskos, joka löytyi inventoinnissa lokakuussa 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskoksen 17. lokakuuta kynnetyn pellon pinnalta, Ilmoilan kylän alueelta, Karkelus-nimiseltä paikalta, Ilmoilanselän länsirannalta. Löytöpaikan kohdalla, aivan sen pohjois-koillis -puolella on Ilmoilanselän rantatörmä n. 6-7 m korkea ja jyrkkä. Maaperä oli hiesua löytöpaikalla.

Valokuvat: Kuva 16(f60134-136)

Ks. peruskartta s. 89

- Lisäyksiä:

HAUHO 43

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6792 17
y = 520 33
z = n. 90
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: Karkelus 2
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Ville Honkasaari
14680 ALVETTULA
RN:o 1:44 Honkasaari
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22280 kvartsi-iskoksia 2 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 17. lokakuuta kynnetyn pellon pinnalta, Ilmoilan kylän alueelta, Karkelus-nimiseltä paikalta, Ilmoilanselän länsirannalta. Rantatörmä löytöpaikan koillispuolella oli jo matalampi kuin kvartsiiskoksen HAUHO 42:n kohdalla n. 200 kaakkoon, jossa törmän korkeus oli n. 6-7 m. Maaperä oli savea.
Valokuvat:
Diat:
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

HAUHO 44

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6792 21-27
y = 522 53-62
z = n. 85
(= Neitsynsaaren koordinaatit)

Kylä: Lautsia

Paikka: Neitsytsaari

- historiallisen ajan maavallitus, luokka II/III

Maanomistaja:

RN:o 1:18

Tutkimukset: -

Löydöt: -

Alla mainitussa kirjasessa sanotaan paikasta mm.: " ...Neitsytsaari, jossa koko saaren rantaan lähelle vesirajaa on rakennettu valli... tieto on saatu paikallisilta asukkailta". Muita tietoja ei ole. Neitsytsaari on kooltaan vain n. 100 x 40 m ja se on Ilmoilanselällä n. 1/2 km:n päässä lähimmästä rannasta.

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 24, n:o 3.

Ks. peruskartta s. 89

- Lisäyksiä: Vaikka kohdetta on yllä sanottu hist. ajan maavallitukseksi, vallin ajoitusta, kuten sen tarkoitustakin, on pidettävä toistaiseksi avoimina; lienee otettava myös huomioon, että kyseessä saattaa olla vanha rantavalli. - J. Saukkonen 30.10.1987.

HAUHO 45

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6792 50
y = 522 65
z = n. 85
(= Raatosaaren koordinaatit)

Kylä: Lautsia
Paikka: Raatosaari
- historiallisen ajan hautapaikka (?), luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: -
Peruskartalle on merkitty Raatosaari Ilmoilanselälle, Neitsytsaaren pohjois-koillis -puolelle. Saaren koko on vain n. 40 x 30 m ja se on hyvin matala. Nimi saattaa merkitä paikkaa käytetyn joskus (kesä?)hautauspaikkana. Tällöin nimi olisi historiallisen ajan perua. Mitään muita lähteitä peruskartan lisäksi en paikasta ole tavannut.
Ks. peruskartta s. 89
- Lisäyksiä:

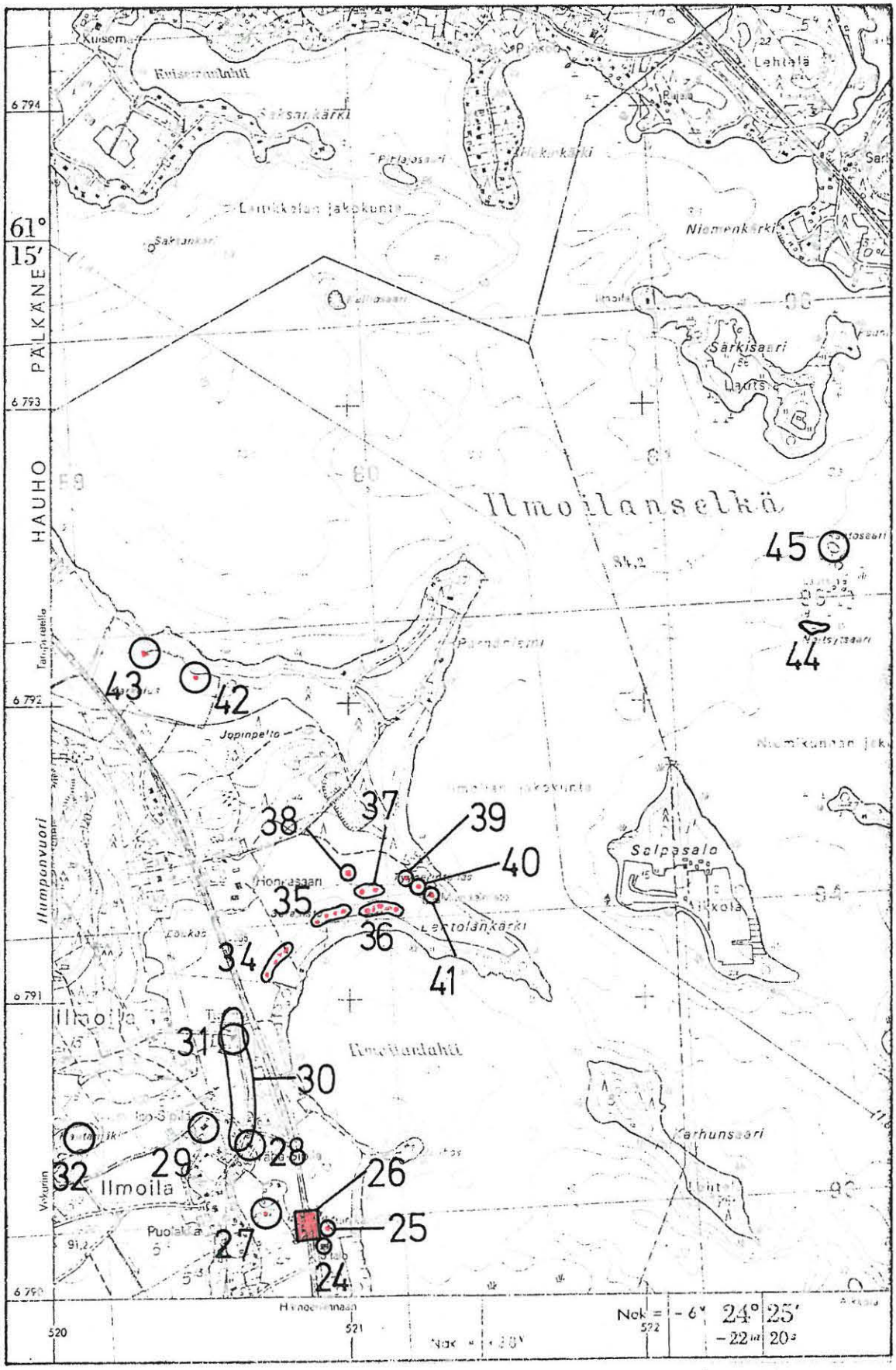

Ote peruskartasta 2132 09 Ilmoila 1:20 000 (1976).

HAUHO 46

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A
(= Ilmoilan selän ranta Ilmoilan kylän alueella)

Kylä: Ilmoila
Löytöpaikka: (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeen Museo 56:100 tasataltta, jonka on löytänyt Kustaa Ilmoilan kylän rannasta suuren ukonilman jälkeen. Antoi Erkki Happula. Ylioppilas Y. K. Leivon kautta 1905.
Löytöpaikaksi mainitun Ilmoilan kylän rannan täytyy tarkoittaa Ilmoilan selän rantoja Ilmoilan kylän alueella. Tämän tarkemmin löytöpaikkaa ei voida määritellä.
- Lisäyksiä:

HAUHO 47

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila

Löytöpaikka: Kauppila (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:15 taltta, joka on ostettu Kauppilan talosta. Löytöpaikka on tuntematon. Tiedoissa mainitaan lisäksi Ilmoila. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

On mahdollista, että esineen löytöpaikka on Kauppilan mailla, koska esine on täältä ostettukin tai sitten se voi olla jossain muualla Ilmoilan kylässä. Asian selvittäminen on mahdotonta. Ilmoilan kylässä en tiedä nykyisin Kauppilan taloa.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 13, n:o 7.

- Lisäyksiä:

HAUHO 48

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)
Löytöpaikka: (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 3539:3 kourutaltta, joka on saatu Ilmoilan kylästä, Sulosen talon emännältä Marilta. Löytöpaikkaa ei muistettu. Yksi Atte Salmen keräämistä esineistä, jotka lunastettu valtion kokoelmiin 3.5.1898.
Löytöpaikkaa ei siis tiedetä, mutta se voi olla tietenkin Ilmoilan kylässä, josta esine on saatu. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.
- Lisäyksiä:

HAUHO 49

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- rautakautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 3539:10 pyöreä kupurasolki, joka on saatu Ilmoilan kylästä itsellinen Amanta Kustaantyttäreltä. Löytöpaikka on tuntematon. Atte Salmen keräämiä esineitä, jotka on lunastettu valtion kokoelmiin 3.4. tai 3.5.1898.

Löytöpaikka on siis tuntematon, mutta se saattaa olla hyvinkin jossain Ilmoilan kylässä, koska esine on saatu täältä.

Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuskat 29-30.

- Lisäyksiä:

HAUHO 50

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 3616:1 kirveen teräkatkelma, joka on saatu Ilmoilan kylästä, räätäli Grönvallilta. Löytöpaikka on tuntematon. Atte Salmen lähetys 11.11.1898. Lunastettu valtion kokoelmiin 12.11.1898.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä, mutta se voi olla tietenkin Ilmoilan kylässä, josta esine on saatu. Tämä ei ole kuitenkaan varma.

- Lisäyksiä:

HAUHO 51

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 3616:2 tasataltta, joka on saatu Ilmoilan kylästä, Kiljanderin asunnolta Marilta. Löytöpaikka on tuntematon. Atte Salmen lähetys 11.11.1898. Lunastettu valtion kokoelmiin 12.11.1898.

Löytöpaikkaa ei siis tiedetä, mutta se saattaa tietenkin olla jossakin Ilmoilan kylässä. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 52 Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B sekä 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)
Löytöpaikka: (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 3628:2 tasataltta, joka on saatu Ilmoilan kylän Nutin talon isännältä Kallelta. Löytöpaikka on tuntematon. Kerääjä Atte Salmen lähetys 3.12.1898. Lunastettu valtion kokoelmiin 6.12. 1898.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä, mutta on mahdollista, että se on Ilmoilan kylässä, josta esine on saatu. Tämä ei ole tietenkään varmaa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 53

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Hämeenlinnan museo 1346 (Anttilan luettelo 21) tasataltta, joka on saatu Hauholta, Ilmoilan kylästä. Löytöpaikasta ei ole tietoja.

Vaikka löytöpaikkaa ei tiedetä, on mahdollista, että se on jossakin Ilmoilan kylässä, josta esine on saatu. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 54

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Hämeenlinnan museo 1347 (Anttilan luettelo 22) tasataltta, joka on saatu Hauholta, Ilmoilan kylästä. Löytöpaikasta ei ole tietoja.

Vaikka löytöpaikkaa ei tiedetä, on mahdollista, että se on jossakin Ilmoilan kylässä, koska esine on saatu täältä. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 55

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)
Löytöpaikka: (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 1348 (Anttilan luettelo 23) tasataltta, joka on saatu Hauholta, Ilmoilan kylästä. Löytöpaikasta ei ole tietoja.
Vaikka löytöpaikkaa ei tiedetä, on mahdollista, että se on jossakin Ilmoilan kylässä, koska esine on saatu täältä. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.
- Lisäyksiä:

HAUHO 56

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (= Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Hämeenlinnan museo 1349 (Anttilan luettelo 24) kourutaltta, joka on saatu Hauholta, Ilmoilan kylästä. Löytöpaikasta ei ole tietoja.

Vaikka Löytöpaikkaa ei tiedetä, on mahdollista, että se on jossakin Ilmoilan kylässä, josta esine on saatu. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 57

Peruskartat 2132 06 Laitikkala osa C, 2132 08 Alvettula osa B ja 2132 09 Ilmoila osa A (Ilmoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Ilmoila

Löytöpaikka: (?)

- historiallisen ajan löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 3574:324-325 tulusrauta ja muu rauta, jotka on löytänyt Kyömilän talon poika Erkki Ilmoilan kylästä. Löytöpaikkaa ei tiedetä. Esineitä, jotka A. O. Heikel toi virkamatkaltaan kesällä ja syksyllä 1898.

Huom! Esihist. toimiston pääluettelon mukaan esineet ovat uudelta ajalta; ne onkin siirretty kansat. osastolle, jossa niillä on myös yllä olevat luettelonumerot.

Löytöpaikka voidaan määrittää siis vain kylän tarkkuudella.

- Lisäyksiä:

HAUHO 58

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 68
y = 522 41
z = n. 90
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Lehtelä
Löytöpaikka: Naakka
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Martti Kaitala
Lehtelä, 14680 ALVETTULA
RN:o 3:34 Naakka
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 16857 litteälehtinen ango, jonka on löytänyt Hannele Keskisaari 1.7.1965 Hauhon pitäjän Lehtelän kylästä, Naakkalan (om. Martti Kaitala, Lehtelä, Alvettula) talon maalta, Kirveskainalon mäestä, tienteossa. Koululainen Hannele Keskisaaren (os. Leppälinnuntie 3, Tapanila) lahjoittama rautakautinen esine. Verif. Diar. 23.10.1065.
Verifikaateissa on karttaluonnos löytöpaikasta ja tämän perusteella paikka on helppo sijoittaa peruskartalle. Kävin paikalla inventoinnissa 15. lokakuuta. Silmämääräisin havainnoin mitään merkittävää ei näkynyt. Paikka voisi olla kyllä sopiva rautakautiselle kalmistolle. Naakkalan talo on peruskartalla nykyisin Naakka.
Ks. peruskartta s. 125
- Lisäyksiä:

HAUHO 59

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 58-61
y = 522 40-43
z = n. 93-94
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Lehtelä

Löytöpaikka: Tervamäki 1

- kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen (?) löytöpaikka, luokka II

Maanomistajat 1983: Risto Puntila, 14680 ALVETTULA, RN:o 5:4
Martti Kaitala, Lehtelä, 14680 ALVETTULA, RN:o 3:34 Naakka

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22281:1-2 saviastianpala ja kvartsi-iskoksia 5 kpl.
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin saviastianpalan ja iskokset FK Esa Koskisen kanssa 15. lokakuuta Tervamäestä vajaat 200 m pohjoiseen, kynnetyn pellon pinnalta. Maaperä oli hiesunsekaista savea. Paikka on tasaisesti kohti itää eli Matkantaustanlahtea laskevan pellon yläosa. Paikan lähellä ei ole esim. vanhaa rantatörmää. Saviastianpala on nähdäkseni rautakautinen, mutta varmaa tämä ei ole. Aivan löytöpaikan pohjoispuolelta on löydetty kyllä rk. keihäänkärki (HAUHO 58). Ks. myös Tervamäki 2 ja 3.

Valokuvat: Kuvat 17(f60137-138) ja 18(f60139-141, 60478) sekä f 60145-146

Diat:

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä:

Inventointilöytöjen perusteella, ja yllä olevasta kohteen määrityksestä huolimatta, kohde on syytä määritellä toistaiseksi mahdollisesti kivikautiseksi asuinpaikaksi ja toisaalta myös mahdollisesti rautakautiseksi asuinpaikaksi tai kalmistoksi. - J. Saukkonen 10.5.1988.

HAUHO 60

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 48
y = 522 50
z = n. 92
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Lehtelä

Löytöpaikka: Tervamäki 2

- rautakautinen (?) löytöpaikka, luokka II

Maanomistaja 1983: Risto Puntila
14680 ALVETTULA
RN:o 5:4

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22282 saviastianpaloja 2 kpl (joista toinen reunapala).
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin palaset 17. lokakuuta kynnetyn pellon pinnalta aivan Tervamäen pohjoispuolelta, Matkantaustanlahdesta n. 280 m länteen. Aivan löytöpaikan itäpuolelta menee Lehtelän ja Aikkolan kylien välinen raja. Maaperä oli hiesunsekaista savea. Pelto laskee paikalla loivasti kohti koillista. N. 30 m koillisessa onkin jo Tervamäki 3:n löytöalue. Nähdäkseni palaset lienevät rautakautisia, mutta tätä ei voida pitää täysin varmana.

Valokuvat: Kuvat 18(f60139-141, 60478) ja 19(f60142-144) sekä 60145-146

Diat: 8281, 8282

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä: (Irto)löytöpaikan sijaan kohde on syytä määritellä mahdollisesti rautakautiseksi kalmistoksi tai asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 10.5.1988.

HAUHO 61

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 47-58
y = 522 51-70
z = n. 90
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Aikkola ja Lehtelä

Löytöpaikka: Tervamäki 3

- kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Maanomistajat 1983: Jorma Mattila, Aikkola, 14680 ALVETTULA, RN:o 1:6
Risto Puntila, 14680 ALVETTULA, RN:o 5:4

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22283:1-3 saviastianpala, kvartsi-iskoksia 17 kpl ja palanutta luuta 1 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Tein löydöt FK Esa Koskisen kanssa 15. lokakuuta aivan Tervamäen pohjoispuolelta, kynnetyltä hiesuperäiseltä pellolta. Löytöalueen itäosa on hieman tavallista jyrkemmällä rinteellä. Paikalla on saattanut olla matala rantatörmä, joka kuitenkin on tasoittunut viljelyssä. Aivan löytöalueen länsiosan lounaispuolella on kahden todennäköisesti rautakautisen saviastianpalan löytöpaikka, Tervamäki 2. Nähdäkseni tämän löytöpaikan saviastianpala lienee kuitenkin kivikautinen.

Valokuvat: Kuvat 18(f60139-141, 60478) ja 19(f60142-144) sekä f 60145-146

Diar: 8281, 8282

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä: Saviastianpala (:1) on todennäköisimmin nuorakeramiikkaa. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 62

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 28-42
y = 522 76-83
z = n. 92-93
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Aikkola

Löytöpaikka: Tervamäki 4

- kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Maanomistaja 1983: Jorma Mattila
Aikkola, 14680 ALVETTULA
RN:o 1:6

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22284 kvartsi-iskoksia 14 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 15. lokakuuta FK Esa Koskisen kanssa Ilmoilanselän Matkantaustanlahden länsirannalta, Tervamäen itäpuolelta. Aivan löytöalueen itäpuolella on n. 6-7 m:n korkuinen ja jyrkkä muinainen rantatörmä. Maaperä oli hiesunsekaista savea. Löytöalueen eteläpuolelta maasto alkaa alavoitua, ja voi olla ettei asuinpaikka jatku enää tänne.

Valokuvat: Kuvat 18(f60139-141, 60478) ja 20(f60147-149) sekä f 60150

Diat: 8283, 8284

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä:

HAUHO 63

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 80-83
y = 522 67-70
z = n. 85
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Aikkola

Löytöpaikka: Liinaniemi 1

- kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Maanomistaja 1983: Jorma Mattila
Aikkola, 14680 ALVETTULA
RN:o 2:18 Mattila

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22285 kvartsi-iskoksia 4 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 13. lokakuuta pellon pinnalta Liinaniemen länsipäästä, n. 20-40 m:n päästä Ilmoilanselän rannasta. Maaperä oli silttiä ja savensekaista silttiä. Löytöpaikka on vain n. metrin järven pintaa ylempänä, joten paikka lienee ollut veden alla, kun Liinaniemi 2 ja 4 ovat olleet asuttuina. Ks. myös Liinaniemi 5.

Valokuvat: Kuvat 21(f60152-154) ja 22(f60155-156)

Diat: 8285, 8286

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on syytä luokitella epävarmaksi kivik. asuinpaikaksi.
- J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 64

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 87-89
y = 522 70-73
z = n. 86-87
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Aikkola
Löytöpaikka: Liinaniemi 2
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Jorma Mattila
Aikkola, 14680 ALVETTULA
RN:o 2:18 Mattila
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22286 kvartsi-iskoksia 2 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 13. lokakuuta kynnetyn, lounaaseen loivahkosti laskevan pellon pinnalta. Paikka sijaitsee Liinaniemen länsiosassa, n. 40-80 m päässä nykyisestä rannasta. Maaperä löytöpaikalla oli savea, joskin luoteisosassa, lähellä siellä olevaa rantatörmää, oli myöskin hiesua. Ks. myös Liinaniemi 5.
Valokuvat: Kuvat 23(f60157-159, 60164-165) ja 24(f60151, 60160-162)
Diat: 8287
Ks. peruskartta s. 125
- Lisäyksiä:

HAUHO 65

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 78
y = 522 73
z = n. 85
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Aikkola

Löytöpaikka: Liinaniemi 3

- kivikautinen asuinpaikka (?), luokkaII

Maanomistaja 1983: Jorma Mattila
Aikkola, 14680 ALVETTULA
RN:o 2:18 Mattila

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22287 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.

Löysin iskoksen 13. lokakuuta pellon pinnalta Liinaniemen länsiosasta, n. 60 m kaakkoon Liinaniemi 1:stä ja n. 30 m rannasta. Aivan löytöpaikan lounaispuolella on oja ja kaakkoispuolella, rannan ja löytöpaikan välillä, tie, joka vie Liinaniemeen. Maaperä oli siltinsekaista savea. Löytöpaikka on samalla korkeudella kuin Liinaniemi 1.

Valokuvat: Kuva 21(f60152-154)

Diat:

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä:

HAUHO 66

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 88
y = 522 82
z = n. 88
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Aikkola

Löytöpaikka: Liinaniemi 4

- kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Maanomistaja 1983: Jorma Mattila
Aikkola, 14680 ALVETTULA
RN:o 2:18 Mattila

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22288 kvartsiesine (?). Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.

Tein löydön 13. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta, Liinaniemi 2:sta n. 100 m itään. Löytöpaikan eteläpuolella on n. 4 m:n korkuinen rantatörmä. Pelto alkaa laskea loivahkosti löytöpaikalta kohti länttä. Paikka voi olla yhtenäistä aluetta Liinaniemi 2:n kanssa. Ks. myös Liinaniemi 5.

Valokuvat: Kuvat 23(f60157-159, 60164-165) ja 24(f60151, 60160-162)

Diat: 8287, 8288

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 67

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 88
y = 523 11
z = n. 88
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Aikkola
Löytöpaikka: Liinaniemi 5
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Olavi Mattila
Os. (?)
RN:o 2:11
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22289 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984

Löysin iskoksen 13. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta Liinaniemen itäkärjestä n. 200 m länteen. Löytöpaikan eteläpuolella on n. 5 m korkea, jyrkkä rantatörmä. Liinaniemi on selvästi ollut aikoinaan saarena. Näin on ollut ainakin kivikaudella, jolloin saarella on asuttu, ja ilmeisesti vielä historiallisella ajallakin, koska maasto on hyvin alavaa Liinaniemen lounaispuolella. Löytöjen korkeusero on n. 3 m, joten vedenpinta lienee kivikaudellakin vaihdellut jonkin verran. Kaikesta päättäen Liinaniemessä lienee yksi tai useampia kivik. asuinpaikka-alueita, ts. samoilta korkeuksilta löytyneet kvartsi-iskokset voivat olla saman yhtenäisen alueen eri osista.

Valokuvat: Kuva 25(f60101-102, 60163)
Diat: 8289
Ks. peruskartta s. 125
- Lisäyksiä:

HAUHO 68

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 82
y = 523 18
y = n. 84-85
(= todennäköisen löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Aikkola

Löytöpaikka: Liinaniemi 6

- kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Maanomistaja 1983: Olavi Mattila
Os. (?)
RN:o 2:11

Tutkimukset: Matti Kenttämaa 1933 ja 1934, tarkastuksia (ks. kahta Matkantaustanlahtea koskevaa kertomusta vuodelta 1934)
Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 2-3)

Löydöt: Ei tallessa, kvartsi-iskoksia. Kenttämaa on nähnyt "kvartsin kappaleita, jotka näyttivät käsitellyiltä" 1933 ja 1934 Ilmoilanselän eteläosassa olevalla Liinaniemellä, n. kilometrin pohjois-luoteeseen Matkantaustanlahden kivikautisesta asuinpaikasta. Paikalla oli samanlainen rantamuodostuma kuin Matkantaustanlahden rannassa ja kvartsit olivat rantahiekalla. Kenttämaa ei ole ottanut kvartseja talteen.

Paikan olen merkinnyt peruskarttakopiolle Keskitalon inventointikertomuksen kartan perusteella. Lähteen n:o 1 ilmoittamat koordinaatit ovat tähänkin verrattuna hieman virheelliset. Saattaa olla, että Keskitalokin on arvioinut löytöpaikan sijainnin, koska Kenttämaa ei ilmoita tätä tarkalleen; Liinaniemi on n. 600 m pitkä ja 100-150 m leveä niemi. Inventoinnissa löysin Liinaniemestä kivikautisiin asuinpaikkoihin viittaavia löytöjä viidestä eri paikasta (HAUHO 63-67). Keskitalon karttaan merkityn paikan, siis juuri tämän kohteen, tarkastus täytyi jättää erittäin kiireisen inventointiohjelman vuoksi.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 5. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 8.

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä: Kohde on syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi, koska löydöt eivät ole tallessa ja koska niiden laatu on epävarma. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 69

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 53
y = 522 52
z = 100
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Uusikylä
Löytöpaikka: Mäkelä (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:17 kirves, joka on ostettu Mäkelän talosta, jossa esinettä on säilytetty monta sukupolvea. Löytöpaikka on tuntematon. Lisäksi tiedoissa mainitaan Uusikylä. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

On mahdollista, että löytöpaikka on jossain Mäkelän mailla tai muualla Uusikylän alueella. Yllä onkin ilmoitettu Mäkelän päärakennuksen koordinaatit.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 21, n:o 30.

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä:

HAUHO 70

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6789 03-27
y = 523 87 - 524 08
z = n. 84-85
(= löytöalueen koordinaati)

Kylä: Matkantaka

Löytöpaikka: Matkantaustanlahti
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Maanomistajat 1983: Pentti Linnamaa, Matkantaka, 14680 ALVETTULA, RN:o 5:9 Äyrikkälä; Pentti Suonkari, Katkomäenkatu 3, 13200 HÄMEENLINNA, RN:o 5:11

Tutkimukset: Matti Kenttämaa 1933, 1934, 1936, 1948 ja 1949, tarkastuksia (kaksi kertomusta ja kolme yleiskarttaa vuodelta 1934)
Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 2)

Löydöt: KM 9686:1 vasarakirveen teelmä, jonka ovat löytäneet Aulis ja Osmo Kartano pari vuotta sitten Hauhon Matkantaustan kylän rannasta siitä missä kylätie päättyy entiseen kivistä tehtyyn laituriin tiestä n. 3 m itään aivan vesirajasta hiekalta. Maist. Matti Kenttämaan museoon lähettämiä ja heinäk. 22 p. 1933 75 mk:lla lunastettuja esineitä.

KM 9686:2 piinpalanen, jonka on löytänyt Jouko Kenttämaa kesällä 1933 edellisen teelmän löytökohdan läheltä 50-100 m:n päästä, samalta hiekkarannalta Äyrikkälän talon maiden kohdalta. Maist. Matti Kenttämaan museoon lähettämiä ja heinäk. 22 p. 1933 75 mk:lla lunastettuja esineitä.

KM 9719:1-6 kovasin, kovasimen pää, kivenkappaleita 2 kpl, kvartsi-iskennäisiä 13 kpl ja kvartsisirpaleita 77 kpl. Löydöt on kerännyt lahjoittaja Hauhon Matkantaan kylän rannasta Äyrikkälän talon maiden kohdalta kylätien päästä, entisestä laiturista alkaen kaakkoissuuntaan. N:ot 1 ja 2 samasta paikasta. Maisteri Matti Kenttämaan Kansallismuseolle elok. 22 p. lahjoittamat esineet.

KM 10035:1-2 kvartsi-iskoksia 105 kpl ja pieni piinpala, jotka on löydetty Hauhon pitäjän Matkantaan kylän Tyrkkälästä (Äyrikkälä), rantatien päässä olevasta kivilaiturista kaakkoon rantahiekasta enimmäkseen veden alta. Maist. M. Kenttämaan museoon tuomat ja 27/3 -35 lahjoittamat löydöt.

KM 11262:1-2 saviastianpala ja kvartsi-iskoksia 64 kpl, jotka on löytänyt maist. M. Kenttämaa kesällä v. 1936 Hauhon pitäjän Matkantaan kylän Äyrikkälän rannalta, samalta paikalta on aikaisemminkin tehty löytöjä. Maisteri M. Kenttämaan v. 1936 museoon tuomat kivikautiset asuinpaikkalöydökset. Diar. 30/XII -40.

KM 11844:1-4 hiotun särmikkään kiviaseen kappale, kiviliuskareita 5 kpl, kvartsipaloja 35 kpl ja sileäksi hioutuneen kiven pala. Esineet on maist. Kenttämaa ottanut talteen Alvettulan Matkantaan Äyrikkälän rannasta elok. 1947. Aikaisemmin on samasta löytöpaikasta tullut esineitä mm. vuosina 1934 ja 1938. Näyttää kuin rantatöyräs tältä kohtaa olisi muutamia vuosisatoja aikaisemmin ollut korkea, mutta olisi tulvavesi, joka näilläkin seuduin keväisin nousee huomattavasti, sen kuluttanut ja vyöryttänyt näin järveen. Syyskesällä vesi on tavallisesti matalimmillaan. Vetäytyessään takaisin vesi tavallisesti paljastaa hiekan alta esineitä, joita kulkiessa ei malta olla ottamatta talteen. Eniten niitä tuli tällä kertaa esiin rannan itäpuolen päästä, mutta muuallakin näkyi kvartsinpaloja. Löytöpaikan lähempi tutkiminen muualla tapaan näyttäisi tuottavan vaikeuksia. Maist. Matti Kenttämaan Kansallismuseoon 30/3 1948 lahjoittamat kivik. as.p.löydökset.

KM 12064:1-2 teelmän katkelma ja kvartsi-iskoksia 5 kpl, jotka on löytänyt Matti Kenttämaa Hauhon Alvettulan Matkantaan Äyrikkälän rannalta elok. 1948. Samasta kohtaa on Kenttämaa aikaisemminkin tehnyt löytöjä. Matti Kenttämaan Kansallismuseoon tuomat kivik. asuinp. löydökset. Diar. 14/3 -49.

Löytöalueen olen merkinnyt peruskarttakopiolle Kenttämaan yleiskarttojen ja Keskitalon inventointikertomuksen yleiskartan perusteella. Alue on n. 300 m:n pituinen ja sijaitsee Ilmoilanselän ja Matkantaustanlahden etelärannalla. Kuten aiemmista tutkimuskertomuksista selviää, löytöalue on veden alla suurimman osan vuotta ja paljastuu vain loppukesällä veden ollessa alimmillaan. Kenttämaa on havainnut paikalla kolme rantatörmää. Löydöt on poimittu alimman törmän alapuolelta, rantahietikolta. Kuten edellä on jo selvinnyt, Kenttämaa, koulutukseltaan geologi, arvelee paikalla olleen aiemmin korkeamman rantatörmän, mutta tulvavesien suistaneen sitä aikojen kuluessa järveen. Vuonna 1934 Kenttämaa on tehnyt paikalla kevyen pintatutkimuksen ja kirjoittaa: "Hiekkakerros vaikuttaa erittäin ohuelta ja hyvin lähellä sen alla tuli vastaan hyvä savi. Näyttää näin ollen siltä että vesi on syövyttänyt hiekan rantatöyräästä ja levittänyt sen ajan oloon ohueksi kerrokseksi. Tällätapaa on eri aikoina muodostunut rantatöyräitä, joita on kolme selvästi havaittavissa." Keskitalo kirjoittaa paikan olleen kesällä 1945 lähes puoli metriä veden pinnan alapuolella. Kuten edellisestä lienee käynyt selville, asuinpaikkaa voi olla ylempänäkin siitä paikasta, mistä löydöt on tehty, eli kuivan maan puolella, ellei sitten koko asuinpaikkavyöhyke ole sortunut järveen. Asian selvitys vaatisi koekaivauksen tai ainakin perusteellisen koekuopituksen. Ranta-aluetta on pidettävä II-luokkaan kuuluvana kohteena.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:4. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä:

HAUHO 71

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 95
y = 523 96
z = n. 89
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Matkantaka

Löytöpaikka: Äyrikkälä

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:18 oikokirves, joka on löydetty Äyrikkälän taloon Matkantaan kylässä kuuluvaa niittyä kuokittaessa. Ostettu myös Äyrikkälän talosta. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Äyrikkälän talo sijaitsee Ilmoilan selän Matkantaustalahdesta n. 200 m etelään. Löytöpaikan tarkempi määritys ei ole mahdollista.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps- Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 15, n:o 12.

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä:

HAUHO 72

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 72
y = 523 86
z = n. 89
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Matkantaka
Löytöpaikka: Kartano
- historiallisen ajan (?) hautapaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Ei tallessa, luurankoja. Reinholm kirjoittaa: "Matkantaustan kylän Kartanon talon kellarin työssä löytyi 'Ryssän' pääkalloja". Täsmälleen samoin sanoin asian ilmoittaa Appelgren. Heikel kirjoittaa puolestaan: "...berättades, att man invid Kartano hemmans ria funnit för flera år sedan åtskilliga skelett, hvilka man ånyo jordat på annat ställe, hvar man sedan planterat en rönn. Man trodde sig veta att på nämda ställe begrafvats personer, som dött under någon pest."
Mitä ilmeisimmin tiedoissa on kyse samoista luurangoista. Kävin Kartanon talossa inventoinnissa 14. lokakuuta, jolloin talon emäntä arveli tiedoissa mainitun riihen sijainneen talosta n. 80 m etelään, paikalla missä nykyisin on voimajohdon pylväs. Itse luurangoista emäntä ei tiennyt mitään. On hyvin todennäköistä, että ko. hautapaikka on historialliselta ajalta, ainakaan esineitä ei mainita paikalta löydetyn ja lisäksi paikkakuntalaisilla on ollut käsitys, että paikalle on haudattu kulkutautiin kuolleita.
Lähteitä: 1) H. A. Reinholm. 8. Finlands fornborgar. Kumo vattensystem. S. 435. Kansio Museoviraston kirjastossa.
2) Hjalmar Appelgrenin kesämatkamuistiinpanojen muistikirja, lehti 27. Kansiossa "Hj. Appelgrenin kertomuksia tutkimusmatkoilta Suomessa 1885-1888" esihist. toimiston arkistossa.
3) Axel O. Heikelin kertomus (Berättelse till A.K.) vuodelta 1898 esihist. toimiston arkistossa.
Ks. peruskartta s. 125
- Lisäyksiä:

HAUHO 73

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 58-88
y = 524 34-51
z = n. 90
(= Vapunkorven tien eli löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Matkantaka
Löytöpaikka: Vapunkorven tie
- rautakautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 1340 soikea tuluskivi, jonka on löytänyt Kustaa Ekholm Hauholta Matkantaan kylän vapunkorven tien vierestä. Anttilan luett. 3.

Nimeä Vapunkorpi ei ole peruskartalla. Matkantaan Kartanon talossa sain inventoinnissa 14. lokakuuta tietää tien sijainnin. Se on merkitty peruskartalle katkoviivalla ja sijaitsee Kartanon päärakennuksesta n. 0,5 km itään ja itä-kaakkoon. Tie on etelä-pohjois -suuntainen ja lähtee etelään Matkantaka-Alvettula -maantieltä. Tie on n. 300 m pituinen.
Ks. peruskartta s. 125
- Lisäyksiä:

HAUHO 74

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 81
y = 524 43
z = n. 95
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Matkantaka
Löytöpaikka: Vapunkorpi
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983:

RN:o 6:20

Tutkimukset: -
Löydöt: KM 9698 pronssinen hevosenkenkäsolki, jonka on löytänyt ylioppilas Sirkka Kartano kesällä 1922 Hauhon Matkantaan Kartanon talon maalta, n. 300 m Alvettulaan päin vievän tien vieressä olevasta santakuopasta vastapäätä Heikki Kartanon (Sirkka Kartanon sedän) asuinrakennusta. Santakuoppa on oikean käden puolella tietä, joka vie suoraan Alvettulaan, vasemmalla puolella on Heikki Kartanon talo. Maisteri Matti Kenttämaan toimesta museoon saatu ja elok. 2. päivänä 1933 25 mk:lla lunastettu esine.

Edellä lueteltujen arkistotietojen avulla voi löytöpaikan jo melkein päätellä. Varmuuden asiasta sain inventoinnissa 14. lokakuuta käydessäni olettamassani Heikki Kartanon talossa, joka sijaitsee santakuopan ja löytöpaikan pohjoispuolella, tien toisella puolella. Löytöpaikalla näytti olevan melko matala hiekkakuoppa, joka on jo täysin kasvillisuuden peittämä, hiekkaa siitä ei ole siis otettu aikoihin. Aivan tarkan löytöpaikan määritys ei ole mahdollista. Löytöpaikan olen ristinyt aivan hiekkakuopan länsi- ja eteläpuolella kulkevan metsäautotien mukaan (ks. HAUHO 73).

Lähteitä: 1) Matti Kenttämaan kertomus "Selostus Hauhon pitäjän Matkantaankylän yleiskarttaan" (1934) esihist. toimiston top. arkistossa.

2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuska 29. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä:

HAUHO 75

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 43
y = 524 48
z = n. 94
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Löytöpaikka: Hykkyräisen Vuorenalusta
- rautakauden tai historiallisen ajan löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 6097:3-4 rautaesineen putkiosa ja rautainen veitsenterä, jotka on löytänyt työmies Oskari Alvén Alvettulan kylän Hykkyräisen talon Vuorenalusta-nimisestä pellosta ojaa kaivaessaan. Esineet löytyivät eri paikoista. Mainittu pelto on Liinavuoren juurella etelään päin ja n. 2 km länteenpäin Alvettulan kylästä ja n. 160 m pohjoiseen Alvettulasta Ilmoilaan vievästä tiestä. Esineitä, jotka tohtori A. Hackman ja ylioppilas H. Donner ostivat Hauholta kaivausmatkallaan Alvettulan kylän Tapoilan kalmistoon 1912.
Huom! Esineet on siirretty kansat. osastolle.
Nimiä Hykkyräinen tai Vuorenalusta ei ole peruskartalla, mutta Liinavuori on. Löytötietojen perusteella olen olettanut löytöpaikan. Mikäli tämä on oikein, löytötiedoissa on virhe sikäli, että löytöpaikka on Liinavuoren länsiosasta pohjoiseen eikä etelään. Mutta sen sijaan se on kyllä Alvettulasta Ilmoilaan vievältä tietltä 160 m ja Alvettulan kylästä 2 km länteen. Löytöpaikkamääritystä on pidettävä epävarmana.
Ks. peruskartta s. 125
- Lisäyksiä:

HAUHO 76

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 74-95
y = 523 91 - 524 40
z = n. 87
(= Rompsenojaa Matkantaan kylässä)

Kylä: Matkantaka
Löytöpaikka: Rompsenoja
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 1341 oikokirves, jonka on löytänyt Väinö Pohjola Hauholta Matkantaan kylästä Rompseen ojasta. Anttilan luettelo 4.

Peruskartalla ovat nimet Rompsenoja ja Rompse Hyömäen kylän puolella, mutta lähellä Matkantaan rajaa, varsinkin jälkimmäinen. Lisäksi Rompsenoja jatkuu Matkantaan kylän puolelle muuttuen täällä, toisessa päässään, nimeltään Tomajanojaksi. Peruskartalle olen merkinnyt pätkän Rompsenojaa Matkantaan puolella, esine on voinut löytyä täältä, mutta tietenkin myös enemmän lounaasta, jonne oja jatkuu. Tarkkaa löytöpaikkaa ei voida siis määritellä.

Ks. peruskartta s. 125

- Lisäyksiä:

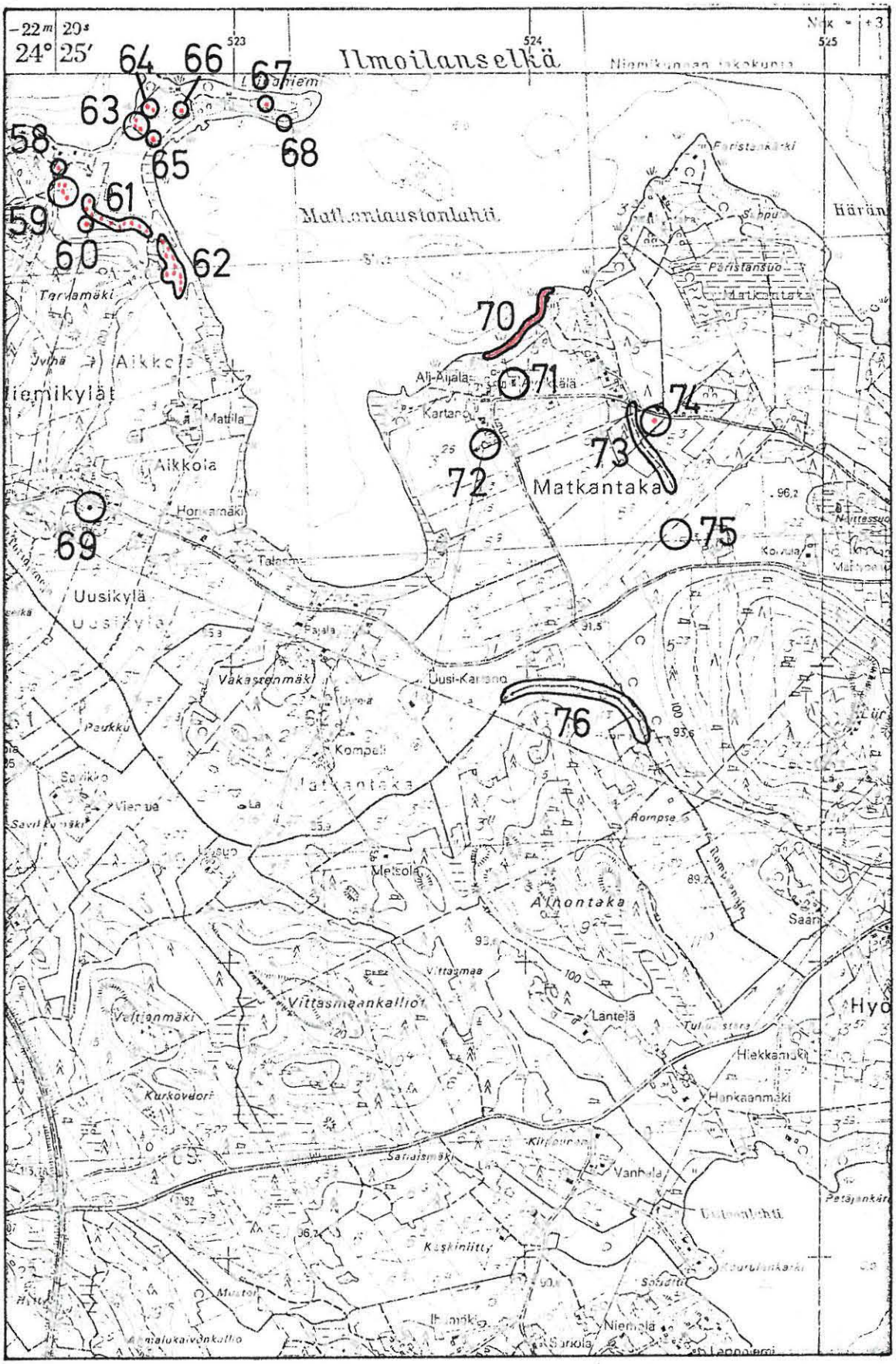

Ote peruskartasta 2132 08 Alvettula 1:20 000 (1976).

HAUHO 77

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 20
y = 525 38
z = n. 107
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Hankala
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:23 taltta, joka on löydetty raivattaessa kaskea Hankalan talon tiloilla Hyömäen kylässä. Myös ostettu Hankalan talosta. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Hankalan talo on nykyisin Hyömäen kylän Palssarin alueella aivan kylän länsiosassa. Käydessäni talossa inventoinnissa 13. lokakuuta siellä sanottiin kuitenkin Hankalan sijainneen aikoinaan, ennen uusjakoa ja varmasti myös löytöaikana, Hyömäen kylän keskusalueella, nykyisestä Hankalasta 4 km koilliseen. Paikalla nykyisin olevalla talolla ei ole nimeä peruskartalla. Löytöpaikka on voinut olla kaukanakin talosta, koska esine on löydetty kaskea raivattaessa, mutta tarkemman löytöpaikan määritys ei ole enää mahdollista.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 12, n:o 4.

Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 78

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 25
y = 525 53
z = 107,5
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Paikka: Anttila
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja: Sakari Anttila

RN:o

Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1957, tarkastus

Pienviljelijä Vihtori Lepistö (os. Alvettula) on ilmoittanut kivestä Oiva Keskitalolle 1957, tämän ollessa kaivausmatkalla Hauholla. Kivessä on 15 kuoppaa ja se sijaitsee Hyömäen kylän keskusalueella, melko taajaan rakennetulla alueella, aivan kylän läpi kulkevan asfalttitien ja pienemmän sivutien risteyksessä. Keskitalo sanoo jo tarkastuskertomuksessaan kiven jäävän maantieksi erotetulle alueelle. Kiven uhanalaiseen asemaan on kiinnitetty huomiota myös lähteessä n:o 6. Kävin tarkastamassa paikkaa inventoinnissa 12. syyskuuta. Kivi on edelleen paikallaan, mutta niin asfalttitien hiekkapenkan peittämänä, että siitä on näkyvissä vain kämmenensuuruinen osa lakea. Asfaltin reuna on kivestä vain n. metrin päässä. Kiven vieressä on myös muinaisjäännöskyltti, joka tosin repsottaa pahasti n. 45 asteen kulmassa. Kiven pelastamiseksi jäämästä tulevaisuudessa tienlevennyksen tai esim. pyörätien alle tarvitaan ehdottomasti toimenpiteitä. Mielestäni olisi parasta nostaa se pois paikaltaan ja siirtää vaikkapa vain 6-7 m luoteeseen, jolloin kivi olisi jo selvästi laitumen puolella ja aidan takana. Tällöin olisi tullut otetuksi huomioon jo esim. mahdollisen pyörätien aiheuttama tienlevennys.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 6. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 35.

3) Hauho-Seuran sihteerin Nestori Leppäniemen kirje esihistorialliselle osastolle Kansallismuseoon, päivätty Hauholla 4.10.1965. Esihist. toimiston top. arkistossa.

4) Valokuvia (4 kpl) esihist. toimiston top. arkistossa. Ei kuvaajaa tai kuvausaikaa.

5) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34, n:o 1.

6) Häviävä uhrikivi Hyömäessä. Vanajaveden seutu 11.8.1976.

Valokuvat: Kuvat 26(f60166-167) ja 27(f60168-171) sekä f60172-175

Diat: 8290-8292

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä:

HAUHO 79

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 38
y = 525 67
z = n. 99
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Virma
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 3321:13 kirves, joka on löydetty Hyömäen kartanon Toralan Virma-nimisestä pellosta, hietamaasta. Fil.kand. K. K. Saloviuksen lähetys 28/X 1896.

KM 3321:14 kourutaltta. Löytötiedot samat kuin edellisellä.

KM 3321:15 tasataltta. Löytötiedot samat kuin edellisillä.

KM 3321:16 tasataltta. Löytötiedot samat kuin edellisillä.

Peruskartalla on nimi Virma Hyömäen kylässä Toralan päärakennuksesta n. 160 m koilliseen; nimi tarkoittaa siis, kuten löytötiedoissa lukee ja mikä käy ilmi peruskartaltakin, paikalla olevaa peltoa. Hauhonselän rannat ovat paikalta n. 800 m itään ja 1 km etelään, muita vesistöjä ei ole lähempänä. Esineiden aivan tarkat löytöpaikat eivät ole tiedossa, mutta ne lienee löydetty hyvin läheltä yllä olevien koordinaattien osoittamaa paikkaa. Useamman esineen löytyminen samalta paikalta viittaa kivikautiseen asuinpaikkaan; valitettavasti ko. pelto oli kasvillisuuden peitossa syys- ja lokakuussa 1983, jolloin liikuin Hauholla inventoimassa, joten asian varmistaminen ei ollut mahdollista.
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 80

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 18
y = 525 68
z = n. 104
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Kämäri
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 3727 poikkiteräinen kirves, joka löydetty n. 1929/30 Hauhon Hyömäen kylän Kämärin talon pellosta, joka sijaitsee Hauhon selältä vähän matkan päässä.

Löytöpaikkaa ei voida varmuudella paikantaa. Kävin Kämärin talossa inventoinnissa 4. lokakuuta, jolloin paikalla ollut vanhaemäntä oli sitä mieltä, että löytöpaikka voi olla esim. talosta n. 800 m itäkoilliseen, Väinölänlahden rantamilla, jossa ainakin nykyisin on talon peltoja (Ks. HAUHO 87 ja 88). Varmana asiaa ei voida kuitenkaan pitää.
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 81

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 18
y = 525 68
z = n. 104
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Läytöpaikka: Kämäri (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 3574:321 kivitaltan katkelma, jonka on löytänyt Hyömäen kylän Kämärin talon isäntä Sipi puun kyljestä samassa kylässä. Sen lahjoitti Matkantaustan kartanon emäntä Josefina. Esineitä, jotka intendentti A. O. Heikel toi virkamatkoiltaan kesällä ja syksyllä 1898.
Löytöpaikan sijainnista ei ole mainintaa siis, sen ei välttämättä tarvitse olla Kämärin mailla. Joka tapauksessa löytöpaikka on sekundäärinen.
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 82

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 02
y = 525 86
z = 100
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Paikka: Nisula
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja 1983: ~~Eino Kallioinen~~
~~Hyömäki, 14680 ALVETTULA~~
RN:o 2:2 Nisula

Jaakko Kalliolinen
Hyömäänraitti 37
14680 ALVETTULA

Tutkimukset: -
Kuppikivi sijaitsee Hyömäen kylän keskusalueen itäosassa, Nisulan päärakennuksesta n. 30 m pohjois-luoteeseen, pienen niityn reunassa ja kapealta hiekkatieltä n. 10 m kaakkoon. Kävin paikalla inventoinnissa 13. syyskuuta. Kivi oli täysin sammaleen peitossa, joten yhtään kuoppaa ei ole näkyvissä. Kuoppia siinä on kuitenkin 18.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 7. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston top. arkistossa.
2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959. Liuska 35.
3) Hauho-Seuran sihteeri Nestori Leppäniemen kirje Esihistorialliselle osastolle Kansallismuseoon, päivätty Hauholla 4.10.1965. Esihist. toimiston top. arkistossa.
4) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34, n:o 2.

Valokuvat: Kuvat 28(f60176-178, 60180) sekä f60181
Diat: 8293, 8294
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 83

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 22-43
y = 525 95 - 526 19
z = n. 95-103
(= yleiskarttaluonnoksen s:lla 140 peittämä alue)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Lyömäki 1
- kahdeksan (?) rautakautista maansekaista röykkiöhautaa, luokka I
Maanomistaja 1983: Erkki Estemaa
14680 ALVETTULA
RN:o 19:15 Kämäri

Tutkimukset: Sakari Pälsi 1934, kaivaus
Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 13)
Löydöt: KM 10005:10 kovasin, monena palasena. Pälsin kaivauslöytö 1934 hänen yleiskarttansa kummusta 1. Ks. tarkempaa löytöpaikkaa pääluettelon ja Pälsin kaivauskartan perusteella.

Lyömäki on n. 200 m pitkä, 100 m leveä ja 8 m korkea, erittäin kivinen, lounais-koillis -suuntainen mäki Hauhonselän pohjoisosasta n. 400 m länteen. Mäki on kauttaaltaan peltojen ympäröimä. Aivan sen pohjoispuolella kulkee maantie. Kävin Lyömäellä inventoinnissa 9. ja 10. lokakuuta. Pälsi oli tehnyt kaivausmatkallaan 1934 paikasta yleiskartan, joka on mitä ilmeisimmin vain yleiskarttaluonnos. Lyömäen polttokenttäkalmisto (HAUHO 85) on tämän kartan yläosassa, ja sen paikalla on nykyisin asuinrakennus, jossa toimii leipomo. Pälsin kartan perusteella alueen rakennukset ovat muuttuneet täysin vuoden 1934 jälkeen. Pälsin kartasta oli inventoinnissa mahdoton tunnistaa mäeltä yhtään hänen yleiskarttansa hautakumpua 1-8; näin siitä huolimatta, että mäki oli lammaslaitumena ja maan pinta siis hyvin näkyvissä (ruohoa ja harvakseltaan katajia), lukuunottamatta mäen luoteisosassa, tien vieressä, olevaa tiheäkasvuista ryteikkö-aluetta. Ei ollut siis myöskään mahdollista paikantaa Pälsin kaivamaa kumpua 1 (hänen yleiskartallaan), mutta se voisi olla oman yleiskarttaluonnokseni R 5 tai R 6, ehkä mieluummin ensin mainittu. Pälsi tutki

kummusta 3/4 ja entisöi sen sitten. Ainakin osittain Pälsin yleiskartan nykyinen käyttökelvottomuus johtuu siitä, että mäelle on vuoden 1934 jälkeen kaivettu kymmenkunta monen metrin suuruista ja syvää (AIV-)kuoppaa, jolloin paljon maata on heitetty näiden ulkopuolelle. Tällöin hautakumpuja on voinut peittyäkin tai jopa tuhoutua ja joka tapauksessa tämä kaivelu ja maan siirtäminen on muuttanut mäen maanpinnan muotoa häiritsevästi. Pälsin yleiskartalle on merkitty vain yksi kuoppa. Piirsin näiden seikkojen vuoksi mäestä oman yleiskarttani, johon en piirtänyt täydellisesti mäen itä-koillisessa päässä olevia rakennuksia, mutta kylläkin havaitsemani kummut, kuopat jne. Kartan vasemmassa reunassa olevalla edellä mainitulla ryteikköalueella lienee Pälsin yleiskartan perusteella vielä 2-3 kumpua, joita en kuitenkaan päässyt tarkastamaan erittäin tiheän kasvillisuuden vuoksi. Yleiskarttani poikkeaa juuri hautakumpujen suhteen huomattavasti Pälsin kartasta. Havaitsin inventointimatkallani seuraavat kuusi, kaikesta päättäen maansekaista, "kumpumaista" hautaröykkiötä (mitat ovat askel- ja arviomittoja):

R 1: Halkaisija 3,5 m, korkeus 30 cm. Täysin turpeen peitossa.

R 2: Halkaisija 4 m, korkeus 40 cm. Keskeltä pistää esiin kivi. Muuten täysin turpeen peitossa.

R 3: Koko 6 x 4 m, korkeus 50 cm. Toisessa päässä laakea maakivi. Täysin turpeen peitossa.

R 4: Yli puolet tuhottu tekemällä kuoppa, ilmeisesti jo kauan sitten. Jäljellä olevan osan koko n. 6 x 4 m ja korkeus n. 60 cm. Koko ollut alunperin ehkä 9 x 6 m. Kuopasta kaivettu maa sotkee tilannetta. Täysin turpeen peitossa.

R 5: Halkaisija 4,5 m, korkeus 60 cm. Melkein keskellä kaksi kiveä näkyvissä. Täysin turpeen peitossa.

R 6: Halkaisija 3,5 m, korkeus 25 cm. Täysin turpeen peitossa.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 3. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Sakari Pälsin päiväkirja Muinaistieteellisen toimikunnan määräämältä virkamatkalta Hauholle, Tyrväntöön ja Kalvolaan syysk. 6.-15. p. 1934. Helsinki 29/IX 1934. Esihist. toimiston top. arkistossa.

3) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 23.

4) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 30, n:o 6.

Valokuvat: Kuvat 29(f60108, 60182-183), 30(f60184-187), 31(f60130, 60188-190), 32(f60191-193), 33(f60195-196), 34(f60198-199), 35(f60200), 36(60201-203) ja 37(f60205-207) sekä f60194, 60197 ja 60208-209

Diat: 8295-8302

Ks. peruskartta s. 170 ja yleiskartta s. 140

- Lisäyksiä: Kohteen "kumpumaiset" röykkiöt on syytä luokitella vain mahdollisesti rautakautisiksi, koska niistä ei ole varmoja rautakauden löytöjä (KM 10005:10 on kaiketikin vasta hist. ajalta). - J. Saukkonen 30.10.1987.

HAUHO 84

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 29
y = 526 10
z = n. 95
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Paikka: Lyömäki 2
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja 1983: Erkki Estemaa
14680 ALVETTULA
RN:o 19:15 Kämäri
Tutkimukset: -
Tiedon tästä kuppikivestä on Kansallismuseolle toimittanut Hauho-Seuran sihteeri Nestori Leppäniemi 1965. Kävin paikalla inventoinnissa 9. syyskuuta tarkastamassa kiveä. Se on varsin kookas. n. metri x metrin suuruinen, ja osittain toisen kookkaan maakiven päällä. Kiven yläpinnassa oli näkyvissä muutamia kuoppia, tarkkaa lukua en saanut selville, koska kiven pinta oli tiukasti kasvavan ja hankalasti poistettavan sammaleen peitossa.
Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 8. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.
2) Hauho-Seuran sihteeri Nestori Leppäniemen kirje Esihistorialliselle osastolle, Kansallismuseo. Päivätty Hauholla 4.10.1965. Esihist. toimiston top. arkistossa.
3) Hauho-Seuran sihteeri Nestori Leppäniemen kirje Muinaistieteelliselle Toimikunnalle, Esihist. osasto. Päivätty Hauholla 5.1.1966. Esihist. toimiston top. arkistossa.
4) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34, n:o 3.
Valokuvat: Kuvat 29(f60108, 60182-183), 30(f60184-187), 31(f60130, 60188-190), 32(f60191-193) ja 37(f60205-207) sekä f60194 sekä 60204 ja 60208-209
Diat: 8295-8297, 8302-8305
Ks. peruskartta s. 170 ja yleiskartta s. 140
- Lisäyksiä:

HAUHO 85

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 38
y = 526 15
z = n. 91
(= Pälsin 1934 kaivaman polttokenttäkalmiston koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Lyömäki 3
- rautakautinen polttokenttäkalmisto, luokka II
Maanomistaja 1983:

RN:o

Tutkimukset: Sakari Pälsi 1933, tarkastus
Sakari Pälsi 1934, kaivaus
Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 5-6)

Löydöt: KM 9794:4 pronssivartaan pätkä, joka on löytynyt poikain kaivamana Hauhon Hyömäen Hankalan maalta Lyönmäen itäkoillisesta päästä syksyllä 1933 löydetystä polttokalmistosta. Ks. löytöpaikasta tarkemmin pääluettelosta KM 10005:1:n löytötietojen kohdalta.
KM 10005:1-9 rautakautisia kalmistolöytöjä Sakari Pälsin kaivaukselta 1934. Ks. löytöpaikoista tarkemmin Pälsin kaivauskartan ja pääluettelon perusteella.

Yllä on ilmoitettu Pälsin kaivauspaikan koordinaatit, paikalle on rakennettu myöhemmin asuintalo, jossa toimii myös leipomo. Paikka sijaitsee aivan Lyömäen kalmistomäen itä-koillisessa päässä, vanhan ja uuden Alvettulan tien risteyksestä. Pälsi löysi paikan 1933 kaivausmatkallaan läheiselle Männistönmäen kalmistolle (HAUHO 98), tällöin vanhat ihmiset olivat puhuneet hänelle Lyömäellä olevista aarteista ja siellä nähdyistä aarnivalkeista. Pälsin tarkoitus oli jättää paikka koskemattomaksi tulevia kaivauksia varten, mutta KM 9797:4 ennätettiin löytää sieltä kuitenkin poikain toimesta. Pälsin kaivauslöydöt seuraavana vuonna olivat hyvin vähäiset. Hän sanoo kaivauskertomuksessaan suurimman osan kalmistoa tuhoutuneen tien teossa. Pälsi jätti lisäksi kaivauksen sikseen löytöjen loppuessa. Ilman tarkempia

koekaivauksia ei voida mielestäni kuitenkaan varmasti sanoa, onko paikalla, pihapiirissä tai sen läheisyydessä, vielä tutkimatonta kalmistoa.

Lähteitä: 1) Sakari Pälsin päiväkirja Muinaistieteellisen toimikunnan määräämältä virkamatkalta Hauhon Alvettulaan syyskuun 25.-29. p:nä 1933. Helsingissä lokak. 11. p. 1933. Esihist. toimiston top. arkistossa.

2) Sakari Pälsin päiväkirja Muinaistieteellisen toimikunnan määräämältä virkamatkalta Hauholle, Tyrväntöön ja Kalvolaan syysk. 6.-15. p. 1934. Helsingissä 29/IX 1934. Esihist. toimiston top. arkistossa.

3) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 23.

Valokuvat: Kuvat 29(f60108, 60182-183), 30(f60184-187), 31(f60130, 60188-190) ja 32(f60191-193) sekä f60194 ja 60208-209

Diat: 8295-8297

Ks. peruskartta s. 170 ja yleiskarttaluonnos s. 140

- Lisäyksiä:

HAUHO 86

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 38
y = 526 15
z = n. 91
(= Pälsin 1934 kaivaman polttokenttäkalmiston koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Lyömäki 4
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hauho-Seura n:o 608 reikäkivi, jonka on löytänyt autoilija Aimo Kämäri (Hauho, Alvettula, Hyömäki) Hauhon pitäjän Hyömäen kylän Lyömäestä, alueelta, missä 1930-luvulla on suoritettu kaivauksia.
Löytöpaikka lienee Pälsin 1934 kaivaman polttokenttäkalmiston tienoilla tai sitten hänen samana vuonna osittain kaivamansa röykkiön tienoilla (HAUHO 83). Ensin mainittu vaihtoehto tuntuu todennäköisemmältä.
Valokuvat: Kuvat 29(f60108, 60182-183), 30(f60184-187), 31(f60130, 60188-190) ja 32(f60191-193) sekä f60194 ja 60208-209
Diat: 8295-8297
Ks. peruskartta s. 170 ja yleiskartta s. 140
- Lisäyksiä:

HAUHO HYÖMÄKI LYÖMÄKI 1-4 = HAUHO 83-86
- yleiskarttaluonnos, ei mittakaavaan
Piirtänyt Jyri Saukkonen inventointi-
matkallaan lokakuussa 1983
Havaitut hautakummut: R 1-6 = HAUHO 83
Katkoviivalla merkitty aita, joka noudat-
taa mäen reunaa muualla paitsi kartan
luoteisosassa

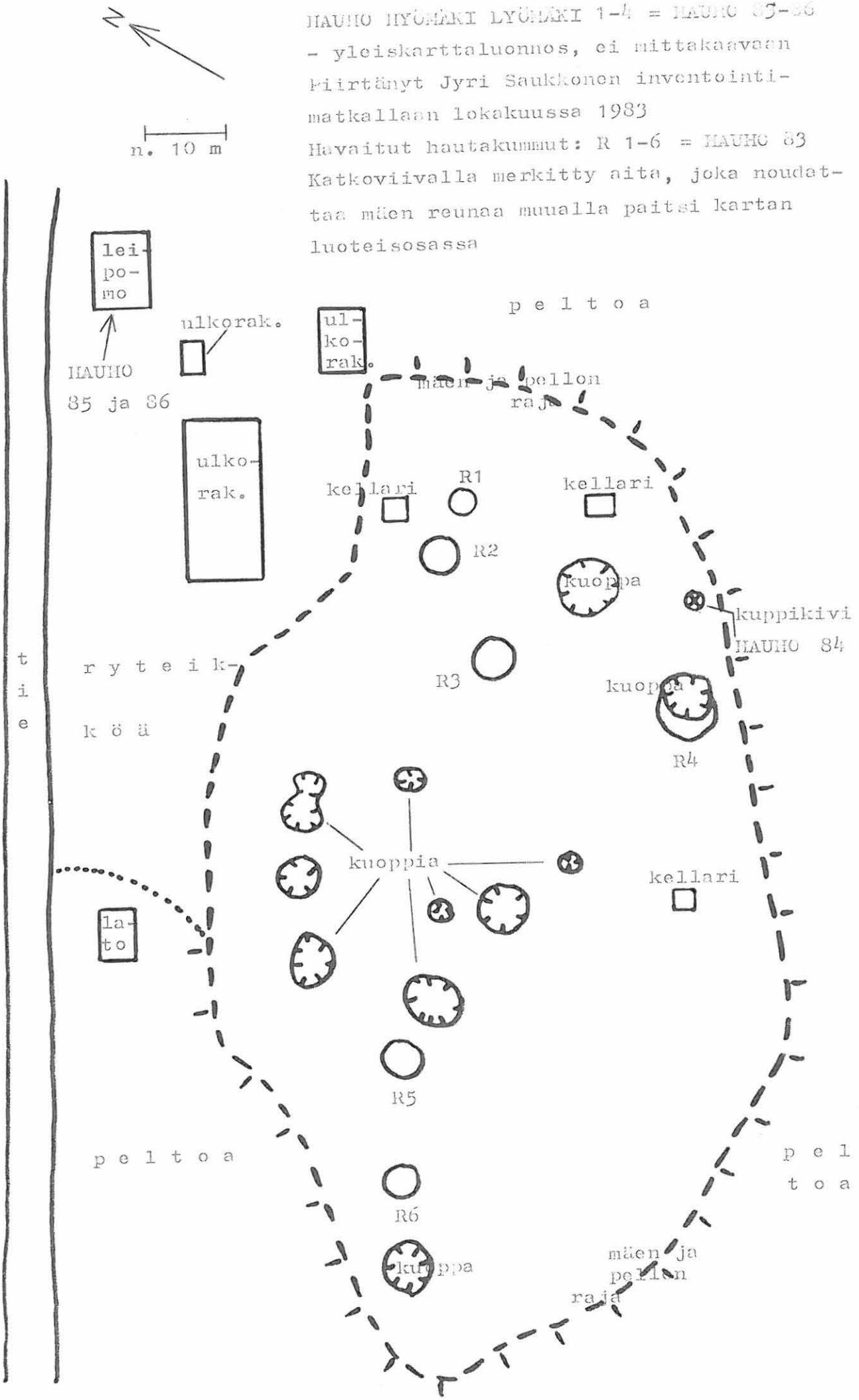

HAUHO 87

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 36-38
y = 526 33
z = n. 91
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Nurmi
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Erkki Estemaa
14680 ALVETTULA
RN:o 19:15 Kämäri
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22290 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 19. lokakuuta kynnetyltä peltoalalta Nurmi-nimiseltä alueelta, Hauhonselän Väinölänlahdesta n. 150 m lounaaseen ja HAUHO 88:n kiviliesien löytöalueelta n. 100 m etelään. Löytöpaikan itäpuolella, aivan löytöpaikan vieressä, on muutaman metrin korkuinen, jyrkkä rantatörmä. Paikalla oli peltoa vain hyvin pieneltä alalta näkyvissä, ympäristö oli naattien peitossa, ja tämä selittänee iskosten vähälukuisuuden. Ranta jatkuu kivikautisten asuinpaikkojen löytymisen kannalta suotuisan näköisenä tältä paikalta etelään satoja metrejä, mutta koska alueen pellot olivat inventointiaikana kyntämättömiä tai sitten sokerijuurikkaan naattien peitossa, alueen tarkastus ei ollut mahdollista.

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 88

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 42-58
y = 526 26-32
z = n. 92,5-86
(= kiviliesien löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Väinölänlahti
- kiviliesiä maan alla, luokka II
Maanomistaja 1983: Erkki Estemaa
14680 ALVETTULA
RN:o 19:15 Kämäri
Tutkimukset: -
Löydöt: -
Käydessäni Hyömäen kylän Kämärin talossa inventoinnissa 4. lokakuuta tiedustelemassa eräisiin kiviesineisiin liittyviä löytötietoja talon vanhaemäntä kertoi yllä olevien koordinaattien osoittamalta ja peruskartalle rajatulta alueelta löydetyn kiviliesiä maan alta 1950-luvun lopulla. Liedet olivat löytyneet kaivettaessa salaojia lapioilla paikalla olevalle pellolle ja ne olivat olleet n. metrin syvyydessä. Paikka sopisi erittäin hyvin kivikautiselle asuinpaikalle ja oletankin, että liedet ovat kivikautisia. Tarkastaessani aluetta, en havainnut löytöjä, mutta tämä johtunee siitä, että pelto oli sokerijuurikkaan naattien peitossa, ja havaintojen teko erittäin epätäydellistä. Sen sijaan kvartsi-iskoksia on n. 100 m löytöalueelta etelään (HAUHO 87). Lisäksi kiviliesien alueelta on saatettu löytää varhemmin yksi kiviesine (HAUHO 80).
Valokuvat: Kuva 38(f60211-213)
Diat: 8306
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä: Paikka voidaan määritellä mahdollisesti kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 2.5.1988.

HAUHO 89

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 86
y = 526 80
z = n. 89
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Matinluhta
- rautakautinen (?) löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 20325 "kuutiokivi"(?), jonka on löytänyt Pentti Kämäri Hauhon Alvettulasta. Verifikaateissa olevaan peruskartta-otteeseen "kuutiokiven löytöpaikka on tarkennettu uudelleen muistin mukaan paikkaan x". Esineen on lähettänyt Pentti Kämäri (os. 14680 Alvettula) 6.11.1978 Kansallismuseoon lahjana. Verif. Diar. 13.11.1978.

Löytöpaikka sijaitsee tasaisella pellolla peruskartalle merkitystä Hauhonselän rannalla olevasta Matinluhdasta 250 m pohjoiseen. Löytöpaikka on Hyömäen kylän alueella vaikka yllä olevissa löytötiedoissa sanotaankin esineen löytyneen Alvettulasta; Hyömäen ja Alvettulan raja on löytöpaikalta on n. 60 m pohjoiseen. Kuten yllä olevista löytötiedoista näkyy, löytöpaikan määritys verifikaattien peruskarttaotteessa on muistinvarainen. Tarkastin paikan inventoinnissa 19. lokakuuta. En havainnut mitään merkittävää, mutta toisaalta pellon pinta oli sokerijuurikkaan naattien peitossa, joten havaintojen teko oli epätäydellistä maan pinnalla mahdollisesti olleiden löytöjen suhteen. Maaperä vaikutti saven ja siltin sekoitukselta. Huom! Verifikaateissa sanotaan paikalta löydetyn aiemmin tiettävästi kiviesineitä, ks. näistä HAUHO 91 ja 94.

Lähteitä: Kotiseutumuseon hoitajan K. Haapavuoren kirjeet (päiväykset 25. lokakuuta ja 6. marraskuuta Hauholla) ja peruskarttaote esihist. toimiston verifikaateissa.

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä:

HAUHO 90

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 73-79
y = 527 08-09
z = 90-91
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Niemenvainio 1
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Erkki Estemaa
14680 ALVETTULA
RN:o 19:15 Kämäri
Tutkimukset: -
Löydöt: Leo Kämärillä Hauhon Alvettulan kylässä, kivikirves ja hioin tai sellaisen katkelma. Nämä on löytänyt esineiden säilyttäjä keväällä 1983 peltokaistaleelta, jolta ovat myös alla luetellut iskokset. Lisäksi Leo Kämäri kertoi allekirjoittaneelle inventointimatkalla nähneensä ko. pellolla enemmänkin hioimen katkelmia (t. käsihioimia), itse en niitä siinä inventoinnissa kuitenkaan huomannut.
KM 22291:1-2 kvartsikaavin ja kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä yllä lueteltujen esineiden löytöpaikalta lokakuulta 1983. Diar.
Löysin kaapimen ja iskokset 19. lokakuuta. Peltokaistale, jolta löydöt ovat, on n. 100 m pitkä etelä-pohjois -suunnassa ja n. 15-20 m leveä. Se sijaitsee Alvettulan kylän keskusalueen itäpuolella olevan laajan niemen kaakkoiskulmassa. Peltokaistale on n. 7-8 m korkean, jyrkän rantatörmän partaalla, tämä törmä on asuinpaikan itäpuolella. Heti peltokaistaleen länsipuolelta alkaa jyrkähkö mäki, jossa on kookkaita, kiinteitä maakiviä, joten asuinpaikka on ollut varsin kapealla, tasaisella maakaistaleella törmän ja tämän rinteen välillä. Ks. myös HAUHO 91.
Valokuvat: Kuva 39(f60214-216)
Diat: 8307
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 91

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 72
y = 527 14
z = n. 85
(= "nylkypuukon" löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki

Löytöpaikka: Niemenvainio 2

- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II

Maanomistaja 1983: Erkki Estemaa
14680 ALVETTULA
RN:o 19:15 Kämäri

Tutkimukset: -

Löydöt: Säilytyspaikka ei tiedossa, "nylkypuukko". Verifikaateissa KM 20325:n kohdalla olevaan peruskarttaotteeseen on K. Haapavuori merkinnyt, KM 20325:n löytöpaikan lisäksi mm. "nylkypuukoksi" nimittämänsä esineen löytöpaikan. Tästä esineestä ei ole mitään muita tietoja, siis esineen tarkka luonne, löytöaika, löytäjä ja esineen säilytyspaikka eivät ole tiedossa.

Ei tallessa, kvartsi-iskoksia, joista Leo Kämäri kertoi inventoinnissa 19.10.1983. Hän sanoi nähneensä iskoksia kivik. asuinpaikan HAUHO 90:n itäpuolella, pellolla. Itse HAUHO 90 on n. viisi metriä korkean, jyrkän rantatörmän päällä, ja Leo Kämärin näkemät iskokset siis tämän törmän alapuolella olevalla pellolla, kaikesta päättäen ehkä n. 20-50 m edellä mainitun "nylkypuukon" löytöpaikan pohjoispuolella.

Löydöt viittaavat siis kivikautiseen asuinpaikkaan, joka sijaitsisi siis vain ehkä parisen metriä Hauhonselän nykyisen vedenpinnan yläpuolella, mutta sen sijaan HAUHO 90:n asuinpaikkaa n. viisi metriä alempana. Inventoinnissa en ennättänyt tarkistaa paikkaa erittäin kiireisen aikataulun vuoksi.

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä:

HAUHO 92

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 83
y = 527 22
z = n. 85
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Niemenvainio 3
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Erkki Estemaa
14680 ALVETTULA
RN:o 19:15 Kämäri
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeen museo 61A:266 (lyijykynällä n:o 262) tasataltta, joka on löydetty Alvettulan Niemenvainiolta, pehmeästä multamaasta, mäentöyräästä, järven rannalta, läheltä Alvettulan Vuolteen ylimenopaikkaa. Löytänyt Maija Kämäri 16 tai 17 vuotta sitten. Saatu museoon ylioppilas A. J. Nikulan kautta v. 1905.
Tiedustelin löytöpaikan sijaintia Hyömäen kylän Kämärin talossa inventoinnissa 4. lokakuuta. Vanhaemäntä kertoi tällöin ed.main. Niemenvainion olevan Alvettulan kylämäen itäpuolella olevan laajan niemen itäisin osa; lähes koko niemi on peltoa. Vuolteen ylimenopaikka on sitten emännän mukaan ns. Niemenjuovan kohdalla, vastapäätä Haapasaaren länsipäätä. Jostain näiltä main esine on siten löydetty. Huom! Vaikka löytötiedoissa puhutaan Alvettulan kylästä, löytöpaikka on Hyömäen kylän alueella, kuten melkein koko Niemenvainiokin.
Valokuvat:
Diat: 8308
Ks. peruskartta s.
- Lisäyksiä:

HAUHO 93

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 95
y = 527 24
z = n. 91
(= arvioidun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki tai Vitsiälä

Löytöpaikka: Niemenvainio 4

- rautakautinen löytöpaikka, luokka II

Tutkimukset: -

Löydöt: Ei tallessa, "pronssikoruja yms.". Käydessäni Hyömäen kylän Kämärin talossa inventoinnissa 4.10.1983 tiedustelemassa eräisiin kiviesineisiin liittyviä löytötietoja talon vanhaemäntä kertoi löydetyn yllä mainitut löydöt joskus aikoinaan likimain yllä olevien koordinaattien osoittamasta paikasta, Niemenvainiolla olevasta tönkästä. Esineiden kohtalosta en saanut selkoa.

Paikka sijaitsee siis Niemenvainiolla, Alvettulan kylämäen itäpuolella olevan laajan niemen itäosassa. Aivan löytöpaikan vieressä on Hyömäen ja Vitsiälän kylien raja, ja koska aivan tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa, on mahdoton sanoa aivan varmasti, kumman kylän puolelta esineet on löydetty. Yllä olevien koordinaattien osoittama paikka on Hyömäen puolella.

Valokuvat:

Diat: 8308

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä:

HAUHO 94

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 99
y = 527 18
z = n. 87
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hyömäki
Löytöpaikka: Niemenvainio 5
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Erkki Estemaa
14680 ALVETTULA
RN:o 19:15 Kämäri
Tutkimukset: -
Löydöt: Säilytyspaikka ei tiedossa, kivikirves ja hioinkiven katkelmia (?). Verifikaateissa KM 20325:n kohdalla olevaan peruskarttaotteeseen on K. Haapavuori merkinnyt yllä olevien koordinaattien osoittamasta paikasta löydetyiksi "muut esineet" ja edelleen, että ne on löydetty "keskemmältä peltoa kevätmuokkauksen yhteydessä viime kevätkesällä". Kartta on lähetetty Museovirastoon syksyllä 1978, joten esineet on löydetty saman vuoden kevätkesällä. Oletan näiden esineiden kohdalla olevan kyse samoista esineistä, jotka mainitaan KM 20325:n luettelotiedoissa ja alla mainitussa lähteessä löydetyiksi samalta paikalta kuin KM 20325, ja että esineet oli toimitettu tiettävästi Kansallismuseoon. Täällä niitä ei ole kuitenkaan. Lisäksi vaikuttaa todella siltä, että yllä olevien koordinaattien osoittama paikka on oikea löytöpaikka. Kävin nimittäin inventoinnissa 4. lokakuutta Hyömäen kylän Kämärin talossa, ja tällöin vanhaemäntä kertoi yllä olevien koordinaattien osoittamasta paikasta löydetyn mm. kivikirves ja hioinkiven tapaisia kiviä ja että nämä on lähetetty muutamia vuosia sitten Hämeenlinnan museon kautta Kansallismuseoon. Vanhaemännän tiedoissa olisi siis kyse K. Haapavuoren "muista esineistä". Missä esineet sitten ovat, ei ole tiedossani.

Tarkastin 19.10.1983 pellon, josta esineet on löydetty, mutta koska se oli sokerijuurikkaan naattien petiossa, havaintojen teko oli erittäin epätäydellistä. Paikka voisi olla hyvinkin sopiva kivikautiselle asuinpaikalle.

Lähteitä: Kotiseutumuseon hoitajan K. Haapavuoren kirje Esihistorian toimistolle, J.-P. Taavitsainen, päivätty Hauholla 25. lokakuuta 1978. Esihist. toimiston verifikaateissa KM 20325:n kohdalla.

Valokuvat:

Diat: 8308

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä:

HAUHO 95

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 94 - 6788 01
y = 526 21-26
z = n. 96-97
(= Hackmanin yleiskartan 1912 peittämä alue)

Kylä: Alvettula

Löytöpaikka: Adenius

- rautakautinen polttokenttäkalmisto tai hautaröykkiö, luokka II

Maanomistaja 1983: Yrjö Paasikivi
14680 ALVETTULA
RN:o

Tutkimukset: Alfred Hackman 1912, kaivaus
Nils Cleve 1933, tarkastus
Sakari Pälsi 1933, tarkastus
Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 3-4)

Löydöt: KM 6044 keihäänterä, jonka on löytänyt Juho Adenius syksyllä 1911 Hauhon pitäjän Alvettulan kylän Tapolan talon maalta, palstansa pihalta, perunakuoppaa kaivaessaan. Paikka on kivinen hiekkamäki. Työmies Samuli Hilden'in tuoma esine, joka lunastettiin museoon 10 Smk:lla 3. p. toukokuuta 1912.

KM 6097:5-95 rautakautisia kalmistolöytöjä Alfred Hackmanin kaivaukselta 1912. Ks. tarkempia löytöpaikkoja Hackmanin kaivauskartan ja löytöluettelon perusteella.

Peruskarttakopiolle on rajattu Hackmanin kaivauskertomuksen 1912 peittämä alue, yllä on ilmoitettu alueen koordinaatit. Itse Hackmanin kaivauspaikan koordinaatit ovat x = 6787 98 ja y = 526 23. Adeniuksen palsta, jonka pihapiirin Hackmanin yleiskartta peittää, on aivan tiheästi rakennetun Alvettulan kylänmäen, ns. Männistönmäen, länsireunassa. KM 6044 oli löydetty Adeniuksen tontin luoteisosasta, ja Hackmanin kaivauspaikka tuli olemaan samalla paikalla. Kaivauspaikka sijaitsee nyk. (ja silloisesta) päärakennuksesta n. 15-20 m länsi-luoteeseen, nyk. ulkorakennuksesta muutamia metrejä pohjoiseen ja Adeniuksen tontin luoteiskulmauksesta joitakin metre-

jä itään. Hackmanin yleiskartan perusteella kaivauspaikkaa ei pysty määrittelemään nyk. peruskartalla. Keskitalon inventointikertomuksen yleiskartta johdattaa jo varsin tarkasti oikealle paikalle, mutta aivan tarkkaa kaivauspaikkaa senkään avulla ei pysty selvittämään. Cleven tarkastuskertomuksessa ei ole mitään merkittäviä tietoja. Pälsin tarkastuksesta ei ole varsinaista kertomusta, mutta hän kertoo käynnistään paikalla lähteessä n:o 3. Peruskartalla ei ole myöskään nimeä Adenius. Selvittelin paikan tarkkaa sijaintia inventoinnissa 3. lokakuuta ja sainkin oppaakseni Mikko Tapolan (os. 14680 Alvettula), joka tiesi Adeniuksen palstan. Paikan päällä asian selvittelyssä auttoi edelleen talon omistaja Yrjö Paasikivi. Hän kertoi Hackmanin yleiskartalle merkityn Janne Adeniuksen asunnon palaneen 1924, mutta että nykyinen päärakennus on samoilla perustuksilla. Sen sijaan kaikki Hackmanin yleiskartan ulkorakennukset on jo purettu. Näistä saatoin havaita rakennuksen "ulkohuoneita" perustukset vielä selvästi nurmikon alla tarkastellessani pihapiiriä. Samoin oli mahdollista tunnistaa samalle kartalle merkitty kookas kivi n. kahdeksan metriä Janne Adeniuksen asunnosta (päärakennuksesta) lounaaseen. Tontille oli rakennettu yksi uusi ulkorakennus Hackmanin kartan saunan ja ladon välimaille, tämä on peruskartallakin. Yrjö Paasikivi kertoi hävittäneensä kaivauspaikalta aikoinaan kookkaan kiven, ts. sen kiven (flyttblock), jonka vieressä Hackman kaivoi. Nykyisin paikka on siis pihamaata, mutta nähdäkseni säilynyt ympäristönsä puolesta koskemattomana. Hackmanin kaivamaa kalmistoa on pidetty hautaröykkiönä, mutta Leena Söyrinki-Harmo (lähde n:o 7) on sitä mieltä, että kaivausalueen pienuudesta (n. 6 x 6 m) johtuen johtopäätösten teko on tässä suhteessa uskallettua. On siis hyvin mahdollista, jopa todennäköistä, paikalla tutkitun vain pieni osa tavallista polttokenttäkalmistoa, ja että tätä kalmistoa on edelleen jäljellä koskemattomana kaivauspaikan ympärillä. Tässä mielessä kiinnitinkin inventoinnissa huomiota lupaavannäköiseen, loivaan kiviseen rinteeseen kaivausalueen itäpuolella (ks. Hackmanin yleiskarttaa).

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 1. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) A. Hackman. Förvärv till Statens Historiska Museum år 1912. Den arkeologiska avdelningen. Finskt Museum 1914. Helsingfors 1914. S. 59-60.

3) Sakari Pälsin päiväkirja Muinaistieteellisen toimikunnan määräämällä virkamatkalla Hauhon Alvettulaan syyskuun 25.-29. p:nä 1933. Helsingissä lokak. 11. p. 1933. Esihist. toimiston top. arkistossa.

4) Helmer Salmo. Die Waffen der Merowingerzeit. SMYA XLII: 1. Helsinki 1938. S. 43-44.

5) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuskat 21-23.

6) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 25.

7) Leena Söyrinki-Harmo. Hauhon, Pälkäneen ja Kangasalan merovingi- ja viikinkiaikaisten polttokenttäkalmistojen vertailua. Pro gradu -työ Helsingin yliopiston arkeol. laitoksella S. 33-35.

Ks. peruskartta s. 170 ja yleiskartta s. 153

- Lisäyksiä:

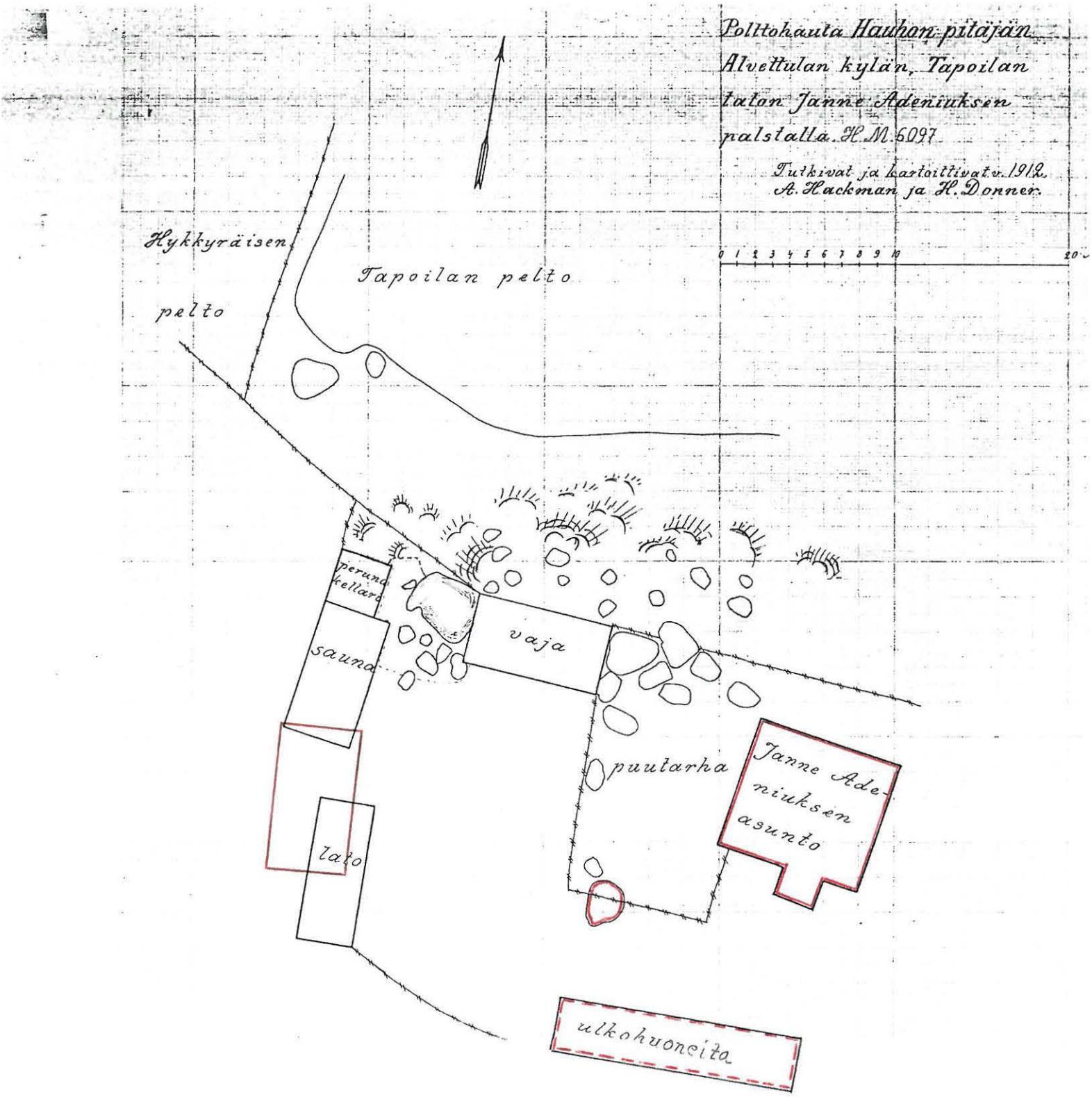

HAUHO 95: Alvettula, Adenius

Pienennetty kopio Hackmanin yleiskartasta 1912

Punaisella merkitty inventointihavainnot 1983:

- yhtenäinen punainen viiva: 1) paikalla olevat rakennukset, vasemmalla ulkorakennus ja oikealla asuinrakennus 2) pihamaalla edelleen oleva kivi
- katkoviiva: "ulkohuoneita"-rakennuksen perustus näkyvissä pihanurmikon alla

Muut kartan rakennukset purettu

Nykyisen ulkorakennuksen sijainti merkitty silmämääräisesti

HAUHO 96

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 00
y = 526 30
z = n. 95
(= Männistönmäen keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Löytöpaikka: Männistönmäki
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:19 kehdonanturanmuotoinen hakkuuase l. tuura, joka on löydetty saramaasta, kaivettaessa ojaa ns. Männistönmäen lähellä Alvettulan kylässä. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Männistö- tai Männistönmäki-nimeä ei ole peruskartalla, mutta alvettulalainen Mikko Tapola kertoi syyskuussa 1983, allekirjoittaneen inventointimatkalla, että Männistönmäki tarkoittaa sitä, ehkä muutaman ha:n aluetta, jonka keskikohdan yllä olevat koordinaatit ilmoittavat. Männistönmäellä on Alvettulan kylän "keskusta", se on varsin tiheästi rakennettu. Tarkkaa löytöpaikkaa ei voida määritellä, mutta sen täytyy olla jossain Männistönmäen liepeillä.

Lähteitä: 1) Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrat till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 11, n:o 2.
2) Väinö Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. Hauho 1979. (Moniste). S. 18.

Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 97

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 01
y = 526 30
z = n. 96
(= Männistönmäen keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Löytöpaikka: Männistö (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:21 taltta, joka on ostettu Männistöstä. Löytöpaikka on tuntematon. Lisäksi tiedoissa mainitaan Alvettula. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

On mahdollista, että löytöpaikka on jossain Männistön maalla, josta esine on ostettu tai sitten se voi olla muualla Alvettulan kylässä. Männistön taloa ei ole nyk. peruskartoilla Alvettulassa, mutta talo lienee ollut yllä olevien koordinaattien osoittaman paikan läheisyydessä, koska koko ko. aluetta, joka muodostaa Alvettulan "keskustan", kutsutaan Männistönmäeksi.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 11, n:o 3.

Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 98

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 01-09
y = 526 33-40
z = n. 94-95
(= Pälsin yleiskartan 1933 peittämä alue)

Kylä: Alvettula

Löytöpaikka: Männistönmäen santakuoppa
- rautakautinen polttokenttä- ja ruumishautakalmisto (ruumishaudat lienevät kuitenkin löydöttömiä, ehkä kristillisperäisiä), luokka II

Tutkimukset: Sakari Pälsi 1933, kaivaus
Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 5)

Löydöt: Ei tallessa, pääkalloja ja luurankoja. Pälsin kaivauskertomuksessa lukee Männistönmäen santakuopasta löydetyn keväällä 1933 kaksi pääkalloa ja syksyllä kaksi luurankoa, mutta että esineitä ei ollut tällöin havaittu. Mitä pääkalloille ja luurangoille tehtiin, siitä ei ole tietoja. Niiden löytöpaikat on merkitty Pälsin kaivauskarttaan.

KM 9766:1-35 rautakautisia kalmistolöytöjä Sakari Pälsin kaivaukselta 1933. Ks. löytöpaikkoja Pälsin kaivauskartan ja löytöluettelon perusteella.

KM 9766:36 kierresormus, kullattu lasihelmi ja pronssilevy. Martti Tapolan löytämät sähköjohtopylvään juurelta. Ks. löytöpaikkaa Pälsin kaivauskartasta.

KM 9794:1-3 soikea kupurasolki, ketjunkannatin ja neljä pronssikierukan pätkää, jotka on löydetty syksyllä 1933 Hauhon Alvettulan Tapolan Männistönmäen santakuopan itäreunalta sähköjohtopylvään vierestä numeron KM 9766:36:n esineiden läheltä. Kauppiaan rva Waahteran Kansallismuseolle jouluk. 31. p. 1933 lahjoittamat esineet.

KM 10497 rautainen putkikeihäänkärki, jonka on löytänyt K. Heimo Alvettulan kylän Tapolan hiekkakuopasta. Esine oli

vierähtänyt näkyviin n. 1/2 m syvästä hiekkaa autoon heitettäessä ja ei löytäjä kiireessä huomannut lähemmin tarkastaa löytöpaikkaa. Hämeenlinnan museolta (F. Seppälä) saatu (H. M. 4440) 19.11.1936 30 mk:lla lunastettu esine.

Peruskarttakopiolle on rajattu Pälsin kaivauskartan peittämä alue, edellä on ilmoitettu tämän alueen koordinaatit. Paikka sijaitsee Alvettulan kylän tiheästi rakennetun keskusalueen, ns. Männistönmäen koillisosassa, aivan maantien itäpuolella. Alueen pohjois- ja itäpuolella on nykyisin peltoa, muualla rakennettua aluetta. Nimiä Männistö tai Männistönmäki ei ole peruskartalla. Pälsin kaivauskartan perusteella paikkaa on mahdoton sijoittaa peruskartalle, Keskitalon inventointikertomuksen kartta auttaa jo varsin lähelle tarkkaa paikkaa. Sen sijaan lähteessä n:o 1 on oikeat koordinaatit. Inventoinnissa sain lisäksi 3. lokakuuta oppaakseni läheisessä Tapolan talossa asuvan Mikko Tapolan (os. 14680 ALVETTULA), joka muisti vielä hyvin sekä Pälsin että kaivauksen. Hänen avullaan saatoin sijoittaa Pälsin kaivauskartan hyvinkin tarkoin paikalleen maastossa ja lisätä siihen alueen nykyisen tilanteen (ks. s. 159). Sitten vuoden 1933 paikka on muuttunut seuraavasti. Ensinnäkin hiekkaa on otettu kuopasta kuulemma vielä vuoden 1933 jälkeenkin; tämähän käy ilmi myös KM 10497:n löytötiedoistakin. Näitä vuoden 1933 jälkeisiä hiekanottopaikkoja ei tiedetä sen tarkemmin, joten KM 10497:nkin tarkempi löytöpaikka jää selvittämättä. Pälsin kaivauskartalla oleva osa hiekkakuoppaa on täytetty täytemaalla ja alue on nurmikkoa ja piha-aluetta. Tämän hiekkakuopan luoteispuolelle, likimain Pälsin löydöttömien koeojien pohjoispuolelle, on rakennettu vain joitakin vuosia sitten kaksiosainen keltatiilinen rivitalo. Tämän paikalta ei ole siis löytöjä. Kalmistoa voi olla sen sijaan hyvinkin jäljellä ainakin hiekkakuopan koillis- ja itäpuolilla, nykyisen pellon alla tai pellon ja pihamaan rajoilla. Hiekkakuopan itäreunalta Pälsi tapasikin polttokenttäkalmistoa. Muualle kalmistoon on tehty kaikesta päättäen vain ruumishautauksia. Pälsin kaivaus paikalla oli luonteeltaan lähinnä koekaivaus. Ennen tätä ja sen jälkeen luultavasti valtaosa kalmistosta on tuhoutunut hiekanotossa.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 2. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Sakari Pälsin päiväkirja Muinaistieteellisen toimikunnan määräämältä virkamatkalta Hauhon Alvettulaan syyskuun 25.-29. p:nä 1933. Helsingissä lokak. 11. p. 1933. Esihist. toimiston top. arkistossa.

3) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

4) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 25.

Valokuvat: Kuvat 40(f60217-219) sekä f60220-222

Diat: 8309

Ks. peruskartta s. 170 ja yleiskartta s. 159

- Lisäyksiä:

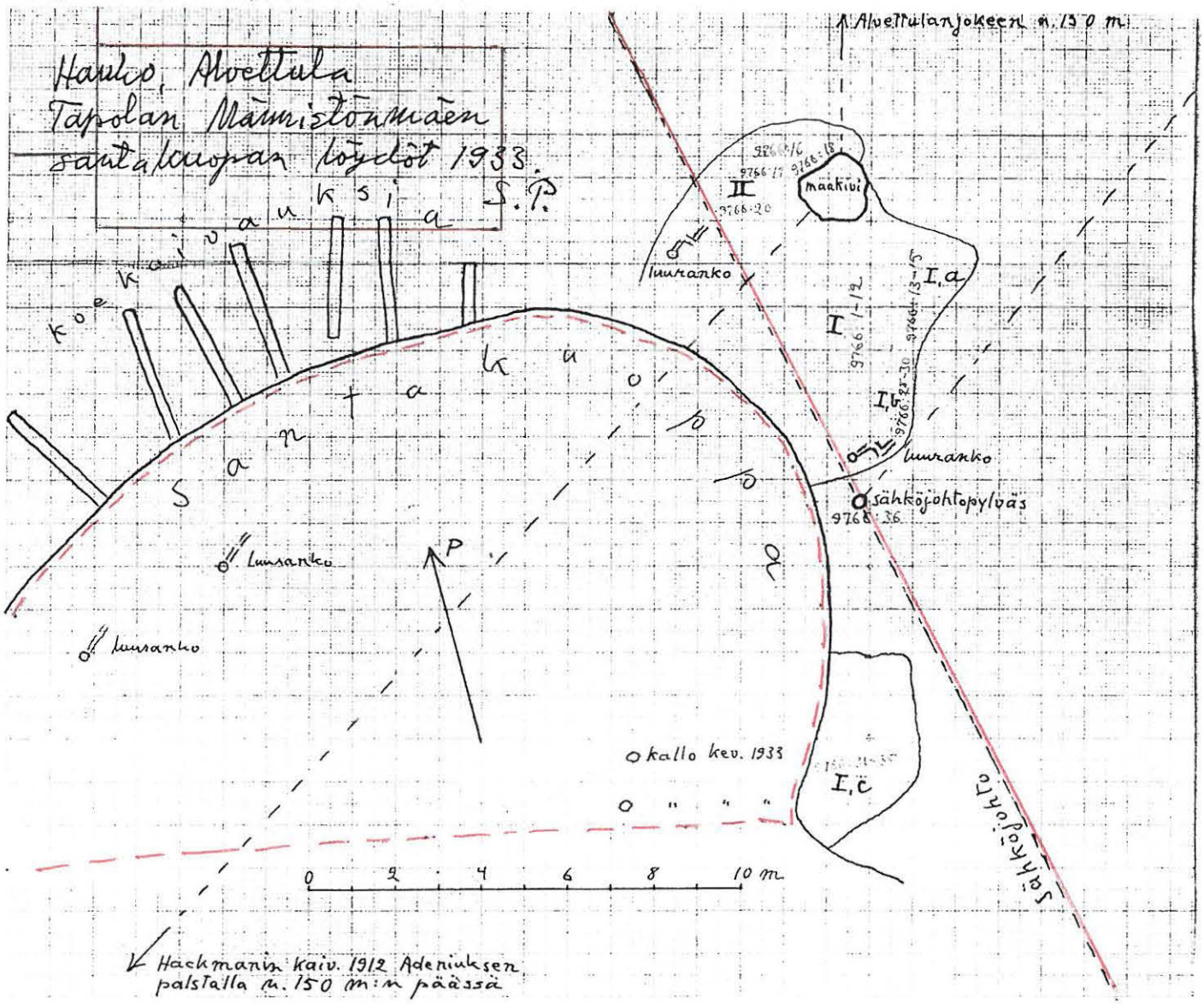

HAUHO 98: Alvettula, Männistönmäen santakuoppa
Pienennetty kopio Pälsin yleiskartasta 1933
Punaisella merkitty inventointihavainnot 1983:

- yhtenäisellä punaisella viivalla merkitty paikalla rakennetun kaksiosaisen rivitalon itäpuolisko (kartan vasemmassa yläkulmassa)
- myös yhtenäisellä punaisella viivalla merkitty paikalla edelleen oleva sähkölinja
- punaisella katkoviivalla merkitty hiekkakuopan täytemaa-alue

Rivitalo ja täytemaa-alue merkitty silmämääräisesti

HAUHO 99

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 20
y = 526 23
z = n. 89
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Löytöpaikka: Hykkäri (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:20 kivitaltta, joka on ylösotettu maantieltä Hykkärin talon vierestä. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.
Hykkäri-nimeä ei ole peruskartalla, mutta sain tietää talon sijainnin Alvettulan kylän Tapolan tilalla asuvalta Mikko Tapolalta 3. lokakuuta. Hykkäri on Alvettulanjoen yli menevästä vanhasta sillasta 200 m etelään. Koska esine on löydetty maantieltä, on mahdollista, että se on joutunut löytöpaikalleen esim. tielle ajetun hiekan mukana, joka on peräisin ties mistä. Toisaalta ei ole mahdotonta, että esine on peräisin jostain lähempääkin.
Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon Kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjunionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 10, n:o 1.
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 100

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 22
y = 526 27
z = n. 88
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Paikka: Solperi (Soiniemi)
- kiviraunio, luokka II
Maanomistaja 1983: Martti Maula
14680 ALVETTULA
RN:o 3:22 Soiniemi
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 13-14)
Löydöt: -
Keskitalo kirjoittaa inventointikertomuksessaan, että 1932 laajennettaessa Solperin päärakennusta, tavattiin sen Männistönmäen puoleisesta päästä turpeen alta kivirauniota. Kivet olivat peittäneet maanpinnan kauttaaltaan ja ne olivat palaneet hauraiksi. Kivien ympärillä oli ollut nokea. Myös hiekka oli kuumentunut paikalla punaiseksi tulenkäytön johdosta. Työmiehet eivät olleet löytäneet mitään muinaisesineitä. Kiveys tuhoutui osaksi rakennustyössä ja osaksi se peittyi "sementistä valetun paraatirapun alle". Solperi on nykyisin peruskartalla nimeltään Soiniemi. Kiveys oli siis talon eteläpään kohdalla, Männistönmäen puoleisessa päässä. Onko kyseessä hautaraunio, polttokenttäkalmisto vaiko mikä, on ratkaisematta. Samoin on avoinna se, onko muinaisjäännöstä vielä jäljellä. Tietoja paikan suhteen olen saanut alvettulalaiselta Mikko Tapolalta.
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 101

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 29
y = 526 23
z = 87
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Löytöpaikka: Rantala
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: Turun historiallinen museo 6767 kourutaltta. Löytöpaikasta on vain maininta: Alvettula kl., Rantalan tl.

Rantalan tila sijaitsee aivan Alvettulanjoen eteläpuolella. Kävin talossa inventoinnissa 4. lokakuuta. Paikalla ollut vanhaisäntä ei tietänyt esineestä mitään, joten tarkempi löytöpaikka jää selvittämättä.

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä:

HAUHO 102

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 44
y = 526 28
z = n. 85
(= Alvettulan sillan koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Löytöpaikka: Alvettulanjoki
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 1342 tasataltta, jonka on löytänyt Eetu Jokinen Alvettulan sillan vierestä. Anttilan luettelo 5.
Löytötietojen Alvettulan silta tarkoittaa varmastikin Alvettulanjoen yli vievää vanhaa siltaa. Esine on löydetty joko sillan pohjois- tai eteläpuolelta.
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 103

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 42
y = 526 71
z = n. 85
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Löytöpaikka: Omettamäki
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Kauko Tapola
14680 ALVETTULA
RN:o 4:69 Tapola
Tutkimukset: -
Löydöt: Mikko Tapolalla Alvettulan kylän Tapolan talossa, pronssinen rannerengas (viikinkiaikainen, lähinnä tyyppiä Ella Kivikoski; Die Eisenzeit Finnlands. Bilderatlas und text. II. Porvoo 1951. Taf. 85:681). Tästä esineestä ei ole aiempia tietoja esihist. toimiston arkistossa. Sen sijaan siitä kerrotaan jäljempänä mainitussa lähteessä (s. 40): "...mainittakoon erillinen muinaisesine, naisen runsaasti tinapitoinen pronssirannerengas, jonka maanviljelijä Mikko Tapola joku vuosi sitten löysi ojankaivuun yhteydessä kotitalonsa pellosta Alvettulanjoen pohjoisrannalta ns. Omettamäen läheltä. Hänen ilmoituksensa mukaan Hämeen museon intendentti, maisteri Esko Sarasmo ajoitti sen viikinkiajan esineistöön eli n. 900 jKr.".

Kävin Tapolan talossa inventoinnissa 3. lokakuuta, jolloin löytäjä neuvoi tarkan löytöpaikan. Se sijaitsee Alvettulanjoen itäpään pohjoisrannalla, muutaman kymmenen metrin päässä rannasta ja Omettamäen lounaispuolella. Paikka on peltoa. Esineen hän oli löytänyt kuulemma 1972 täytettäessä ojaa. Tapola kertoi edelleen nähneensä paikalla noin miehen pään kokoisia kiviä ja maassa ikäänkuin tulenpidon merkkejä. Kävin tarkastamassa paikkaa heti samana päivänä, mutten havainnut mitään merkittävää. Paikalla oli notko, kuten Tapola oli kertonutkin, jossa maaperä oli rutaa, ja vieressä maaperä nousi hieman ja oli raskasta savea.

Lähteitä: Väinä Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. 1979. (Moniste).

Valokuvat: f 60226

Diat: 8310

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä:

HAUHO 104

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 19-21
y = 525 68-73
z = n. 93
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Löytöpaikka: Jurvala 1
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Sulo Laurila
14680 ALVETTULA
RN:o 5:23
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22292 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984
Löysin iskokset FK Esa Koskisen kanssa 15. lokakuuta kynnetyltä pellolta Jurvalan päärakennuksesta n. 100 m etelään, Alvettulan kylältä länteen lähtevän maantien eteläpuolelta. Maaperä oli hienoa hiekkaa. Hauhonselkä on aikoinaan selvästikin ulottunut Väinölänlahden ja Raivonsuon kautta aivan asuinpaikan etelä- ja lounaispuolelle. Asuinpaikka on ollut näin siinä kilometrin mittaisen, mutta kapean lahden pohjukassa. Tämän lahden rannat ovat olleet melkoisen jyrkät.
Valokuvat: Kuva 41(f60223-225)
Diat: 8311
Ks. peruskartta s. 170
- Lisäyksiä:

HAUHO 105

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 30
y = 525 59
z = n. 96
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Alvettula
Paikka: Jurvala 2
- kuppikivi, luokka II
Maanomistaja 1983:

RN:o

Tutkimukset: -
Tästä kuppikivestä ei ole ennestään tietoja esihist. toimiston arkistossa. Sen sijaan siitä sanotaan alla mainitussa Väinö Maulan teoksessa (s. 41): "Alvettulan kyläkeskuksessa on kuppikiviä säilynyt vain yksi yksikuoppainen Jurvalla tien lähellä, sen pohjoispuolella, aivan maanpinnan tasossa". Satuin huomaamaan tämän maininnan vasta helmikuussa 1984 tehdessäni Hauhon inventointikertomusta ja käännyin maaliskuun 3. päivänä kirjeitse alvettulalaisen Mikko Tapolan (os. 14680 Alvettula) puoleen pyytäen häntä merkitsemään lähettämälleni peruskarttaotteelle kiven sijainnin, mikäli hän sen tietäisi. Mikko Tapola vastasikin jo 6. maaliskuuta. Hän oli ottanut kiven paikan selville paikallisilta asukkailta ja oli merkinnyt paikan peruskarttaotteelle. Kivi on siis aivan maanpinnan tasalla ja siinä on yksi kuoppa. Muita tietoja siitä ei toistaiseksi ole. Kivi sijaitsee Jurvalan päärakennuksesta 100 m länteen ja maantieltä n. 40 m pohjoiseen.

Lähteitä: 1) Väinö Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. Hauho 1979. (Moniste).
2) Jyri Saukkosen ja Mikko Tapolan kirjeenvaihto (sis. peruskarttaotteen, johon merk. kuppikiven paikka) esihist. toimiston top. arkistossa.

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä: Kivi on syytä luokitella toistaiseksi epävarmaksi kuppikiveksi, koska sen laadusta ei ole varmuutta. - J. Saukkonen 6.5.1988.

HAUHO 106

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 43
y = 525 47
z = n. 100
(= Jurvan hiekkakuopan keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Alvettula

Löytöpaikka: Jurvan hiekkakuoppa

- rautakautinen löytöpaikka, luokka II

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 9874 soikea kupurasolki, jonka on löytänyt 12-vuotias Eeva Siltanen huhtikuun lopulla 1934 Hauhon Alvettulan-Laurilan väliselle tielle vedetystä hiekasta n. 300 m Matkantaustaan poikkeavasta tienhaarasta. Hiekka oli otettu ns. Jurvan hiekkakuopista, jotka ovat mainittujen teiden haarautuman kohdalla, n. 700 m:n päässä maantiestä. Löytöpaikka on hiekkakenttää, ja siinä kasvaa nuorta metsää. Löydettäessä esineen läheisyydessä ei havaittu mitään erikoisempaa. Vanhat muistavat löytöpaikasta olevan jotain tarinoita, mutta eivät jaksa palauttaa niitä mieliinsä. Maisteri Matti Kenttämaan museoon lähettämä ja 5.7.1934 löytäjältä Eeva Siltalalta 30 mk:lla lunastettu. (Ks. verifikaatteja, joissa jälkipuoli ko. tiedoista).

Kuten ed. tiedoista selviää, esine on löydetty alueelta, jossa 1934 oli useita hiekkakuoppia. Paikka on nimeltään nykyisin Jurvanmäki, ja siellä on lähes 300 m:n pituinen ja 100 m:n levyinen hiekkakuoppa. Tämä on syntynyt siis vuoden 1934 jälkeen löytötiedoissa mainituista hietakuopista. Nykyinen hiekkakuoppa on n. 100 m:n päässä maantiestä, joten yllä oleva tieto, että tielle on matkaa 700 m ei voi pitää paikkaansa. Pääluettelossa on lisäksi karttaluonnos, johon Jurvan hiekkakenttä on merkitty nykyisen hiekkakuopan paikalle. Kävin tarkastamassa hiekkakuopan reunoja inventoinnissa 3. lokakuuta havaitsematta mitään erikoista. Löytöpaikka ja sen ympärys on siis tuhottu laajalta alueelta hiekanotossa ja löydön luonnetta lienee mahdoton enää selvittää.

Lähteitä: 1) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuska 29. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

2) Matti Kenttämaan kertomus "Selostus Hauhon pitäjän Matkantaankylän yleiskarttaa" (1934) esihist. toimiston top. arkistossa.

Ks. peruskartta s. 170

- Lisäyksiä:

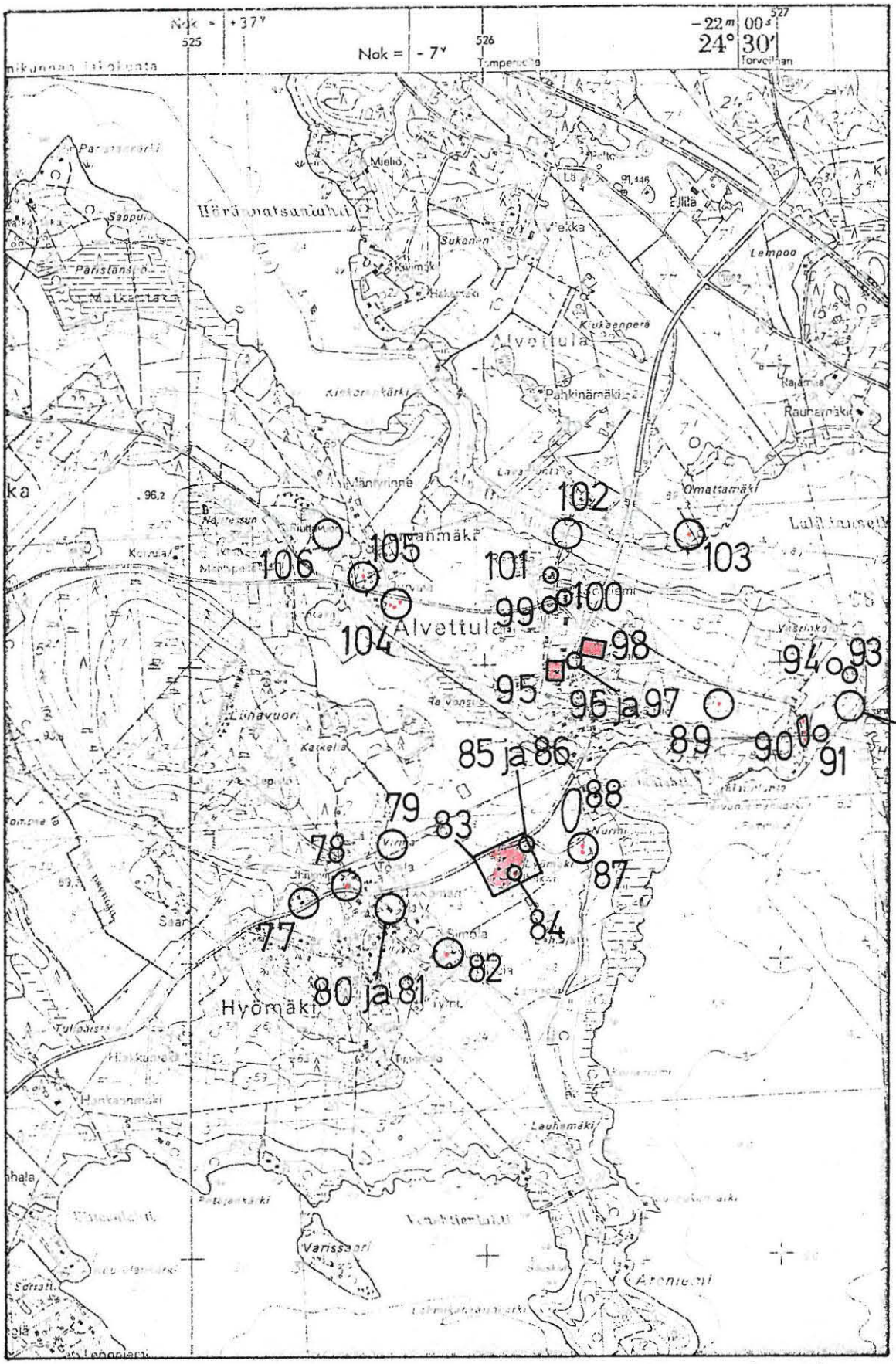

Ote peruskartasta 2132 08 Alvettula 1:20 000 (1976).

HAUHO 107

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 25
y = 525 31
z = n. 85
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Alvettula

Löytöpaikka: Rantaperkiö 1

- kivikautinen löytöpaikka, luokka II

Tutkimukset: -

Löydöt: Hämeenlinnan museo 4679 kourutaltta, joka on löydetty Hauhon Alvettulan kylän Kokkalan talon pellolta kesällä 1938. Mainitulle pellolle oli ajettu rutaa Ilmoilan selän rannalta ja lahjoittajan lyseolainen Heikki Kokkalan päätelmien mukaan se lienee joutunut pellolle rudan mukana.

Kävin Kokkalan (peruskartalla Ellilä) talossa inventoinnissa 4. lokakuuta. Tällöin Aulis Kokkala, Heikki Kokkalan veli, näytti peruskartalta sen paikan, josta rutaa oli ajettu. Hän muisti esineenkin vielä hyvin. Rudanottopaikka, josta esine siis on peräisin ja jonka koordinaatit yllä on annettu, sijaitsee Ilmoilanselän itärannalla, Rantaperkiön talosta n. 200 m kaakkoon. Kaikesta päättäen esine on aikoinaan, kivikaudella, hukattu veteen. Löytöpaikan luoteispuolella alkaa maa nousta, ja maaperä alkaa myös muuttua kovemmaksi, täältä on myös löydetty kiviesine (ks. HAUHO 108).

Lähteitä: Hämeenlinnan museon hoitajan Felix Seppälän kirje Muinaistieteellisen Toimikunnan Esihistorialliselle osastolle (Hämeenlinnassa syysk. 6 pnä 1938) esihist. toimiston top. arkistossa.

Ks. peruskartta s. 181

- Lisäyksiä:

HAUHO 108

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6790 34
y = 525 25
z = n. 86
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Alvettula

Löytöpaikka: Rantaperkiö 2

- kivikautinen löytöpaikka, luokka II

Tutkimukset: Matti Kenttämaa 1934, tarkastus (ks. Matkantaustanlahtea koskevaa kertomusta vuodelta 1934 valokuvineen löytöpaikasta)

Löydöt: KM 9626 kivikirves, jonka on löytänyt Yrjö Tapola 16/9 1932 Hauhon Alvettulan Tapolan maalta, Häränvatsa-nimisestä keväällä 1932 raivatusta uutismaasta, savimaasta mäkirinteestä äestettäessä. Löytöpaikka, joka sijaitsee Tapolan talosta 2 1/2 km luoteeseen Lahden-Tampereen -maantien varrella ja n. 100 m Häränvattanselän rannasta merkittiin museossa karttaan tuojan K. A. Lehtosen osoituksen mukaan. Maanviljelijä Yrjö Tapolan K. A. Lehtosen kautta Kansallismuseolle helmik. 9. p. 1933 lahjoittama esine.

Edellä mainittu kartta on pääluettelossa, mutta sen mittakaava on sellainen, että löytöpaikan määritys tarkalleen on sen perusteella mahdotonta. Tarkka löytöpaikka selvisi kuitenkin inventointimatkallani 14. lokakuuta. Tällöin kävin Rantaperkiön talossa Häränvatsanlahden rannalla, ja talon isäntä pystyi määrittelemään tarkan löytöpaikan Kenttämaan paikasta ottamien valokuvien perusteella. Löytöpaikka on saviperäisellä pellolla Rantaperkiön talosta 100 m itään ja kivikautisen esineen HAUHO 107:n löytöpaikasta 120 m luoteeseen. Tarkastin pellon, mutta en havainnut mitään kiinteään muinaisjäännökseen viittaavaa. Paikka olisi kyllä sopiva kivikautiselle asuinpaikalle sekä topografiansa että sijaintinsa puolesta.

Ks. peruskartta s. 181

- Lisäyksiä:

HAUHO 109

Peruskartat 2132 08 Alvettula osat B ja D sekä 2132 09 Ilmoila osat A ja C (= Alvettulan kylä peruskartoilla)

Kylä: Alvettula

Löytöpaikka: Eslin

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Hämeen museo 61A:270 (lyijykynällä n:o 267) tasataltta, jonka on löytänyt n. 15 v. sitten Vihtori Nurminen kivisestä multamaasta. Maa kuuluu Matti Eslinille nykyisin ja sijaitsee Alvettulassa. Ylioppilas A. J. Nikulan kautta saatu museoon v. 1905.

En tiedä, missä Matti Eslinin maita on ollut vuosisadan alussa, joten löytöpaikka jää selvittämättä. Eslin-nimi ei tuntunut olevan myöskään kylällä tuttu kysellessäni sitä inventointimatkallani.

- Lisäyksiä:

HAUHO 110

Peruskartat 2132 08 Alvettula osat B ja D sekä 2132 09 Ilmoila osat A ja C (= Alvettulan kylä peruskartoilla)

Kylä: Alvettula

Löytöpaikka: (?)

- rautakautinen löytö, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Hauho-Seura n:o 759 hevosenkengänmuotoinen pronssisolki, joka on löydetty Hauhon Alvettulasta. Lähemmät tiedot puuttuvat.

Esineen löytöpaikka tiedetään siis vain kylän tarkkuudella.

- Lisäyksiä:

HAUHO 111

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6791 67
y = 623 50
z = n. 84-85
(= niemen keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Lautsia
Paikka: Lautsianniemi
- historiallisen ajan maavallitus, luokka I/III
Maanomistaja 1983: Pienviljelijäväen Lomakotisäätiö
14680 ALVETTULA
RN:o 1:76 Loma- ja kurssikeskus
Tutkimukset: -
Löydöt: -

Alla mainitussa kirjasessa lukee mm.: "Maavallitus Ilmoilanselkään pistävällä niemellä. Todennäköisesti leirintäalueen suojaksi rakennettu valli. Ympyrän muotoinen, keskellä nuotion paikka. Vallitus kiertää lähellä vesirajaa ympäri niemen. Vallin jätteitä ei maakannaksella huomaa ... Paikkaa todennäköisesti käytetty leiripaikkana Ison-Vihan Pälkäneen taistelujen aikana." Tekstin yhteydessä on paikan sijainnista kartta, mutta tämän perusteella paikkaa ei pysty sijoittamaan tarkasti peruskartalle. Paikan kuvauksen perusteella olettaisin olevan kyseessä niemen, jonka keskikohdan koordinaatit yllä on ilmoitettu. Vallitus kiertäisi täten n. hehtaarin suuruisen alan.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 23, n:o 1.

Ks. peruskartta s. 181

- Lisäyksiä: Huolimatta edellä esitetyistä tiedoista, vallitusta on syytä pitää, ainakin toistaiseksi, ajoitukseltaan ja tarkoitukseltaan tuntemattomana. - J. Saukkonen 30.10.1987.

HAUHO 112

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6792 60
y = 523 06
z = n. 86
(= kiviröykkiön arvioidut koordinaatit)

Kylä: Alvettula

Paikka: Kylänloistenkärki

- kiviröykkiö ja historiallisen ajan maavallitus, luokka I

Maanomistaja 1983: Eino Ilonen
Lautsia, 36660 LAITIKKALA
RN:o 2:19 Päivölä

Tutkimukset: -

Löydöt: -

Alla mainitussa kirjasessa lukee paikasta: "Maavallitus Ilmoilan selkään pistävällä niemellä. Todennäköisesti leirintäalue. Vallitus kiertää lähellä vesirajaa... ympäri niemen ... Kapea kannas matalaa vesiperäistä maata, ollut aikoinaan salmi ... Niemen keskellä kiviröykkiö. Muistuttaa muinaishautaa, mutta voi myös olla "ryssän uuni", jossa paistoivat leipäänsä." Ko. tekstin alla on kirjasessa karttaluonnos vallin ja röykkiön paikasta. Röykkiön paikan olen arvioinut peruskartalle tämän perusteella. Vallitus kiertää noin hehtaarin suuruisen alueen. Kuten edellisestä lainauksesta ilmenee, Kylänloistenkärki on ollut aiemmin saari aivan mantereen vieressä, Ilmoilanselän itärannalla. Lähempiä tietoja röykkiöstä ei ole.

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 24, n:o 2.

Ks. peruskartta s. 181

- Lisäyksiä: Huolimatta edellä esitetyistä tiedoista kohteen vallitusta on syytä pitää, ainakin toistaiseksi, ajoitukseltaan ja tarkoitukseltaan tuntemattomana. - J. Saukkonen 30.10.1987.

HAUHO 113 Peruskartta 2132 09 Ilmoila osast A ja C (= Lautsian kylä peruskartalla)

Kylä: Lautsia

Löytöpaikka: Kyläläinen

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:13 poikkikirves, joka on ostettu Kyläläisen torpasta. Löytöpaikka on tuntematon. Lisäksi tiedoissa mainitaan Lauttia (tarkoittanee nyk. Lautsian kylää). Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

On mahdollista, että esine on löydetty Kyläläisen maalta tai muualta Lautsian kylästä. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 15, n:o 11.

- Lisäyksiä:

HAUHO 114

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6793 78
y = 522 72
z = n. 90
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Matkantaka
Löytöpaikka: Särkisilta (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 10570 oikokirves, joka on myyty keräilijä Ollilalle Hauhon Lautsian kylässä Särkisillan ratsutilan isäntä Kalle Särkisilta kertoen esinettä käytetyn talossa 100 vuotta taikakaluna. Keräilijä H. Ollilalta 27.5.1937 40 mk:lla lunastettu.

Särkisillan tila sijaitsee Ilmoilan selän itärannasta n. 120 m:n päässä ja yhtä kaukana Hauhon ja Pälkäneen rajasta. Löytöpaikasta ei ole tietoja, eikä ole välttämättä oletettava esineen löytyneen juuri Särkisillan mailta.
Ks. peruskartta s. 181
- Lisäyksiä:

HAUHO 115

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6792 76
y = 524 63
z = n. 106
(= muinaislinnan koordinaatit)

Kylä: Lautsia
Paikka: Teponlinna
- muinaislinna, luokka I
Maanomistaja 1983: Kalevi Myllymäki
Lautsia, 14680 ALVETTULA
RN:o 1:78 Myllymäki
Tutkimukset: Jouko Voionmaa 1935, tarkastus (ks. lähde n:o 2)
Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 10)
Löydöt: -

Teponlinna sijaitsee Lautsian kylän Myllymäen talon maalla, talosta n. 300 m lounaaseen. Ilmoilanselästä n. kilometrin itään, pienen Vähäjärven koillisosassa olevan niemen tyvessä, n. 100 m:n päässä järven rannasta. Paikka on pienehkö, erittäin jyrkkäseinämäinen kallionnyppylä, jonka yhdellä sivustalla on jälkiä muinaisesta varustuksesta. Paikasta on tarkka kuvaus Keskitalon inventointikertomuksessa sekä jäljempänä mainituissa lähteissä, n:ot 2 ja 5. Ensin mainitussa on lisäksi paikasta asemapiirros. Jälkimmäisessä oletetaan virheellisesti muinaislinnana käytetyn koko sitä niemeä, jonka tyvessä paikka on. Kävin paikalla inventoinnissa 13. syyskuuta; aikaisempiin kuvauksiin ei ole mitään lisättävää.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 20. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.
2) Jouko Voionmaa. Hämeen muinaislinnoja. Kertomus tutkimuksista, jotka Jouko Voionmaan suoritti kesinä 1935 ja 1936 Suomen Muinaismuistoyhdistyksen stipendiaattina. S. 59-61. Esihist. toimiston arkistossa.
3) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 34.

4) Lauri Pohjakallio. Suomen, erikoisesti Lounais-Suomen muinaislinnoista. Laudaturtyö Helsingin yliopiston arkeologian laitoksella. N:o 56 s:lla 25.

5) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 14, n:o 20-22.

6) Väinö Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. 1979. (Moniste). S. 40.

Valokuvat: Kuvat 42(f60227), 43(f60228-229) ja 44(f60230-231)

Diat: 8312, 8313

Ks. peruskartta s. 181

- Lisäyksiä:

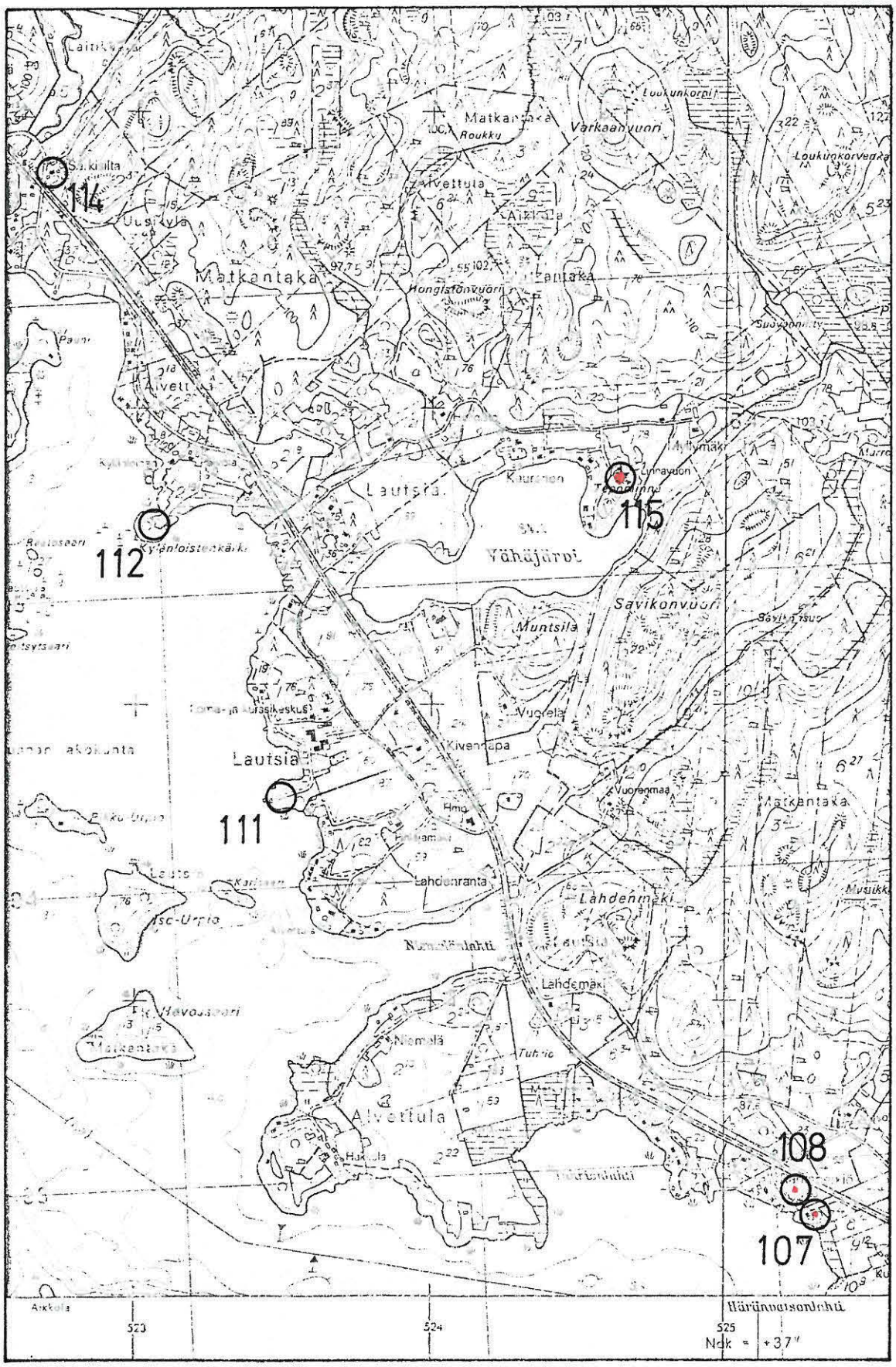

Ote peruskartasta 2132 09 Ilmoila 1:20 000 (1976).

HAUHO 116

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6794 91-96
y = 526 36-46
z = 90-91
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Vuolijoki
Löytöpaikka: Vuolijärvi 1
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Jaakko Vuolijoki
Os. (?)
RN:o 1:25
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22293 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 11. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta n. 50-80 m Vuolijärven rannasta itään, maantien ja rannan väliltä. Löytöpaikan kaakkoispuolella laskee Vuolijärveen Koivusenniemenoja. Paikka on ilmeisesti ollut niemenä aikoinaan veden ollessa ylempänä, ja asuinpaikka on ollut tämän niemen kärjessä.
Valokuvat: Kuvat 45(f60232-234) ja 46(f60235-236)
Diat: 8314, 8315
Ks. peruskartta s. 187
- Lisäyksiä:

HAUHO 117

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6795 13
y = 526 32
z = n. 92,5
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Vuolijoki
Löytöpaikka: Vuolijärvi 2
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Sylvia Vuolijoki
Os. (?)
RN:o 1:27
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22294 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.
Löysin iskoksen kynnetyn pellon pinnalta 11. lokakuuta. Löytöpaikka sijaitsee Vuolijärven pohjoispäästä n. 150 m itään, tien itäpuolella olevasta ladosta n. 40 m koilliseen. Maasto alkaa laskea löytöpaikalta kohti länttä. Paikka ei voi olla yhtenäistä aluetta ainakaan Vuolijärvi 3:n asuinpaikan kanssa, koska tämän ja Vuolijärvi 3:n välillä on syvä ja leveä notko.
Valokuvat: Kuva 46(f60235-236)
Diat: 8315
Ks. peruskartta s. 187
- Lisäyksiä:

HAUHO 118

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6795 16-23
y = 526 07-20
z = n. 90-93
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Vuolijoki
Löytöpaikka: Vuolijärvi 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Sylvia Vuolijoki
Os. (?)
RN:o 1:27
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22295:1-2 kvartsi-iskoksia 20 kpl ja palanutta luuta 1 kpl.
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984
Tein löydöt 11. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta n. 30-130 m Vuolijärven pohjoispäästä itä-koilliseen. Osa löydöistä löytyi alueen läpi kulkevan tien koillispuolelta ja osa lounaispuolelta. Koillispuolelta löytyi vain 3 iskosta, loput lounaispuolelta. Suurin osa - ja 4/5 "parhaista" yksilöistä - löytyi aivan peruskartalle merkityn löytöalueen länsipäästä, paikalta, joka on lähinnä järveä.
Valokuvat: Kuvat 47(f60237, 60244) ja 48(f60239-240)
Diat: 8316, 8317
Ks. peruskartta s. 187
- Lisäyksiä:

HAUHO 119

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6795 60
y = 525 60
z = n. 97
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Vuolijoki
Löytöpaikka: Vuolijoki 1
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:28 taltta, joka on löydetty ojaa kaivettaessa 1/2 kyynärän syvyydestä, savikerroksesta, Vuolijoen maalta. Esineen löysi kunnan silloinen esimies, joka lahjoitti sen Yliopistolle. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Vuolijoen kartano sijaitsee pienestä Vuolijärvestä n. 600 m luoteeseen ja Hauhon ja Pälkäneen rajasta 500 m kaakkoon. Jostain kartanon mailta esine on löydetty siis, mutta tarkemman löytöpaikan määritys on mahdotonta.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societeten. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 23, n:o 35.

Ks. peruskartta s. 187

- Lisäyksiä:

HAUHO 120

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6795 64-67
y = 525 41-44
z = n. 91
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Vuolijoki
Löytöpaikka: Vuolijoki 2
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Sylvia Vuolijoki
Os. (?)
RN:o 1:29
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22296:1-2 kvartsi-iskoksia 5 kpl ja palanutta luuta 1 kpl.
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Tein löydöt 11. lokakuuta saviperäisen, kynnetyn pellon pinnalta Vuolijoen päärakennuksesta n. 200 m luoteeseen. Paikka on kahden puron risteyksessä. Maasto laskee paikalla loivasti kohti koillista, kohti toista puroa. N. 800 m löytöpaikalta kaakkoon olevan Vuolijärven vedenpinta lienee ollut aikoinaan, kun asuinpaikka on ollut käytössä, n. 2-3 m nykyistä ylempänä ja ulottunut juuri paikan kohdalle. Vaikka maaperä olikin savea, oli pellon pinnalle noussut jonkin verran karkeahkoa soraa kynnettäessä.
Valokuvat: Kuva 49(f60238, 60242-243)
Diat: 8318
Ks. peruskartta s. 187
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde voidaan luokitella myös epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

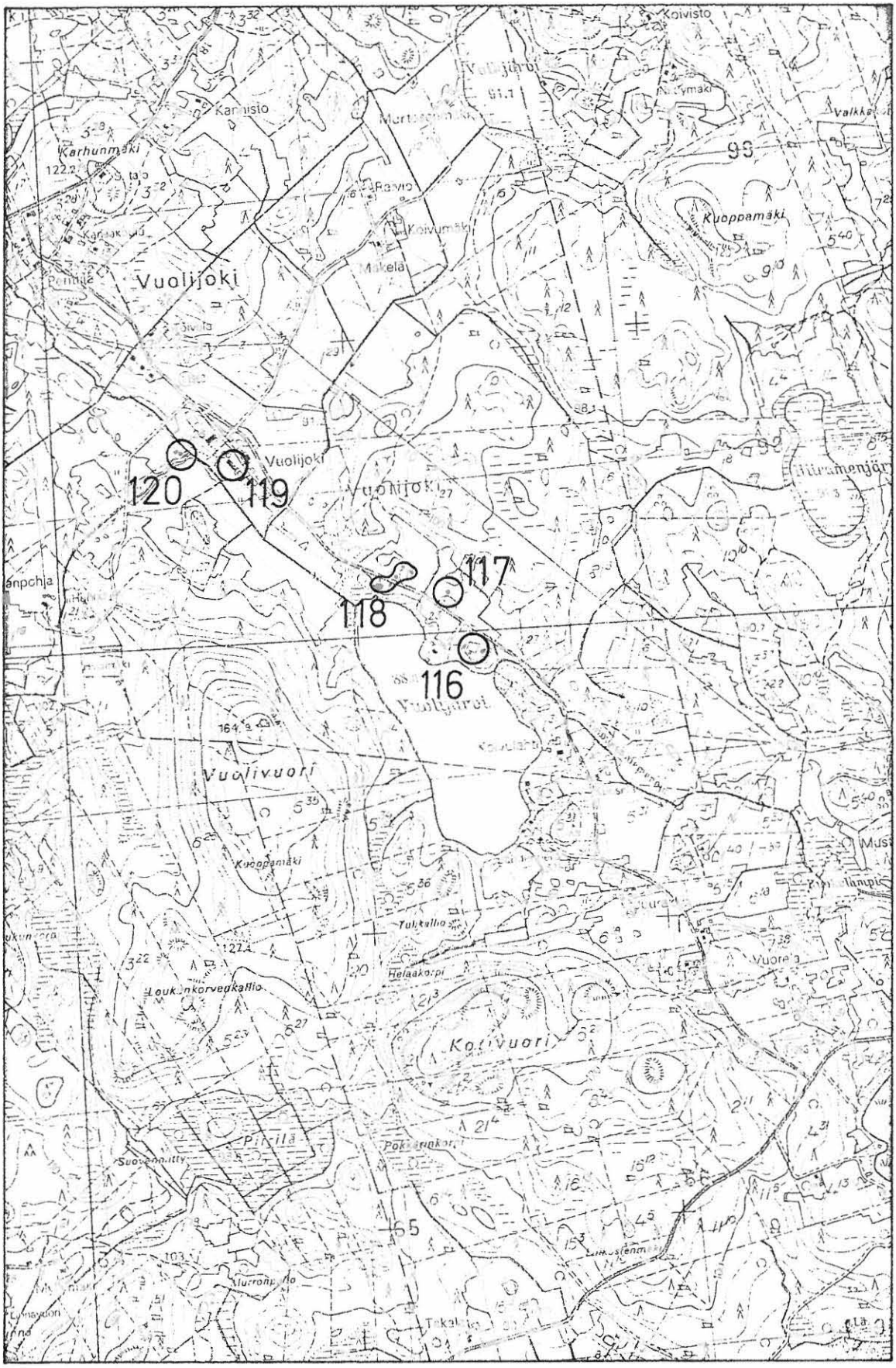

Ote peruskartasta 2132 09 Ilmoilla 1:20 000 (1976).

HAUHO 121

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6794 24
y = 527 85
z = n. 96
(= löytötiedoissa mainitun riihen koordinaatit)

Kylä: Miehoila
Löytöpaikka: Mustalahti
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Jorma Arvela
Miehoila
RN:o 5:40 Mustalahti
Tutkimukset: -
Löydöt: Ei tallessa, miekka. Jäljempänä mainitussa lähteessä on miekasta seuraavat tiedot. Sen on löytänyt Hauhon pitäjän Miehoilan kylän Ali-Arven talon syytinkitorpan maasta Kustaa Mustalahti. Hän löysi esineen "pirtin päälle turpeita ottaessa". Löytöpaikka on riihen takana oleva töyry, joka näyttää olevan enemmän kivikolua. Miekka on lähetetty Turkuun n. kuusi vuotta takaperin (n. 1892) ja paikasta ei ole lähetetty mitään luetteloa miekan mukana.

KM 3620:7 poltettua savea, kuonaa. Ed. main. miekan löytöpaikalta otettiin taas syksyllä 1898 turpeita ja löydettiin siitä hiiltä, tuhkaa ja KM 3620:7. Atte Salmen lähetys 24.11. 1898. Lunastettu valtion kokoelmiin 25.11.1898.

Ei tallessa, poltettuja luita (?). Jäljempänä mainitussa lähteessä Atte Salmi kirjoittaa: "... ja näyttää niinkuin olis poltettuja luita josta lähetän vähän näytteeksi".

Miekkaa ei ole ainakaan esihist. toimiston arkistotietojen mukaan Turun hist. museossa, vaikka esine sanotaan lähetetyn Turkuun. Näin ollen miekan esihistoriallisuutta ei voitane pitää varmana. Esinettä lienee pidettävä hukkaan joutuneena. Mitä tulee poltettuihin luihin,

joita Atte Salmi sanoo kirjeessään lähettävänsä "vähän näytteeksi", niitäkään ei ole Kansallismuseon kokoelmissa vaikka kirje on juuri KM 3620:7:n mukana ollut. Näin ollen on epävarmaa, onko paikalta löydetty todella poltettuja luita vai onko Salmi erehtynyt. Mustalahden syytinkitorppa on nykyisin Mustalahden tila ja sijaitsee Konaanjärven länsipuolella. Kävin tilalla inventoinnissa 11. lokakuuta ja tällöin talonväki neuvoi löytötiedoissa mainitun riihen paikan. Muu riihi ei kuulemma voi tulla kyseeseen. Itse löydöistä ei tiedetty mitään. Riihi sijaitsee Mustalahden päärakennuksesta 100 m länteen ja Konaanjärven rannasta n. 160 m länteen, Mustalahden tilan ohi vievän tien länsipuolella. Löytötietojen "riihen takana" täytyy tarkoittaa, että löytöpaikka on lähinnä riihen länsi- tai länsi-lounais -puolella. Sen sijaan ei tiedetä, kuinka kaukana riihestä löytöpaikka on. Riihen takana on erittäin kivikkoista mäkeä (vrt. löytötietojen kivikoluun). Tein riihen länsipuolelle, n. 3-8 m:n päähän siitä, inventoinnissa neljä pientä koekuoppaa, jotka olivat kuitenkin löydöttömiä. Löydöt viittaavat rautakautiseen polttokenttäkalmistoon, mutta asian varmistus ja paikan sijainnin tarkka määritys vaatisi laajempia koekaivauksia.

Lähteitä: A. Salmen kirje (Oisista 24. päivä maaliskuuta) esihist. toimiston verifikaateissa KM 3620:7 kohdalla.

Ks. peruskartta s. 198

- Lisäyksiä:

HAUHO 122

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6794 94
y = 528 74
z = n. 104
(= löytöpaikan eli päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Miehoila

Löytöpaikka: Savikko 1

- kivikautinen löytöpaikka, luokka II

Tutkimukset: -

Löydöt: Hämeenlinnan museo 4609 kourutaltta, joka on löydetty v. 1932 Kitumyllyn lähellä olevan Savikko-nimisen rakennuksen kivijalasta, aivan maan rajasta. Säilynyt sitten romulaatikossa ja ollut mukana tulipalossakin. Esineen on tuonut Hämeenlinnan museoon Jalmari Maula, Hauho. Ensimmäiset tiedot esineestä lähetti Yrjö Maula Kalevalan riemuvuoden kilpakeräyksen ohella.

Savikon talo sijaitsee Konaanjärvestä n. 250 m pohjoiseen ja Myllyjärvestä n. 150 kaakkoon. Tiedoista päätellen on mahdollista, että esineen löytöpaikka ei ole ollut primaarinen vaan, että esine on joskus laitettu kivijalkaan "taikauskosta".

Lähteitä: 1) Yrjö Maulan kirje Kansallismuseolle, päivätty Miehoilassa maalisk. 25. p:nä 1936. Esihist. toimiston top. arkistossa.

2) Yrjö Maulan (allekirjoittamaton) kirje Hra Tohtori Aarne Äyräpäälle, Kansallismuseo, saap. 9.3.1936. Esihist. toimiston top. arkistossa.

3) Felix Seppälän kirje K. Herra Tohtori Aarne Äyräpäälle, päivätty Hämeenlinnassa toukokuun 3. p:nä 1937. Esihist. toimiston top. arkistossa.

Ks. peruskartta s. 198

- Lisäyksiä:

HAUHO 123

Peruskartta 2131 09 Ilmoila
x = 6794 94
y = 528 74
z = n. 104
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Miehoila
Löytöpaikka: Savikko 2
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 2519:261 kourutaltta, joka on löydetty Miehoilan kylästä, Savikon talosta järven rannasta jokivarresta. S. Wilskman 27/1 1887.

Savikon talo sijaitsee Konaanjärven ja Myllyjärven välillä, ko. järvet ovat n. 300 m päässä toisistaan. Edellinen on n. neliökilometrin laajuinen, jälkimmäisen koko on vain 500 x 100 m. Myllyjärvestä Konaanjärveen virtaa puro, siis se joka mainitaan löytötiedoissakin. Sen sijaan ei ole aivan varmaa, tarkoittaako löytötietojen järvi Konaanjärveä vaiko Myllyjärveä. Mikäli kyseessä on Konaanjärvi, löytöpaikka voisi olla Savikon päärakennuksesta n. 200 m etelä-lounaaseen, puron länsi- tai itärannalla. Mikäli kyseessä taas on Myllyjärvi, löytöpaikka olisi ehkä n. 140 m Savikon päärakennuksesta luoteeseen, puron länsi- tai itäpuolella. Mielestäni tuntuisi todennäköisemmältä, että löytöpaikka on Konaanjärven puolella.

Ks. peruskartta s. 198

- Lisäyksiä:

HAUHO 124

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6794 02
y = 529 31
z = n. 89
(= Konaanjärvensaaren keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Miehoila
Löytöpaikka: Konaanjärvensaari
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:29 taltta, joka on löydetty pellosta, Konaanjärvensaaresta, läheltä Torvoilan kylää. Ostettu Torvoilasta. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Konaanjärvensaari on kooltaan n. 300 x 120 m ja sijaitsee pienikokoisen Konaanjärven keskellä, Iso-Roineen luoteispuolella. Puolet saaresta kuuluu Miehoilan ja puolet Torvoilan kylään. Koska löytötiedoissa sanotaan esine löydetyn läheltä Torvoilan kylää, on oletettava löytöpaikan olevan Miehoilan puolella, saaren länsipuoliskolla. Saarella ei peruskartan mukaan ole peltoa, joten tarkempi löytöpaikka jää määrittämättä.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 21, n:o 28.

Ks. peruskartta s. 198

- Lisäyksiä:

HAUHO 125

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6793 16-42
y = 529 15-16
z = n. 87
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Miehoila
Löytöpaikka: Lokajoki 1
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Heimo Maula
14690 TORVOILA
RN:o 18
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22297:1-2 kvartsi-iskoksia 6 kpl ja kvartsiitti-iskos.
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Tein löydöt 12. lokakuuta Lokajoen pohjoispään länsirannalta ja tästä yhtäjaksoisesti pohjoiseen Konaanjärven rannalta. Löytöalue on n. 250 m pitkä ja "nauhamaisen" kapea ja noudattaa rantaa muutaman metrin päässä siitä. Järven rannassa on paikalla n. 2-3 m korkea törmä. Maaperä pellolla, jolta löydöt tein, oli savea. Löytöjen lukumäärään nähden löytöalue on poikkeuksellisen pitkä.
Valokuvat: Kuva 50(f60245-247)
Diat: 8319
Ks. peruskartta s. 198
- Lisäyksiä: Paikka on syytä määrittää epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi, koska löytöjä on hyvin vähän alueen pituuteen nähden. - J. Saukkonen 12.8.1988.

HAUHO 126

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6792 93
y = 529 25
z = n. 85
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Miehoila
Löytöpaikka: Lokajoki 2
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Heimo Maula
14690 TORVOILA
RN:o 17
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22298 kvartsi-iskoksia 6 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 12. lokakuuta kynnetyltä pellolta, Miehoilan kylässä olevan Konaanjärvestä Iso-Roineen Lokajoenlahteen laskevan Lokajoen länsirannalta. Iskokset olivat n. 5 x 5 m:n alalla peltorinteen loivalla alaosalla. Maaperä oli savea. Sain sen käsityksen kuin Lokajoki olisi muodostanut paikalla muinoin jonkinlaisen suvannon, jonka rannalla asuinpaikka olisi siis ollut.
Valokuvat: Kuva 51(f60248-250)
Diat: 8320
Ks. peruskartta s. 198
- Lisäyksiä:

HAUHO 127

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6792 93
y = 529 60
z = n. 97
(= mahdollisen löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Miehoila

Löytöpaikka: Lokajoenlahti (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka II

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 3620:4 tasataltta, jonka on löytänyt Miehoilan kylän Ojalan talon isäntä Wilhelm noin 10 vuotta sitten kyntäessään kylän alustan lohkopeltoa, joka on 2 kilom. päässä kylästä. Atte Salmen lähetys 24/XI 1898. Lunastettu valtion kokoelmiin 25/XI 1898.

Kävin Ojalan talossa inventoinnissa 12. lokakuuta. Esinettä ei enää muistettu. Myöskään ko. lohkopellon sijaintia ei osattu varmasti sanoa, mutta yksi mahdollisuus osoitettiin peruskartalta. Tämä on n. 140 x 50 m:n suuruinen pelto Iso-Roineen Lokajoenlahden perukasta 200 m pohjois-koilliseen. Pellosta 400 m länteen, Lokajoen länsipuolella, on kivik. as. paikka HAUHO 126. Ei ole läheskään varmaa, että esine on löydetty tältä pellolta, mutta mahdollista se tietenkin on. Ainakin paikalta on Miehoilan kylälle n. kaksi kilometriä kuten löytötiedoissakin sanotaan. Pelto on istutettu männyntaimikolle, joten sen tarkastus ei ollut mahdollista. Peruskartalle (1976) se on kuitenkin merkitty vielä pelloksi.

Ks. peruskartta s. 198

- Lisäyksiä:

HAUHO 128

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6793 67
y = 529 96
z = 100
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Löytöpaikka: Kansakoulu
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 18)
Löydöt: KM 11527 oikokirves, jonka on löytänyt Oskari Salminen n. v. 1915 muokatessaan peltoa Hauhon Torvoilan kansakoulun takana. Löytöpaikka on lähellä metsän reunaa, n. 50 m:n päässä vanhasta koulurakennuksesta. Ylioppilas O. Keskitalon inventointimatkaltaan tuoma ja op. Robert Koskivaaran museolle lahjoittama esine. Verif. Diar. 17.IX.1945.

Keskitalon inventointikertomuksessa on yleiskartta löytöpaikasta, ja sen mukaisesti olen merkinnyt löytöpaikan peruskarttakopiolle. Löytöpaikka on kansakoulun länsipuolella, n. 300 m Konaanjärvestä itään. Pelto, jolta esine on löydetty, oli kasvillisuuden peitossa inventointimatkallani lokakuussa 1983, joten sen tarkastus ei ollut mahdollista.

Ks. peruskarttaa s. 198

- Lisäyksiä:

HAUHO 129

Peruskartta 2132 09 Ilmoila
x = 6793 67
y = 529 94
z = 100
(= oletetun paikan koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Paikka: Kalmisto
- paikannimi, joka saattaa merkitä muinaisjäännöstä, luokka II
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 18)
Löydöt: -
Keskitalo kirjoittaa paikasta inventointikertomuksessaan lyhyesti otsikon "Paikannimiä" alla: "Kalmisto, Torvoilan koulun pelto". Tämä tarkoittanee aivan koulun länsipuolella olevaa peltoa, jolta on löydetty myös oikokirves KM 11527 (HAUHO 128). Paikannimi saattaa viitata johonkin vanhaan perimätietoon.
Ks. peruskartta s. 198
- Lisäyksiä:

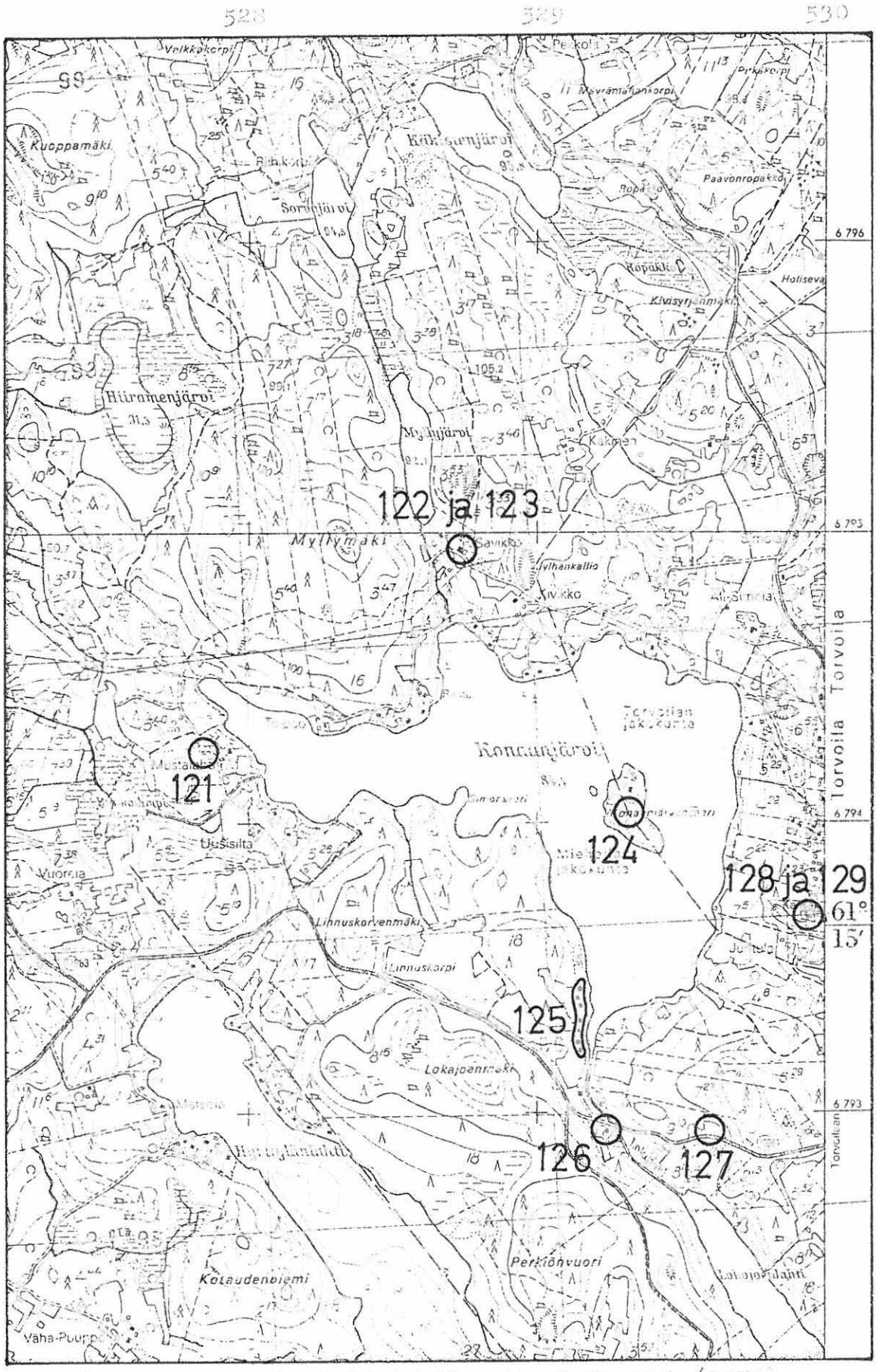

Otè peruskartasta 2132 09 Torvoila 1:20 000 (1976).

HAUHO 130 a-b

Peruskartta 2132 12 Puutikkala

a) x = 6792 52
y = 530 37
z = 95
(= Yli-Hääsin päärakennuksen koordinaatit)

b) x= 6791 88
y = 530 70
z = 89
(= Ojalan päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Miehoila

Löytöpaikka: Yli-Hääsiä eli Ojala (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:35 ja 36 kaksi talttaa, jotka on ostettu eräältä itselliseltä Yli-Hääsiästä eli Ojalasta. Löytöpaikat ovat tuntemattomat. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikkoja ei tiedetä siis. Nykyisin Miehoilan kylässä on sekä Yli-Hääsi että Ojala erikseen, n. 700 m:n päässä toisistaan. Jommasta kummasta esineet on ostettu aikoinaan, ja on tietenkin mahdollista, että ne on löydettykin samoilta seuduin.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 15-16, n:ot 15 ja 16.

Ks. peruskartta s. 217.

- Lisäyksiä:

HAUHO 131

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6791 90
y = 530 54
z = n. 89
(= päärakennuksen koordinaatit

Kylä: Miehoila
Löytöpaikka: Ittilä eli Höllä
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:37 oikokirveen terä, joka on löydetty Ittilän 1. Höllän pellosta, Miehoilan kylästä. Ostettu eräältä itselliseltä Yli-Arven maalla. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Ittilä- tai Höllä-nimeä ei ole peruskartalla, mutta talon paikka neuvottiin Miehoilan kylän Pelto-Maulan tilalla allekirjoittaneen inventointimatkalla 17. lokakuuta. Talo sijaitsee Pelto-Maulasta 100 m etelään ja Vähä-Roineesta 80 m koilliseen. Peruskartalle talo on merkitty ulkorakennukseksi. Löytöpaikka voidaan määrittää vain päärakennuksen tarkkuudella.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 15, n:o 13.

Ks. peruskartta s. 217
- Lisäyksiä:

HAUHO 132 a-b

Peruskartta 2132 12 Puutikkala

a) x = 6792 39
y = 530 38
z = 96
(= Ali-Maulan päärakennuksen koordinaatit)

b) x = 6792 02
y = 530 52
z = n. 92
(= Pelto-Maulan päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Miehoila

Löytöpaikka: Yli-Maula (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:33 ja 34 kaksi talttaa, jotka on ostettu Yli-Maulasta. Löytöpaikat ovat tuntemattomia. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikat ovat siis tuntemattomat. Peruskartalla ei ole Yli-Maulaa, mutta Ali-Maula ja Pelto-Maula on. Nämä ovat 400 m:n päässä toisistaan. Yli-Maula on varmasti ollut samoilla main, ja on mahdollista, että esineet on löydettykin näiltä seuduin.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 16, n:ot 17 ja 18.

Ks. peruskartta s. 217

- Lisäyksiä:

HAUHO 133

Peruskartat 2132 09 Ilmoila osat C ja D sekä 2132 12 Puutikkala osat A ja B (= Miehoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Miehoila

Paikka: Porsoon lähde

- uhrilähde, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: -

Keskitalo mainitsee lyhyesti lähteen olevan Miehoilan Metsäkulmalla. Paikan sijainti ei ole tiedossani. Lähteeseen tiedetään uhratun rahoja.

Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 36.

- Lisäyksiä:

HAUHO 134

Peruskartat 2132 09 Ilmoila osat C ja D sekä 2132 12 Puutikkala osat A ja B (= Miehoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Miehoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- rautakauden tai historiallisen ajan löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Ei tallessa, "tavallinen rautainen piilukirves". Alla mainitussa kirjeessä lukee, että Jalmari Maula on käynyt Hämeenlinnan museossa, jättänyt sinne kivikirveen (Hämeenlinnan museo 4609) ja sanonut pellolta kerran löytyneen tavallisen rautaisen piilukirveen.

Esineestä ei olekaan sitten muita tietoja. Ajoitus on arvoitus, löytöpaikka voi olla Miehoilan kylässä, jossa Maulat asuvat.

Lähteitä: Felix Seppälän kirje K. Herra Tohtori Aarne Äyräpäälle, päivätty Hämeenlinnassa toukokuun 3. p:nä 1937. Esihist. toimiston top. arkistossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 135

Peruskartat 2132 09 Ilmoila osat C ja D sekä 2132 12 Puutikkala osat A ja B (= Miehoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Miehoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- rautakautinen tai historiallisen ajan löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Ei tallessa, rautainen keihäänkärki. Yrjö Maula on kirjeellään ilmoittanut Kansallismuseoon 1937, että hänen hallussaan on "kasakan keihäs". Esine mainitaan Felix Seppälän kirjeessä lyhyesti nimityksellä "rautakeihäs".

Esineestä ei ole muita tietoja, joten sen ajoitus, löytöpaikka ja myöhempi kohtalot jäävät avoimiksi. Löytöpaikka voi olla tietenkin jossain Miehoilan kylässä, jossa Yrjö Maula on asunut.

Lähteitä: Yrjö Maulan (Hämeenlinna, Miehoila) kirje Hra Tohtori Aarne Äyräpäälle, Kansallismuseo, saap. 9.3.36 ja Felix Seppälän kirje K. Herra Tohtori Aarne Äyräpäälle, päivätty Hämeenlinnassa 3. pnä toukokuuta 1937. Esihist. toimiston top. arkistossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 136

Peruskartat 2132 09 Ilmoila osat C ja D sekä 2132 12 Puutikkala osat A ja B (= Miehoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Miehoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:38 taltta, jonka on myynyt eräs itsellinen Arven maalla. Löytöpaikka on tuntematon. Lisäksi tiedoissa mainitaan Miehoila, mikä tarkoittanee, että esine on saatu tästä kylästä. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikka on siis tuntematon, mutta on mahdollista, että se on jossain Miehoilan kylässä, koska esine on saatu täältä.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 15, n:o 14.

- Lisäyksiä:

HAUHO 137

Peruskartat 2132 09 Ilmoila osat C ja D sekä 2132 12 Puutikkala osat A ja B (= Miehoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Miehoila (?)
Löytöpaikka: (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 3620:3 tasataltta, joka on saatu Miehoilan kylän Uudensillan torpan emännältä Eveliinalta. Löytöpaikka on tuntematon. Atte Salmen lähetys 24.11.1898. Lunastettu valtion kokoelmiin 25.11.1898.
Löytöpaikkaa ei siis tiedetä, mutta se saattaa olla tietenkin Miehoilan kylässä, josta esine on saatu. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.
- Lisäyksiä:

HAUHO 138

Peruskartat 2132 09 Ilmoila osat C ja D sekä 2132 12 Puutikkala osat A ja B (= Miehoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Miehoila (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Ei tallessa, kivikirves. Alla mainituissa kirjeistä käy ilmi, että Yrjö Maulalla Hauhon Miehoilan kylässä on tiedossaan mm. kivikirves, jonka hän oli ottanut muka talteen, kunnes Hämeen linna saadaan museoksi.

Esineestä ei olekaan sitten muita tietoja.

Lähteitä: Yrjö Maulan (Hämeenlinna, Miehoila) kirje Hra Tohtori Aarne Äyräpäälle, Kansallismuseo, saap. 9.3.36 ja Felix Seppälän kirje K. Herra Tohtori Aarne Äyräpäälle, päivätty Hämeenlinnassa toukokuun 3. pnä 1937. Esihist. toimiston top. arkistossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 139

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6793 86
z = 530 04
y = 97,5
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Löytöpaikka: Kaivola
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 2201:686 kirves, joka on löydetty Torvoilan kylän Kaivolan talon pellosta. S. Wilskman 14/II ja 29/III 1883.

Kaivola-nimeä ei ole peruskartalla, mutta Miehoilan kylän Mustalahden talossa neuvottiin talon sijainti inventoinnissa 11. lokakuuta. Se sijaitsee n. 400 m Kuonaanjärvestä itään. Löytöpaikka voidaan määrittää vain tilan tarkkuudella.

Ks. peruskartta s. 217.

- Lisäyksiä:

HAUHO 140

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6794 16
y = 530 38
z = n. 92
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Paikka: Ylhäinen 1 (Tuomistonmäki)
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja 1983: Jaakko Mäkelä
14690 TORVOILA
RN:o 5:55 Ylhäinen

Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 7)
Tämä kuppikivi on tullut arkeologien tietoon jo 1930-luvulla, siis aiemmin kuin mikään muu Hauhon kuppikivistä tai -kallioista. Kivi sijaitsee peltojen keskellä olevan n. 30 m:n pituisen ja 20 m:n levyisen Tuomistonmäen koillispäässä Ylhäisten talosta n. 200 m itäkoillisessa. Kivi on varsin kookas: n. 3 x 4 x 1 m. Kiven laki on tasainen ja siinä on Keskitalon mukaan 11 kuoppaa. Kävin paikalla inventoinnissa 12. lokakuuta ja tällöin laskin kivessä olevan vain 8 kuoppaa. Itse Tuomistonmäki oli tiheän kasvillisuuden peitossa, siinä kasvoi pensaita ja lehtipuiden vesoja. Mäelle näytti kasatun runsaasti varsin kookkaitakin kiviä ympäröivästä pellosta. Huom! Lähteessä n:o 1 ilmoitetut koordinaatit ovat aivan virheelliset, ne osoittavat erään Hattulassa olevan kuppikiven paikan. (Ks. myös HAUHO 141).

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 18. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.
2) O. E. Kivistön 28.6.1933 ottamia valokuvia 2 kpl esihist. toimiston top. arkistossa.
3) Yrjö Maulan allekirjoittamaton kirje Hra Tohtori Aarne Äyräpäälle, Kansallismuseo. Saap. 9.3.1936. Esihist. toimiston top. arkistossa.

4) Yrjö Maulan kirje Kansallismuseolle. Päivätty Miehoilassa maalisk. 25. p:nä 1936. Esihist. toimiston top. arkistossa.

5) Felix Seppälän kirje K. Herra Tohtori Aarne Äyräpäälle. Päivätty Hämeenlinnassa toukokuun 3. pnä 1937. Esihist. toimiston top. arkistossa.

6) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 35.

7) Hauho-Seuran sihteerin Nestori Leppäniemen kirje Muinaistieteelliselle toimikunnalle, esihistoriallinen osasto. Päivätty Hauholla 5.1.1966. Esihist. toimiston top. arkistossa.

8) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34, n:o 9.

Valokuvat: Kuvat 52(f60251-252, 60255), 53(f60256-258), 54(f60253) ja 55(f60254)

Diat: 8321-8324

Ks. peruskartta s. 217

- Lisäyksiä:

HAUHO 141

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6794 16
y = 530 38
z = n. 92
(= kuppikiven Ylhäinen 1:n koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Paikka: Ylhäinen 2
- hävitettyjä kivirauniota, luokka II
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 14)
Löydöt: -
Raunioalueesta antaa tietoja Keskitalo inventointikertomuksessaan, jossa on myös yleiskartta alueen sijainnista. Se on sijainnut Ylhäinen 1:n kuppikivestä n. 40-80 m kaakkoon ja alueen koko on ollut ko. kartan perusteella n. 40 x 40 m. Paikalla on ollut toistakymmentä kivirauniota. Ylhäisten talon isäntä oli pitänyt niitä saunankiukaina ja hävittänyt ne pellolta. Tällöin ei ollut nähty esineitä. Keskitalon mukaan rauniot ovat olleet kuvauksesta päätellen samantapaisia kuin Lyömäellä. Inventointimatkallaan Keskitalo oli nähnyt paikalla vielä mustuneita kiviä ja nokista maata. Kävin paikalla inventoinnissa 12. lokakuuta. Paikka oli tällöin kivetöntä peltoa. Palaneita kiviä tai nokista maata en huomannut, sen sijaan löysin alueelta kvartsi-iskoksia (HAUHO 142). Kivirauniot ovat hyvinkin saattaneet olla rautakautisia kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, tähän viittaa viereinen kuppikivikin. On mahdollista, että raunioiden ainesta on ajettu esim. viereiseen Tuomistonmäkeen, ks. HAUHO 140.
Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 35.
Valokuvat: Kuva 52(f60251-252, 60255)
Diat: 8321
Ks. peruskartta s. 217
- Lisäyksiä:

HAUHO 142

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6794 03-18
y = 530 36-44
z = n. 91-95
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Löytöpaikka: Ylhäinen 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja: Jaakko Mäkelä
14690 TORVOILA
RN:o 5:55 Ylhäinen
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22299:1-2 kvartsi-iskoksia 18 kpl ja palanutta luuta 1 kpl.
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Tein löydöt 12. lokakuuta kynnetyltä pellolta tarkastaessani ko. löytöalueen pohjoisosassa olevaa kuppikiveä. Paikka sijaitsee Ylhäisten päärakennuksesta n. 200 m itään ja Vähä-Roineen Kylänlahdesta n. 250 m länteen, Hiiriniemeen menevän tien eteläpuolella. Löytöalueen pituus etelä-pohjois -suuntaisesti (oletettavan muinaisen rannan suuntaisesti) on n. 150 m ja leveys n. 20 m. Maaperä oli mullansekaista savea. Tämän paikan ja Ylhäinen 4:n todennäköisen asuinpaikan välillä on rutainen notko, joten paikat eivät ole voineet olla yhtä yhtenäistä asuinpaikka-aluetta. Korkeuseroakin paikkojen välillä on useita metrejä.
Valokuvat: Kuva 52(f60251-252, 60255)
Diat: 8321
Ks. peruskartta s. 217
- Lisäyksiä:

HAUHO 143

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6794 14-18
y = 530 56-57
z = n. 86
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Löytöpaikka: Ylhäinen 4
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja: Jaakko Mäkelä
14690 TORVOILA
RN:o 5:55 Ylhäinen
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22300 kvartsi-iskoksia 2 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 12. lokakuuta kynnetyltä pellolta n. 200 m itään Ylhäinen 3:n asuinpaikalta ja vajaat 100 m länteen Vähä-Roineen Kylänlahden rannasta. Maaperä oli savea. Ks. myös Ylhäinen 3.
Valokuvat: Kuva 56(f60259-261)
Diat: 8325
Ks. peruskartta s. 217
- Lisäyksiä:

HAUHO 144

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6795 12
y = 530 76
z = n. 87
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Löytöpaikka. Löyttyniemi 1
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Kauko Löyttyniemi
14690 TORVOILA
RN:o 6:35 Löyttyniemi
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22301 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.
Löysin iskoksen 12. lokakuuta saviperäisen pellon pinnalta Löyttyniemen päärakennuksesta n. 120 m itä-kaakkoon, Löyttyniemi 2:n asuinpaikalta 150 m etelä-lounaaseen ja Äijänlahden rannasta 200 m lounaaseen. Löytöpaikan korkeus on sama kuin Löyttyniemi 2:nkin, ja vaikuttaa - ja näytti myös paikan päällä - siltä kuin vesi olisi aikoinaan ulottunut aivan löytöpaikan itäpuolelle. Maasto laski tänne päin, maaperä oli löytöpaikan itäpuolella rutaa, siis vanhaa järven pohjaa.
Valokuvat:
Diat: 8326
Ks. peruskartta s. 217
- Lisäyksiä:

HAUHO 145

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6795 44-45
y = 530 79-84
z = n. 86
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Torvoila
Löytöpaikka: Löyttyniemi 2
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja: Kauko Löyttyniemi
14690 TORVOILA
RN:o 6:35 Löyttyniemi
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22302 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 12. lokakuuta saviperäisen, kynnetyn pellon pinnalta Löyttyniemen päärakennuksesta n. 200 m koilliseen ja Äijänlahdesta n. 60-80 m lounaaseen. Paikka on ilmeisesti ollut aikoinaan, veden ollessa korkeammalla, niemekkeenä, joka on suuntautunut lännestä itään.
Valokuvat:
Diat: 8327
Ks. peruskartta s. 217
- Lisäyksiä:

HAUHO 146

Peruskartat 2132 09 Ilmoila osat C ja D sekä 2132 12 Puutikkala osat A ja B (= Torvoilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Torvoila

Löytöpaikka: Kalle-talo (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:30 onsitaltta, jonka löytöpaikka on tuntematon. Ylösotettu maantieltä Kalle-talon vierestä, josta myös ostettu. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikka voi olla jossain mainitun Kalle-talon mailla - talon sijainti ei ole tiedossani - tai sitten muualla Torvoilassa. Asian selvitys on mahdotonta.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 20, n:o 27.

- Lisäyksiä:

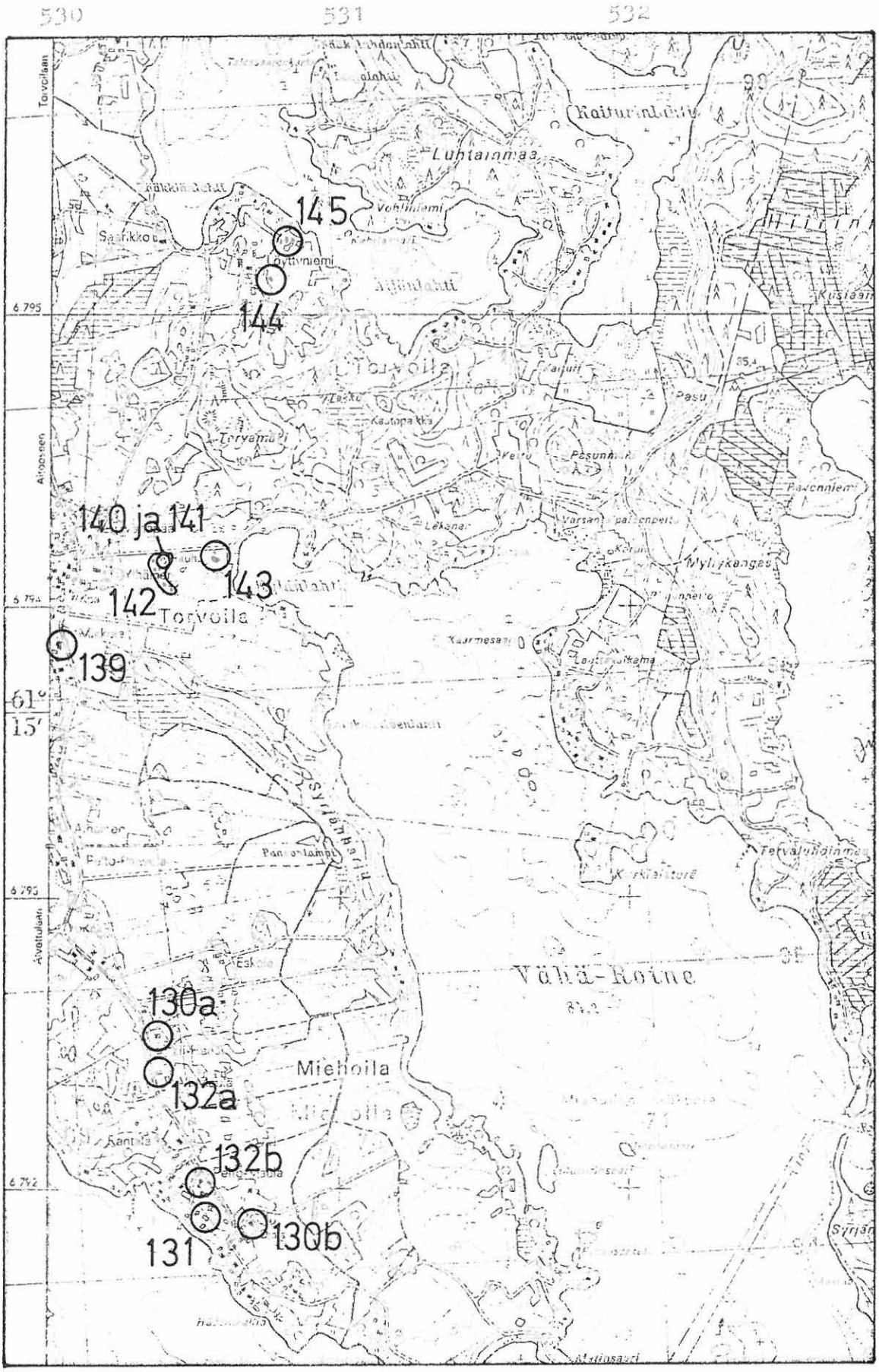

Ote peruskartasta 2132 12 Puutikkala 1:20 000 (1976).

HAUHO 147

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6794 38 - 6795 70
y = 533 03-56
z = n. 85
(= Hiiriniemen ranta Painonselän kohdalla)

Kylä: Miehoila
Löytöpaikka: Hiiriniemi
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 3287 reikäkivi, joka on löydetty Hauhon Miehoilan takamaan palstoilta, Painonselän rannalta, ns. Hiiriniemen maan kohdalta 27.8.1930. Museoon toi lyseolainen P. Hirvonen 5.9.1930.

Hiiriniemen rantaa on Painonselän kohdalla n. 1,5 km:n pituudelta, ja tältä rantaosuudelta esine on siis löydetty. Tarkemman löytöpaikan määritys on mahdotonta. Ranta on kokonaisuudessaan metsän peitossa.
Ks. peruskartta s. 220
- Lisäyksiä:

HAUHO 148

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6796 29
y = 534 83
z = n. 90
(= uhrilähteen koordinaatit)

Kylä: Kyttälä
Paikka: Rompseen lähde
- uhrilähde, luokka II
Maanomistaja 1983: Heikki Vallinheimo
14700 HAUHO
RN:o 1:13
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 9)
Löydöt: -

Keskitalo kirjoittaa Rompseen lähteen olevan Vihavuoresta Vittastaipaleeseen menevän tien varrella, 1,5 km:n päässä Vihavuoresta. Paikka on merkitty lisäksi Keskitalon inventointikertomuksen yleiskartalle. Peruskartalle onkin ko. kohdalle merkitty lähde, jonka siis on oltava juuri Rompseen lähde. Tämä sijaitsee pellolla, aivan Keskitalon mainitseman tien pohjoispuolella. Lähde on Kyttälän kylän palstalla, jonka koko on n. 600 x 100 - 300 m, mutta itse Kyttälän kylä on aivan toisaalla, kirkonkylän eteläpuolella, Rompseen lähteestä n. 15 km etelälounaaseen. Lähteestä on otettu Keskitalon mukaan sammasvettä ja siihen on uhrattu rahoja sekä nuppineuloja. Lähde ei ole enää luonnontilassa, kuten eivät muutkaan Keskitalon inventointikertomuksessaan mainitsemat uhrilähteet, koska niitä on kaivettu karjan juottamisen vuoksi tai kuivaamistarkoituksessa.

Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuskat 35 ja 36.

Ks. peruskartta s. 220

- Lisäyksiä: Lähdettä ei ennätetty tarkastaa inventoinnissa 1983, ja ainakin toistaiseksi kohde kannattaa panna luokkaan II. - J. Saukkonen 28.6.1988.

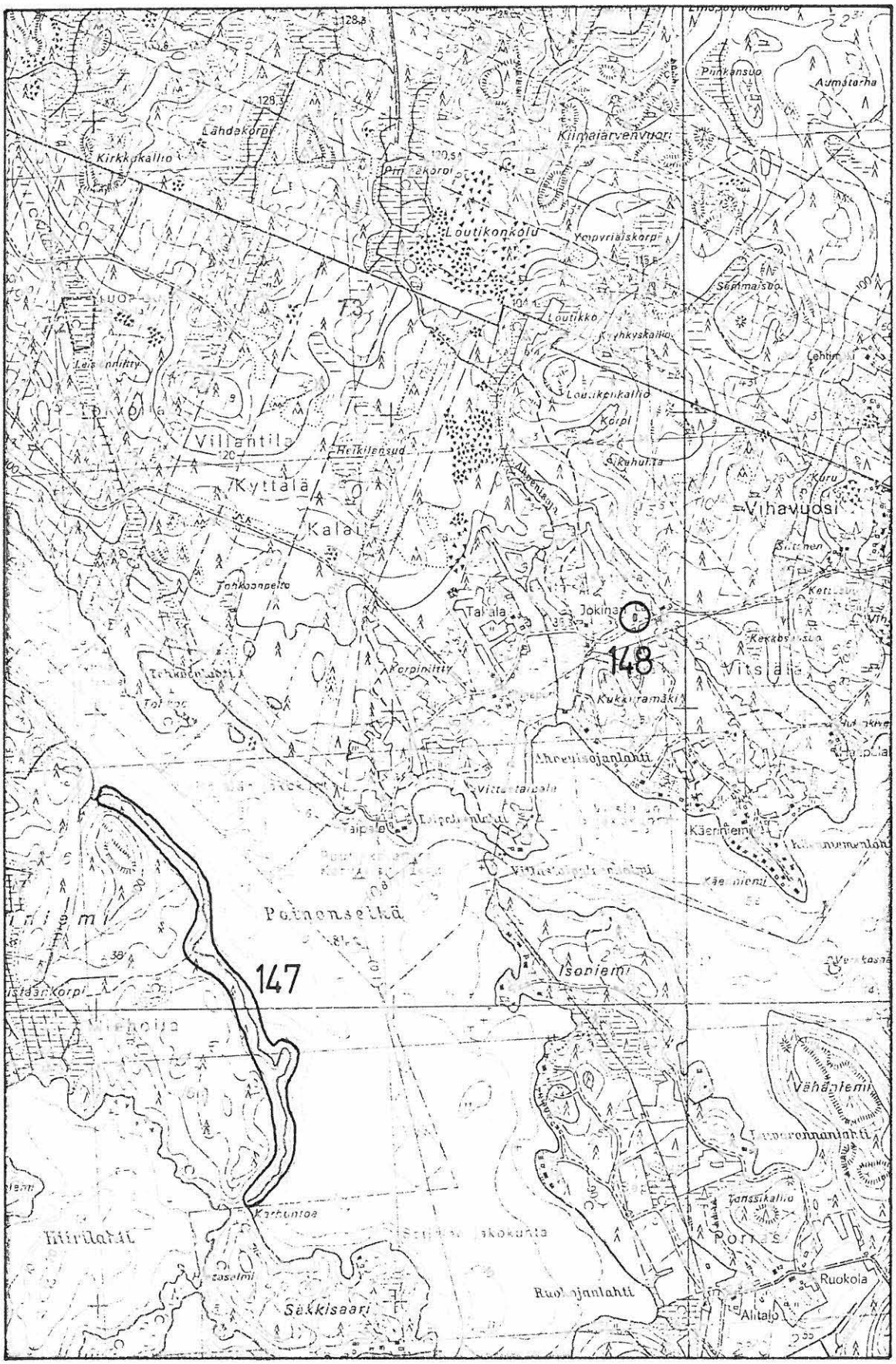

Ote peruskartasta 2132 12 Puutikkala 1:20 000 (1976).

HAUHO 149

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 60 - 6789 40
y = 528 30 - 529 45
z = n. 85
(= Karjusaaren etelärannan koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Paikka: Karjusaari
- kiviröykkiö, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: -
Alla mainitussa tiedonannossa paikasta ovat seuraavat niukat tiedot: "Kiviröykkiö. Karjusaaren S-ranta (Iso-Roine). Kalliopohjalla metsässä kasvillisuuden peitossa. Kl. Vitsiälä (?), om. Vilho (?) Tarri, os. Hauho, Vitsiälä." Karjusaari on n. neliökilometrin suuruinen ja sijaitsee Iso-Roineen länsirannan tuntumassa. Saari kuuluu Vitsiälän kylään. Kiviröykkiön tarkempi paikka ei ole tiedossani. Karjusaaren eteläranta on runsaan kilometrin mittainen, ja peruskarttakopiolle on tämä alue rajattu. Aivan Karjusaaren kaakkoispuolella on Lumiaissaari (HAUHO 150).
Lähteitä: Heikki Outisen (os. Alakartanontie 13 C 22, Soukka, puh. 8016446) päiväämätön ilmoitus esihist. toimiston top. arkistossa.
Ks. peruskartta s. 238
- Lisäyksiä:

HAUHO 150

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6788 45-72
y = 529 52-66
z = n. 84-93
(= Lumiaissaaren koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Paikka: Lumiaissaari 1. Lumiainen
- hävitetty ns. lapinraunio, luokka II
Maanomistaja 1983: Eino Tarri
Vitsiälä, 14700 HAUHO
RN:o 6:16
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 14)
Löydöt: Ei tallessa, "23 pyöreänsoikeata rengasta eri koko ja paksuutta", jotka löydettiin Vitsiälän kylän alueella olevasta Lumiaissaaresta 1749, jätinraunion (ättehög) alta.

Noin 280 m:n pituinen ja 50-100 m:n levyinen Lumiaissaari sijaitsee Iso-Roineen länsirannasta vajaan kilometrin päässä, Karjusaaren ja Lammassaaren välillä, lähes kiinni ensin mainitussa. Saarella olleesta, Axel Heikelin mukaan kokonaan hävitetystä, kivirauniosta löydettiin 1749 yllä mainitut renkaat, jotka lähetettiin Tukholmaan. Varhaisin kirjallinen tieto renkaista on jo 1700-luvulta. Useita kirjallisia ja arkistotietoja niistä on myös 1800-luvulta. Renkaiden kohtaloa Tukholmassa on selvittänyt alvettulalainen Väinö Maula (lähde n:o 10). Statens historiska museumin kokoelmissa renkaita ei ole, mutta Maula on saanut selville aiemmin tuntemattoman Henrik Schückin (lähde n:o 8) maininnan renkaista. Schück kirjoittaa: "Ett annat kort förut - medan Helin ännu nominellt stod kvar såsom sekreterare - gjort fynd blev helt enkelt avvisat. Måndagen den 15 januari 1750 fick kanslisten Bergman företräde i kanslikollegium' och berättade, huruledes Secreterar Helin i Kongl. antiquitets archivo undersökt de af Bondedrängarne Carl Hindrichson och Carl Michelson uti Hollola Härad i Finland på holmen Humiansaari fundna och af Landshöfdingen Gyllenborg unden d. 29 sistl. november insända ovale ringar, men at han uti dem hwarken funnit något wärde eller antiquitet, skolandes de bestå af en blandning mässing,

hwarföre han och anser för mindre nödigt at dem inlösa.' Detta blev även kanslikollegiets beslut, varpå ringarna återställdes till upphittarna." Renkaiden myöhemmästä kohtalosta ei ole sitten mitään tietoja. Unto Salo on arvellut, että "kyseessä on ehkä vanhemman roomalaisajan sarjarengas tai rannerengassarja", mutta että "... todistus on kylläkin lähinnä uskonvarainen". Väinö Maulalle oli Statens historiska museumin asiantuntijaopas arvellut kyseessä saattaneen olla rannerengasnippu ja sen ajoittuvan n. 0-400 jKr. Huom! Useissa lähteissä kerrotaan useammista "jätinröykkiöistä", mutta teksteistä on vaikea päätellä, tarkoitetaanko tällä, että itse Lumiaissaarella olisi (tai olisi ollut) useampia tällaisia vai olisiko useampia röykkiöitä ollut yleensä vain Vitsiälän kylän alueella. Jo Axel Heikel viittaa tähän seikkaan ja sanoo, että hänen tietääkseen Vitsiälässä on ollut vain Lumiaissaaren hävitetty hautauskumpu. Mielestäni saattaa olla niin, että lähteen n:o 1 (erheellistä?) tietoa "stora ättehögar" on toistettu myöhemmin sellaisenaan. Ks. kuitenkin myös HAUHO 149. Lumiaissaarta olisi pidettävä II-luokan paikkana, kunnes saadaan varmasti todettua, ettei siellä ole jäljellä mitään raunioita.

Lähteitä: 1) Chr. Herkeapaeus - Pehr Kalm. Historisk och oeconomisk beskrifning öfwer Hauho sokn uti Tawastland. Åbo 1756. S. 55.

2) J. G. Liljegren. Strödda anteckningar om Fynd i Svensk Jord, med en dertill hörande Förteckning. Kongl. Vitterhets Historie och Antiquitets Academiens Handlingar. Trettonde Delen. Stockholm, MDCCCXXX. S. 187, n:o 141.

3) H. A. Reinholm. 4, 5. Finlands Fornborgar: Plan och Förteckningar. Vihko n:o 5: Finlands Fornborgar. Förteckningar. S. 34 ja 8. Finlands Fornborgar. Kumo vattensystem. S. 434, 444. Kansiot Museoviraston kirjastossa.

4) C. A. Gottlund. Antiqvariska Samlingar. I. S. 46, n:o 344. Kansio Museoviraston kirjastossa.

5) C. A. Gottlund. Antiqvariska Anteckningar. I. Nylands och Tavastehus Län. S. 351. Kansio Museoviraston kirjastossa.

6) J. R. Aspelin. Suomalais-ugrilaisen muinaistutkinnon alkeita. Helsingissä 1875. S. 149.

7) Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 40-42 ja 117.

8) Henrik Schück. Kgl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Dess förhistoria och historia. V. Antikvitetsarkivet II. Stockholm 1936. S. 509.

9) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 30 (n:o 3) ja 31.

10) Väinö Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. 1979. (Moniste). S. 24, 28-29.

11) Unto Salo. Satakunnan pronssikausi. Satakunnan historia I,2. Rauma 1981. S. 221, 226 ja 370.

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä:

HAUHO 151

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 50
y = 527 95
z = 85
(= kvartsi-iskoksen löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Löytöpaikka: Töyrynmäki
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Jaakko Ora
Levinginkatu 11, 08100 LOHJA
RN:o 9:16
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 9824 tasataltta, jonka on löytänyt rehtori Y. Ora Hauhon Vitsiälän Matoniemessä Haapasaaren kohdalla omistamansa huvilatilan pellosta n. 10 m rannasta ja n. 50 m huvilasta länteen. Löytökohdalla on multamaata, ranta kuitenkin hiekkaa. Löytö tehtiin 19/5 1934 (?). Löytäjän Kansallismuseolle 15/V 1934 lahjoittama.
KM 22303 kvartsi-iskos, joka löytyi inventoinnissa 15.10.1983 yllä olevien koordinaattien osoittamasta paikasta, n. 40 m ed.main. Y. Oran huvilasta luoteeseen, huvilan pihalta, kukkapenkistä. Diar. 15.5.1984.

Inventoinnissa sain 14. lokakuuta tietää Y. Oran huvilan tarkan sijainnin, KM 9824:n löytötiedoissa mainittu Haapasaari on peruskartalla ja auttaa jo oikealle kulmakunnalle. Sen sijaan löytötiedoissa mainittua nimeä Matoniemi ei ole peruskartalla, ja olenkin ristinyt löytöpaikan sen itäpuolella olevan ja peruskartalle merkityn mäen mukaan. KM 9824 sanotaan löydetyn pellosta n. 50 m huvilasta länteen, mutta tämä ei voi pitää paikkaansa, koska järven ranta on tällä suunnalla jo n. 50 m:n päässä, eikä huvilan ja rannan välillä ole voinut olla mitään peltoa. Pidänkin todennäköisenä, että tasataltta on löytynyt huvilan nykyisen pihan kohdalta, huvilan luoteispuolelta, siis samoilta main, mistä

kvartsi-iskoskin löytyi. Y. Oran huvilasta 40 m luoteeseen on nykyisin toinenkin, uudempi huvilarakennus. Koko piha, jolta iskos löytyi, on tasaista maata rantatörmän päällä, kun taas heti löytöpaikan kaakkoispuolella rinne muuttuu hyvin jyrkäksi ja kiviseksi ja pohjoispuolella taas maa alkaa heti alavoitua. Siis asuinpaikan sijainti näiden välillä on hyvin valittu.

Valokuvat: Kuva 57(f60262-264)

Diat: 8328

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä: Vähäisten inventointilöytöjen johdosta kohde voidaan luokitella toistaiseksi myös epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 152

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6787 34
y = 529 04
z = n. 92
(= Ruojanlähteen oletetut koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Paikka: Ruojanlähde
- uhrilähde, luokka I
Maanomistaja 1983:

RN:o 2:11

Tutkimukset: -
Löydöt: -
Alla mainitussa kirjasessa lukee lähteestä: "Alhaisen maalla Vitsiälässä, Ruojanmäen ojanneessa. Vielä 40-50 vuotta sitten käytiin lähteellä ottamassa parannusvettä lasten sammutustautiin tai pestiin lähteellä ihottuman ruuppien vaivaamia käsiä. Kätilö Helin toimitti siitä parantavaa vettä Helsinkiin." Ruojanmäki sijaitsee Iso-Roineen länsipuolella. Aivan sen lounaispuolelle, pellon ja metsän rajalle on peruskartalle merkitty lähde, jonka olettaisin olevan juuri Ruojanlähde. Lähteen länsipuolella on oja, joka sopii myös hyvin yllä olevaan tietoon "Ruojanmäen ojanteessa".
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 46, n:o 6.
Ks. peruskartta s. 238
- Lisäyksiä:

HAUHO 153

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 91
y = 528 54
z = 88
(= Eerolan päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Löytöpaikka: Eerola tai Rantala
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 11838:1-4 kaksi pronssisen kaularenkaan palaa, pronssinen massiivinen rannerengas, pronssinen (?) rengas ja metallinen leijonankuvio. Esineet on löydetty n. 25-30 vuotta sitten (n. 1918-23) Hauhon pitäjän Vitsiälän kylän Eerolan tai Rantalan talon maalta, aivan lahden rannasta, pellosta. Löytöpaikka on vain suunnilleen tunnettu. Löytäjä oli Rantalan isäntä ja esineet joutuivat insinööri Katajan sukulaisten haltuun. Insinööri Katajan (os. Tampere, Lähteenlinna D 63) museoon tuomat ja lahjoittamat esineet. Diar. 28.2.1948.

Kumpaakaan löytötiedoissa mainittua talonnimeä ei ole peruskartoilla. Asia selvisi inventoinnissa 20. lokakuuta, jolloin Vitsiälän kylän Iso-Kekkosen tilalla asuva Oskari Kekkonen kävi näyttämässä allekirjoittaneelle talojen sijainnin. Ne sijaitsevat aivan vierekkäin Vitsiälänlahdesta n. 80 m itään. Eerolan päärakennus on vielä paikalla, mutta Rantalasta on jäjellä vain kivijalka, n. 20 m Eerolasta pohjoiseen. Löytötietojen avulla on mahdollista yrittää määrittää löytöpaikkaa. "Aivan lahden rannasta": tämän täytyy tarkoittaa juuri Vitsiälänlahtea. "Pellosta": nykyisin Eerolan ja Rantalan tontit ovat - ainakin peruskartan mukaan - vain n. 1,5 ha:n suuruiset yhteensä, joten ko. pellon on täytynyt olla jossain kauempana tai sitten kyseessä on jokin pienempi viljelty alue nykyisten tonttien alueella. Viimeksi mainittu vaihtoehto on mielestäni hyvin varteenotettava. Sijainnin ja topografian puolesta tonttien alueella olevalle kalmistolle esim. ei

ole mitään estettä. Löytöpaikka tuskin on sijainnut ainakaan tonttien pohjoispuolella, jossa alkaa välittömästi vesijättömaa.

Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuska 26. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä:

HAUHO 154

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 82
y = 528 48
z = n. 86
(= puretun päärakennuksen arvioidut koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Löytöpaikka: Brandtville eli Puuppo
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:26 onsitaltan varsipuoli, joka on löydetty muutaman Brandtvillen eli Puupon jyväaitan alta Vitsiälän kylästä. Myös lahjoitettu Puupon talosta. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.
Nimiä Brandtville tai Puuppo ei ole nykyisin peruskartalla. Vistiälän kylän Vähä-Hannulassa sanottiin allekirjoittaneelle inventointimatkalla 20. lokakuuta, että ko. paikan päärakennus on sijainnut ehkä n. 100 m länteen Vähä-Hannulasta, siis Vitsiälänlahden rannalla. Jyväaitta on ollut ehkä myös samoilla paikoin.
Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 22, n:o 33.
Ks. peruskartta s. 238
- Lisäyksiä:

HAUHO 155

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 55-71
y = 527 98 - 528 10
z = n. 85-95
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Löytöpaikka: Kotkon maa
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 1382 miekka, jonka on löytänyt E. Lahtinen Vitsiälän Kotkon maalta.

Ns. Kotkon maa neuvottiin allekirjoittaneelle inventoinnissa 20. lokakuuta Vitsiälän Vähä-Hannulassa. Tämä on ollut kuulemma Kotkonkärjen tyvessä olevan tanssilavan pohjois- ja eteläpuolinen alue, missä kyläläisillä on ollut perunamaitaan. Alueen laajuus lienee ollut kaikkiaan n. muutamia hehtaareja, ja esineen tarkan löytöpaikan määritys on mahdotonta. Vähä-Hannulan isäntä oletti kuitenkin kyseessä olevan juuri tanssilavan etelä- ja pohjoispuolisen alueen, vaikka kyläläisten perunamaita on ollut ehkä hieman kauempanakin lavasta.

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä:

HAUHO 156

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 50
y = 528 11
z = n. 86
(= Karkaustöyrän koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Löytöpaikka: Karkaustöyrä
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:24 taltta, joka on löydetty Hauhon selän rannalta, Kotkon kärjestä, Karkaustöyrä-nimiseltä osalta. Ostettu eräältä kylän itselliseltä. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Karkaustöyrä-nimeä ei ole peruskartalla, mutta allekirjoittaneelle neuvottiin paikan sijainti inventointimatkalla Vitsiälän kylän Vähä-Hannulan talossa 20. lokakuuta. Paikalle on kuulemma rakennettu talo n. 10 v. sitten, jolloin nimeä Karkaustöyrä on lakattu käyttämästä. Yllä on ilmoitettu siten tämän rakennuksen koordinaatit. Esine on näin ollen löytynyt jostain rakennuksen läheisyydestä, rannan läheltä.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 21, n:o 32.

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä:

HAUHO 157

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6785 90
y = 528 88
z = n. 84-100
(= kivivallin koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Paikka: Kotkonharju
- kivivalli, luokka I
Maanomistaja 1983: E. Taro pk
A. Lindforsinkatu 5 A 22, 00400 HELSINKI
RN:o 16:15
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 12) ja 1952, tarkastus

Tietoja Kotkonharjulla olevasta "kivijaamasta" on jo Reinholmilla, lisäksi hän lienee pitänyt paikkaa muinaislinnana. Appelgrenkin käyttää harjusta nimeä Kotko eli Kotkonlinna, mutta kuten Voionmaa ja Keskitalo toteavat, paikka ei voi olla muinaislinna. Kivijaama eli -valli sijaitsee harjun pohjoisosassa, Hauhonselän itärantaan laskevalla erittäin jyrkällä ja kivisellä rinteellä. Kävin paikalla inventoinnissa 14. syyskuuta. Vitsiälän kylän Seppälän talosta neuvottiin paikalle; aiemmista tutkimuksista vallin tarkka paikka ei käy selville. Keskitalon tarkastuskertomuksessa on vallista kuvaus. Tämän mukaan vallin pituus on n. 80 m. Itse arvioin sen pituudeksi vain n. 50 m. Lisäksi tein vallista seuraavia havaintoja. Valli on hyvin säilynyt, paremmin kuin esim. useimpien muinaislinnojen vallit, kuten Keskitalokin toteaa. Valli on n. 1,5-2 m:n levyinen ja n. metrin korkuinen. Valli loppuu tämän kokoisena yhtäkkiä rinteen alaosassa jatkuen kuitenkin vielä alaspäin muutaman metrin matkan paljon kapeampana ja matalampana. Yläpäästään valli alkaa kahdesta hieman kookkaammasta kivestä, jotka eivät ole kuitenkaan kiinteitä maakiviä. Kuten jo mainittu, rinne jolla valli sijaitsee, on erittäin jyrkkä ja kivinen. Vallin molemmin puolin, sen keskiosan kohdalla, on aivan aidasta lähtien jopa hyvin tiheää, "pirunpeltomaista" kivikkoa. Valli

menee siis suoraan tämän kivikon halki. Keskitalon mielestä valli ei ole luultavasti esihistoriallinen, mutta ei aivan uusikaan. Aidan tarkoitus ja ajoitus ovat toistaiseksi arvoituksia.

Lähteitä: 1) H. A. Reinholm. Kansion "H. A. Reinholm. 4, 5. Finlands Fornborgar. Plan och förteckningar" vihkon n:o 5 "Finlands Fornborgar. Förteckningar" s. 58. Museoviraston kirjastossa.

2) H. A. Reinholm. 8. Finlands fornborgar. Kumo vattensystem. S. 431-32, 436, 444-45 ja 447. Kansio Museoviraston kirjastossa.

3) Hjalmar Appelgrenin kesämatkamuistiinpanojen muistikirja, lehti 27, kansiossa "Hj. Appelgrenin kertomuksia tutkimusmatkoilta Suomessa 1885-1888" esihist. toimiston arkistossa.

4) Hjalmar Appelgren. Suomen muinaislinnat, tutkimus vertailevan muinaistieteen alalla. SMYA XII. Helsinki 1891. N:o 48, s. 26.

5) Jouko Voionmaa. Hämeen muinaislinnoja. I. Etelä-Hämeen muinaislinnoja. Kertomus, jonka Jouko Voionmaa teki matkoistaan Suomen Muinaismuistoyhdistyksen stipendiaattina kesällä 1935. - Laudatur-työ. N:o 57, s. 61. Esihist. toimiston arkistossa.

6) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 33.

Valokuvat: Kuvat 58(f60267) ja 59(f60265) sekä f60266, 60268-269

Diat: 8329, 8330

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä:

HAUHO 158

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 04
y = 529 47
z = n. 87
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Löytöpaikka: Euttulammi
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 7294 tasataltta, joka on löydetty Vitsiälän kylän Eerolan talon Kirkkosilta-nimisestä pellosta kesällä 1909. Pelto on Vitsiälän ja kirkon välillä, noin yksi km Hauhon selältä itäänpäin. M. Tammilehdon museolle 7 Smk:sta myymä esine, 25/VIII 1917.

Pääluettelossa on löytöpaikasta karttaluonnos, jonka mukaan olen merkinnyt paikan peruskarttakopiolle. Löytöpaikka on Euttulammin pohjoispään pohjois-koillis -puolella, n. 0,5 km Hauhonselästä koilliseen. Löytötietojen maininta, että paikka on Hauhonselästä km:n päässä, on siis väärä. Tarkastelin löytöpaikkaa ja sen ympärystää inventoinnissa 15. lokakuuta FK Esa Koskisen kanssa, mutta emme havainneet mitään merkittävää; on tosin huomioitava, että peltoja ei ollut kynnetty vielä tällöin, joten maaperää ei ollut juuri näkyvissäkään. Aivan löytöpaikan lounaispuolella on jyrkkä vanha rantatörmä. Löytöpaikan sijainnin ja topografian puolesta paikka voisi sopia vaikka kivikautisen asuinpaikan paikaksi.

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä:

HAUHO 159

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6786 05
y = 529 85
z = 85
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Vitsiälä
Löytöpaikka: Seppälän Salopelto
- rautakautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 6097:1 soikea tuluskivi, jonka on löytänyt tilanomistajan poika Paavo Seppälä kesäkuussa 1912 Hauhon pitäjän Vitsiälän kylän Seppälän talon Salopelto-nimisestä pellosta, joka on n. 1,5-2 km kylästä pohjoiseen, Ison Roineveden rannalla. Löytöpaikka on lähellä pellon eteläsyrjää, n. 200 m rannasta ja n. 250 m maantieltä, (rannan ja maantien väliltä) ja lähellä sitä polkua, joka maantieltä vie pellolle. Pelto on tasamaata. Tohtori A. Hackmanin ja ylioppilas H. Donnerin ostamia esineitä kaivausmatkallaan Alvettulan kylän Tapoilan kalmistolle 1912.

Seppälän tilalla neuvottiin allekirjoittaneelle inventointimatkalla 4. lokakuuta Salopellon sijainti. Se sijaitsee Seppälästä n. 1,8 km itä-kaakkoon, Euttulammin ja Iso-Roineen Roineenlahden välillä, uuden ja vanhan valtatien koillispuolella. Pellon koko on n. 200 x 200 m. Löytötietojen perusteella olen arvioinut tarkemman löytöpaikan. Hackmanin valokuvasta (ks. alla) ei ole apua löytöpaikan määrityksessä. Löytöpaikka ei kuitenkaan ole 1,5-2 km kylästä pohjoiseen kuten löytötiedoissa sanotaan.

Lähteitä: A. Hackmanin valokuva (f.3254) vuodelta 1912 löytöpaikasta. Kuva Tapolan Adeniuksen kaivauskertomuksen yhteydessä esihist. toimiston top. arkistossa.

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä:

HAUHO 160

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6785 28
y = 529 93
z = n. 85
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Kirkonkylä
Löytöpaikka: Hakalammi
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 16279 rautamiekka, jonka on löytänyt maanviljelijän poika Kari Kukkonen (Hauho kk.) 22.5.1964 Hauhon kirkonkylästä (Sullittula), Isopappilan kotipalstalta (omistaa Hauhon seurakunta) Saunalammin ja Hakalammin väliseltä kannakselta, Hauhon kirkosta n. 300 m luoteeseen, molemmista lammista n. 100 m. Löytyi traktorinäkeen maasta nostamana. Maaperä savea ja paikalla muutamia irtokivilohkareita. Hauho-Seuran (Lauri Koskinen. mus.hoit.) lähettämä ja 30 mk:lla lunastettu löytö. Verif. Diar. 3.6.1964.

Löytötietojen perusteella olen arvioinut löytöpaikan, luullakseni melko tarkkaan. Tarkastin sen ja läheistä peltoa inventoinnissa 15. lokakuuta mukanani olleen FK Esa Koskisen kanssa. Emme havainneet mitään muinaisjäännökseen viittaavaa. Maaperä oli savea.

Ks. peruskartta s. 238

- Lisäyksiä:

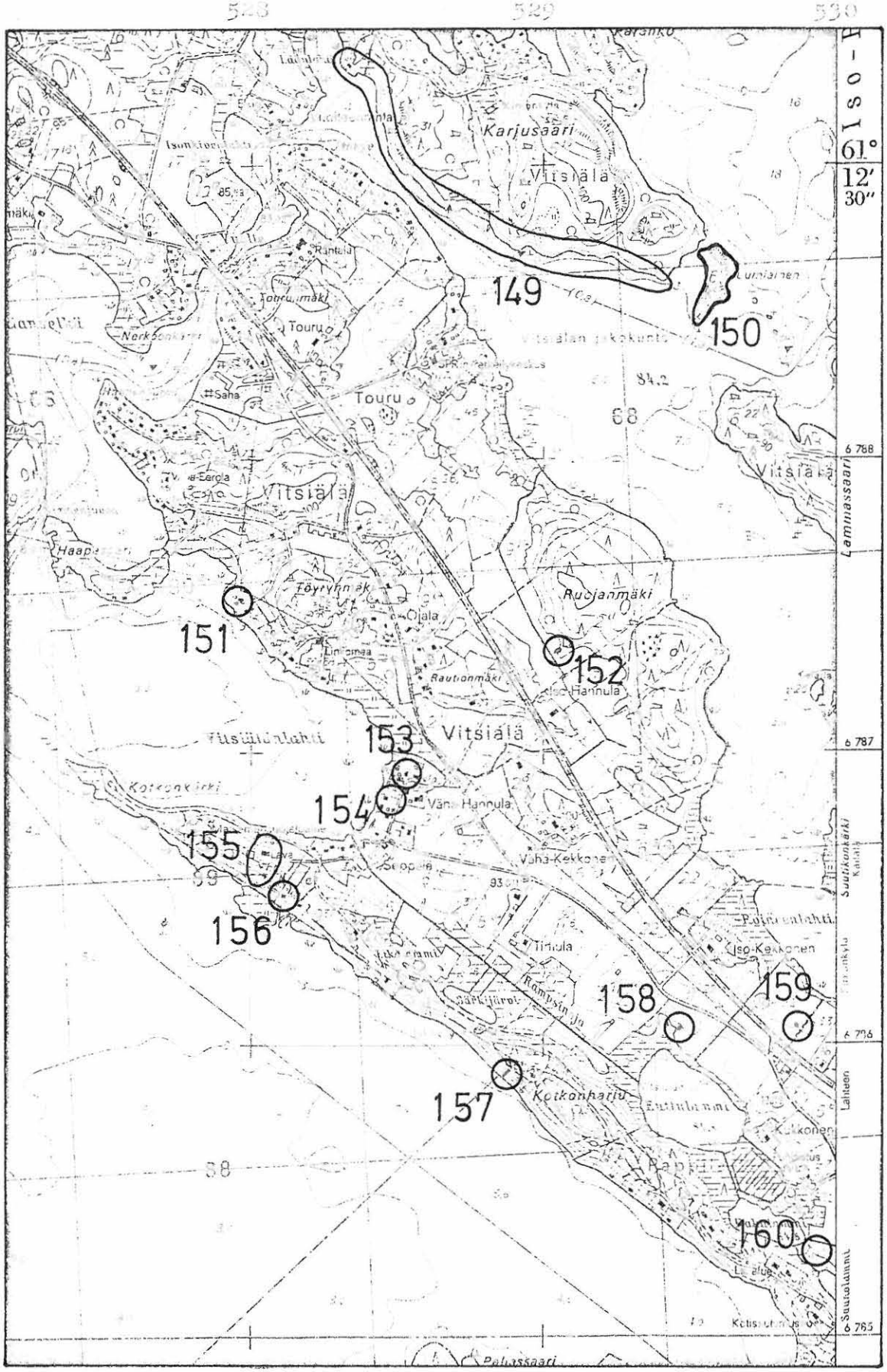

Ote peruskartasta 2132 03 Alvettula 1:20 000 (1976).

HAUHO 161

Peruskartat 2132 08 Alvettula osa D, 2132 09 Ilmoila osa C ja 2132 11 Hauho osa B (= Vitsiälän kylä peruskartoilla)

Kylä: Vitsiälä (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:27 kirveen varsipuoli, joka on ostettu eräältä itselliseltä. Löytöpaikka on tuntematon. Lisäksi mainitaan Vitsiälä. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikka on siis tuntematon, mutta on hyvin mahdollista, että se on jossain Vitsiälän kylässä, koska esine on täältä ostettukin.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 23, n:o 34.

- Lisäyksiä:

HAUHO 162

Peruskartat 2132 08 Alvettula osa D, 2132 09 Ilmoila osa C ja 2132 11 Hauho osa B (= Vitsiälän kylä peruskartoilla)

Kylä: Vitsiälä (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 3616:3 vasarakirveen vasaranpuolinen osa, joka on saatu Vitsiälän kylästä, seppä Kalle Grönroosilta. Löytöpaikka on tuntematon. Atte Salmen lähetys 11.11.1898. Lunastettu valtion kokoelmiin 12.11.1898.

On mahdollista, että esineen löytöpaikka on Vitsiälän kylässä, josta esine on saatu. Tämä ei ole tietenkään varmaa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 163

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 88
y = 530 05
z = n. 87
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Kirkonkylä
Löytöpaikka: Pappila
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hauho-Seura (ilman n:oa), tasataltta, joka on löydetty Hauhon pitäjän Kirkonkylästä, Pappilan tonttipellosta. Muita tietoja ei ole.

Kävin Iso-Pappilassa sijaitsevassa kirkkoherranvirastossa 20. lokakuuta tiedustelemassa mainittua tonttipeltoa. Sain tietää, että se on aivan Iso-Pappilan päärakennuksen eteläpuolella oleva, luode-kaakko -suuntainen, 120 m pitkä ja 30-50 m leveä pelto. Pelto on n. 200 metrin päässä olevaa Kirkonkylänlahtea kohti laskevalla jyrkällä rinteellä. Paikalla oli kasvimaanpalstoja tarkastaessani sitä. Löytöjä en tavannut. Kirkonkylänlahden ja pellon välillä maa on erittäin alavaa, joten paikalla on varmasti ollut ranta joskus kivikaudella.

Ks. peruskartta s. 254

- Lisäyksiä:

HAUHO 164

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 85
y = 530 24
z = n. 91
(= löytöpaikan eli Hauhon kirkon koordinaatit)

Kylä: Kirkonkylä
Löytöpaikka: Kirkko
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 2201:689 piiluntapainen kirves, joka on löydetty Hauhon kirkon lattian alta, lattiaa uudistettaessa. Esine on kuulunut Salomon Wilskmanin kuudenteentoista lähetykseen, 14. pnä helmikuuta ja 29. pnä maaliskuuta 1883.

Löytöpaikka tiedetään siis, mutta valitettavasti ei tiedetä tarkalleen, minkälaisesta paikasta kirves löytyi ja miten. Näin ollen löydön luonne ei ole selvillä. Jäljempänä mainitussa lähteessä 2 sanotaan kirkon paikalla sijainneen aiemmin pakanallisen kalmiston. En tiedä, millä perusteella näin oletetaan, mutta ko. kirvestä ei voida mielestäni ainakaan pitää varmana merkkinä kirkon alla olevasta kalmistosta.

Lähteitä: 1) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuskat 30 ja 31. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.
2) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 36 ja 56.

Ks. peruskartta s. 254

- Lisäyksiä:

HAUHO 165

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 88
y = 530 32
z = n. 91
(= Keskitalon kaivauspaikan 1952 koordinaatit)

Kylä: Kirkonkylä
Löytöpaikka: Kapakka
- rautakautinen hautaröykkiö, luokka II
Maanomistaja 1983: S. Caven
14700 HAUHO
RN:o (?) Kapakka
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1952, kaivaus
Löydöt: KM 13011:1-2 kaksi pronssista kapeaa rannerengasta, jotka on löytänyt mv. Sakari Caven Hauhon kirkonkylästä, omistamansa Kapakan tilan maalta, keskeltä talon pihaa n. 30 m Hauhon vanhasta kivikirkosta itään pihamaata tasoitettaessa 1951. Paikalla oli mustaa maata ja kiviä sisältänyt kumpare, josta pohja voi olla vielä koskematon. Mv. Sakari Cavenin Hauhon museon välityksellä Kansallismuseolle lahjoittamat esineet.

KM 13165:1-16 saviastianpaloja, poltetun luun paloja, kuonaa ja pii-iskoksia Oiva Keskitalon kaivaukselta 1952. Ks. tarkempia löytöpaikkoja Keskitalon kaivauskartan ja löytöluettelon perusteella.

Ei tallessa, saviastianpaloja. Näistä kerrottiin allekirjoittaneelle inventointimatkalla lokakuussa 1983. Palasia oli kuulemma löydetty Kapakan talon kellarista remontin yhteydessä, löytöaika ei ole tiedossani. Samoin ei ole selvillä, kuinka kaukana Keskitalon kaivauspaikasta palasia on löydetty. Löytöjä ei ollut huomattu myöskään ottaa talteen.

Kapakan talo sijaitsee n. 80 m itä-koilliseen Hauhon kirkosta, teiden risteyksessä. Kävin talossa inventointimatkallani 7. lokakuuta ja haastattelin tällöin talon omistajaa S. Cavenia, joka kertoi yllä mainituista kellarista löytyneistä saviastianpaloista. Näiden

perusteella paikkaa on pidettävä mielestäni luokkaan II kuuluvana muinaisjäännöksenä, ts. paikalla voi olla jäljellä esim. kalmistoa. Keskitalon n. 15 neliömetrin suuruinen kaivausalue sijaitsi aivan Kapakan päärakennuksen itäpuolella, keittiön portaiden vieressä, liki kiinni rakennuksen seinää. Kaivauspaikalta oli n. v. 1902 ajettu pois nokinen kiviraunio, jolloin ei tietojen mukaan tavattu löytöjä. Rannerenkaat löytyivät pihaa kunnostettaessa samalta paikalta. Keskitalo kaivoi sitten kiviraunion pohjaosan. Paikalla on ollut siis rautakautinen hautaröykkiö, johon Keskitalon mukaan on suoritettu hautaus viimeistään 400-luvulla.

Lähteitä: 1) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 14.

2) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 30 (n:o 7).

3) Eeva-Liisa Nieminen. Hämeen kansainvaellusaika. Pro gradu -työ vuodelta 1980 Helsingin yliopiston arkeol. laitokselta. S. 16-17.

Valokuvat: Kuva 60(f60271-273)

Diat: 8331

Ks. peruskartta s. 254

- Lisäyksiä:

HAUHO 166

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 81
y = 530 28
z = n. 91
(= Wansenin talon koordinaatit)

Kylä: Kirkonkylä
Löytöpaikka: Wansen
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 6097:2 rautakirves, jonka löysi kauppias K. E. Wansenin renki Juho Kivi 1909 tasoittaessaan tietä lähellä Hauhon kirkonkylän vanhan hautausmaan muuria Wansenin tontin edellä, siinä kohtaa mistä syrjätie lähtee maantieltä rannalle. Yksi esineistä, jotka tohtori A. Hackman ja ylioppilas H. Donner ostivat Hauholta kaivausmatkallaan Alvettulan kylän Tapoilan talon J. Adeniuksen palstan kalmistolle 1912.
Hauhon kirkonkylän Kapakan talossa asuva S. Cawén neuvoi allekirjoittaneelle Wansenin talon sijainnin inventoinnissa 7. lokakuuta. Talo sijaitsee kirkosta n. 60 m kaakkoon, aivan teiden risteyksessä. Esine on löytynyt siten tieltä aivan talon länsipuolelta. Löydön luonne eli esineen joutuminen tielle ei ole tiedossa.
Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuskat 30 ja 31. Oikovedos vuodelta 1959. Museoviraston kirjastossa.
Ks. peruskartta s. 254
- Lisäyksiä:

HAUHO 167

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 73
y = 530 29
z = 85
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Kirkonkylä
Löytöpaikka: Hillberg
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeen Museo 27:1 (Tampere) tasataltta, joka on löydetty Hauhon kirkonkylästä, 50 syltä kirkosta, Hillbergin kartanon pihamaalta, omenapuulle sijaa kaivettaessa, 2 korttelin syvyydestä, 10 syltä vedenrajasta. (V. 1905).

Hillberg-nimeä ei ole peruskartalla, mutta kirkonkylän Kapakan talossa asuva S. Cawén neuvoi allekirjoittaneelle inventointimatkalla 7. lokakuuta talon sijainnin. Se sijaitsee kirkosta 140 m etelä-kaakkoon, Kirkonkylänlahden rannalla. Alueella on hyvin paljon ja tiheästi vanhoja puutaloja. Esine on löydetty siis jostain talon pihamaalta, läheltä Kirkonkylänlahden rantaa.

Ks. peruskartta s. 254

- Lisäyksiä:

HAUHO 168

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 69
y = 530 75
z = 97,5
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Kirkonkylä
Löytöpaikka: Suojeluskuntatalo
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: As. Oy Myllykontu
14700 HAUHO
RN:o 1:94
Tutkimukset: Nils Cleve 1933, tarkastus
Löydöt: KM 9438:1-2 kaksi rautaista keihäänkärkeä, jotka on löydetty kesällä 1931 Hauhon kirkonkylästä, Suojeluskuntatalon läheltä, kaivoa kaivettaessa. Kruununvouti Matti Hurmeen museoon tuomat ja 14.11.1932 80 mk:lla lunastetut esineet.

Suojeluskuntatalon näytti allekirjoittaneelle inventointimatkalla 7. lokakuuta kirkonkylän Kapakan talossa asuva S. Cawén. Talo sijaitsee kirkonkylän itäosassa, kirkosta n. 1/2 km itä-kaakkoon ja kirkonkylästä Eteläisiin menevältä maantieltä n. 30 m koilliseen. Siinä toimii nykyään Finella Oy. Keihäänkärjet ovat löytyneet siis Suojeluskuntatalon läheltä kaivoa kaivettaessa. S. Cawén arveli, että ko. kaivo voisi olla se, joka on Suojeluskuntatalon takana, sen itäisimmän nurkan vieressä, muutaman metrin päässä nurkasta. Tämä vaikuttaakin erittäin mahdolliselta. Cleven tarkastuskertomuksessa ei ole lähempiä tietoja itse löytöpaikan sijainnista, mutta hän kirjoittaa sen sijaan: "Paikka, josta esineet löytyivät, on myöhemmin tasoitettu, joten sen luonteesta ei enää saatu selvää käsitystä ... ei ole kuitenkaan mahdotonta ajatella, että paikalla on sijainnut kivirauniohauta, ..." Tarkastaessani paikkaa inventoinnissa tein seuraavia havaintoja. Suojeluskuntatalon koillis- ja luoteispuolelle on aivan viime vuosina rakennettu kaksi kerrostaloa, n. 40-60 m:n päähän itse Suojeluskuntatalosta. Suojeluskuntatalon ympäristö on kauttaaltaan nurmikon peitossa eikä lähempi havaintojen teko ollut mahdollista. Cleven mukaan paikalla on ollut siis mahdollisesti hauta-

raunio, mutta varmasti ei voi tietysti sanoa, etteikö Suojeluskuntatalon, lähinnä sen itäosan, ympärillä voisi olla vieläkin kalmistoa jäljellä.

Lähteitä: 1) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoa. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 14.

2) Eeva-Liisa Nieminen. Hämeen kansainvaellusaika. Pro gradu -työ vuodelta 1980 Helsingin yliopiston arkeologian laitoksella. S. 24-25.

Valokuvat: Kuvat 61(f60275-276) ja 62(f60274, 60277-278)

Diat: 8332, 8333

Ks. peruskartta s. 254

- Lisäyksiä:

HAUHO 169

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 52
y = 531 13
z = 91
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Kalaila
Löytöpaikka: Yli-Pietilä
- rautakautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 3616:5 miekan ponsi, jonka on löytänyt Kalailan kylän Yli-Pietilän talon isäntä Fredrik n. 2,5 vuotta sitten kaivaessaan perunakuoppaa talon lähellä olevaan mäkeen. Paikasta ei ennen mainita löydetyn mitään. Kuulunut Atte Salmen lähetykseen 11.11.1898. Lunastettu valtion kokoelmiin 12.11.1898.

Lähteestä yksi käy lisäksi ilmi, että löytöpaikka oli Iso-Roineen rannalla ja että se on ennen ollut Iso-Pietilän maata, mutta nykyisin (1912) kuuluu Seppälän maihin. Löytötietojen perusteella löytöpaikan määritys ei käy päinsä. Sen täytyy olla kuitenkin joko Yli-Pietilän länsi- tai itäpuolella, lähellä Iso-Roineen Kalailanlahtea. Hackmanin valokuvasta päätellen ranta on ehkä n. 200 m:n päässä.

Lähteitä: 1) A. Hackmanin valokuva (f3256) löytöpaikasta Hackmanin Hauhon Adeniuksen kaivauskertomuksen yhteydessä esihist. toimiston top. arkistossa.
2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 25.

Ks. peruskartta s. 254

- Lisäyksiä:

HAUHO 170

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 38
y = 532 17
z = n. 89
(= uhrilähteen koordinaatit)

Kylä: Kalaila
Paikka: Utterin lähde
- uhrilähde, luokka II
Maanomistaja 1983: Toivo Laurila
Kalaila, 14700 HAUHO
RN:o 3:13
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 8-9, n:o 2)
Löydöt: -
Keskitalo kirjoittaa inventointikertomuksessaan lähteen olevan Kalailan kylän Heikkilän talon pellolla, lähellä Portaan kylän Leppäniemen rajaa. Paikka on merkitty myös Keskitalon inventointikertomuksen yleiskartalle. Tämän perusteella lähdettä ei pysty aivan täsmällisesti merkitsemään nykyiselle peruskartalle, mutta peruskartalle on kyllä merkitty samoille main yksi lähde, ja tämä lieneekin juuri Utterin lähde. Pellon nimi, jossa lähde on, on peruskartalla Utterinpelto ja lähteen itäpuolella oleva mäki on Utterinvuori. Keskitalon mukaan lähteestä on otettu sammasvettä. Täyden taian vesi toi vain siinä tapauksessa, että lähteeseen uhrattiin rahaa. Myöhempinä aikoina on raha kuitenkin tavallisesti korvattu nuppineuloilla. Keskitalo kirjoittaa edelleen, että lähde ei ole enää luonnontilassa, kuten eivät muutkaan hänen inventointikertomuksessaan mainitsemansa uhrilähteet, koska niitä on kaivettu karjan juottamisen vuoksi tai kuivaamistarkoituksessa.
Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuskat 35 ja 36.
Ks. peruskartta s. 254
- Lisäyksiä: Lähdettä ei ennätetty tarkastaa inventoinnissa 1983, ja ainakin toistaiseksi se kannattaa panna luokkaan II. - J. Saukkonen 28.6.1988.

HAUHO 171

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 47
y = 532 52
z = 131
(= Utterinvuoren huipun koordinaatit)

Kylä: Porras
Paikka: Utterinvuori
- hävitetty uhripuu (Tupsumänty), luokka III
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 9)
Löydöt: -
Keskitalo kirjoittaa Portaan kylän Leppäniemen talon maalla, Tupsumännynvuorella, olleen ns. Tupsumännyn. Mäen nimenä on vanhoissa kartoissa kuulemma Kenkivuori ja joskus Henkivuori. Mänty on ollut vuoren korkeimmalla kohdalla. Keskitalon inventointikertomuksen yleiskartan perusteella on selvää, että nämä paikat tarkoittavat nykyisen peruskartan Utterinvuorta. Keskitalon mainitsemia nimiä ei ole peruskartalla, lukuunottamatta Leppäniemen taloa. Aivan tarkkaa paikkaa ei voida määrittää. Puu tuhoutui tulipalossa 1934, jolloin se oli jo yli 400 vuoden ikäinen. Ks. kuvausta uhraamisesta Keskitalon inventointikertomuksesta. Gottlund mainitsee vain nimen "Kengivuori".
Huom! Utterinvuoren halki menee Kalailan ja Portaan kylien raja ja Utterinvuoren laki on juuri ja juuri Kalailan kylän puolella.
Lähteitä: 1) Chr. Herpeapaeus - Pehr Kalm. Historisk och oeconomisk beskrifning öfwer Hauho sokn uti Tawastland. Åbo 1756. S. 54.
2) C. A. Gottlund. Antiqvariska Samlingar. I. S. 268, n:o 42. Museoviraston kirjastossa.
3) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 36.

Ks. peruskartta s. 254
- Lisäyksiä:

HAUHO 172

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 44
y = 532 58
z = n. 132
(= oletetun rajapaikan koordinaatit)

Kylä: Kalailan ja Portaan kylien välinen rajapaikka
Paikka: Henkivuoren eli Utterinvuoren pyykki
- vanha rajapaikka, luokka I
Tutkimukset: -
Alla mainitussa kirjasessa lukee paikasta mm.: "Pyykissä yhtyvät Alhaisten ja Heikkilän rusthollin rajat, samalla Lounaan ja Sotjalan neljänneskunnan. Raja v:lta 1431." Ed.main. tietojen perusteella olen päätellyt paikan sijainnin. Se lienee paikalla, jossa Portaan ja Kalailan kylien välinen raja tekee "kulman" Utterinvuorella.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 37, n:o 8.
Ks. peruskartta s. 254
- Lisäyksiä:

HAUHO 173

Peruskartat 2132 11 Hauho osa B
ja 2132 08 Alvettula osa D
(= Kalailan kylä peruskartoilla)

Kylä: Kalaila

Löytöpaikka: (?)

- rautakautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Hauho-Seura n:o 921 kaksiteräinen rautamiekka, josta puuttuu ponsi. Löydetty Hauhon Kalailasta. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

Löytöpaikka voidaan määrittää siis vain kylän tarkkuudella.

- Lisäyksiä:

531

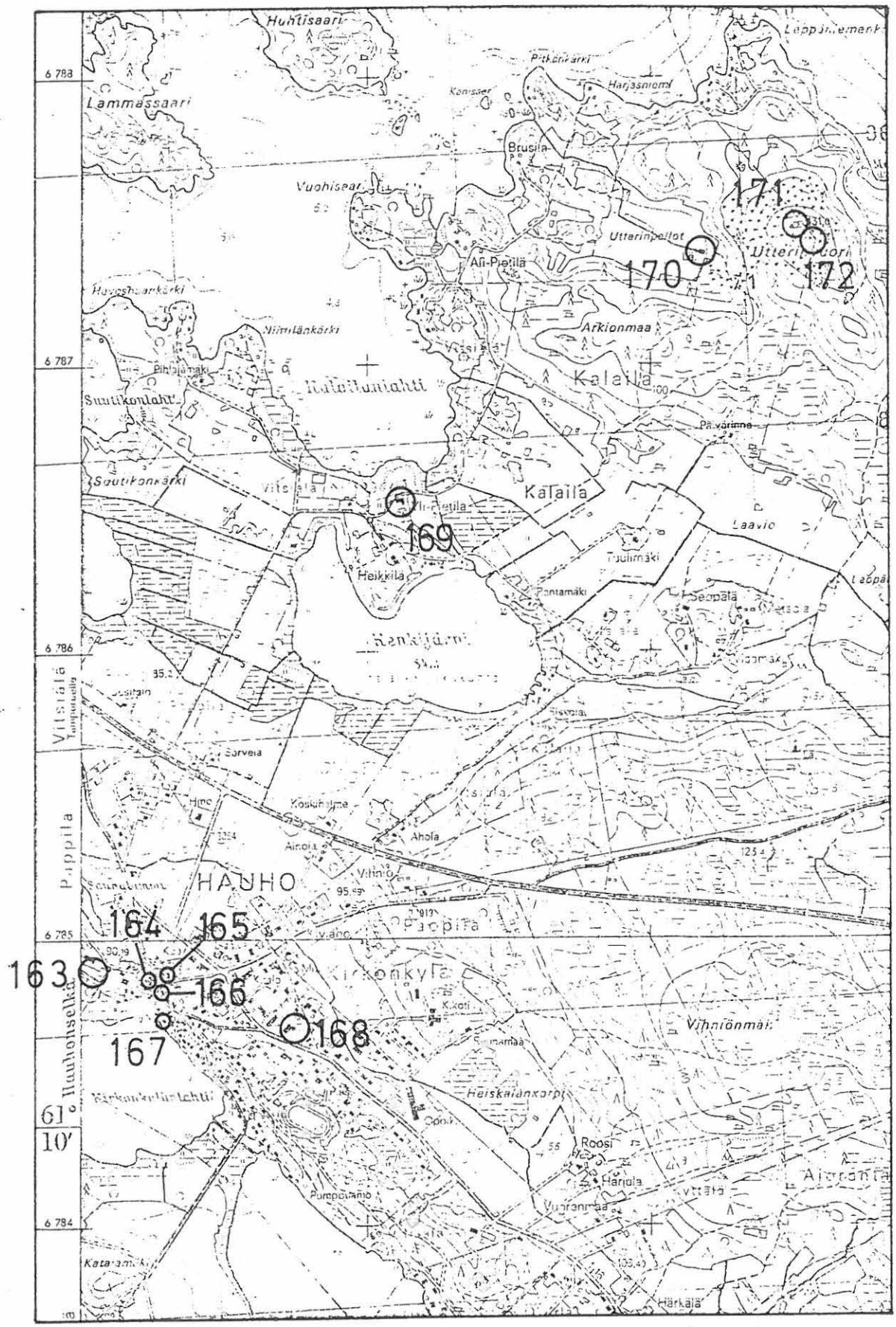

Ote peruskartasta 2132 11 Hauho 1:20 000 (1977).

Huom! Tämä ei ole kertomuksen alkuperäinen peruskarttaote vaan siitä otettu kopio; alkuperäinen karttaote lienee lähetelty erehdyksessä rauhoitusilmoituksen mukana.

HAUHO 174

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6785 87
y = 533 57
z = n. 100
(= löytöpaikan eli paikalla olevan asuinrakennuksen koordinaatit)

Kylä: Porras
Löytöpaikka: Vastamäki
- hävitetty rautakautinen hautaröykkiö (?), luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 4858 rautainen keihäänkärki, jonka on löytänyt Reino Halminen asuinrakennuksen perustusta kaivettaessa Portaan kylän ns. Vastamäen kulman alueella syksyllä 1941. Löytöpaikan maaperä on kovaa, epätasaista mäkisoraa, taajassa isompia kiviä, mutta ollut viljeltynä ehkä jo satoja vuosia. Kivi, jonka halkeamasta esine löytyi, oli syvä maakivi, jota oli maanpinnan yläpuolella n. yksi metri. Halkeaman leveys oli n. 50 cm ja pituus n. 1,5 m. Esine oli halkeamassa, maanpinnan tasolla, siis n. yhden metrin syvyydessä, peittyneenä ensin kivestä (jonkinlainen hiekkakiven tapainen pehmeä kivilaji) murentuneella soralla ja päällimmäisenä tavallista multaa. Rakennusmiehet eivät huomanneet paikalla mitään tuhka- tai luujätteitä, josko lie huomanneet tarkastaakaan. Löytöpaikka jäi rakennuksen alle ja ko. kivi poistettiin kokonaan. Löytöpaikan maasto on kumpuilevaa mäkimaastoa, metsäsaarekkeita ja peltoja sekaisin. Paikan sijainti on n. yksi km Portaan vanhasta kylästä länteenpäin, Tampere-Lahti -valtamaantien varressa, lähellä Portaan tienhaaraa. Samasta tienhaarasta erkani muinoin Viipurista Vaasaan johtava maantie ja juuri tämän vanhan tien vierellä, 6-7 metriä tiestä, on löytöpaikka. Lähettyvillä on myöskin löytöpaikan kiveä muistuttava valtava kivenjärkäle, jota kansa kutsuu "kiusauskiveksi". Edellä olevat löytötiedot ovat jäljempänä mainitusta lähteestä.

Peruskartalla on nimi Vastamäki Portaan kylässä, mutta tarkkaa löytöpaikkaa ei voi päätellä löytötietojen perusteella. Kylällä sain kuitenkin tietää inventoinnissa löytäjän asuvan Hämeenlinnassa ja soitinkin hänelle 13. lokakuuta. Hän neuvoi tarkalleen löytötiedoissa mainitun rakennuksen ja siis löytöpaikan sijainnin. Talon nimi on kuulemma Saarinen. Löytäjä kertoi edelleen paikalla olleen jonkinlaisen kiviröykkiön; pienemmät kivet olivat peittäneet edellä mainitun ison kiven, jonka halkeamasta esine löytyi. Ehkä isoa kiveä oli jonkin verran näkyvissäkin. Röykkiön päällä kasvoi löytäjän muistelun mukaan pihlaja- tai tuomipuska, hän arveli kiviä kasatun pellosta. Iso kivi oli kuulemma räjäytetty. On tietenkin mahdollista paikalla olleen hautaröykkiön, mutta epävarmaa tämä kuitenkin on. Paikka sijaitsee Iso-Roineen Tuhkaimenlahdesta 800 m etelään, Vastamäen mäen eteläpuolella.

Lähteitä: Nestori Leppäniemen kirje Lehtori Felix Seppälälle. Päiväys Hauholla 24. helmikuuta 1943. Kirje kansiossa "Maaseutumuseot. Rautakausi" esihist. toimiston arkistossa.

Ks. peruskartta s. 283

- Lisäyksiä:

Hämeenlinnan museo 4858 rautainen keihäänkärki on historiallisen ajan kärki ja kyseessä on siis hist. ajan löytöpaikka; Oiva Keskitalo ei mainitse löytöä eikä viittaa siihen Hauhon Luopioisten Tuuloksen esihistoriassaan (pain. 1985) eikä sennäköistä kärkeä ole Ella Kivikosken rautakauden kuvastossakaan (Die Eisenzeit Finnlands). Näin olleen kyseessä ei ole myöskään rautakautinen (hauta)raunio. Raunion ajoitus ja tarkoitus jäänvät hieman epävarmoiksi, mutta kuten edeltä selviää, kyseessä lienee ainakin osittain peltoraunio. - J. Saukkonen 26.4.1988.

HAUHO 175

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 00
y = 533 56
z = n. 108
(= Vastamäen keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Porras
Löytöpaikka: Vastamäki (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:42 taltta, joka on ostettu Portaan kylän Vastamäen torpasta. A. O. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.
Löytöpaikasta ei ole tietoja. Partaan kylässä on kuitenkin peruskartallekin merkitty Vastamäki-niminen mäki. Torppa lienee ollut tällä alueella ja mahdollisesti myös esineen löytöpaikkakin.
Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 17, n:o 22.
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä:

HAUHO 176

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 97
y = 534 08
z = n. 85
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Lehdesmäki
Löytöpaikka: Lehdesmäki 1
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 4292 reikäkivi, jonka on löytänyt kansakoulunoppilas Antti Toivonen (Hauho, Lehdesmäki) Hauhon pitäjän Lehdesmäen talon maalta. Esine löytyi 21. lokak. 1934 ja se oli järven rannalla pehmeässä, juoksevassa hiekassa, jota laineet, jäät ja karja liikuttelevat. Näistä syistä se oli itse tullut hiedan sisältä näkyviin. Poika rannalla kävellessään sattui sen näkemään ja otti leikkikalukseen. Kyllön ja Vuolteen perkauksien johdosta on Roineen pinta alentunut sen verran, että se paikka, mistä esine löytyi, on ennen ollut matalan veden alla. Lyseolainen Keskitalon syksyllä 1934 Hämeenlinnan museoon tuoma esine.

Yllä olevat tiedot on esihist. toimiston verifikaattien kysymyslehtisessä, jossa myös on karttapiirros löytöpaikan sijainnista, tämän mukaan olen merkinnyt paikan peruskarttakopiolle. Kysymyslehden löytötiedot ovat kansakoulunopettaja E. Keskitalon kirjoittamat Hauholla 16. marraskuuta 1934. Alla mainitussa lähteessä ja kivikauden lappuluettelossa lukee virheellisesti kylän nimenä Lehdesmetsä kun Lehdesmäki on kylän oikea nimi, lisäksi löytäjäksi mainitaan erheellisesti Kaivola-niminen mies. Löytöpaikka sijaitsee Iso-Roineen Tuhkaimenlahden itärannalla, Lehdesmäen tilan päärakennuksesta n. 110 m lounaaseen. Kävin paikalla inventoinnissa 7. lokakuuta, mutta en havainnut mitään merkittävää. Maasto rannan lähellä on tosin kasvillisuuden peitossa, joten maaperähavaintojen teko oli mahdotonta.

Lähteitä: Hämeenlinnan museon hoitajan Felix Seppälän kirje Muinaistieteelliselle Toimikunnalle, Helsinki. Päivätty Hämeenlinnassa 5.11.1934. Esihist. toimiston top. arkistossa.

Ks. peruskartta s. 283

- Lisäyksiä:

HAUHO 177

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 96
y = 534 18
z = n. 88
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Lehdesmäki
Löytöpaikka: Lehdesmäki 2
- rautakautisen "aarrekätkön" löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Lauri Kummola pk
Lehdesmäki, 14700 HAUHO
RN:o 1:11 Lehdesmäki
Tutkimukset: -
Löydöt: Ei tallessa, hopeaketju, joka on löydetty 1853 samalta paikalta kuin 1855 löydetty hopeaketjukin. Esine on joutunut kuitenkin hukkateille. Lähteessä n:o 1 löydöstä kerrotaan (lähteessä n:o 9 olevan suomennoksen mukaan): "Vuonna 1853 löysi eräs ruotuvaivainen Adolf Flink itäänpäin rusthollista olevalta pellolta hopeaketjun tai sen tapaisen jonka laatua en voi kuvata tietojen puutteessa, jotka selviävät allaolevasta: Tämän löydön, joka olisi todisteena muinaisaikaisista peruista oli ottanut haltuunsa nimismies Lager, niinkuin sanottiin, luovuttaakseen sen Kruunulle. Lager muutti 1854 pitäjästä einä enää uskottu saatavan k.o. löydöstä luvattua korvausta. Kun kuitenkin hänen jälkeensä tullut nimismies Mustelin v. 1855 luovutti löydön omistajalle, joka ei ollut löytäjä, 18 ruplaa hopeassa, joka oli lähetetty palkinnoksi. Toimittaessani tiedusteluja en ole tavannut tätä löytöä Yliopiston rahaosastolta enkä Kansatieteellisestä museosta, niin ollen en voi antaa siitä lähempiä selityksiä ennenkuin nimismies Lager kerkiää antamaan selvityksen. "Mitään selvitystä esineen kohtalosta Lager ei tullut kuitenkaan koskaan antamaan. Edellä lainatuista tiedoista poiketen kirjoittaa Lagus (lähde n:o 5), ilmeisen virheellisesti, löytäjän olevan rusthollarinpoika E. J. Michelsson Lehdesmäeltä (" ... rust-

hållaresonen E. J. Michelsson, som ock kallas dess upphittare"). Itse ketjua Lagus kuvailee seuraavasti: " ... hvilken enl. uppgift varit af 28 lods vigt, samt i storlek af ett större dricksglas och tjocklek, som var olika kantig, var af lillfingers tjocklek". Muissa lähteissä sanotaan mm. ketjun olleen huomattavasti pienemmän kuin 1855 löytyneen ketjun.

Yliopiston kokoelmat n:o 121 (Helsinki), hopeaketju, jossa riippuu kuufalaisia ja länsimaisia rahoja sekä hopeariipus. Tämä koru on löydetty 1855 samasta paikasta kuin edellä mainittu ketju ja on lunastettu yliopiston kokoelmiin 1863. Lähteessä n:o 1 lukee (lähteessä n:o 9 olevan suomennoksen mukaan): "Vuonna 1855, kun samaa peltoa kynnettiin, tuli auratessa esiin uusi löytö, ketju palmikoiduista hopealangoista... Korun löysi rusthollin omistajan veli Johan Matinpoika ja otaksuvat näkijät sen olevan paljon suuremman arvoisen kuin ensimmäinen löytö. Koru lunastettiin 20 ruplalla hopeassa." Heikel kuvaa löytöpaikkaa seuraavasti (lähde n:o 4): " ... löydettiin siitä vähäisestä pellon sarasta, jonka Hauholta tuleva maantie eroittaa asuntorakennuksesta. Sitä kynnettäessä tarttui kerran sahran kynsiin tuo ketju." Reinholmin mukaan löytöpaikka oli mitätön kolmikulmainen perunapelto "under fönster öfver vägen på det ... belägna rusthållets äldre byggning". Yksi ketjun rahoista on löydetty paikalta useita vuosia myöhemmin (1867), ja se on kiinnitetty ketjuun museossa.

Runsaiden ja monisanaisten löytötietojen lisäksi löytöpaikka on merkitty Heikelin karttaan vuodelta 1897. Tämän mukaan olen merkinnyt paikan peruskarttakopiolle. Kävin paikalla inventoinnissa 7. lokakuuta. Suurinpiirtein löytöpaikalla on nykyisin n. 80 m pituinen ja 20 m:n levyinen pelto, aivan vanhan maantien vieressä ja sen suuntaisena. Tämä oli kynnetty, ja pellon pinta siis paljaana, mutta en havainnut siinä minkäänlaisia löydöksiä.

Lähteitä: 1) Litteraturbladet N:o 4, 1863.
2) A. O. Heikelin kartta kesältä 1897 esihist. toimiston top. arkistossa.
3) H. A. Reinholm. 8. Finlands fornborgar. Kumo vattensystem. S. 435. Kansio Museoviraston kirjastossa.

4) Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 72.

5) Wilh. Lagus. Numismatiska anteckningar. II. Om mynt funna i finsk jord. S. 106, 109-116 (n:ot 115 ja 121). (Huom! vuosiluku väärin, po. 1867).

6) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 30 + lähdeviite 105.

7) Beatrice Granberg. Förteckning över kufiska myntfynd i Finland. Studia Orientalia XXXIV. Helsinki 1966. S. 186-188 ja 208-209.

8) Tuukka Talvio. Anglo-Saxon, Anglo-Norman, and Hiberno-Norse Coins. The National Museum Helsinki and other Public Collections in Finland. Sylloge of Coins of the British Isles 25. London 1978. S. XXVIII, Plate XLI.

9) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 25-28.

Valokuvat: Kuva 63(f60280-282)

Diat: 8334

Ks. peruskartta s. 283

- Lisäyksiä:

HAUHO 178

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 02
y = 534 17
z = n. 92
(= Lehdesmäen kartanon päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Lehdesmäki
Löytöpaikka: Lehdesmäki 3
- historiallisen ajan (?) hautapaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Lauri Kummola pk.
Lehdesmäki, 14700 HAUHO
RN:o 1:11 Lehdesmäki
Tutkimukset: -
Löydöt: Ei tallessa, luurankojen osia. Heikel kirjoittaa: "... paikka löytyy aivan Lehdesmäen kartanon vieressä. Tästä kuulin vasta jälkeenpäin Lehdesmäellä käyntini perästä. Työmies Juho Eerikinpoika Pätiälästä Hauholta, jonka tapaisin Hämeenlinnassa, tiesi kertoa, kuinka uuden kellarin perustuksia rakennettaessa hän ja joku muu mies näki latuskaisen ja nelinkulmaisen kiven, joka tuskin oli tavallinen kivi. Sen alla oli erinomaisen lihavaa multaa, joka ei ikinä ollut tavallista. Siinä löydettiin kellarin lounaispuolelta ihmisen leukaluita, mutta ei mitään kalua. Koska kaivamatta jäi vielä samaa maata, ansaitsee tämä seikka sitä enemmän muistoon panna."

Mikäli siitä voi varmasti päätellä, että paikalla ei havaittu muinaisesineitä, kyseessä lienee historiallisen ajan hautapaikka. Paikan tarkka sijainti ei ole tiedossani; kun kävin Lehdesmäellä inventoinnissa 7. lokakuuta, ketään ei ollut paikalla, joten lähempiä tietoja asiasta en voinut kysellä. Kuten yllä olevasta käy ilmi, paikka on kuitenkin aivan kartanon vieressä.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 71-72.

Ks. peruskartta s. 283

- Lisäyksiä:

HAUHO 179

Peruskartta 2132 11 Hauho osat B ja D (= Lehdesmäen kylä peruskartalla)

Kylä: Lehdesmäki
Paikka: Punikenlähde
- uhrilähde, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: -
Alla mainitussa kirjasessa lukee lähteestä: "Lehdesmäessä pulppuaa eräällä pellolla lähde, jonka vesi maistuu hiilivedylle. Vesi on miellyttävää, puhdasta ja kylmää. Lehdesmäen rusthollin isäntäväki ja paikkakuntalaiset noutivat siitä terveysvettä." Lähde lienee luettava ns. uhrilähteen joukkoon; ainakin sen veteen on liittynyt uskomuksia, koska siitä on noudettu terveysvettä. Lähteen sijainti ei ole tiedossani.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 46, n:o 3.
- Lisäyksiä:

HAUHO 180

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 90 - 6787 19
y = 534 35-42
z = n. 88-90
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Joenkylä
Löytöpaikka: Lehdesmäenjoki 1
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Seppo Kalliopää
Marunakuja 6 A 33, 00840 HELSINKI
RN:o 1:55 (1:60)
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22304:1-3 hioin (mahdollisesti hist. ajan "viikatteensliippa"), saviastianpaloja 2 kpl ja kvartsi-iskoksia 22 kpl.
Inventointilöytöjä touko- ja syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Tein löydöt 28. toukokuuta ja 13. syyskuuta Iso-Roineen ja Pyhäjärven välisen Lehdesmäenjoen pohjoisrannalla olevalta pellolta. Toukokuussa mukanani oli FK Esa Koskinen poimimassa löytöjä. Löytöalue on varsin suuri: sen pituus etelä-pohjois -suunnassa on n. 300 m ja leveys n. 80 m. Maasto on suurimmaksi osaksi varsin tasaista, paikalla ei ole rantatörmää. Maaperä löytöalueen pohjoispuoliskolla on hienoa hiekkaa ja eteläpuoliskolla hiekansekaista savea. Hioin ja saviastianpala löytyivät peruskartalle merkityn löytöalueen pohjoispään läheltä. Aivan löytöalueen eteläpään itäpuolella on uusi tie, joka vie Luopioisiin ja tämän itäpuolella Lehdesmäenjoki 2:n asuinpaikka. Vaikuttaa ilmeiseltä, että sekä Lahdesmäenjoki 1 ja 2 ovat olleet yhtenäistä aluetta, joka on "katkaistu" tekemällä tie. Näin lienee tuhottu melko suuri ala asuinpaikkaa. Myös KM 2201:685 on voitu löytää jostain ko. asuinpaikkojen alueilta, ks. HAUHO 181.
Valokuvat: Kuvat 64(f60283-285), 65(f60286-288) ja 66(f60289-292)
Diat: 8335-8337
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä:

HAUHO 181

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 27
y = 534 61
z = n. 102
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Joenkylä
Löytöpaikka: Joen talo
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 2201:685 tasataltan teräpuoli, joka on löydetty Joen kylästä, Joen talon pellosta. S. Wilskman 14.II ja 29.III 1883.

Löytötiedoissa mainittua talon nimeä ei ole peruskartalla. Tiedustelin asiaa Joenkylällä inventoinnissa 8. lokakuuta. Tällöin joenkyläläinen Lempi Peltokangas sanoikin Joen talon olevan peruskartan Lehdesmäen, Lehdesmäenjoen pohjoispuolella. (Ei siis saman joen eteläpuolella oleva Lehdesmäki, jonka lähettyviltä on myös eräitä löytöjä, ks. HAUHO 176-178). Löytöpaikkaa ei voida määrittää tarkemmin kuin, että se on jossakin talon pelloilla, luultavasti talon lounais-, etelä- tai kaakkoispuolella, jossa ainakin nykyisin on talon peltoja peruskartan mukaan (RN:o 1:55). Pellot ovat Lehdesmäenjoen ja Pyhäjärven itäosan pohjoispuolella, josta löysin inventoinnissa merkkejä kivikautisista asuinpaikoista useista kohdista Joen talon mailta (HAUHO 180-186). Kyseinen löytö liittynee näihin.

Ks. peruskartta s. 283

- Lisäyksiä:

HAUHO 182

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 94 - 6787 02
y = 534 46-53
z = n. 87
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Joenkylä
Löytöpaikka: Lehdesmäenjoki 2
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Seppo Kalliopää
Marunakuja 6 A 33, 00840 HELSINKI
RN:o 1:55 (1:60)
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22305 kvartsi-iskoksia 4 kpl. Invenointilöytöjä syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 13. syyskuuta n. 100 m:n pituiselta ja 20 m:n levyiseltä peltokaistaleelta, joka on aivan Lehdesmäenjoen yli menevän sillan koillispuolella ja Lehdesmäenjoen itäpään pohjoispuolella. Iskoksia löytyi kahdesta kohtaa, n. 50 m:n päästä toisistaan (ks. peruskarttakopiota). Heti peltokaistaleen länsi- ja luoteispuolella on maantie ja kaakkoispuolella n. 3 m:n korkuinen rantatörmä. Maaperä pellolla oli savea. Paikka on ollut kaiken todennäköisyyden mukaan yhtenäistä aluetta heti sillan ja tien toisella puolella olevan Lehdesmäenjoki 1:n asuinpaikan kanssa, joten tekemällä silta on tuhottu melkoinen ala asuinpaikkaa. Edelleen paikka lienee yhteydessä n. 100 m:n päässä koillisessa olevaan Länsi-Pyhäjärvi 1:een.

Valokuvat: Kuva 67(f60293-294)
Diat: 8338
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on yksinään syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 183

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 08
y = 534 65
z = n. 89
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Joenkylä
Löytöpaikka: Länsi-Pyhäjärvi 1
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Seppo Kalliopää
Marunakuja 6 A 33, 00840 HELSINKI
RN:o 1:55 (1:60)
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22306 kvartsi-iskos. Inventointilöytö syyskuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.
Löysin iskoksen 13. syyskuuta vain muutaman metrin levyiseltä peltokaistaleelta, Pyhäjärven länsipään pohjoisrannalta. Aivan peltokaistaleen eteläpuolella on jyrkkä, n. 5-7 m korkea rantatörmä ja pohjoispuolella kapea hiekkatie. Maaperä oli hiekansekaista multaa. Paikka voi olla yhteydessä sekä Lehdesmäenjoki 2:een lounaassa että Länsi-Pyhäjärvi 2:een kaakossa.
Valokuvat: Kuva 68(f60295-297)
Diat: 8339
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä:

HAUHO 184

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 03
y = 534 76
z = 90
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Joenkylä
Löytöpaikka: Länsi-Pyhäjärvi 2
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Seppo Kalliopää
Marunakuja 6 A 33, 00840 HELSINKI
RN:o 1:55 (1:60)
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22307 kvartsi-iskoksia 4 kpl. Inventointilöytöjä toukokuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 28. toukokuuta FK Esa Koskisen kanssa kynnetyn pellon pinnalta, Pyhäjärven länsipään pohjoisrannalta. Nykyinen ranta on löytöpaikalta n. 60 m:n päässä. Löytöpaikan etelä-lounais -puolella on jyrkkä rantatörmä, jonka korkeus on n. 5-7 m. Maaperä on hiesunsekaista savea. Kävin ottamassa valo- ja diakuvat paikasta syksyllä 13.9. Paikka voi olla yhtenäistä aluetta sekä Länsi-Pyhäjärvi 1:n kanssa luoteessa että Länsi-Pyhäjärvi 3:n kanssa kaakossa.

Valokuvat: Kuva 69(f60298-299)
Diat: 8340
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on yksinään syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 185

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 97
y = 534 96
z = 90
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä Joenkylä
Löytöpaikka: Länsi-Pyhäjärvi 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Seppo Kalliopää
Marunakuja 6 A 33, 00840 HELSINKI
RN:o 1:55 (1:60)
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22308 kvartsi-iskoksia 4 kpl. Inventointilöytöjä toukokuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 28. toukokuuta FK Esa Koskisen kanssa Pyhäjärven länsipään pohjoisrannalta, pellon pinnalta. Ranta on paikalta n. 40 m:n päässä ja löytöpaikan eteläpuolella on muinainen rantatörmä, joka on jyrkkä ja korkeudeltaan n. 5-7 m. Maaperä on hiesunsekaista savea. Valo- ja diakuvat paikasta kävin ottamassa syksyllä 13.9. Paikka voi olla yhtenäistä aluetta Länsi-Pyhäjärvi 2:n ja 4:n kanssa.
Valokuvat: Kuvat 70(f60300-302) ja 71(f60303-305)
Diat: 8341
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on yksinään syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 186

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 91
y = 535 04
z = 90
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Joenkylä
Löytöpaikka: Länsi-Pyhäjärvi 4
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Seppo Kalliopää
Marunakuja 6 A 33, 00840 HELSINKI
RN:o 1:55 (1:60)
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22309 kvartsi-iskoksia 7 kpl. Inventointilöytöjä toukokuulta ja syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 28. toukokuuta ja 13. syyskuuta Pyhäjärven länsipään pohjoispuolella olevalta saviperäisen pellon pinnalta. 28.5. oli mukanani FK Esa Koskinen. Löytöpaikan eteläpuolella on jyrkkä, n. 5-7 m korkea muinainen rantatörmä. Paikka voi olla yhteydessä Länsi-Pyhäjärvi 3:een n. 100 m löytöpaikalta luoteeseen.
Valokuvat: Kuvat 70(f60300-302) ja 71(f60303-305)
Diat: 8342
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä:

HAUHO 187

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 26-33
y = 534 09-20
z = n. 90
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Lehdesmäki
Löytöpaikka: Mäntymäki 1
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Impi Selin
Lehdesmäki, 14700 HAUHO
RN:o 1:27
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22310:1-2 kvartsiesine ja kvartsi-iskoksia 6 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 6. lokakuuta aivan Iso-Roineen eteläpään itärannalta ja Lehdesmäenjoen pohjoispään kohdalta. Löytöpaikan kohdalla on n. 4-6 m korkea rantatörmä. Iskokset olivat pellolla, joka oli hiekkaperäistä muualla paitsi pohjoisosassaan, jossa se oli hieman silttija saviperäistä. Tämän paikan ja Mäntymäki 2:n välillä oli pelto hieman yli 100 m:n pituudeltaan naattien peitossa, mikä saattaa olla syynä alueen löydöttömyyteen.
Valokuvat: Kuva 72(f60306-307)
Diat: 8343
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä:

HAUHO 188

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 44
y = 533 98
z = n. 87
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Lehdesmäki
Löytöpaikka: Mäntymäki 2
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Impi Selin
Lehdesmäki, 14700 HAUHO
RN:o 1:27
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22311 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.
Löysin iskoksen 7. lokakuuta Iso-Roineen eteläosan itärannalta, Mäntymäen luoteispuolelta. Pelto, jolta iskos löytyi, on osittain hiekka- ja osittain siltti- ja saviperäistä. Iskos oli n. 15 m:n päässä n. muutaman metrin korkeasta Iso-Roineen rantatörmästä. Ks. myös HAUHO 187.
Valokuvat: Kuva 73(f60241, 60308)
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä:

HAUHO 189

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 84
y = 533 77
z = 90
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Iso-Luotia 1
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Raimo Reuter
Lehdesmäki, 14700 HAUHO
RN:o 8:19
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22312 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.
Löysin iskoksen 20. lokakuuta Iso-Roineen eteläosan itärannalla olevalta kynnetyltä pellolta, Iso-Luotian päärakennuksesta n. 400 m luoteeseen. Paikalla oli vain n. 20 m leveä hiekkaperäinen peltokaistale. Rantatörmä oli muutama metri löytöpaikan länsipuolella. Ks. myös Iso-Luotia 3.
Valokuvat: Kuva 74(f60309-311)
Diat: 8344
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä:

HAUHO 190

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 85-87
y = 533 80-83
z = 95
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Rukkoila

Löytöpaikka: Iso-Luotia 2

- kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen löytöpaikka, luokka II

Maanomistaja 1983: Raimo Reuter
Lehdesmäki, 14700 HAUHO
RN:o 8:19

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 22313:1-2 saviastian reunapala ja kvartsi-iskoksia 4 kpl.
Invenointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Tein löydöt 20. lokakuuta Iso-Roineen rannasta n. 110 m itään olevalta hiekkaperäiseltä pellolta, n. 50-60 m itään Iso-Luotia 1:n asuinpaikasta ja n. 5 m tätä korkeammalta. Iskokset viittaavat kivikautiseen asuinpaikkaan, mutta saviastianpala on nuoremman rautakauden tyyppiä. Löytöpaikan eteläpuolella virtaa puro, mutta paikka ei ole siis aivan rannassa. Ks. myös Iso-Luotia 3.

Valokuvat: Kuva 75(f60312-314)

Diat: 8345

Ks. peruskartta s. 283

- Lisäyksiä: Iskosten vähyyden vuoksi kohde on syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

Saviastianpalan kannalta paikkaa ei voine pitää (irto)löytöpaikkana vaan mahdollisesti rautakautisena asuinpaikkana tai kalmistona, joten kokonaisuudessaan kohde voidaan määrittää nykyisten löytöjen pohjalta mahdollisesti kivikautiseksi asuinpaikaksi ja mahdollisesti rautakautiseksi asuinpaikaksi tai kalmistoksi. - J. Saukkonen 10.5.1988.

HAUHO 191

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 91-92
y = 533 87-89
z = n. 97
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Iso-Luotia 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Raimo Reuter
Lehdesmäki, 14700 HAUHO
RN:o 8:19
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22314 kvartsi-iskoksia 5 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 20. lokakuuta Iso-Luotia 2:lta n. 70-80 m koilliseen, hiekkaperäiseltä pellolta. Paikka on Iso-Roineen rannasta n. 200 m itään. Paikka on parisen metriä Iso-Luotia 2:ta ylempänä. Löytöjen perusteella on mahdotonta sanoa, ovatko kaikki kolme Iso-Luotian asuinpaikkaa yhtenäistä aluetta vaiko erillisiä paikkoja. Huomiota herättävät asuinpaikkojen väliset melko suuret korkeuserot, tämä saattaa merkitä asuinpaikkojen eri-ikäisyyttä. Edelleen on otettava huomioon Iso-Luotia 2:n ja 3:n sijaitseminen merkillisen kaukana rannasta. Tämä saanee luontevan selityksen olettamalla veden olleen aikoinaan, silloin kuin asuinpaikoilla on asuttu, huomattavasti nykyistä korkeammalla. Tällöin vesi olisi ollut Iso-Luotia 1:n ja 2:n lähellä, paikkojen etelä- ja kaakkoispuolella, täällä nykyisin virtaavan puron kohdalla olevan notkon kautta. Mitä merkitsee rautakautisen saviastianpalan löytyminen, vaatisi niin ikään lähempiä tutkimuksia.

Valokuvat: Kuva 76(f60315-317)
Diat: 8346
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä: Iskosten vähyyden vuoksi kohde on syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 192

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6788 10
y = 533 76
z = n. 91
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Hannula 1
- rautakautinen (?) löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Leena Leskio
14700 HAUHO
RN:o 8:1 Hannula
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22315 saviastianpala. Inventointilöytöjä syyskuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.

Löysin saviastianpalan 14. syyskuuta tasaiselta pellolta, jonka maaperä oli mullansekaista savea. Paikka sijaitsee Iso-Roineen rannasta n. 150 m itään, Hannula 2:n asuinpaikalta n. 100 m itään ja Hannulan päärakennuksesta n. 370 m etelä-lounaaseen. Aivan löytöpaikan etelä- ja lounaispuolella on jyrkkärinteinen ja louhikkoinen mäki. Löytöpaikan ympäristö oli suurimmaksi osaksi naattien peitossa, kun kävin siellä, joten tämä saattaa selittää löytöjen vähyyden. Saviastianpala saattaisi mielestäni olla rautakautinen, mutta tämä ei ole suinkaan varmaa.

Valokuvat: Kuvat 77(f60318, 60322-323) ja 78(f60319-320)
Diat: 8347, 8348
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä: Kohde on syytä määrittää mahdolliseksi rautakautiseksi asuinpaikaksi tai kalmistoksi eikä (irto)löytöpaikaksi. - J. Saukkonen 10.5.1988.

HAUHO 193

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6788 09-15
y = 533 58-67
z = n. 87
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Hannula 2
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Leena Leskio
14700 HAUHO
RN:o 8:1 Hannula
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22316 kvartsi-iskoksia 10 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 8. lokakuuta kynnetyn pellon pinnalta Iso-Roineen itärannalta, Hannulan päärakennuksesta n. 350 m lounaaseen. Löydöt noudattelivat Iso-Roineen n. 2-3 m korkeaa törmää, muutaman metrin päässä törmän partaalta. Maaperä oli savea. Tämä paikka ja Hannula 3:n asuinpaikka ovat todennäköisesti yhtenäistä aluetta keskenään ja ilmeisesti myös pohjoisimman Hannulan asuinpaikan, Hannula 4:n kanssa. Löytöjä ei ole Hannula 2:n ja 3:n väliltä, koska pelto oli tällä kohtaa kasvillisuuden peitossa.
Valokuvat: Kuva 79(f60324-326)
Diat: 8349
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä:

HAUHO 194

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6788 21-24
y = 533 56-60
z = n. 87
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Hannula 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Leena Leskio
14700 HAUHO
RN:o 8:1 Hannula
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22317 kvartsi-iskoksia 6 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 8. lokakuuta kynnetyltä pellolta Iso-Roineen itärannalta, Hannulan päärakennuksesta n. 300 m länsi-lounaaseen. Maaperä oli savea. Järven rannalla oli paikalla n. 2-3 m korkea törmä. Ks. myös Hannula 2.
Valokuvat: Kuva 80(f60327-329)
Diat: 8350
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on yksinään syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 195

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6788 33-37
y = 533 53-56
z = n. 86
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Hannula 4
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Leena Leskio
14700 HAUHO
RN:o 8:1 Hannula
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22318 kvartsi-iskoksia 4 kpl. Inventointilöytöjä syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 14. syyskuuta Iso-Roineen itärannalta, Hannulan päärakennuksesta 350 m länteen. Maaperä oli savea, kuitenkin niin, että muutaman neliömetrin alalla se oli hiekansekaista. Löytöpaikan länsipuolella, n. 10 m:n päässä siitä, on jyrkkä rantatörmä; tämän törmän ja löytöpaikan välillä oli pieni laidunalue, jota en voinut tarkastaa. Rantatörmä on myös löytöpaikan itäpuolella, n. 15-20 m:n päässä, joten vaikuttaa kuin paikka olisi ollut muinoin pohjoista kohti pistävällä niemellä. Maa laskee selvästi myös kohti pohjoista vaikka täällä ei olekaan törmää. Ks. myös Hannula 2.

Valokuvat: Kuva 81(f60330-332)
Diat: 8351
Ks. peruskartta s. 283
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 196

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6788 18-36
y = 533 58-76
z = n. 87,5-93
(= kalmistomäen koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Hannula 5
- rautakautisia kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, luokka II
Maanomistaja 1983: Leena ~~Leskio~~ nyk. Leena Hoarvoto 9.11.1995 KL
14700 HAUHO
RN:o 8:1 Hannula
Tutkimukset: Anna-Liisa Hirviluoto 1970, tarkastus
Löydöt: KM 18383 saviastianpaloja 12 kpl, jotka Anna-Liisa Hirviluoto on löytänyt tarkastusmatkallaan kalmistomäellä olevasta röykkiöstä n:o 1 (ks. luetteloa röykkiöistä jäljempänä). Diar. 11.7.1971.

Röykkiöistä on ilmoittanut Knut Drake Anna-Liisa Hirviluodolle 10.3.1970. Röykkiöt sijaitsevat Rukkoilan kylän Hannulan tilan maalla olevalla kivikkoisella, puuttomalla, laitumena käytetyllä mäellä n. 200 m Hannulan päärakennuksesta länsi-lounaaseen ja n. 100-150 m Iso-Roineen rannasta itään. Mäki on kauttaaltaan peltojen ympäröimä ja sen pituus on 240 m lähinnä luode-kaakko -suunnassa ja leveys n. 60-129 m. Mäen korkeus on n. 5-6 m. Hirviluoto on käynyt paikalla 7.7.1970 ja havainnut siellä seuraavat yhdeksän kiven- ja maansekaista, täysin turpeen peittämää hautaröykkiötä (luettelo Hirviluodon muistiinpanojen mukaan):

Röykkiö 1: Halk. 3,60. 65 cm vahva noen, mullan ja palaneen kiven sekainen kerros. Keramiikkaa. Sijaitsee uimarantaan vievän tien eteläpuolella, 9 ask. siitä. Raunion keskellä on kuoppa. Lasse Noro (Hämeenlinna) on tehnyt 1 x 1 m laajan ja 65 cm syvän kuopan. (Röykkiö on keskellä mäkeä, sen sijainti on: x = 6788 27, y = 533 66).

Röykkiö 2: Koko 3,70 x 3 m. Sij. ed. 2 ask. itään. Litteä epämäär. kivikko. Päällä irtokiviä.

Röykkiö 3: Koko 9 x 6,3 m. Sij. 28 ask. 1:stä kaakkoon. Iso maak. keskellä. Haan reunassa.

Röykkiö 4: Koko 6,30 x 9,10. Sij. tien toisella puolella, 7 ask. tiestä länteen, raun. 1 8-10 m länteen. Isoja kiviä reunoilla.

Röykkiö 5: Koko 7,40 x 5 m x 0,40 m. 25 ask. S raun. 4. Kahden ison maakiven välissä.

Röykkiö 6: Koko halk. 5,40 m. Sij. 25 ask. länteen raun. 4. Ison maakiven kupeessa. Tasalakinen. Haan keskellä.

Röykkiö 7: Koko halk. 5 m. Sij. 66 ask. raun. 6 pohj. Haan laidassa. Isojen maakivien rajoittama hajanainen röykkiö.

Röykkiö 8: Koko 4,5 x 4 m. 49 m 7:stä länsi-loun. Epäm. pitkulainen kumpu. Isojen kivien reun.

Röykkiö 9: Teiden rist. haan reunassa. Halk. 4,5 m.

Kävin itse paikalla inventoinnissa 14. syyskuuta. Yllä olevaan luetteloon ei ole lisättävää röykkiöiden osalta. Sen sijaan aivan röykkiön 1 pohjoispuolelle on kaivettu valtava kuoppa, jonka halkaisija on n. 5 m ja syvyys n. 1,5 m. Tämä kuoppa on aivan kiinni röykkiön reunassa. Tarkastelin kuopan reunoja, mutta en huomannut mitään löytöjä. Hirviluoto ei mainitse kuoppaa, ja se lienee kaivettu vuoden 1970 jälkeen. Kuoppaa käytetään tunkiona. Saattaa olla, että röykkiötä on hieman tuhoutunut kuoppaa tehtäessä, mutta tästä en päässyt varmuuteen.

Lähteitä: Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 22. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

Valokuvat: Kuvat 82(f60333-336) ja 83(f60337-338) sekä f60321 ja 60339-341

Diat: 8352-8354

Ks. peruskartta s. 283

- Lisäyksiä:

HAUHO 197

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6788 88
y = 533 01
z = n. 89
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Ylhäinen
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 9150 rautakirves, joka on löydetty Rukkoilan kylän Ylhäisten talon pihalta, pihaa tasoitettaessa n. 40 cm:n syvyydeltä kovan soran sisältä marraskuun 27. pnä 1929. Löydettäessä esineeseen sattui rautakanki ja jätti sen lapaan jäljen. Löytäjät lahjoittivat esineen Sotjalan kansakoululle. Esineestä on toimittanut tiedon Kansallismuseoon E. Keskitalo 1.1.1930 ja hän on myös lähettänyt sen museon kokoelmiin 28.1.1930. Pihamaa oli ollut jo valmiiksi tasoitettu, kun Keskitalo sai tiedon asiasta, ja tasoittajat olivat vakuuttaneet hänelle, että paikalla ei näkynyt mitään muuta tavallisesta poikkeavaa.

Ylhäinen-nimeä ei ole peruskartalla, mutta sain tietää talon sijainnin inventoinnissa lokakuussa 1983. Se sijaitsee Iso-Roineesta n. 200 m itään, Hassistenmäestä n. 150 m luoteeseen ja Räväsmäen tilasta n. 300 m etelä-kaakkoon. Esine on löydetty siis talon pihalta, aivan tarkka löytöpaikka ei ole tiedossani. Löydön luonne ei ole myöskään selvillä.

Lähteitä: 1) E. Keskitalon kirje Kansallismuseolle, päivätty 1.1.1930, esihist. toimiston verifikaateissa.
2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuskat 30 ja 31. Oikovedos Museoviraston kirjastossa.

Ks. peruskartta s. 283

- Lisäyksiä:

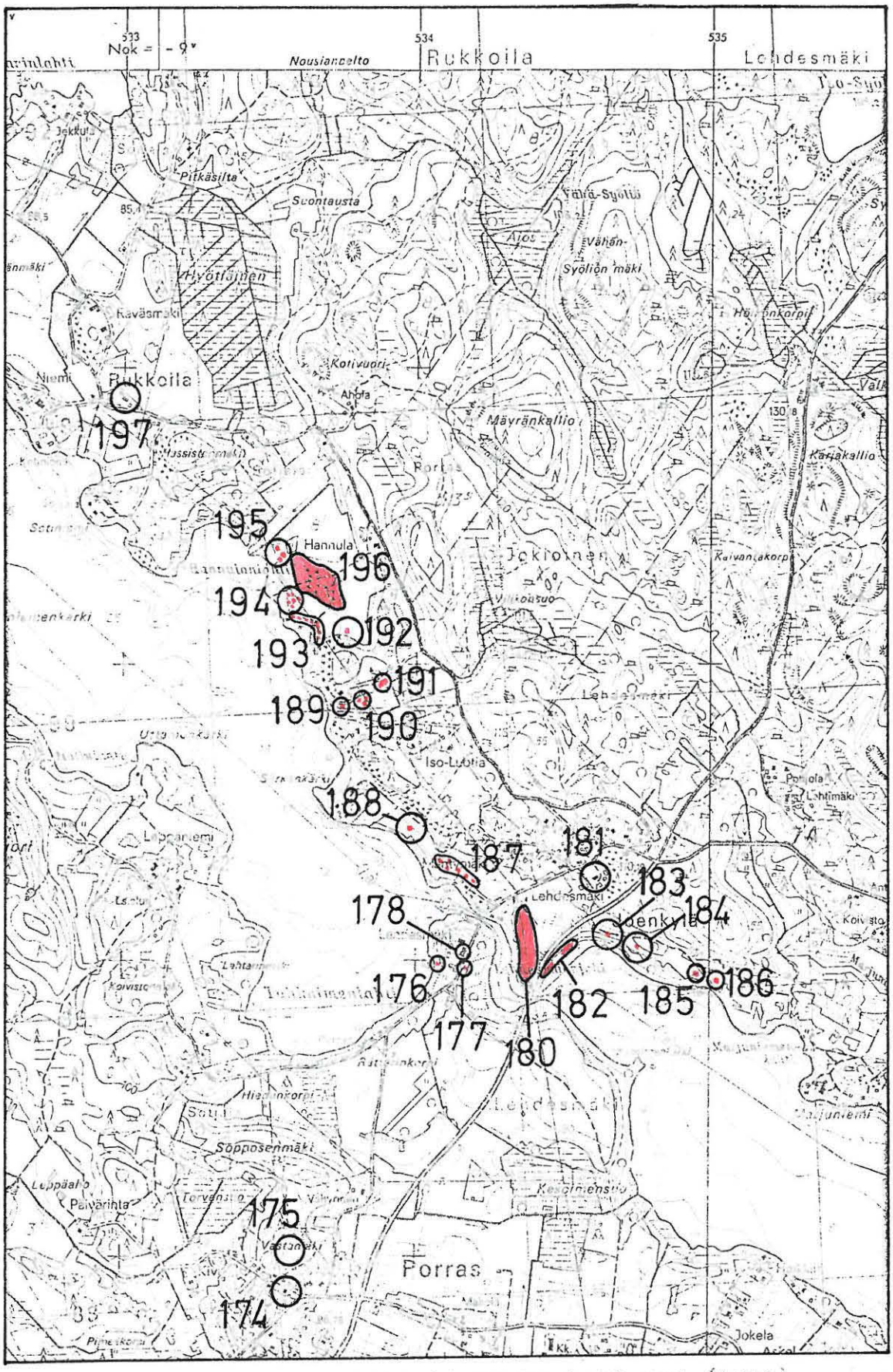

Ote peruskartasta 2132 11 Hauho 1:20 000 (1977).

HAUHO 198

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6790 80 - 6791 07
y = 532 82-91
z = n. 85-86
(= oletetun löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Sorratti
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:41 vasarakirveen vasarapuoli, joka on löydetty Sorratin torpan pellosta Räväsmäen talon maalta Rukkoilan kylästä.

A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä. Peruskartalla on nimi Sorratinlahti ja yllä mainittu Räväsmäen tila, jonka isäntä osoitti allekirjoittaneelle inventointimatkalla 8. lokakuuta entisen Sorratin torpan peltojen sijainnin. Nämä ovat Sorratinlahden ja Iso-Roineen itärannalla. Peltoalueen pituus on 250 m ja leveys 100 m. Tältä pellolta esine siis oletettavasti on löytynyt. Itse Sorratin torpan päärakennus on kuulemma sijainnut peltoalueen luoteispuolella olevalla mäellä.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfos 1878. S. 20, n:o 25.

Ks. peruskartta s. 287

- Lisäyksiä:

HAUHO 199

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6791 92
y = 533 22
z = n. 85
(= Halkoniemen ja oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Halkoniemi
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:39 kirves, jonka on löytänyt nikkari Helander Rukkoilan kylästä, kaivettaessa ojaa Ha'an niityllä, kyynärän syvyydestä, kovasta savesta, läheltä Roineen rantaa. Esine oli kovassa savessa 1. ankossa suurien kivien syrjällä, sadan askeleen päässä Roineesta, joka muodostaa tässä kauniin lahdelman Halkoniemen kyljessä. Myynyt myös nikkari Helander. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.
Halkoniemi on merkitty peruskartalle, ja edellä lueteltujen arkistotietojen perusteella olen arvioinut löytöpaikan. Löytötietojen "kaunis lahdelma" tarkoittanee Halkoniemen länsipuolella olevaa Töllämönlahtea. Löytöpaikka on metsän peitossa.
Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 18, n:o 24.
Ks. peruskartta s. 287
- Lisäyksiä:

HAUHO 200

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6792 81
y = 533 29
z = n. 84,5
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Rukkoila
Löytöpaikka: Lampaansalmi
- myöhäiskivikautinen tai pronssikautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Tapani Rastas
Kirkkarintie 9, 01900 NURMIJÄRVI
RN:o 6:3
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 19387 tasakantainen kvartsinuolenkärki, jonka on löytänyt Petri Sonkeri heinäkuussa 1974 Hauhon Rukkoilan kylästä, Lampaansalmen tilan maalta (om. Tauno Aalto, Virkkala), Lampaansalmen rannasta, järven pohjalta, hiekan pinnalta n. 10 cm syvyydestä. Irtolöytö, jonka koululainen Petri Sonkeri (os. Kokkovuori cF 88, 02170 Haukilahti) on toimittanut Kansallismuseon kokoelmiin. Lunastus 150 mk. Diar. 18.9.1974.
Verifikaateissa on löytöpaikasta karttaluonnos, jonka avulla paikkaa on kuitenkin vaikea sijoittaa peruskartalle. Lampaansalmen tilalla minut neuvottiin löytöpaikalle inventoinnissa 8. lokakuuta, ja tällöin huomasin verifikaattien karttaluonnoksen pitävän kyllä hyvin paikkansa suppea-alaisuudestaan huolimatta. Löytöpaikka on siis ollut, ja on edelleenkin, veden alla. Tarkastaessani paikkaa siinä oli 10-20 cm:n syvyisen veden alla hiekka- ja sorapohja, jossa ei kuitenkaan näkynyt mitään löytöjä. Ei pidä välttämättä olettaa nuolenkärjen joutuneen aikoinaan suoraan veteen, koska on hyvin mahdollista sen pudonneen sinne myöhemmin rannasta, maan hiljakseen sortuessa veteen. Rannassa olikin matala törmä, ja vaikutti todella siltä kuin maata hiljakseen sortuisi veteen.
Ks. peruskartta s. 287
- Lisäyksiä:

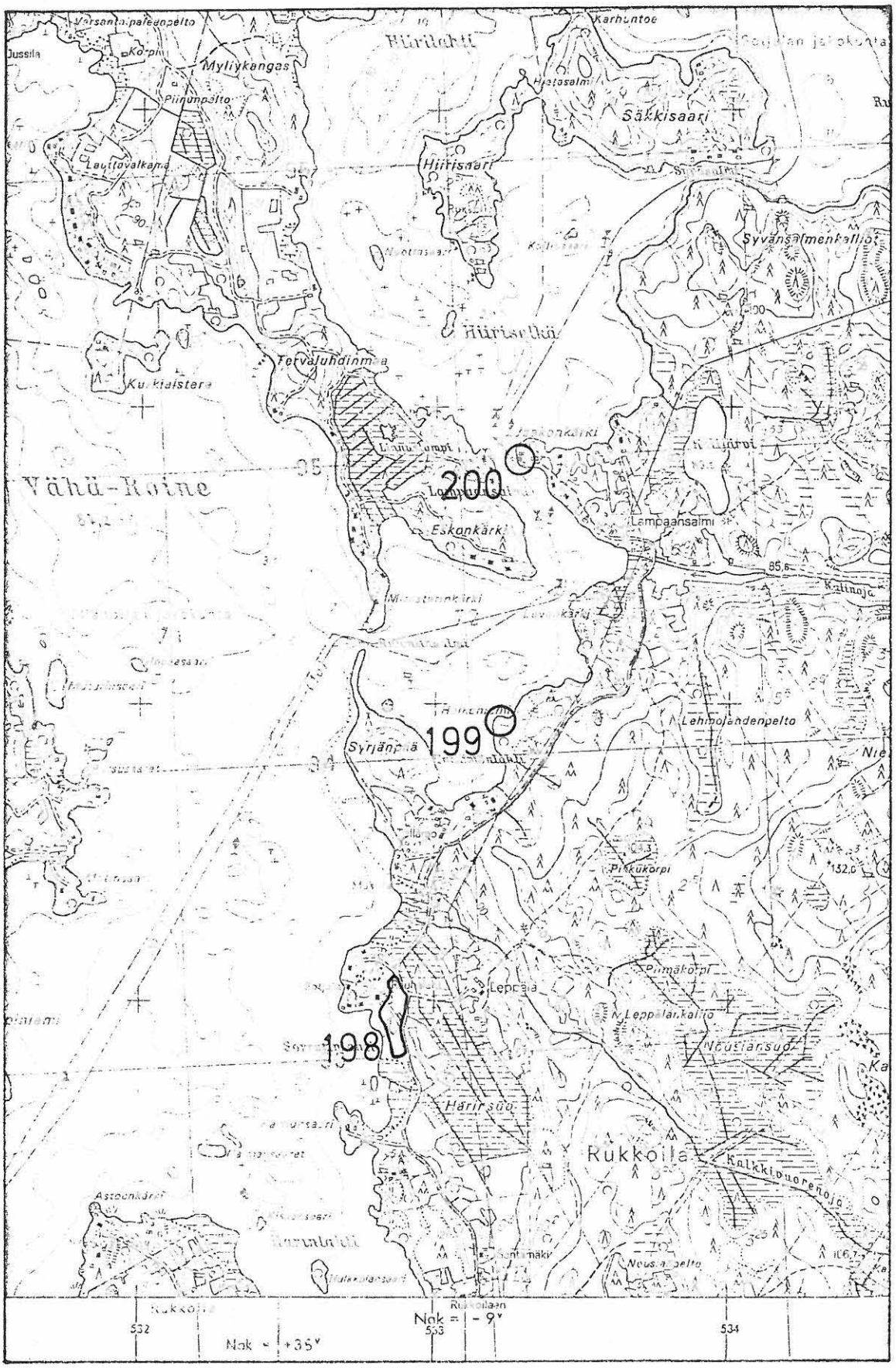

Ote peruskartasta 2132 12 Puutikkala 1:20 000 (1976).

HAUHO 201

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6796 53
y = 537 38
z = n. 100
(= kiviraunion pohjan koordinaatit)

Kylä: Sotjala
Paikka: Teuronkallio
- kiviraunion pohja, luokka II
Maanomistaja 1983: ~~Raimo Laaksonen~~ Kaisa-Leena Laaksonen
~~Itäinen puistotie 12 B 9, 00140 HELSINKI~~ Liinasaarentie 11 02160 Espoo
RN:o 6:78 Eevanmaa 25.11. K.L

Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 14-15).
Timo ja Pekka Miettinen 1963, tarkastus.

Löydöt: -

Teuronkallio on n. 20 x 15 m:n kokoinen kallionnyppylä Vihajärven etelärannalla olevan vajaan hehtaarin suuruisen niemen keskellä. Kallion seinämät ovat suurimmaksi osaksi pystysuorat ja korkeudeltaan n. 10-15 m. Vain kallion etelä- ja kaakkoisosassa on loivempaa ja täältä sinne pääseekin. Varhaisin tieto kalliolla olevasta kiviröykkiöstä on Gottlundin muistiinpanoissa vuodelta 1859. Heikel kutsuu tätä jättiläishaudaksi; jo tuolloin, runsaat sata vuotta sitten, tämä oli jo "aivan hajoitettuna". Myös Keskitalo ja Miettiset sanovat paikalla olleen aiemmin paljon enemmän kiviä, siis hautaraunion, mutta että tämä on hävitetty. Kävin paikalla inventoinnissa 14. syyskuuta. Kallion tasaisella laella oli useiden neliömetrien laajuinen, hajanainen, rakenteeton, yksikerroksinen kiveys. Siinä kaikki mitä muinaisesta rauniosta oli jäljellä. Raunion alkuperäisestä koosta tai muodosta ei ole tietoja, mutta kaikesta päättäen (esim. sijainti) se lienee laskettava ns. lapinraunioiden joukkoon.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 23. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.
2) C. A. Gottlund. Antiqvariska Samlingar. I. S. 58, n:o 463. Kansio Museoviraston kirjastossa.

3) Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 40-41.

4) Väinö Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. 1979. (Moniste). S. 24.

5) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 30, 31.

6) Unto Salo. Satakunnan pronssikausi. Satakunnan historia I,2. Rauma 1981. S. 221.

Valokuvat: Kuva 84(f60342-343, 60350)

Diat: 8355

Ks. peruskartta s. 290

- Lisäyksiä:

537 538 539

6798

6797

6796

6795

201

Ote peruskartasta 2132 12 Puutikkala 1:20 000 (1976).

HAUHO 202

Peruskartta 2132 12 Puutikkala
x = 6791 97 - 6792 04
y = 538 72-79
z = n. 112-114
(= yleiskartan s:lla 293 peittämä alue)

Kylä: Sotjala
Paikka: Hallaminjärventie
- kiviröykkiöitä, luokka II
Maanomistaja 1983: Arvo Kokkala
14700 HAUHO
RN:o 4:29 Niura
Tutkimukset: Paula Purhonen 1976, tarkastus
Löydöt: -

Röykkiöistä on ilmoittanut lääket. ja kir. tri Eino Venho Paula Purhoselle 1975. Paikka sijaitsee Hauhon kirkolta n. 11,5 km koilliseen, Siikanen-nimisestä järvestä yksi km länsi-luoteeseen ja Hallaminjärvestä 600 m lounaaseen. Paula Purhonen totesi tarkastuksessaan paikalla kaikkiaan 17 turpeen peittämää röykkiötä. Ne sijaitsevat metsässä olevan aukion ympärillä, lukuunottamatta kahta, jotka ovat itse aukiolla. Röykkiöt ovat n. 70 x 60 m:n suuruisella alueella. Purhosen tarkastuskertomuksessa on röykkiöistä tarkka kuvaus ja yleiskartta (ks. s. 293). Kävin paikalla inventoinnissa 14. syyskuuta. Tällöin huomasin alueella Purhosen röykkiöiden lisäksi kaksi muutakin röykkiötä, ks. karttaa s:lla 293, n:ot 18 ja 19. N:o 18 oli hyvin pieni, vain n. metrin halkaisijaltaan, ja n:o 19 oli pitkänomainen, pituudeltaan n. 1,5-2 m. Purhonen on sitä mieltä, että suurin osa röykkiöistä on esihistoriallisia. Alueelle kaivamiensa koekuoppien perusteella, joista löytyi tuhkaa vain nimeksi, hän ei pidä todennäköisenä, että alue olisi ollut kaskimaata ja näin röykkiötkään eivät olisi kaskiraunioita. Sain inventoinnissa kuitenkin sen vaikutelman kuin kyseessä voisi hyvinkin olla kaskiraunioalue tai sitten röykkiöt liittyisivät tavalliseen peltoviljelyyn. Tähän viittaa ensinnäkin se, että röykkiöt ovat metsässä olevan aukion reunoilla, jolloin siis ko. aukio olisi ollut se kaski- tai

peltoalue, joka olisi raivattu kivettömäksi. Jonkin alueen toteaminen muutamien koekuoppien perusteella sellaiseksi, että siinä ei ole ollut kaskimaata, on mielestäni hyvin epävarmaa. Toisaalta Purhosen röykkiön n:o 16 luona havaitsema todennäköinen rakennuksenpohja, mikäli se on samanikäinen muiden röykkiöiden kanssa, voisi viitata juuri siihen, että paikalla, talon vieressä, on ollut tavallinen kaskeamaton peltoplänttti. Purhonen viittaa tarkastuskertomuksessaan siihen, että erinäisistä merkeistä päätellen röykkiöitä olisi ollut enemmänkin, mutta ne olisi hävitetty raivattaessa aukiota puutavaran varastointipaikaksi. Tämä on kyllä mahdollista, mutta aukio ei ole voinut syntyä tällä tavalla vaan sen on täytynyt olla olemassa jo aiemmin; ehkä sitä on vain "paranneltu" puutavaraa varten. Epäilyä herättää myös havaitsemani vain metrin suuruinen röykkiö (n:o 18). Se ei voi olla mitenkään hautaröykkiö. Samoin se, että useat röykkiöt ovat kovin kekomaisia, antaa vaikutelman muista kuin hautaröykkiöistä. Käsittääkseni röykkiöitä ei pitäisi erottaa toisistaan ulkonäön perusteella, ts. ei pitäisi olettaa jotakin hautaröykkiöksi sen perusteella, että se sattuu muistuttamaan kovasti ns. lapinraunioita (Purhosen mielestä n:o 1) ja pitää toisia epävarmempina. Mielestäni on lähdettävä siitä, että röykkiöt ovat yhdenaikaisia ja syntyneet samassa tarkoituksessa - vaikka ovatkin hyvin eri kokoisia ja muotoisia. Tähän viittaa se, että röykkiöt ovat suppealla alueella metsän keskellä; tuntuisi liian suurelta sattumalta, että samalla alueella olisi eri aikaisia ja eri tarkoituksessa kasattuja röykkiöitä. Kun on kyseessä parikymmentä röykkiötä, ei ole ihme, että joku sattuu olemaan kovasti lapinraunion näköinen. Se, että röykkiöt ovat turpeen peittämiä, todistaa ne vanhoiksi, muttei esihistoriallisiksi. Röykkiöiden sijainti metsän keskellä kaukana asutuksesta merkitsee, etteivät ne voi olla ainakaan "varsinaisen rautakauden" hautoja. Jos ovat hautaröykkiöitä, niin sitten varhaismetallikautisia, mutta kallistun kyllä paljon mieluummin viljelysraunioiden kannalle.

Valokuvat: Kuvat 85(f60347), 86(f60348) ja 87(f60349) sekä f60344-346.

Diat: 8356-8362

Ks. peruskartta s. 294 ja yleiskartta s. 293

- Lisäyksiä:

HAUHO Sotjala Hallamijärventie LIITE 3

kopio Paula Purhosen tarkastusketomuksen yleiskartasta 1976
punaisella merkitty inventointihavinnot 1983 (n:ot 18 ja 19)

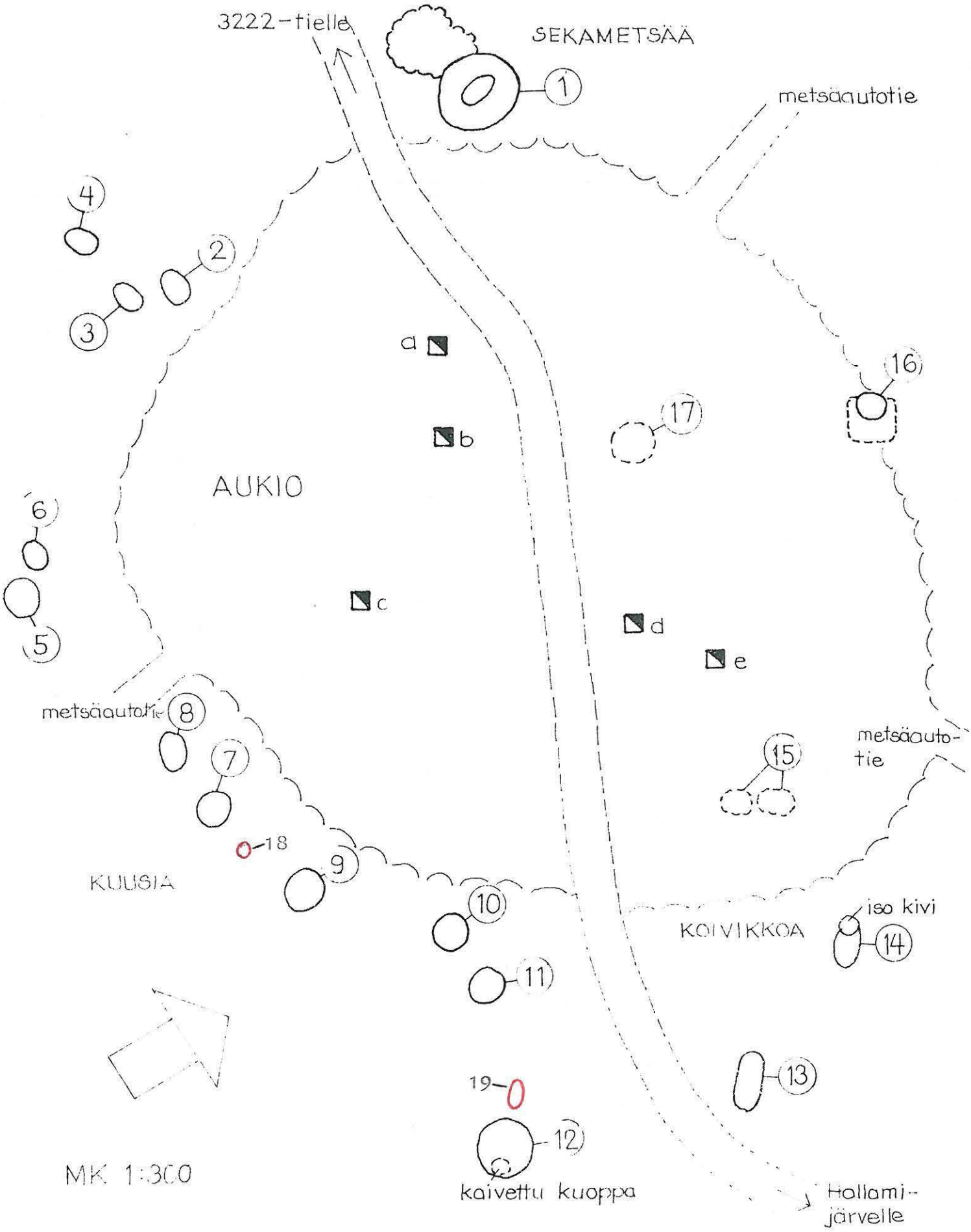

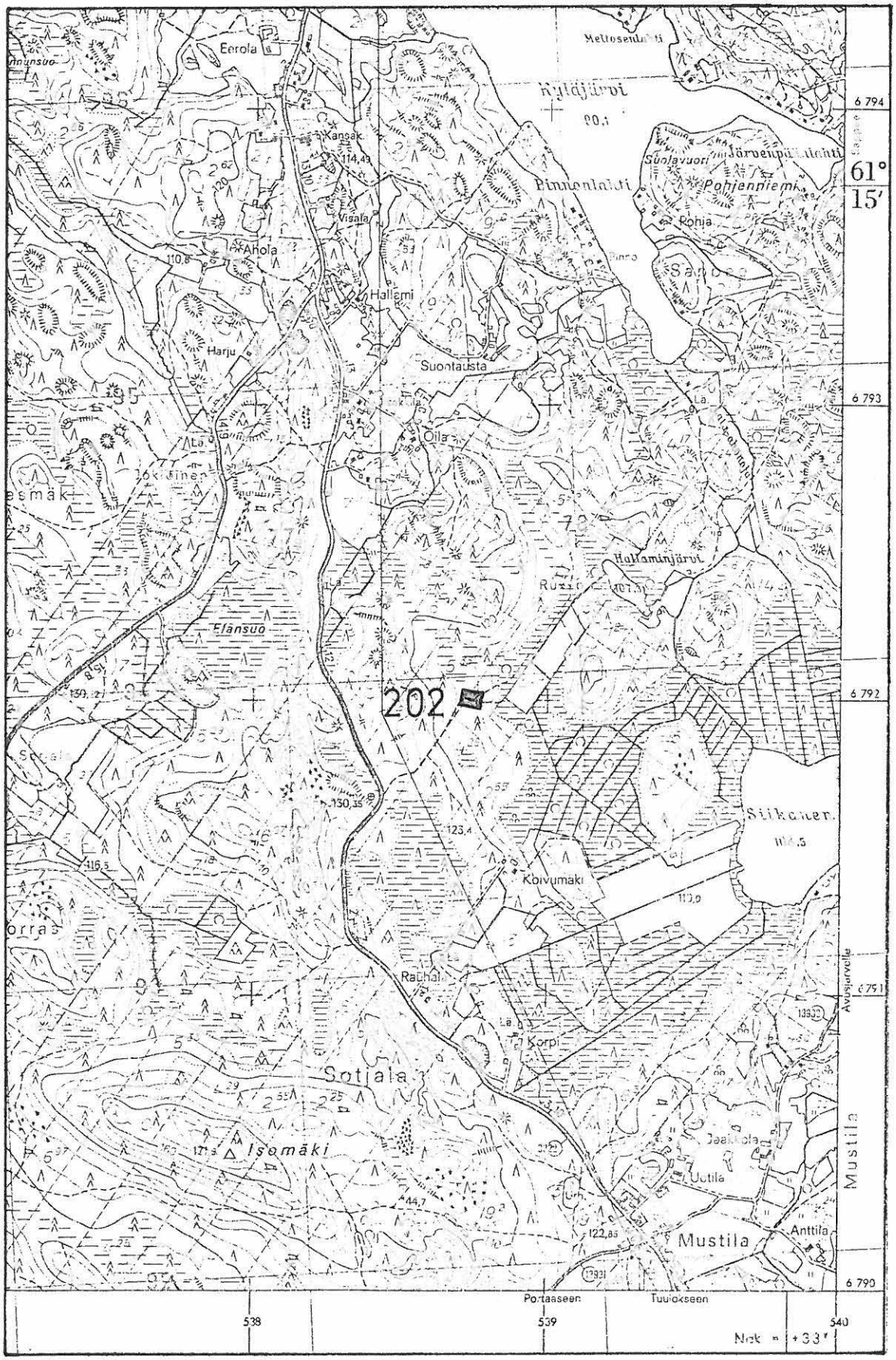

Ote peruskartasta 2132 12 Puutikkala 1:20 000 (1976).

HAUHO 203

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6788 53-76
y = 538 75 - 539 04
z = n. 94-104
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Mustila
Löytöpaikka: Mattila
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Lähteitä; KM 5941:3 pieni kirves, jonka on löytänyt Arvo Heikkilä Hauhon pitäjän Mustilan kylän Mattilan talon maalta ojaa kaivaessaan niittymaalle. Niitty tehtiin pelloksi ja sille annettiin nimi Kangastenberg. Maanlaatu löytöpaikalla on tasaista ja harmaata savimultamaata. Löytöpaikan alapuolella on Maulan mäki -niminen vuori. Löytöpaikka pistää Mattila-nimisestä talosta päivää kohti mereen ja löytöpaikasta on Mattila-nimiseen taloon kahden kilometrin matka. Esine, jonka Mikael Salminen toi museoon 13. p:nä marrask. 1911.

Peruskartalla on Mattilan talo, mutta ei nimiä Kangastenberg tai Maulanmäki. Kävin talossa inventoinnissa 14. syyskuuta, jolloin sain tietää Kangastenbergin pellon olevan heti talon länsi- ja länsi-lounaispuolella. Peruskarttakopiolla on se alue rajattu, josta esine on siten löydetty. Aivan tarkkaa löytöpaikkaa ei pystytä määrittelemään.
Huom! Löytötietojen maininta, että löytöpaikalta on kaksi kilometriä Mattilaan, ei siis pidä paikkaansa.
Ks. peruskartta s. 298
- Lisäyksiä:

HAUHO 204

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 30
y = 539 39
z = n. 127
(= kiviraunion koordinaatit)

Kylä: Sotjala
Paikka: Hiilenkallio
- matala kiviraunio (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Topias Nielikäinen
Hiili, 14870 JUTTILA
RN:o 9:9 Orrenmaa
Tutkimukset: -
Löydöt: -

Alla luetelluissa lähteissä mainitaan kallio, jonka nimi kirjoitetaan vaihtelevasti "Hidencallio", "Hiijenkallio" tai "Hiidenkallio". Itse paikasta ei näissä teksteissä ole mitään merkittäviä tietoja. Kävin kalliolla inventoinnissa kuitenkin 14. syyskuuta, jolloin havaitsin yllä olevien koordinaattien osoittamassa paikassa, lähellä kallion pohjoisrinnettä, matalan osaksi turpeen peittämän kiviraunion. Tämän koko oli n. 2 x 3 m ja korkeus n. 25 cm. En voi varmasti sanoa, onko tämä raunio ihmisen vaiko luonnon työtä, sen verran vähäpätöinen se on. On kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että muutaman metrin päässä rauniosta, jyrkähköllä kallion rinteellä oli muutamia, nähdäkseni selvästi sinne heitettyjä kiviä; vaikutti hieman siltä kuin ne olisi heitetty sinne juuri rauniosta. Lisäksi rauniosta n. 40 m itäkoilliseen kallion pinnalla oli hajallaan kiviä n. 10 x 10 m:n alalla.

Lähteitä: 1) Chr. Herkeapaeus - Pehr Kalm. Historisk och oeconomisk beskrifning öfwer Hauho sokn uti Tawastland. Åbo 1756. S. 54.
2) C. A. Gottlund. Antiqvariska Anteckningar. I. Nylands och Tavastehus län. S. 351 ja Antiqvariska Samlingar. I. S. 268 (n:o 42), s. 274 (n:o 80). Museoviraston kirjastossa.
3) Hauho-Seuran sihteerin Nestori Leppäniemen kirje Muinaistieteelliselle Toimikunnalle, päivätty Hauholla 4.8.1955. Esihist. toimiston top. arkistossa.

Valokuvat: Kuvat 88(f60352) ja 89(f60351) sekä f60353

Diat: 8363-8365

Ks. peruskartta s. 298

- Lisäyksiä:

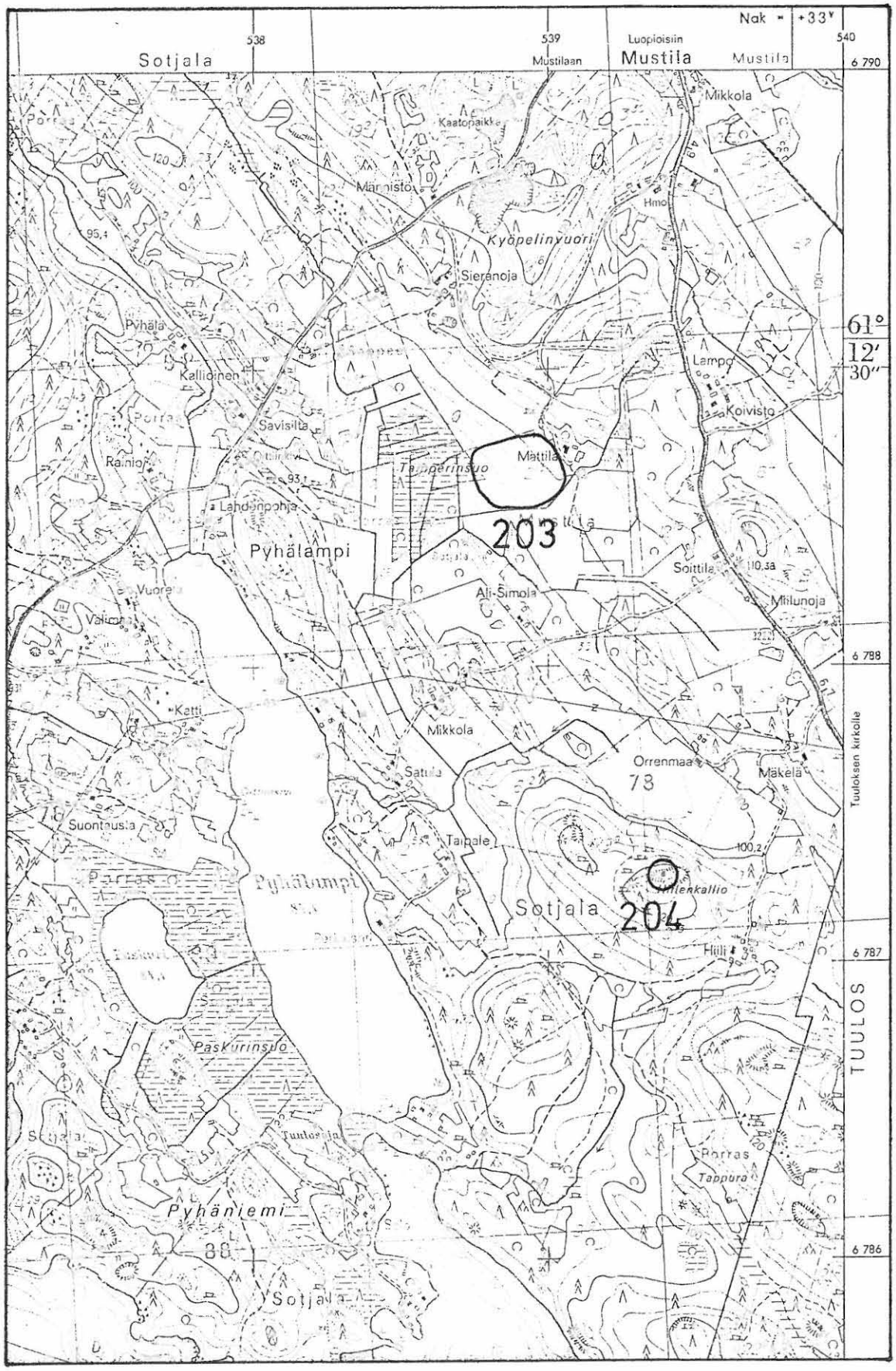

Ote peruskartasta 2132 11 Hauho 1:20 000 (1977).

HAUHO 205

Peruskartat 2132 11 Hauho osa D, 2132 12 Puutikkala osa C, 2134 02 Tuulos osa B ja 2134 03 Kuohijärvi osa A (= Mustilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Mustila

Paikka: (?)

- uhrilähde, luokka I

Tutkimukset: -

Löydöt: -

Gottlund kirjoittaa: "Mustila by, under byn ligger en källa, som har hammasvesi (26/1 59) ... att dessa källor med sammasvettä är egentligen offerkällor". Tämän lähteen nimi tai sijainti ei ilmene tiedonannoista tarkemmin.

Lähteitä: C. A. Gottlund. Antiquariska Anteckningar. I. Nylands och Tavastehus Län. S. 350 ja Antiqvariska Samlingar. I. S. 239, n:o 60. Museoviraston kirjastossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 206

Peruskartat 2132 11 Hauho osa D, 2132 12 Puutikkala osa C, 2134 02 Tuulos osa B ja 2134 03 Kuohijärvi osa A (= Mustilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Mustila

Löytöpaikka: (?)

- rautakautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:61 soikea tuluskivi, jonka löytöpaikka on tuntematon. Ostettu Lentämäen torpasta Lahdentaan kartanon alueella Tyrvännössä. Sanottiin olevan kotoisin Mustilasta (Hauho).

A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä. Esineen tarkempi löytöpaikka on siis tuntematon.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 56, n:o 103.

- Lisäyksiä:

HAUHO 207

Peruskartat 2132 12 Puutikkala osat C ja D sekä 2134 03 Kuohijärvi osat A ja B (= Sappeen kylä peruskartoilla)

Kylä: Sappee

Paikka: Kiuvasaho

- "jättiläisen kiuvas", luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: -

Gottlund kirjoittaa Sappeen kylän Kiuvasaho -nimisessä paikassa olevan "jättiläisen kiuvas". Tämä saattaa tarkoittaa ns. lapinrauniota. Peruskartoilta en ole löytänyt nimeä Kiu(v)asaho. Gottlundin muistiinpanot olen tavannut vasta inventoinnin kenttätöiden jälkeen, joten paikan määritys odottaa edelleen tekijäänsä.

Lähteitä: C. A. Gottlund. Antiquariska Anteckningar. I. Nylands och Tavastehus Län. S. 351 ja Antiqvariska Samlingar. I. S. 56, n:o 420. Museoviraston kirjastossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 208

Peruskartat 2132 12 Puutikkala osat C ja D sekä 2134 03 Kuohijärvi osat A ja B (= Sappeen kylä peruskartoilla)

Kylä: Sappee

Paikka: Rukkoilanojan päällys

- "jättiläisen kiuvas", luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: -

Gottlund kirjoittaa Sappeen kylän Rukkoilanojan päällys -nimisessä paikassa olevan "jättiläisen kiuvas". Tämä voi tarkoittaa ns. lapinrauniota. Peruskartoilla ei mainittua paikkaa ole, nimi viittaa kuitenkin Sappeen lounaispuolella olevaan Rukkoilan kylään. Gottlundin muistiinpanot olen tavannut vasta inventoinnin kenttätöiden jälkeen, joten paikan määritys odottaa vielä selvittäjäänsä.

Lähteitä: C. A. Gottlund. Antiquariska Anteckningar. I. Nylands och Tavastehus Län. S. 351 ja Antiqvariska Samlingar. I. S. 56, n:o 420. Museoviraston kirjastossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 209

Peruskartat 2132 12 Puutikkala osat C ja D sekä 2134 03 Kuohijärvi osat A ja B (=Sappeen kylä peruskartoilla)

Kylä: Sappee
Paikka: Konttilankorven tähti
- uhrilähde, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: -
Gottlund kirjoittaa: "Sappee by ... finnes en källa kallad Konttilakorven tähti i engen, den en piga sett en Viinapannu täynnä rahoja". Gottlund lienee pitänyt paikkaa uhrilähteenä. Konttilankorpi-nimistä paikkaa ei ole peruskartoilla. Huomasin Gottlundin maininnan vasta inventoinnin kenttätöiden jälkeen, joten paikkakunnallakaan ei ole tehty tiedusteluja asian suhteen.
Lähteitä: C. A. Gottlund. Antiquariska Anteckningar. I. Nylands och Tavastehus Län. S. 351 ja Antiqvariska Samlingar. I. S. 239, n:o 60. Museoviraston kirjastossa.
- Lisäyksiä:

HAUHO 210

Peruskartat 2132 12 Puutikkala osat C ja D sekä 2134 03 Kuohijärvi osat A ja B (= Sappeen kylä peruskartoilla)

Kylä: Sappee
Paikka: Lautalahenmaa
- "jättekast", luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: -
Gottlund kirjoittaa: " ... Sappee by, finnes å Lautalahenmaa 1 jättekast (10/2 59)". Lautalah(d)enmaa-nimistä paikkaa en tiedä Sappeen kylässä, peruskartoilta sitä en ole ainakaan löytänyt. "Jättekast" viittaa paikalla olevaan kiviröykkiöön, ehkä ns. lapinraunioon.
Lähteitä: C. A. Gottlund. Antiqvariska Samlingar. I. S. 59, n:o 438. Kansio Museoviraston kirjastossa.
- Lisäyksiä:

HAUHO 211

Peruskartat 2132 12 Puutikkala osat C ja D sekä 2134 03 Kuohijärvi osat A ja B (= Sappeen kylä peruskartoilla)

Kylä: Sappee

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Ei tallessa, kiviesine. Gottlund kirjoittaa esineestä:

" ... Sappis by, en mejsel, genom Prosten Siren".

Tiedon "mejsel" tarkoittaa varmastikin kiviesinettä, joka siis olisi löydetty tai saatu Sappeen kylästä. Esinettä ei ole niiden esineiden joukossa, jotka Gottlundilta on lunastettu Hist. museoon ja jotka nykyisin ovat Museoviraston kokoelmissa (KM 2218:1-). Täytynee siis pitää esinettä hukkaan joutuneena, koskapa esihistorian toimiston arkistotietojen mukaan sitä ei ole minkään muunkaan museon kokoelmissa.

Lähteitä: C. A: Gottlund. Antiqvariska Samlingar. I. S. 193, n:o 198. Kansio Museoviraston kirjastossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 212

Peruskartat 2132 12 Puutikkala osat C ja D sekä 2134 03 Kuohijärvi osat A ja B (= Sappeen kylä peruskartoilla)

Kylä: Sappee (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:31 kirveen kappale, jonka löytöpaikka on tuntematon. Alla mainitussa kertomuksessaan Heikel kirjoittaa: "Tämän kiven kokonaisuudessaan on aikoinaan omistanut Puolivälin isännän 'muorin' (isoäidin isä), joka löi sen kahteen kappaleeseen, joista antoi toisen mainitun isännän muorille, joka sittemmin jätti sen perinnöksi hänelle. Toinen puoli taas tuli muorin sisaren omaksi ja on sen jälkeen kulkenut polvesta polveen tuntemattomille teille ihmeitä tekevänä ukkosen naulana. Tämä kappale on hyvin nakerrettu luullun lääkitysvoimansa tähden 'ähkyä' vastaan, jonka vuoksi se myytiin, niinkuin moni muukin, vasta pitkän keskustelun jälkeen." Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä, mutta se saattaa olla hyvinkin jossain Sappeen kylässä, koska esine on saatu täältä.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 17-18, n:o 23.

Lisäyksiä:

HAUHO 213

Peruskartat 2132 11 Hauho, osat A, C ja D sekä 2134 02 Tuulos, osa B (= Sotjalan kylä peruskartoilla)

Kylä: Sotjala (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:45 taltta, joka on ostettu Sotjalasta. Löytöpaikka on tuntematon. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Esineen löytöpaikka on siis tuntematon, mutta se saattaa olla Sotjalan kylässä, josta esine on ostettukin.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassta. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 20, n:o 26.

- Lisäyksiä:

HAUHO 214

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6787 30-96
y = 535 93 - 536 50
z = n. 115-140
(= Hyypiövuoren koordinaatit)

Kylä: Sotjala ja Porras
Paikka: Hyypiönvuori
- muinaislinna (?), luokka I

Maanomistajat 1983:

Reino Roine	Onni Maula	Pauli Kallioinen
Sotjala	14700 HAUHO	Taimistontie 34
14700 HAUHO	RN:o 2:25	13100 HÄMEENLINNA
RN:o 2:55		RN:o 2:57
Raimo Reuter	Vilho Kivistö	
Lehdesmäki	Mustila	
14700 HAUHO	14870 JUTTILA	
RN:o 1:8	RN:o 3:12	

Tutkimukset: Hjalmar Appelgren 1886, tarkastus (ks. lähteitä n:ot 8 ja 9).
J. Ailio 1921, tarkastus
Jouko Voionmaa 1935, tarkastus (ks. lähde n:o 12)
Hauho-Seura 1955, tarkastus (ks. lähde n:o 14)

Löydöt: -

Hyypiönvuori on metsän peittämä, pohjois-etelä -suunnassa n. 650 m:n pituinen ja itä-länsi -suunnassa n. 550-600 m:n levyinen mäki, jonka seinämät ovat suureksi osaksi seinäjyrkät. Vuori sijaitsee suurimmaksi osaksi Sotjalan ja pieneltä osaltaan Portaan kylän alueella Pyhäjärven länsiosasta n. yksi km pohjoiseen, metsien keskellä. Mäellä olevista kivivalleista on tietoja eri lähteissä, ennen arkeologien muistiinpanoja, jo 1700- ja 1800-luvuilta. Paikkaan on liittynyt myös kansantaruja. Arkeologien käsitykset Hyypiönvuoresta ovat olleet hyvin ristiriitaiset (mukaanlukien myös Hauho-Seuran tarkastuksen tulokset). Nämä eriävät käsitykset ovat koskeneet kivivallien syntyä ja luonnetta (ihmisen vai luonnon työtä) sekä sitä, missä päin vuorta valleja on ja kuinka paljon. Näin ollen ovat jotkut pitäneet Hyypiönvuorta varmana

muinaislinnana (Hauho-Seura), toiset ovat kiistäneet tämän (Ailio, Voionmaa) ja kolmannet ovat ottaneet varovaisen kannan molempien näkökohtien suhteen (Keskitalo). Tältä osin on tietysti jätettävä varhaisimmat maininnat huomioonottamatta. Ei ole syytä myöskään alkaa tarkemmin referoida aiempia käsityksiä ja niiden perusteluja, ne kun selviävät jäljempänä luetelluista lähteistä. Sanottakoon kuitenkin, että pääsyitä mielipide-eroihin on, että eri henkilöiden havainnot valleista poikkeavat toisistaan huomattavasti. Lisäksi Hyypiönvuoren laajuus ja sijainti hieman etäämpänä (rautakautisesta) asutuksesta ovat aiheuttaneet epäilyjä siitä, onko kyseessä todella muinaislinna. Pelkästään näiden perusteella asia on voitu kiistääkin. Kävin paikalla inventoinnissa 14. syyskuuta. Kivivallia havaitsin vain lähteen n:o 14 yleiskarttaluonnoksen kohdassa B, vuoren kaakkoisosassa. Tämä valli oli hyvin matalaa, ja sain sen käsityksen kuin se olisi luonnontyötä. Se, että kivivalleja ei näkynyt muualla, johtunee varsin tiheästä aluskasvillisuudesta. Käsittääkseni Hyypiönvuorta ei pidä pitää missään tapauksessa varmana muinaislinnana. Ainakin itse suhtaudun tähän epäillen. Asian selville saamiseksi olisi tietysti tarkasti kartoitettava vuoren kivivallit ja tutkittava, ovatko ne ihmistyötä vai eivät. Hyypiönvuoren laajuuden ja sijainnin perusteella, jotka eivät ole kyllä muinaislinnoille tyypilliset, asian ratkaisu ei yksistään onnistune.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 12. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Chr. Herkeapaeus - Pehr Kalm. Historisk och oeconomisk beskrifning öfwer Hauhon sokn uti Tawastland. Åbo 1756. S. 53-54.

3) H. A. Reinholm. Kansion "Finlands Fornborgar. Plan och förteckningar" vihkon n:o 5 "Finlands Fornborgar. Förteckningar" s. 58. Museoviraston kirjastossa.

4) H. A. Reinholm. 8. Finlands fornborgar. Kumo vattensystem. S. 431-32, 436 ja 444-45. Kansio Museoviraston kirjastossa.

5) C. A. Gottlund. Antiqvariska Samlingar. I. S. 219, n:o 48 ja s. 268, n:o 42. Museoviraston kirjastossa.

6) C. A. Gottlund. Antiquariska Anteckningar. I. Nylands och Tavastehus Län. S. 350 ja 351. Kansio Museoviraston kirjastossa.

7) Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vattenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 45-47.

8) Hjalmar Appelgren. Kertomus muinaistieteellisestä tutkimusretkestä Länsisuomessa ja Hämeessä suvella 1886. Vihko 3. S. 80-81. Kansiossa "Hj. Appelgrenin kertomuksia tutkimusmatkoilta Suomessa 1885-1888" esihist. toimiston arkistossa.

9) Hjalmar Appelgren. Suomen muinaislinnat, tutkimus vertailevan muinaistieteen alalla. SMYA XII. Helsinki 1891, N:o 49, s. 26-27.

10) A. O. Heikelin kartta kesältä 1897 esihist. toimiston top. arkistossa.

11) Axel Heikelin kertomus (Till Arkeologiska Kommissionen), päiväys Helsingfors d. 26 November 1897 kansiossa "Vanhoja matkapäiväkirjoja" esihist. toimiston arkistossa.

12) Jouko Voionmaa. Hämeen muinaislinnoja. I. Etelä-Hämeen muinaislinnoja. Kertomus, jonka Jouko Voionmaa teki matkoistaan Suomen Muinaismuistoyhdistyksen stipendiaattina kesällä 1935. - Laudatur-työ. N:o 59, s. 62-63. Esihist. toimiston arkistossa.

13) U. Syrjän kirje Kansallismuseolle, saap. 31.7.36 klo 15.30. Esihist. toimiston top. arkistossa.

14) Hauho-Seuran sihteerin Nestori Leppäniemen kirje Muinaistieteelliselle Toimikunnalle, päivätty Hauholla 4.8.1955 ja R. Kirjokallion selostus piirroksineen ja karttoineen. Esihist. toimiston top. arkistossa. (Kirjokallion selostus on julkaistu Hämeen Sanomissa kesällä 1954 ja lähteessä n:o 17).

15) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuskat 33-34.

16) Lauri Pohjakallio. Suomen, erikoisesti Lounais-Suomen muinaislinnoista. Laudaturtyö Helsingin yliopiston arkeologian laitoksella. S. 5.

17) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 14-19 ja 28.

Ks. peruskartta s. 312

- Lisäyksiä:

HAUHO 215

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6786 30
y = 536 09
z = 140,2
(= Hyypiönvuoren laen koordinaatit)

Kylä: Sotjala tai Porras (?)
Löytöpaikka: Hyypiön kallio (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 3073:2 tasataltta, joka on löydetty Hyypiön kalliosta (?).
- Kustaa Hakalalta Kalailan kylästä. Salomon Wilskmanin lähetys. - Kirjeessä Orivedeltä 14. p. maalisk. 1895.

Löytötiedoissa on kysymysmerkki löytöpaikan jäljessä, joten jo löytöpaikka on epävarma. Mitään Hyypiö-nimeä en tiedä Kalailan kylässä, josta esine on saatu. Hyypiön kallio voi tarkoittaa Hyypiönvuorta (peruskartalla vain Hyypiö) n. 4 km Kalailasta itä-koilliseen, Sotjalan ja Portaan kylien alueella. Asia jää kuitenkin epävarmaksi.
Ks. peruskartta s. 312
- Lisäyksiä:

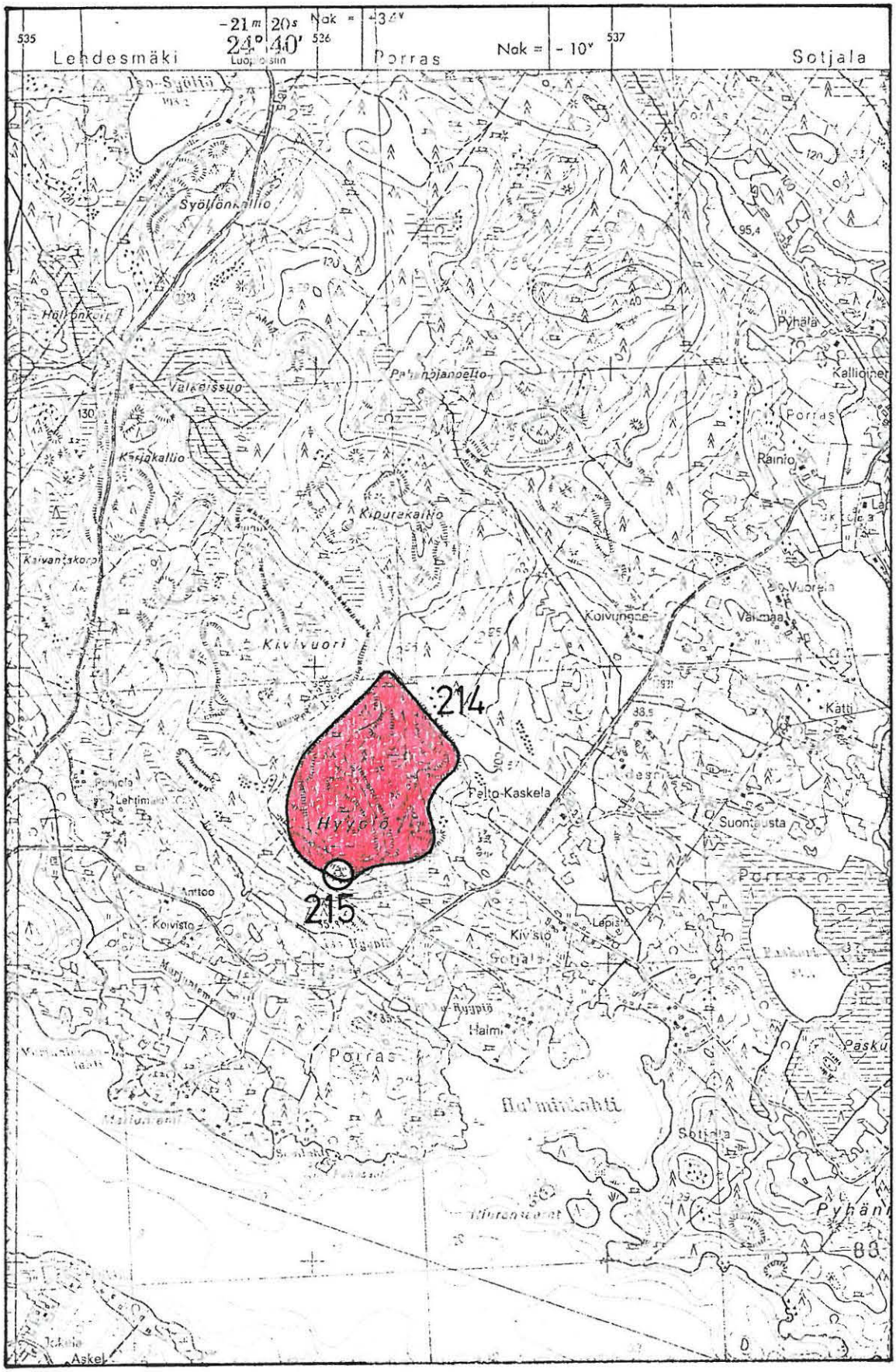

Ote peruskartasta 2132 11 Hauho 1:20 000 (1977).

HAUHO 216

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6783 40
y = 539 40
z = n. 103
(= Sulosen päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Sotjala
Paikka: Hopealähde
- uhrilähde, luokka I
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 8, n:o 1)
Löydöt: -
Keskitalo kirjoittaa inventointikertomuksessaan lähteen sijaitsevan Hauholta Tuuloksen kirkolle menevän tien varrella, Sulosten tykönä, lähellä Hopeamäkeä. Lisäksi paikka on merkitty ko. inventointikertomuksen yleiskarttaan, jonka avulla paikan määritys aivan tarkalleen ei ole kuitenkaan mahdollista. Vertaamalla Keskitalon karttaa peruskarttaan vaikuttaa siltä kuin uhrilähde olisi jossain nykyisen Sulosen päärakennuksen länsipuolella, ehkä n. 100-200 m talosta. Lähteen tarkka paikka ei ole siis tiedossani. Lähde ei ole Keskitalon mukaan enää luonnontilassa, kuten eivät muutkaan hänen inventointikertomuksessaan mainitsemansa uhrilähteet, koska niitä on kaivettu karjan juottamisen vuoksi tai kuivaamistarkoituksessa. Lähteeseen kerrotaan veistetyn hopealastuja tai uhratun hopearahoja.
Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuskat 35 ja 36.
Ks. peruskartta s. 315
- Lisäyksiä:

HAUHO 217

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6781 07
y = 539 69
z = n. 165
(= rajapaikan koordinaatit)

Kylä: Hauhon Sotjalan ja Kokkilan sekä Tuuloksen Juttilan ja Sairialan kylien rajapaikka.

Paikka: Someronvuoren pyykki

- vanha rajapaikka, luokka I

Tutkimukset: -

Alla mainitussa kirjasessa lukee paikasta mm.: "Rajamerkissä yhtyvät Tuuloksen ja Sotjalan jakokunnat (neljänneskunta) - Lounaan neljänneskunta. Olavi Tavast ajoi 1431 neljänneskuntien välirajan. Paikalla suuria teräväkärkisiä pystyssä olevia kiviä." Paikka on Hauhon itärajalla.

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 37, n:o 5.

Ks. peruskartta s. 315

- Lisäyksiä:

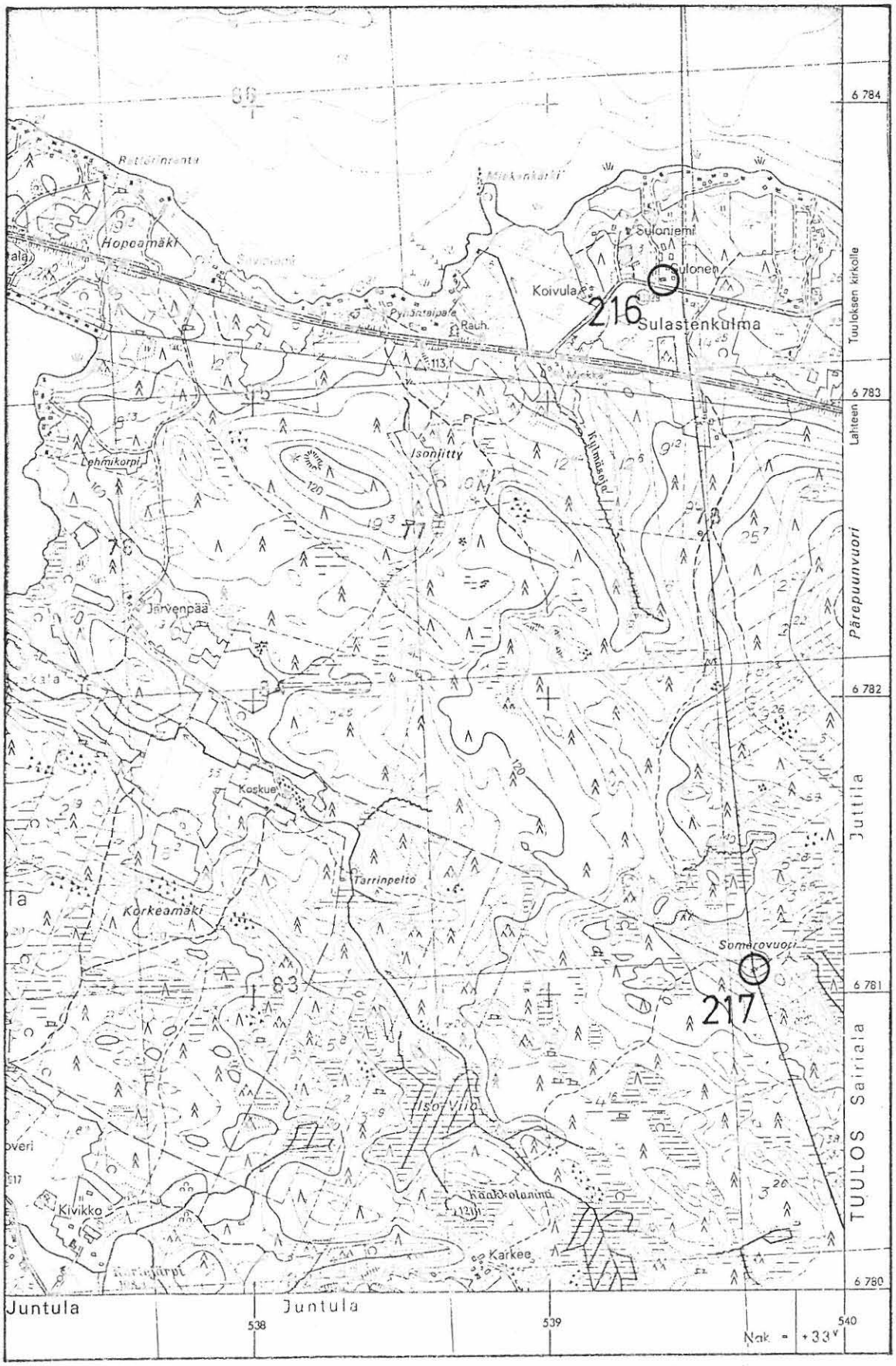

Ote peruskartasta R132 11 Ähtävä 1:20.000 (1977).

HAUHO 218

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 69
y = 536 15
z = 95
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Sotjala
Paikka: Hovinkartano
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja 1983: Irja Leppälä Eilha Tervalinen
Hovinkartano, 14700 HAUHO
RN:o 19:~~13~~ 34 Hovinkartano
Tutkimukset: -
Kiven on löytänyt Hovinkartanon tilan tytär ja siitä on ilmoittanut Nestori Leppäniemi kirjeellään Kansallismuseolle. Kivi sijaitsee Hovinkartanon tilalta n. 150 m koilliseen, Pyhäjärvestä n. 500 m länteen, aivan pellon ja metsän reunassa, mutta kuitenkin metsän puolella. Kävin paikalla inventoinnissa 13. syyskuuta. Kivi on kooltaan varsin suuri järkäle, n. 4 x 4 m ja korkeudeltaankin n. 1,5 m. Kiven yläpinta oli osittain sammaleen peitossa, joten kaikki kuopat eivät olleet näkyvissä. Kuoppia on kuitenkin Leppäniemen kirjeen mukaan 20. Kuppikiven ympärillä on paljon isojakin kiinteitä maakiviä, alue on hieman louhikkomaista.
Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 17. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.
2) Hauho-Seuran sihteerin Nestori Leppäniemen kirje Esihistorialliselle osastolle Kansallismuseoon, päivätty Hauholla 14.8.1965. Esihist. toimiston top. arkistossa.
3) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34, n:o 7.
Valokuvat: Kuvat 90(f60354, 60356-357) ja 91(f60358-360) sekä f60355
Diat: 8366-8368
Ks. peruskartta s. 320
- Lisäyksiä:

HAUHO 219

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6785 57
y = 535 40
z = n. 93
(= oletetun Halukkamäen koordinaatit)

Kylä: Sotjala
Löytöpaikka: Halukkamäki
- rautakautinen kalmisto (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Arvo Kokkala
14700 HAUHO
RN:o 4:29 Niura
Tutkimukset: Elias Leppäaho 1936, tarkastus (?)
Löydöt: Ei tallessa, ihmisen pääkallo ja muita ihmisen luita sekä "sotakaluja l. piikkejä". Heikel kirjoittaa: "Suden kuoppaa kaivettaessa noin 40 vuotta sitten Hallukkamäessä Sodialan kylässä muutaman sadan askelen päässä Pyhäjärven rannalta, tuli ilmiin ihmisen pääkallo ynnä muita ihmisen luita "sotakalujen l. piikien" kanssa. Hallukkamäki on vähäinen, siellä olevien suurten kivien tähden purkamaton töyrä erään pellon keskellä. Kalut hävitettiin, ja jonkun ajan jälkeen kuoppa taas täytettiin suurilla kivillä, joiden alle pääkallo joutui. Muuten kerrottiin täällä että pitkin Sodialan peltoja ennen löydettiin useita sotakaluja, jotka ovat myös menneet matkojaan."

Edellä on siteerattu sanasta sanaan Heikelin tiedot Halukkamäestä ja sen löydöistä. Lähteessä n:o 5 ilmoitetaan paikan sijainti seuraavasti: Peruskartta 2132 11 Hauho ruutu 35-85. Tämä ruutu on suurimmaksi osaksi Sotjalan kylän alueella ja osaksi Portaan puolella. Likimain ruudun keskellä peruskartalla Sotjalan kylän alueella on mäki, jonka olettaisin olevan Halukkamäki. Tämä on Pyhäjärven rannasta n. 300 m lounaaseen, mikä sopii hyvin Heikelin määritykseen (muutama sata askelta Pyhäjärven rannalta). Peruskartalta katsottuna mäen koko on n. 50 x 50 m ja

siihen on tehty hiekkakuoppa niin, että vain mäen reunat näyttävät olevan jäljellä. Erittäin kireän inventointiohjelman vuoksi aikaa ei liiennyt paikan tarkastukseen. Tämän vuoksi paikan määritystä ei tule pitää ehdottoman varmana. Heikelin tiedoista päätellen Halukkamäessä voisi olla (rautakautinen) ruumishautakalmisto, joka lienee tullut tuhotuksi hiekanotossa suurimmaksi osaksi, jos oletukseni paikan sijainnista on oikea. Mitä tulee U. Syrjän kirjeissään ilmoittamaan paikkaan, jonka Hämeenlinnan museon vahtimestari Elias Leppäaho on käynyt tarkastamassa, paikan sijainnista ei ole mitään tietoja, ja se ei ole mielestäni välttämättä olettamani Halukkamäki. Leppäaho ei ole havainnut kuitenkaan paikalla mitään muinaistieteen kannalta varteenotettavaa.

Lähteitä: 1) Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 71.

2) U. Syrjän kirjeet Kansallismuseolle, saap. 31.7.36 klo 15.30 ja päivätty Kintaudella huhtik. 21. p:nä 1937. Esihist. toimiston top. arkistossa.

3) Ilmoitus Hämeenlinnan museon vahtimestarin 21/9 -36 suorittamasta paikan tarkastuksesta. Esihist. toimiston top. arkistossa.

4) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 30, n:o 4.

Ks. peruskartta s. 320

- Lisäyksiä:

HAUHO 220

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6785 70
y = 535 06
z = n. 102
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Porras
Löytöpaikka: Jokela
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:44 oikokirves, joka on löydetty savesta, Halminimisestä pellosta, Jokelan talon maalta Portaan kylästä. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.
Jokelan talo sijaitsee Pyhäjärven länsiosasta n. 300 m etelään.
Esineen tarkempi löytöpaikka ei ole tiedossani.
Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 17, n:o 20.
Ks. peruskartta s. 321
- Lisäyksiä:

535 536 537

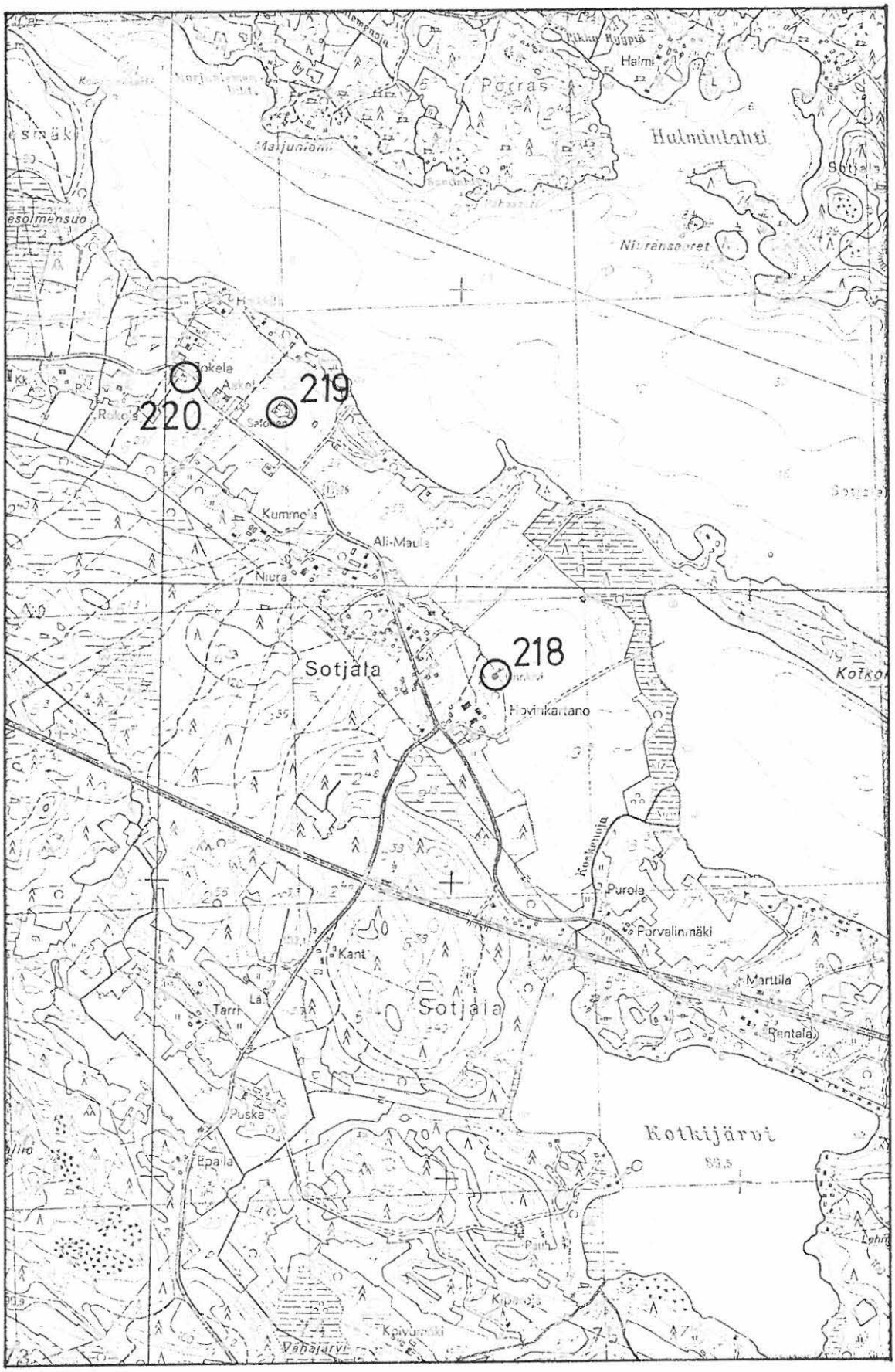

6786

6785

6784

6783

Ote peruskartasta 2132 11 Kauho 1:20 000 (1977).

HAUHO 221

Peruskartta 2132 11 Hauho
ruudut 6782/536, 6782/537,
6783/536 ja 6783/537 (= Kotkijärvi peruskartalla)

Kylä: Sotjala
Löytöpaikka: Kotkijärven ranta
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeenlinnan museo 4435 kourutaltta, joka on löydetty Hauhon Sotjalasta, Kotkijärven rannalta; lähemmät tiedot puuttuvat.
Kotkijärvi on n. neliökilometrin suuruinen järvi puolisen kilometriä Pyhäjärven eteläpuolella. Rannat ovat valtaosiltaan metsää.
- Lisäyksiä:

HAUHO 222

Peruskartta 2132 11 Hauho, osat A, B ja D (= Portaan kylä peruskartalla)

Kylä: Porras

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 2087:25 kiviase, joka on löydetty Hauhon Portaisista. Akseli Liliuksen keräämiä esineitä. H.M.:n 27.11.1881.

Löytöpaikasta tiedetään siis vain, että se on Portaan kylässä.

- Lisäyksiä:

HAUHO 223

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 43
y = 532 98
z = n. 145
(= rajapaikan oletetut koordinaatit)

Kylä: Portaan, Kalailan, Ajorannan ja Kyttälän kylien välinen rajapaikka.

Paikka: Sudenhaudan pyykki 1

- vanha rajapaikka, luokka I

Tutkimukset: -

Alla mainitussa julkaisussa lukee paikasta mm.: "Pyykissä yhtyvät Sotjalan neljännes ja Kalailan kylä. Villantilan eli Kyttälän ja Ajorannan kylät. Paikalla kivistä ladottu pyykki, mäen kumpareella läpimitta 2,5 m. Vuodelta 1431." Ed. mainittujen tietojen perusteella olen määritellyt paikan yllä olevien koordinaattien mukaiseksi. Paikka on Hauhon kirkolta kolme km itä-kaakkoon, metsien keskellä. (Ks. myös HAUHO 224).

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 37, n:o 7.

Ks. peruskartta s. 326

- Lisäyksiä:

HAUHO 224

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 02
y = 533 53
z = n. 132,5
(= oletetun paikan koordinaatit)

Kylä: Sotjalan, Portaan ja Hahkialan kylien välinen rajapaikka
Paikka: Sudenhaudan pyykki 2
- pelätty paikka, luokka I
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 16-17, n:o 5)

Keskitalo kirjoittaa: "Sudenhaudan pyykillä Sotjalan, Portaan ja Hahkialan kylien rajalla eräs mies kohtasi suuren joukon käärmeitä. Tapettuaan niistä ainakin sata näki hän valtavan suuren kruunupäisen käärmeen, joka alkoi puhua sanoen miehelle: 'Jos sinä tapat minut, tapan minä sinut'. Mies katsoi parhaimmaksi paeta."
Yllä olevien koordinaattien osoittamassa kohdassa on mainittujen kylien yhteinen rajapiste, joka siis lienee tässä tarkoitettu Sudenhaudan pyykki. Nimi Sudenhaudan pyykki mainitaan myös vanhana rajapaikkana toisaalla (Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin), mutta tässä tapauksessa paikan mainitaan olevan toisessa paikassa ("Pyykissä yhtyvät Sotjalan neljännes ja Kalailan kylä. Villantilan eli Kyttälän ja Ajorannan kylät."). Tämä pelätty paikka olisi näiden tietojen mukaan Sotjalan, Portaan ja Hahkialan kylien välisestä rajapaikasta n. kilometrin luoteeseen oleva rajapaikka. On erittäin todennäköistä, että molemmissa tapauksissa on kyse samasta Sudenhaudan pyykistä, joka siis olisi vanha rajapaikka että myös pelätty paikka edellä olevan tarinan perusteella. Kumpi paikka on oikea, sitä en tiedä. (Ks. myös HAUHO 223).
Ks. peruskartta s. 326
- Lisäyksiä:

HAUHO 225

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6783 56
y = 534 14
z = 163,1
(= Kenkivuoren laen koordinaatit)

Kylä: Sotjalan ja Hahkialan kylien välinen rajapaikka
Paikka: Kenkivuoren pyykki
- vanha rajapaikka, luokka I
Tutkimukset: -
Alla mainitussa kirjasessa lukee: "Rajamerkissä yhtyvät Sotjalan ja Lounaan neljänneskunnan rajat. Merkkejä ei vielä tutkittu. Paikalla kolmiopistetorni v. 1431 tarkistettiin rajan pyykki." Paikka on nykyisin Sotjalan ja Hahkialan kylien rajalla Hauhon kirkolta n. neljä km itä-kaakkoon.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 37, n:o 6.
Ks. peruskartta s. 326
- Lisäyksiä:

532 533 534

6737

6736

6735

6734

6733

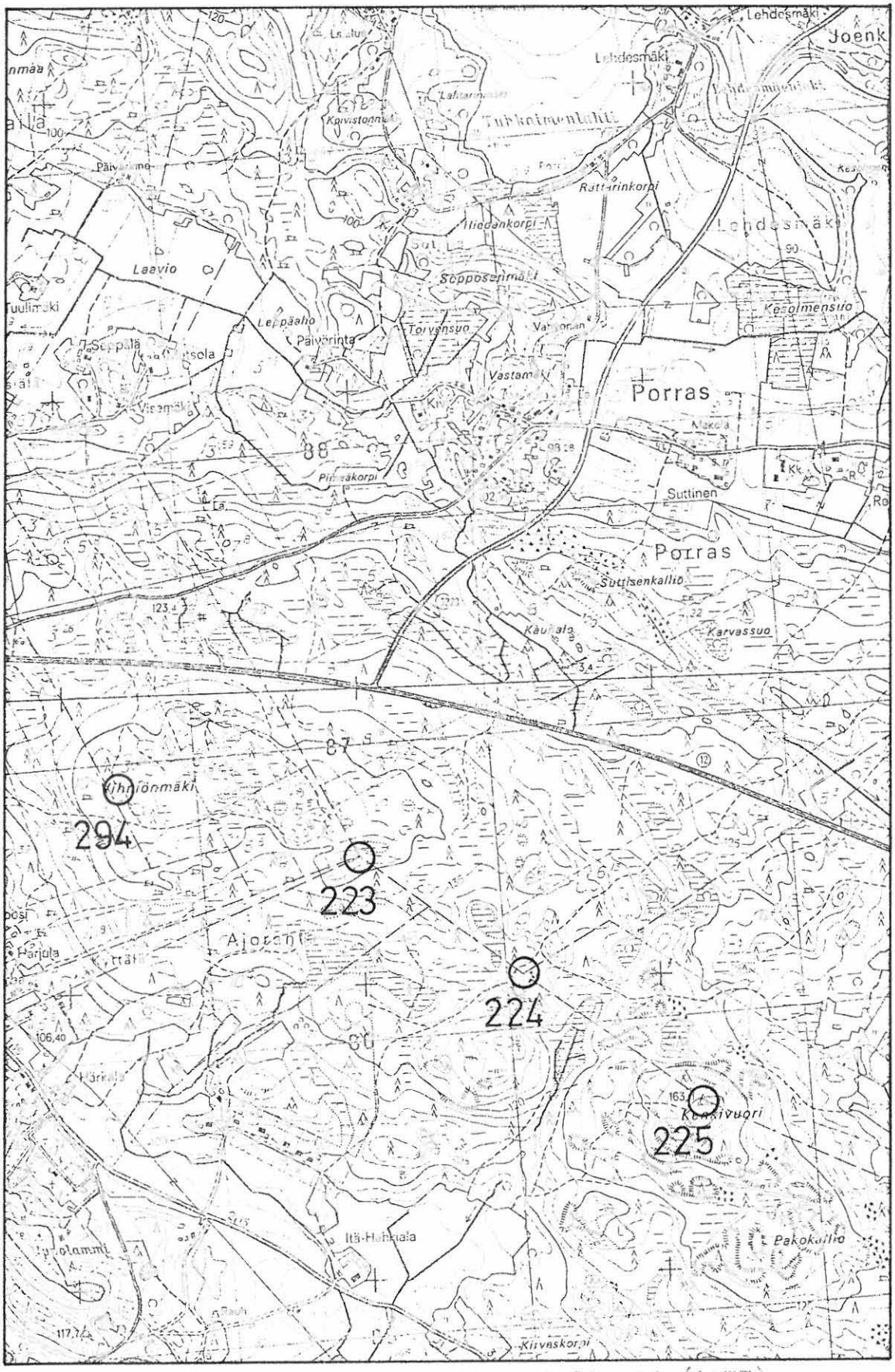

Ote peruskartasta 2132 11 Hauho 1:20 000 (1977).

HAUHO 226

Peruskartta 2132 08 Alvettula
x = 6784 12-45
y = 528 92 - 529 97
z = n. 85-96
(= Työsaaren koordinaatit)

Kylä: Kyttälä
Paikka: Työsaari
- kiviröykkiöitä, luokka II
Tutkimukset: Anna-Liisa Hirviluoto 1969, tarkastus
Löydöt: -
Hirviluodolla on tarkastuskäynnistään seuraava muistiinpano: "Hauho, Kyttälä, Työsaaren niemi, komeita hautaraunioita katajaa kasvavassa haassa". Alla mainitussa lähteessä lukee sen sijaan: "Vanhaa kaski-aluetta: Peruskartta 2132 08 Alvettula ruutu 29-84. Alueella paljon kivikasoja, joista muutamat muistuttavat muinaishautoja". Ruutu 29-84 sattuu juuri Työsaaren niemen kohdalle, joka sijaitsee Hauhonselän Itärannalla. Röykkiöiden tarkka sijainti ei ole tiedossani. Työsaari on n. 500 m:n pituinen ja 200 m:n levyinen niemi.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 54.
Ks. peruskartta s. 328
- Lisäyksiä:

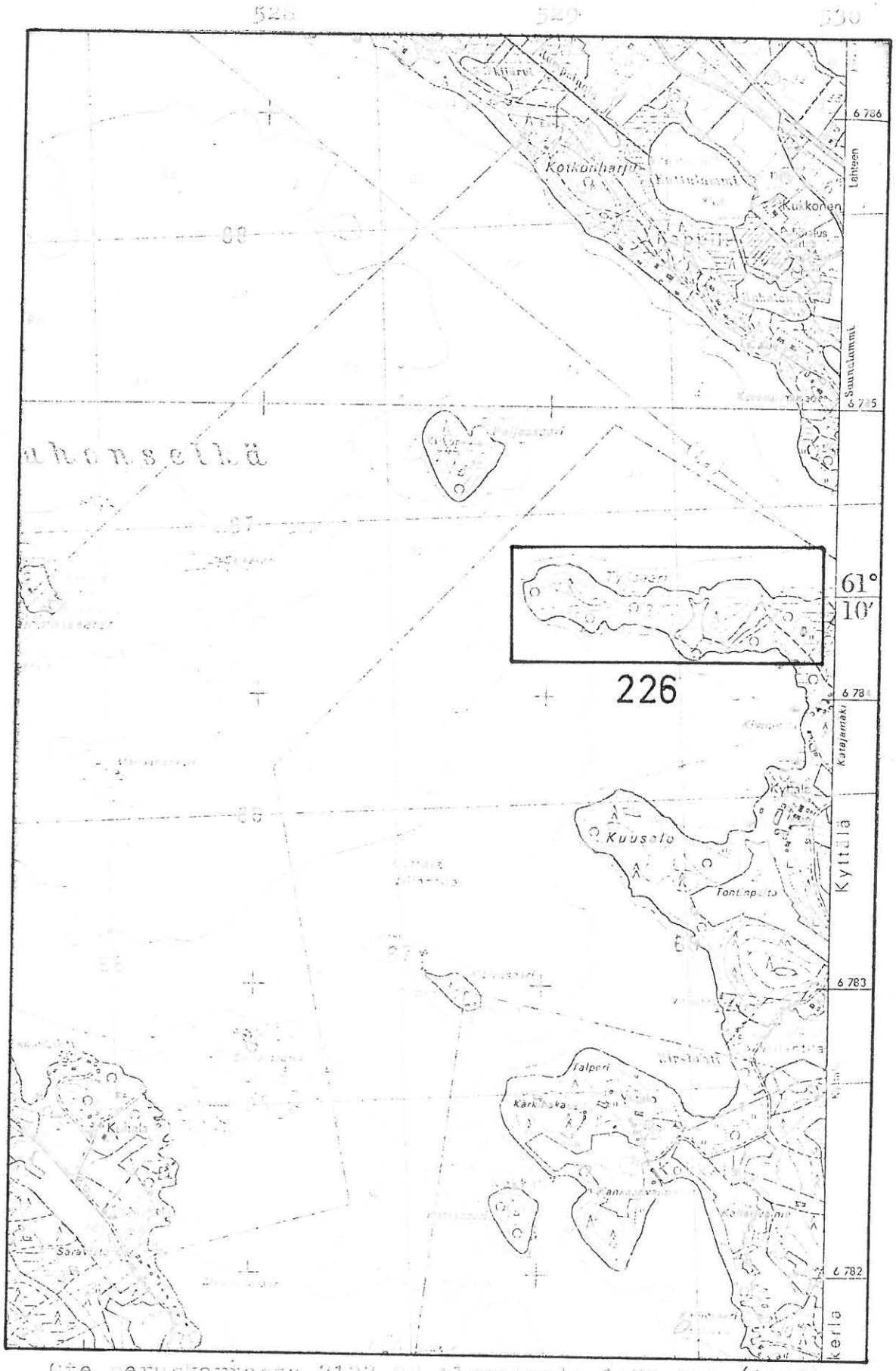

Ote peruskartasta 2132 06 Alvettuala 1:20 000 (1976).

HAUHO 227

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6783 49
y = 530 48
z = n. 93
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Kyttälä
Paikka: Skytte 1
- kuusi kumpua tai röykkiötä, luokka II
Maanomistaja 1983: Onni Alastalo
Skyttälä, 14700 HAUHO
RN:o 2 Skytte
Tutkimukset: Anna-Liisa Hirviluoto 1969, tarkastus
Löydöt: -

Skytten tilan ympäristössä olevista kummuista on ilmoittanut Knut Drake C. F. M(einander)in välityksellä 1969. Skytten kuppikivi (HAUHO 228) on yhden kummun keskellä. Myös loput, tässä lueteltavat, kummut ovat Skytten pihapiirissä tai sen lähistöllä. Seuraavassa luettelo näistä Hirviluodon muistiinpanojen mukaan (numerointi on myös Hirviluodon, n:o 1 on se kumpu, jonka keskellä kuppikivi on):

2. Komea kumpu aivan rakennuksesta etelään n. 40 metriä. Kummun koko on 9,70 x 7,60 metriä. Täysin turpeen peittämä. Päällä kasvaa mänty.
3. 3 metriä portaista lounaaseen matala raunio. Koko 5,80 x 3,60 m.
4. 200 m talosta pohjoiseen, järvestä lounaaseen 50 m. Kumpu, 7,80 x 5,90 m.
5. 16 metriä suoraan itä-kaakkoon numerosta 1 on pitkulainen matala raunio. Sen kaakkoispäässä on matala kivi.
6. Numerosta 5(?) itään n. 30 m epämääräinen röykkiö. Ison kiven kupeessa.
7. 17 metriä edellisestä itään, pyöreä röykkiö. Halk. n. 4 metriä. Päällä kaksi kohoumaa.

Kaikesta päättäen ainakin osa edellä luetelluista kummuista ja röykkiöistä on rautakautisia hautaröykkiöitä. Ainakin kuppikivi viittaisi tähän.

<u>Lähteitä</u>: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 21. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) C. F. M:n ilmoitus 24.7.69 esihist. toimiston top. arkistossa.

3) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 54, n:ot 2 ja 4.

Ks. peruskartta s. 348

- Lisäyksiä:

HAUHO 228

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6783 46
y = 530 42
z = n. 93
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Kyttälä
Paikka: Skytte 2
- kuppikivi ja kumpu, luokka I
Maanomistaja 1983: Onni Alastalo
Skyttälä, 14700 HAUHO
RN:o 2 Skytte
Tutkimukset: Anna-Liisa Hirviluoto 1969, tarkastus
Kivestä on ilmoittanut Knut Drake C. F. M(einanderi)n välityksellä 1969. Kivi sijaitsee Skytten tilan pihapiirissä, päärakennuksesta n. 80 m länsi-lounaaseen, keskellä kumpua, jonka halkaisija on 6,5 m. Kiven koko on 2,9 x 3,1 m ja sen laella on 10 kuoppaa. Suurin osa kuopista on kiven eteläreunalla, yksi kuoppa on pohjoisreunalla. Kuoppien halkaisja on 4-8 cm. (Tiedot kivestä ja kummusta Hirviluodon muistiinpanojen mukaan). Kävin paikalla inventoinnissa 7. lokakuuta. Edellisiin tietoihin ei ole lisäämistä. Huom! Lähteessä n:o 1 ilmoitetut koordinaatit eivät ole kuppikiven.
Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 21. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.
2) C. F. M.:N ilmoitus 24.7.69 esihist. toimiston top. arkistossa.
3) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34 (n:o 8) ja s. 54 (n:o 1).
Valokuvat: Kuvat 92(f60361-362), 60366) ja 93(f60363)
Diat: 8369, 8370
Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä:

HAUHO 229

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6783 15
y = 530 05
z = 92,5
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Kyttälä
Paikka: Parkkimäki 1
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja 1983: Onni Alastalo
Skyttälä, 14700 HAUHO
RN:o 2 Skytte
Tutkimukset: -
Tästä kuppikivestä ei ole aiempia tietoja. Sain tietää siitä inventointimatkallani 7. lokakuuta, jolloin kävin Kyttälän kylän Skytten tilalla katsomassa talon pihalla olevaa kuppikiveä. Uudesta kivestä kertoi tällöin tilan emäntä. Seuraavana päivänä kävin katsomassa kiveä tilanomistaja Onni Alastalon opastuksella. Kivi sijaitsee Parkkimäestä n. 200 m etelään, Skytten päärakennuksesta 550 m lounaaseen, metsäniemekkeen kaakkoiskärjessä, aivan metsän ja pellon rajalla, mutta kuitenkin metsän puolella. Kiven koko on n. 1,5 x 1,3 m ja korkeus n. 50 cm. Laskin siinä olevan 21 kuoppaa.
Valokuvat: Kuvat 94(f60367-369), 95(f60370) ja 96(f60210) sekä f60371-373
Diat: 8371-8374
Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä:

HAUHO 230

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6783 16
y = 530 06
z = 92,5
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Kyttälä
Paikka: Parkkimäki 2
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja: Onni Alastalo
Skyttälä, 14700 HAUHO
RN:o 2 Skytte
Tutkimukset: -
Tämän kiven löysin Onni Alastalon kanssa inventointimatkallani 8. lokakuuta n. 15-20 m itä-koilliseen Parkkimäki 1:n kuppikivestä. Kivi on lähes pellon ja metsän reunassa, mutta metsän puolella. Kiven koko on n. 1,3 x 1,3 m ja korkeus n. 70 cm. Laskin siinä olevan viisi kuoppaa, joista yksi jyrkkäseinämäinen ja selvä ja neljä matalaa. Kivi oli täysin sammaleen peitossa, ja kuopat paljastuivat kuoriessamme Onni Alastalon kanssa sammalpeitettä kiven päältä Alastalon mukaansa ottamillaan teräsharjalla ja muurarinlastalla.
Valokuvat: Kuvat 94(f60367-369) ja 97(f60374) sekä f60371-373
Diat: 8371, 8375
Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä:

HAUHO 231

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 72
y = 530 91
z = 90
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Okerla
Löytöpaikka: Kontuniemi 1
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Ossi Cavén
14700 HAUHO
RN:o 3:7 Hannula
Tutkimukset: Anna-Liisa Hirviluoto 1966, tarkastus
Löydöt: KM 17147 rautainen putkikeihäänkärki, jonka on löytänyt herra Pentti Cavén (os. Hauho, Okerla) n. v. 1959 Hauhon pitäjän Okerlan kylästä Talolan talon (om. Ossi Cavén, os. Hauho, Okerla) perunapellosta, Kontuniemestä. Esine löytyi perunannostossa ja se oli irtomaassa maanpinnalla. Maa on löytöpaikalla peltomultaa. Maisteri Anna-Liisa Hirviluodon Kansallismuseoon tuoma, löytäjän lahjoittama esine. Diar. 4.11.1966.
KM 17148 rautainen putkikeihäänkärki,. Löytötiedot muuten samat kuin edellisellä paitsi, että esineen on löytänyt Ossi Cavén ja että esine on löydetty n. v. 1961.

Alla mainitussa lähteessä löytöpaikan koordinaatit on ilmoitettu virheellisesti, oikea löytöpaikka on näiden osoittamasta paikasta 300 m lounaaseen. Sain tietää sen Okerlan kylän Talolan talossa inventoinnissa 4. lokakuuta. Hirviluoto ei havainnut tarkastuksessaan paikalla maanpäällisiä rakenteita. Itsekään en inventoinnissa havainnut pellon pinnalla mitään rautakautiseen muinaisjäännökseen viittaavaa, sen sijaan kyllä kivik. as. paikkalöytöjä (HAUHO 232).

Lähteitä: Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 13. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

Valokuvat: Kuva 98(f60375-377)

Diat: 8376

Ks. peruskartta s. 348

- Lisäyksiä:

HAUHO 232

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 70-73
y = 530 92-96
z = 90-91
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Okerla
Löytöpaikka: Kontuniemi 2
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Ossi Cavén
14700 HAUHO
RN:o 3:7 Hannula
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22319 kvartsi-iskoksia 4 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984
Löysin iskokset 20. lokakuuta rk. keihäänkärkien KM 17147:n ja 17148:n löytöpaikalta, saviperäiseltä pellolta. Löytöpaikalta maasto alkaa laskea jyrkähkösti kohti lounasta ja länttä. Paikka on Vuorenselän rannasta n. 250 m etelä-lounaaseen ja Kontuniemen kärjestä saman verran lounaaseen. Ks. myös Kontuniemi 5.
Valokuvat: Kuva 98(f60375-377)
Diat: 8376
Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on yksinään syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 233

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 84-90
y = 531 02-03
z = 90-91
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Okerla
Löytöpaikka: Kontuniemi 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Ossi Cavén
14700 HAUHO
RN:o 3:7 Hannula

Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22320 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 20. lokakuuta saviperäiseltä, kynnetyltä pellolta Kontuniemi 1:n asuinpaikalta n. 130 m koilliseen, Kontuniemi 4:n asuinpaikalta n. 120 m länsi-lounaaseen ja Vuorenselän nykyisestä rannasta vajaa 100 m etelä-lounaaseen. Pohjoisimman löytökohdan pohjoispuolella on jyrkkä, useita metrejä korkea rantatörmä. Ks. myös Kontuniemi 5.
Valokuvat: Kuvat 98(f60375-377) ja 99(60378-380)
Diat: 8376
Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on yksinään syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 234

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 92-94
y = 531 15
z = 91-92
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Okerla
Löytöpaikka: Kontuniemi 4
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Ossi Cavén
14700 HAUHO
RN:o 3:7 Hannula
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22321:1-2 kvartsi-iskoksia 2 kpl ja palanutta luuta 1 kpl.
Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Tein löydöt 20. lokakuuta savi(?)peräisen pellon pinnalta aivan läheltä Kontuniemen kärkeä Kontuniemi 5:n todennäköiseltä asuinpaikalta 60-70 m pohjois-luoteeseen. Kontuniemi muodostaa löytöpaikan pohjois- ja itäpuolella kulmauksen, jossa se noudattaa jyrkkää, useita metrejä korkeaa vanhaa rantatörmää. Ks. myös Kontuniemi 5.
Valokuvat: Kuvat 98(f60375-377) ja 100(f60381-383)
Diat: 8376, 8377
Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on yksinään syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 235

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 87
y = 531 19
z = 90-91
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Okerla
Löytöpaikka: Kontuniemi 5
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Ossi Cavén
14700 HAUHO
RN:o 3:7 Hannula
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22322 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.
Löysin iskoksen 20. lokakuuta savi(?)peräiseltä pellolta, Kontuniemi 4:n asuinpaikalta 60-70 m etelä-kaakkoon, aivan useita metrejä korkean ja jyrkän rantatörmän partaalta. Löytöjen perusteella vaikuttaa siltä kuin kaikki viisi Kontuniemen kivikautista asuinpaikkaa olisivat yhtä yhtenäistä aluetta vaikka pintalöytöjä onkin vain main. viideltä paikalta. Yhtenäiseen laajempaan alueeseen viittaa ennen kaikkea se, että kaikki kvartsilöydöt ovat samalta korkeudelta, 90 m:n korkeuskäyrän yläpuolelta. Täytyy olettaa vedenpinnan olleen muinoin tällä korkeudella, ja asuinpaikkojen olleen siis silloisella rannalla. Kuten peruskartaltakin näkyy, veden ollessa 90 m:n korkeudella asuinpaikat ovat sijainneet n. 300 m:n pituisella ja 100-200 m:n levyisellä saarella. Löytöjä on tämän muinaissaaren joka puolelta.
Valokuvat: Kuvat 98(f60375-377) ja 101(f60384-386)
Diat: 8376, 8378
Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä:

HAUHO 236

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 69
y = 531 07
z = 90-91
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Okerla
Löytöpaikka: Kontuniemi 6
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Ossi Cavén
14700 HAUHO
RN:o 3:7 Hannula
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22323 kvartsi-iskos. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.
Löysin iskoksen 20. lokakuuta saven- ja siltinsekaiselta kynnetyltä pellolta 130-140 m itä-kaakkoon Kontuniemi 1:n asuinpaikalta, Vuorenselän rannasta 250 m länsi-lounaaseen ja Kontuniemen kärjestä 300 m etelä-lounaaseen. Maasto alkaa laskea löytöpaikan läheltä melko jyrkästi kohti itää. Ks. myös Kontuniemi 5.
Valokuvat: Kuvat 98(f60375-377) ja 102(f60387-389)
Diat: 8376, 8379
Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä:

HAUHO 237

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 26
y = 530 74
z = n. 101
(= kuppikallion koordinaatit)

Kylä: Okerla
Paikka: Talola
- kuppikallio, luokka I
Maanomistaja 1983: ~~Ossi Cavén~~ Jaakko Cavén
~~14700 HAUHO~~ Okerlantie 28
RN:o 2:10 Talola 14700 HAUHO

15.11.1995
K.L.

Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1952, tarkastus
Tästä paikasta on saanut tiedon Oiva Keskitalo kaivausmatkallaan Hauholla 1952. Kalliossa olevista kuopista kertoi hänelle kirkonkylän Kapakan talon isännän äiti. Kuppikallio sijaitsee Okerlan kylätien risteyksessä, Talolan päärakennuksesta n. 40 m lounaaseen. Kävin paikalla inventoinnissa 12. syyskuuta. Kallio on aivan tien reunassa kiinni. Se on lähes maan pinnan tasainen, näkyvän osan koko on n. 4 x 1,5 m. Pinta on sileä ja Keskitalon mukaan liikenteen kuluttama. Kuoppia on n. 20 ja ne ovat hyvin vaihtelevia kooltaan.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 14. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston top. arkistossa.
2) Valokuvia (3 kpl) esihist. toimiston top. arkistossa. Ei tietoa kuvaajasta tai kuvausajasta.
3) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 35.
4) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34, n:o 4.

Valokuvat: Kuvat 103(f60390-392), 104(f60393-395), 105(f60396) ja 106(f60398) sekä f60397

Diat: 8380-8383

Ks. peruskartta s. 348

- Lisäyksiä:

HAUHO 238

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6781 13-44
y = 530 44-69
y = n. 86-92
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Löytöpaikka: Ristiniemi
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 9292 soikea tuluskivi, joka on löydetty Hahkialan kartanon Ristiniemen pellosta 1/2 m syvästä. Henkikirjuri Arthur Grönlundin kautta marrask. 13. 1930 60 mk:lla lunastettu.

Hahkialan kylän Keski-Hahkialassa sain tietää inventoinnissa 4. lokakuuta, että Ristiniemen pelto kuuluu nykyisin Mantereen tilaan. Täällä isäntä neuvoi pellon sijainnin. Pelto, joka on rajattu peruskarttakopiolle, on n. 200-400 m Mantereen päärakennuksen länsipuolella, talon ja Hauhonselän välillä. Pellon pituus on n. 250 m ja leveys n. 100-200 m. Jostain tältä pellolta esine on siis löydetty, aivan tarkka löytöpaikka ei ole tiedossa.

Ks. peruskartta s. 348

- Lisäyksiä:

HAUHO 239

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6780 60 - 6781 75
y = 531 09-85
z = n. 85-93
(= oletetun löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Löytöpaikka: Hyvikkälä
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:82 poikkirauta miekan kahvan nupista, joka on löydetty Hyvikkälän kartanon maalta, jostakin Hyvikkälän kartanon läheisyydestä. Löydön lahjoitti Hyvikkälän kartanon omistaja hra P. F. A. Charpentier A. O. Heikelin kautta Muinaismuistoyhdistykselle. Heikelin marraskuun 6. päivänä 1877 Hauhon kihlakunnasta tuomia esineitä.

Hyvikkälä-nimi on nykyisin peruskartalla järven nimenä, mutta ei tilan tai kartanon. Selvittelin asiaa inventoinnissa 6. lokakuuta. Itä-Hahkialan tilan isäntä - sukuaan Charpentier kuten esineen lahjoittajakin - kertoi Hyvikkälän kartanon olleen nykyisen Länsi-Hahkialan paikalla, ja että löytöpaikka olisi ilmeisesti jossakin peruskartalle merkityllä laajalla alueella, Hyvikkälänjärven lounaispuolella ja Keski-Hahkialasta lähinnä kaakkoon. Maininta "Hyvikkälän kartanon läheisyydestä" löytötiedoissa voisi viitata, että löytökohta olisi kaiketi mieluummin peruskartalle merkityn alueen pohjoispuoliskolla, lähempänä Länsi-Hahkialaa. Tämän tarkemmin asiaa ei voida selvittää.

Lähteitä: 1) Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 72-73, n:o 124.
2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuska 25. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

Ks. peruskartta s. 348
- Lisäyksiä:

HAUHO 240

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6781 32
y = 531 28
z = n. 92,5-95
(= kuppikallion koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Paikka: Länsi-Hahkiala
- kuppikallio, luokka I
Maanomistaja 1983: ~~Kesko Oy~~ OSOITE: K-ryhmän koetila Hahkialantie 30 14700 HAUHO 24.11.K.L
RN:o 1:~~128~~ 208 Länsi-Hahkiala
Tutkimukset: J.-P. Taavitsainen 1981, tarkastus

Tästä kuppikalliosta on saatu tieto Risto Kankolta Hauholta kesällä 1980. Paikka sijaitsee metsäniemekkeen eteläosassa, etelää kohti laskevalla rinteellä, (vanhasta rakennusryhmästä) Länsi-Hahkialan päärakennuksesta 260 m etelä-kaakkoon, aivan kapean hiekkatien länsipuolella. Kallion pintaa on näkyvissä parisen neliömetriä ja siinä on 15 kuoppaa. Käydessäni paikalla inventoinnissa 12. syyskuuta huomasin kuopat maalatun valkoisella veteen liukenemattomalla värillä.

Lähteitä: Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 24. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

Valokuvat: Kuvat 107(f60402, 60404, 60406) ja 108(f60408) sekä f60399-401, 60403, 60405, 60407 ja 60409

Diat: 8384-8387

Ks. peruskartta s. 348

- Lisäyksiä:

HAUHO 241

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6781 40
y = 531 68
z = 90
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Löytöpaikka: Hyvikkälänjärvi
- rautakautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Kesko
RN:o 1:128 Länsi-Hahkiala
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 21463:1-2 pronssinen rannerengas ja luunpala, jotka on löytänyt maanviljelijä Tapio Juhani Salo (os. Tuulikkala, Länsi-Hahkiala, 14700 Hauho) toukokuussa 1982 Hauhon pitäjän Hahkialan kylästä, Länsi-Hahkialan opetus- ja koetilan maalta (Länsi-Hahkialan opetus- ja koetila, 14700 Hauho), rantatöyrystä pellolta, joka sijaitsee n. 50 m:n päässä Hyvikkälänjärvestä. Löydöt tulivat esiin peltotyössä, kivien keräyksen yhteydessä, maanpinnalta, ruokamullasta. Rautak. irtolöytöjä, jotka Seppo Sorttila (os. 14700 Hauho, Länsi-Hahkiala) on 21.6.1982 lähettänyt Kansallismuseon kokoelmiin. Verif. Diar. 5.7.1982.
KM 22324 hioimen katkelma, joka löytyi inventoinnissa 6.10.1983 yllä mainittujen esineiden löytöpaikalta. Diar. 15.5.1984.

Verifikaateissa on peruskarttaote, johon on merkitty KM 21463:1-2:n löytöpaikka ja lisäksi verifikaattien kyselylehtisessä on karttaluonnos löytöpaikasta. Näin ollen tarkka löytöpaikka on tiedossa. Kävin paikalla inventoinnissa 4. ja 6. lokakuuta ja jälkimmäisellä kerralla löysin pellon pinnalta yllä mainitun hioimen katkelman. Tämän ajoitus ei ole mielestäni varma, se voi olla hyvinkin vaikka hist. ajan ns. "viikatteensliippa". Pellolla oli lisäksi lukuisasti tiilenpaloja ym. myöhempien aikojen roinaa, jota sinne on ajettu,

ja on tietenkin mahdollista, että hioimen katkelma on joutunut peltoon näidenkin mukana. Muita merkkejä muinaisjäännöksistä en havainnut. Maaperä oli savea.

Ks. peruskartta s. 348

- Lisäyksiä:

HAUHO 242

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6781 88-98
y = 531 94 - 532 04
z = n. 94-86
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Löytöpaikka: Keski-Hahkiala
- myöhäisrautakautinen tai varhaiskeskiaikainen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 7134:1 miekan kahvaosa, joka on löydetty Hauholta, Hahkialan tilan maalta, puutarhasta n. v. 1913. Ostettu Arthur Grönlundilta Valtion Hist. Museoon 27 mk:lla 22.9.1916. Huom! Luettelotietojen mukaan miekka on keskiaikainen, Oiva Keskitalon mukaan lähinnä 1200-luvun tyyppiä. Saman päänumeron alanumerolla 2 on luetteloitu 1600-luvulta peräisin oleva löytö, joka on siirretty hist. osastolle.

Kävin Hahkialan kylän Keski-Hahkialan tilalla inventoinnissa 4. lokakuuta tiedustelemassa löytötietoja. Tällöin sain selville, että löytötietojen puutarha tarkoittaa - ja on tarkoittanut - n. hehtaarin laajuista aluetta Keski-Hahkialan päärakennuksesta 120-200 m itä-kaakkoon, Hyvikkälänjärven pohjoispuolella. Jostain tältä alueelta esine on siis löytynyt, aivan tarkkaa löytöpaikkaa ei ole kuitenkaan mahdollista määritellä.

Lähteitä: Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuska 31. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

Ks. peruskartta s. 348

- Lisäyksiä:

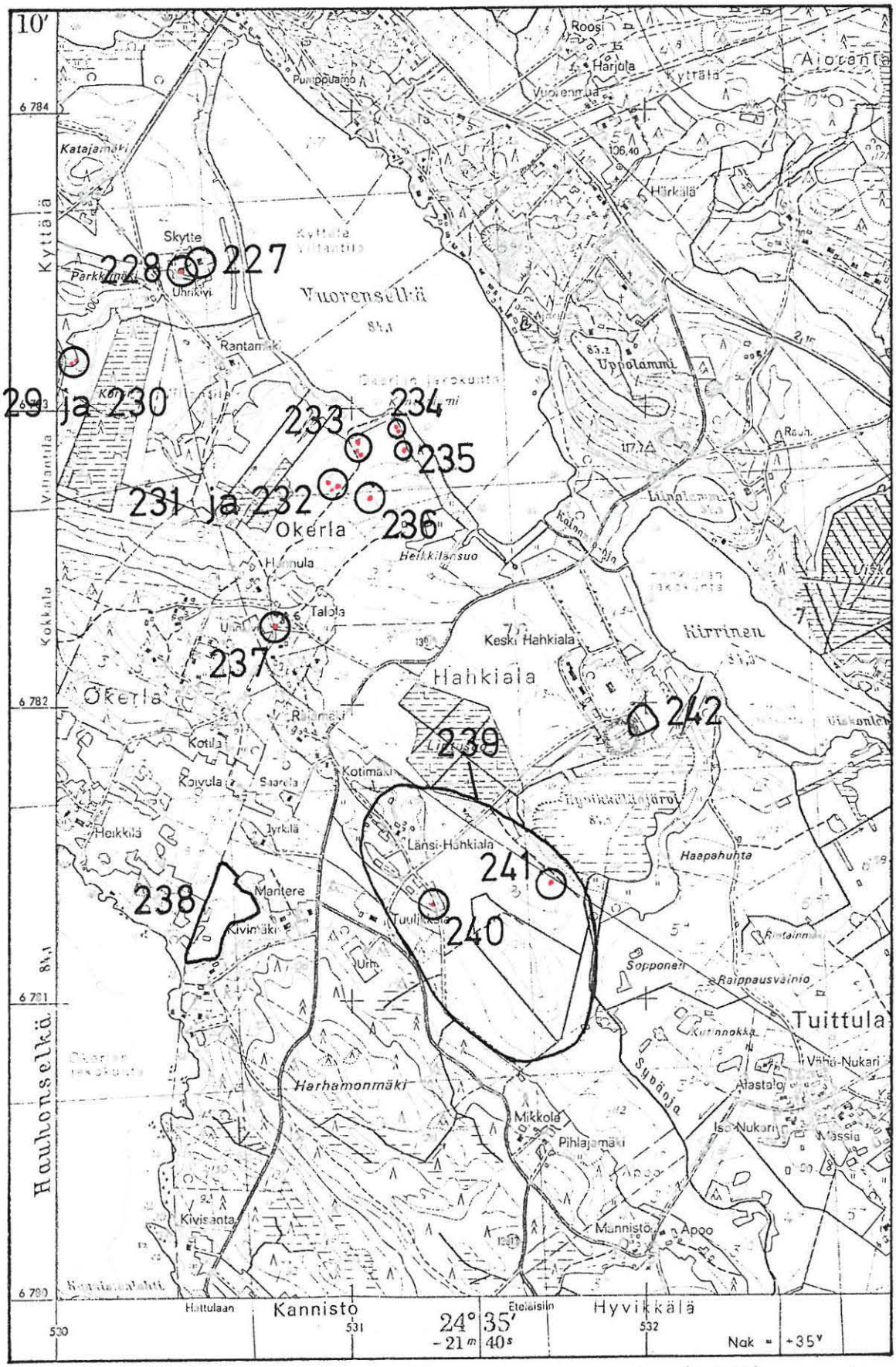

Ote peruskartasta 2132 11 Hauho 1:20 000 (1977).

HAUHO 243

Peruskartat 2132 07 Hattula osa D, 2132 08 Alvettula osa C, 2132 10 Eteläinen osa B ja 2132 11 Hauho osa A (= Okerlan kylä peruskartoilla)

Kylä: Okerla (Hauhontausta)

Paikka: Ojala

- ajoittamaton veneen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Ei tallessa, vene, jossa sideliitteet. Lehtori Seppälä Hämeenlinnasta on ilmoittanut asiasta Kansallismuseolle 1932. Hänen mukaansa Okerlan kylän Hauhontaustan kulmalta, Ojalan talon suosta oli löytynyt vene, jossa oli sideliitteet (siis "ommeltu" vene). Vene oli löytynyt n. 1,5 m:n syvyydestä mudanotossa. Kokkapuoli oli tullut jo ylös ja otettu talteen, mutta isoin osa veneestä jäi suohon.

Ojalan taloa ei ole peruskartalla. Löytöpaikan olettaisin olevan lähinnä peruskartan 2132 07 osalla D, jossa on Okerlan kylää Hauhontaan alueella. Talo voi olla ehkä muuallakin. Talteen otetun veneenosan kohtalosta ei ole tietoja.

Lähteitä: Lehtori Seppälän ilmoitus, vastaanotti A. Ä. 9.II.1932. Esihist. toimiston top. arkistossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 244

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 66
y = 532 45
z = n. 95
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Löytöpaikka: Uiskonsuo 1
- kivikautinen (?) löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Klaus Charpentier
14700 HAUHO
RN:o 1:153
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22325 saviastianpala. Inventointilöytö lokakuulta 1983.
Diar. 15.5.1984.

Löysin saviastianpalan 6. lokakuuta tasaiselta, hiekkaperäiseltä pellolta, Hahkialan kylässä olevasta Uiskonsuosta n. 200 m länsi-luoteeseen. Maaperä alkaa laskea kohti Uiskonsuota n. 40-50 m löytöpaikan kaakkoispuolella. Löytöpaikan luonne ei ole mielestäni varma, se tuskin on voinut olla rannassa silloin kun Uiskonsuo on ollut veden alla (vrt. HAUHO 245-247). HAUHO 245:n kivikautisen asuinpaikan lähimmän kvartsi-iskoksen löytöpaikka on saviastianpalan löytöpaikasta n. 80 m itään, mutta välillä maasto ehtii kohota jo melko paljon kohti saviastianpalan löytöpaikkaa ja ikäänkuin erkanee Uiskonsuon reunalta.

Valokuvat: Kuvat 109(f60410-411, 60414-415) ja 110(f60413, 60416-418)
Diat: 8388
Ks. peruskartta s. 359
- Lisäyksiä: Kohde on syytä määritellä mahdollisesti kivikautiseksi asuinpaikaksi, jolloin sekä paikan luonne että ajoitus ovat epävarmat, eikä (irto)löytöpaikaksi, kuten yllä on tehty. - J. Saukkonen 10.5. 1988.

HAUHO 245

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 63-77
y = 532 53-72
z = n. 92,5
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Löytöpaikka: Uiskonsuo 2
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Kaupan Maataloussäätiö
14700 HAUHO
RN:o 1:146 Itä-Hahkiala
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22326 kvartsi-iskoksia 8 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Löysin iskokset 6. lokakuuta Hahkialan kylässä olevan Uiskonsuon luoteispuolelta, n. 20-50 m suon reunasta. Iskokset olivat n. 200 m:n pituisella ja kapealla lähinnä lounais-koillis -suuntaisella kartalla katsoen "nauhamaisella" vyöhykkeellä hiekkaperäisellä pellolla. Löytöalue noudatteli valtaosiltaan n. 20 m:n päässä Uiskonsuon reunalla olevaa vanhaa rantatörmää. Vaikuttikin aivan ilmiselvältä, että Uiskonsuo on ollut aikoinaan veden alla, ainakin kivikaudella, jolloin siis ko. asuinpaikka on ollut rannalla. Kivikautinen asuinpaikka HAUHO 246 on n. 120 m pohjois-koilliseen asuinpaikan itäpäästä.
Valokuvat: Kuvat 109(f60410-411, 60414-415), 111(f60412, 60419-421) ja 112(f60364-365)
Ks. peruskartta s. 359
- Lisäyksiä:

HAUHO 246

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6792 86-88
y = 532 78-80
z = n. 92,5-94
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Löytöpaikka: Uiskonsuo 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Kaupan Maataloussäätiö
14700 HAUHO
RN:o 1:146 Itä-Hahkiala
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22327:1-2 kvartsiraaka-ainekappale ja kvartsi-iskoksia
2 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.
Tein löydöt 6. lokakuuta hiekkaperäiseltä, kynnetyltä pellolta Uiskonsuon pohjoispuolelta Hahkialan kylässä. Löytöpaikka on n. 140 m:n päässä suon reunasta. Maasto laskee löytöpaikalla kohti koillista. Paikalla ei ole näkyvissä rantatörmää, mutta sain sen käsityksen, että aikoinaan, veden lainehtiessa Uiskonsuon kohdalla, on löytöpaikka ollut rannalla. Tämän voi "lukea" oikeastaan jo peruskartankin avulla. Kivikautisen asuinpaikan HAUHO 245:n itäpää on löytöpaikalta n. 120 m lounaaseen; väliltä ei ole löytöjä, mutta kyseessä voi olla siitä huolimatta yksi laajempi asuinpaikka-alue, jolloin löydöttömyys olisi vain satunnaista.
Valokuvat: Kuvat 111(f60412, 60419-421) ja 112(f60364-365)
Diat: 8389
Ks. peruskartta s. 359
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde kannattaa yksinään luokitella epävarmaksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 4.11.1988.

HAUHO 247

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 70-72
y = 533 19-21
z = n. 88
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hahkiala
Löytöpaikka: Uiskonsuo 4
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Kaupan Maataloussäätiö
14700 HAUHO
RN:o 1:146 Itä-Hahkiala
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22328 kvartsi-iskoksia 2 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 15. lokakuuta kynnetyn, pääosin saviperäisen, pellon pinnalta FK Esa Koskisen kanssa. Paikka sijaitsee Uiskonsuon reunasta n. 200 m koilliseen. Pelto muodostaa paikalla lounaaseen suuntautuvan niemekkeen, ja löytöpaikalla maasto laskeekin kohti lounasta. Paikka ei ole voinut olla yhtenäistä aluetta n. 400 m luoteeseen olevan Uiskonsuo 3:n asuinpaikan kanssa, koska paikkojen välillä on leveä notko, jossa on nykyisin oja. Tässä notkossa on lainehtinut vesi silloin kun koko Uiskonsuo on ollut järvenä, ja asuinpaikat sijainneet siis järven rannalla.

Valokuvat: Kuva 113(f60422-424, 60270)
Diat: 8390
Ks. peruskartta s. 359
- Lisäyksiä: Löytöjen vähyyden vuoksi kohde on syytä luokitella epävarmaksi kivikautiseksi asuinpaikaksi. - J. Saukkonen 25.11.1987.

HAUHO 248

Peruskartta 2132 11 Hauho

x = 6782 71 x = 6782 69

y = 532 81 y = 532 92

z = n. 87 z = n. 87

(= lieden oletetun löytöpaikan koordinaatteja)

Kylä: Hahkiala

Löytöpaikka: Uiskonsuo 5

- kiviliesi, luokka II

Maanomistaja 1983: Kaupan Maataloussäätiö
14700 HAUHO
RN:o 1:146 Itä-Hahkiala

Tutkimukset: -

Löydöt: -

Käydessäni inventoinnissa 6. lokakuuta Hahkialan kylän Itä-Hahkialan tilalla kertoi tilan isäntä aikoinaan löydetyn kivilieden rutaa otettaessa Uiskonsuon reunalta, rutakuopasta. Kertoja muisteli, että paikka lienee jompi kumpi peruskartalle merkityistä nykyisin lammikkoina olevista rutakuopista. Lieden varma löytöpaikka ei siis ole tiedossa. Lieden löytyminen rutakuopasta tuntuu oudolta. On otettava huomioon vielä, että Uiskonsuon kohdalla on aikoinaan varmasti lainehtinut vesi, tämän osoittavat varmasti suon reunojen lähettyviltä löytyneet kivikautiset asuinpaikat (HAUHO 245, 246 ja 247). Näin lieden ajoitus ja paikan todellinen luonne jäävät arvoituksiksi. Kuinka syvällä liesi oli, ei ole tiedossa, mutta mielestäni olisi otettava huomioon, että kyseessä voisi olla "resentti löytö".

Ks. peruskartta s. 359

- Lisäyksiä:

HAUHO 249

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6780 81-83
y = 533 02-04
z = n. 89
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Tuittula
Löytöpaikka: Junnila 1
- kivikautinen asuinpaikka (?), luokka II
Maanomistaja 1983: Pertti Junnila
Tuittula, 14700 HAUHO
RN:o 2:12 Junnila
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22329 kvartsi-iskoksia 3 kpl. Inventointilöytöjä syyskuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Löysin iskokset 12. syyskuuta kynnetyn pellon pinnalta, jonka maaperä oli suurimmaksi osaksi savea ja osittain hiekansekaista savea. Paikka sijaitsee Junnilan päärakennuksesta 120 m koilliseen ja talon pihalla olevasta kuppikivestä n. 90 samaan suuntaan. Pelto laskee paikalla loivasti kohti koillista. Aivan löytöpaikan koillispuolella on n. 2 m korkea ja jyrkkä, vanha rantatörmä, jota pellon reuna, jolta iskokset ovat, noudattaa. Kirrinen, jonka ranta on n. kilometrin päässä pohjoisessa, on ulottunut siis muinoin paljon etelämmäksi. Tuittulan kylällä kuulin, että vielä tämän vuosisadan alussa tai viime vuosisadan lopulla kirkkoveneillä olisi soudettu Junnilan ohi, ja että kirkkoveneitä olisi pidetty rannassa n. 300 m itään Junnilasta, paikalla, missä nykyisin on peruskartalla Sotahevosenniitty. Kvartsilöydöistä päätellen vedenpinta olisi kivikaudella ollut n. 90 mmpy; tähän viittaavat myös Kontuniemen asuinpaikat Junnilasta n. 2,5 km luoteeseen. Kun vesi on ollut näin korkealla, Junnilan asuinpaikka on ollut pienellä saarella, jonka koko on ollut n. 300 x 150 m.

Valokuvat: Kuvat 114(f60425-427, 69429-430), 115(f60431-433) ja 116(f60434-438)
Diat: 8391, 8392
Ks. peruskartta s. 359
- Lisäyksiä:

HAUHO 250

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6780 87
y = 532 97
z = 92,5
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Tuittula
Paikka: Junnila 2
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja 1983: Pertti Junnila
Tuittula, 14700 HAUHO
RN:o 2:12 Junnila
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1952, tarkastus
Keskitalo on saanut tietää tästä kuppikivestä maanviljelijä Toivo Ylöstalolta ollessaan kaivausmatkalla Hauholla 1952. Kivi sijaitsee Talolan tilan pihamaan reunassa, päärakennuksesta n. 30 m itä-koilliseen. Kiven koko on n. 2 x 1,5 m ja korkeus n. 50 cm. Sen yhdellä kulmalla on neljä selvää kuoppaa, viidennestä kuopasta on jäljellä vain puolikas, koska kivi on lohkeillut. Keskitalo epäilee tarkastuskertomuksessaan kuoppia olleen alunperin enemmänkin. Hänen tarkastuskertomuksensa yhteydessä olevaan piirrokseen kivestä on merkitty kaksi kuoppaa, jotka on varustetut kysymysmerkeillä. Mielestäni nämäkin ovat varmoja kuoppia, tosin matalampia kuin muut, joten tällä hetkellä kivessä on kuusi ehjää ja yksi puolikas kuoppa. Kävin paikalla inventoinnissa 12. syyskuuta. Junnilan talon emäntä kertoi tällöin, että kivi on kuulemma ollut isompi aiemmin, mutta syystä tai toisesta osia siitä on tuhottu joskus.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 15. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.
2) Hauho-Seuran sihteerin Nestori Leppäniemen kirje Muinaistieteelliselle Toimikunnalle, Esihist. osasto, päivätty Hauholla 5.1.1966. Esihist. toimiston top. arkistossa.
3) Valokuvia (4 kpl) esihist. toimiston top. arkistossa. Ei tietoa kuvaajasta tai kuvausajasta.

4) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34, n:o 6.

5) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa. Liuska 35.

Valokuvat: Kuvat 117(f60440-442), 118(f60445), 119(f60428) ja 120(f60444) sekä f60443

Diat: 8393-8395

Ks. peruskartta s. 359

- Lisäyksiä:

HAUHO 251

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6780 41
y = 532 87
z = n. 92
(= kuppikiven koordinaatit)

Kylä: Tuittula
Paikka: Vähä-Heikkilä
- kuppikivi, luokka I
Maanomistaja 1983: ~~Toivo Helenius~~ ~~14700 HAUHO~~
RN:o 6:7 Vähä-Heikkilä

Maria ~~Marja~~ Valotinen x) (tila: Pikkujisto)
~~Hauonkallontie~~ 12-14 A 7
02170 Espoo
Stuvenk. 40 A 14
00550 Hel

x) ilmoitti 7.12.95 ettei omista ko. tilaa. Vastaanotto-kuitissa 12.12.95 olevaan karttaliitteeseen merkitty tila. PK.

Tutkimukset: -

Tästä kivestä on ilmoittanut maanviljelijä Martti Jussila Hauho-Seuralle ja Hauho-Seuran sihteeri Nestori Leppäniemi on välittänyt tiedon edelleen Muinaistieteelliselle Toimikunnalle 1961. Kivi sijaitsee tasaisella pellolla Vähä-Heikkilän päärakennuksesta n. 200 m pohjois-koilliseen ja Vanha-Förryn päärakennuksesta 120 m etelä-kaakkoon. Kävin paikalla inventoinnissa 12. syyskuuta. Kiven koko on n. 3 x 2,5 x 1,5 m. Laskin sen pinnalla olevan kuusi varmaa (syvää ja selvää) ja 2 epävarmaa (matalaa) kuoppaa.

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 16. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto,. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.
2) Hauho-Seuran sihteerin Nestori Leppäniemen kirjeet Muinaistieteelliselle Toimikunnalle, päivätty Hauholla 17.8.1961 ja 5.1.1966 esihist. toimiston top. arkistossa.
3) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 34, n:o 5.

Valokuvat: Kuvat 121(f60439, 60446-447), 122(f60448) ja 123(f60179)
Diat: 8396-8399
Ks. peruskartta s. 359
- Lisäyksiä:

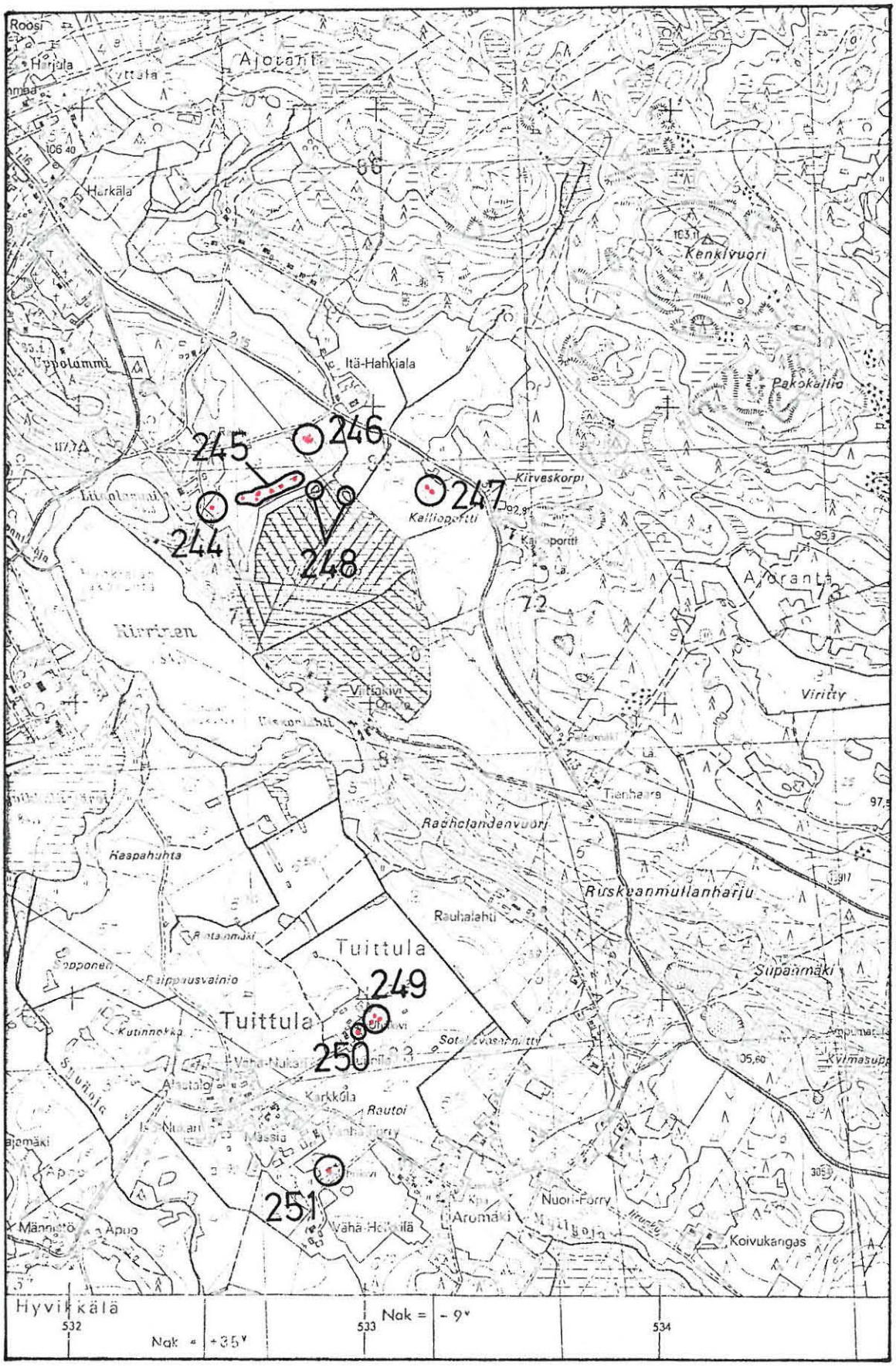

Ote peruskartasta 2132 11 Hauho 1:20 000 (1977).

HAUHO 252

Peruskartat 2132 11 Hauho osa A
sekä 2132 10 Eteläinen osat B ja D
(= Tuittulan kylä peruskartoilla)

Kylä: Tuittula

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:25 taltta, joka on löydetty Tulittulan (tarkoittaa varmastikin nyk. Tuittulaa) kylän maalta. Käytetty noitakapineena. Ostettu eräältä "tietäjältä" Vitsiälän kylästä. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikka tiedetään vain siis kylän tarkkuudella.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 21, n:o 29.

- Lisäyksiä:

HAUHO 253

Peruskartat 2132 11 Hauho osa A
sekä 2132 10 Eteläinen osat B ja D
(= Tuittulan kylä peruskartoilla)

Kylä: Tuittula

Löytöpaikka: Tuittulan humalisto

- rautakautinen (?) löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Ei tallessa, rautakautinen esine (?) ("kultainen rengas"). Alla mainitussa lähteessä Appelgren kirjoittaa: "Tuittulan humalistossa on eräs poika löytänyt kultasen renkaan". Muita tietoja ei ole. Esineen luonne ei ole siis selvillä, mutta on kuitenkin mahdollista, että kyseessä on esim. rautakautinen koru. Appelgrenille ovat asiasta ilmeisesti kertoneet paikkakuntalaiset, ja on voinut käydä niin, että esineen materiaali on ihmisten suussa muuttunut kullaksi. Edellä olevaa päättelyä ei voi tietenkään pitää varmana. Myöskään paikan sijainti ei ole tiedossani.

Lähteitä: Hjalmar Appelgrenin kesämatkamuistiinpanojen muistikirja, lehti 27. Kansiossa "Hj. Appelgrenin Kertomuksia Tutkimusmatkoilta Suomessa 1885-1888" esihist. toimiston arkistossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 254

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 02
y = 534 54
z = 92
(= paikan arvioidut koordinaatit)

Kylä: Kokkila
Paikka: Viritty
- pelätty paikka, luokka II
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 16, n:o 1)
Keskitalo kirjoittaa inventointikertomuksessaan, että Viritty Kokkilan kylässä Iso-Köykän talon maalla on pelätyin paikka Hauholla. Ks. Keskitalon inventointikertomuksesta paikkaan liittyvistä uskomuksista ja tarinoista. Peruskartalla on nimi Viritty Kokkilan kylässä tasaisella peltoalueella n. 1,6 km Iso-Köykän tilalta luoteeseen. Pelätty paikka lienee siis jossain näillä seuduin vaikka alue ei nykyisin olekaan Iso-Köykän maata tilusnumeroiden perusteella. Aivan tarkka paikka ei siis ole tiedossa.
Ks. peruskartta s. 365
- Lisäyksiä:

HAUHO 255

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 00-14
y = 535 21-52
z = n. 92,5
(= löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Kokkila
Löytöpaikka: Hankalanjärvi 1
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Aleksi Penttilä
Kokkila, 14700 HAUHO
RN:o 3:2 Brusila
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 22330 kvartsi-iskoksia 79 kpl. Inventointilöytöjä lokakuulta 1983. Diar.

Löysin iskokset 5. lokakuuta Hankalanjärven koillisrannalta. Paikalle johdatti lähettyviltä aiemmin löydetty KM 11526 (HAUHO 256). Iskokset olivat n. 370 m pitkänä "nauhamaisena" kapeana vyöhykkeenä aivan järven rannan partalla, pellolla. Leveimmillään löytövyöhykkeen leveys oli n. 15 m. Maaperä oli savea paitsi löytövyöhykkeen itäosassa, missä oli osittain myös hiesua. Iskoksia oli löytöalueen länsiosassa vähemmän kuin sen keski- ja itäosissa. Vaikuttaa siltä kuin tämä asuinpaikka olisi ajallisesti erillinen verrattuna aivan vieressä olevaan nuorakeraamiseen asuinpaikkaan (HAUHO 256). Toisaalta pintalöytöjen perusteella ei voi sanoa mitään varmaa nuorakeramiikan levinneisyydestä alueella. Kvartsi-iskoksien suuri lukumäärä ja niiden löytyminen laajalta alueelta viittaa kuitenkin vahvasti siihen, että ne eivät voi olla nuorakeraamiseen kulttuuriin kuuluvia. On myös sanottava molempien asuinpaikkojen löytöpaikkojen olleen lähes kiinni toisissaan, joten HAUHO 256:n kvartsi-iskokset voivat hyvinkin olla tämän asuinpaikan aikuisia eivätkä nuorakeraamisia.

Valokuvat: Kuvat 124(f60451, 60458-460), 125(f60452-455) ja 126(f60456-457) sekä f60449-450
Diat: 8400, 8401
Ks. peruskartta s. 365
- Lisäyksiä:

HAUHO 256

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6782 09
y = 535 35
z = n. 94
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Kokkila
Löytöpaikka: Hankalanjärvi 2
- kivikautinen (nuorakeraaminen) asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Aleksi Penttilä
Kokkila, 14700 HAUHO
RN:o 3:2 Brusila
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 18)
Löydöt: KM 11526 vasarakirveen puolikas, jonka on löytänyt Väinö Vuorinen v. 1917 maata muokatessaan Hauhon pit. Kokkilan kylän Ruotsilan talon pellosta Hankalanjärven ja Vähänjärven väliltä, n. 50 m Hankalanjärven rannasta, ruokamullasta. Esineen lahjoitti Rusilan isäntä mv. Aleksi Penttilä. Yliopp. O. Keskitalon inventointimatkaltaan museoon tuoma esine. Lahja. Verif. Diar. 17/IX -45.
KM 22331:1-3 saviastianpaloja 3 kpl (nuorakeramiikkaa), palanutta savea 6 kpl ja kvartsi-iskoksia 5 kpl. Inventointilöytöjä yllä mainitun vasarakirveen puolikkaan löytöpaikalta lokakuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Keskitalon inventointikertomuksessa on KM 11526:n löytöpaikasta yleiskartta 1:1000, jonka avulla löytöpaikka on helppo paikallistaa peruskartalla. Löysin yllä mainitut asuinpaikkalöydöt vasarakirveen puolikkaan löytöpaikalta 6. lokakuuta. Löydöt olivat n. 10 x 10 m:n suuruisella alalla, n. 50 m Hankalanjärven rannasta koilliseen, kynnetyn pellon pinnalla. Maaperä oli savea. Pelto laskee paikalla loivasti kohti lounasta, Hankalanjärveä. Kvartsi-iskokset saattavat olla peräisin viereiseltä aivan Hankalanjärven rannalla olevalta asuinpaikalta, ks. HAUHO 255.

Valokuvat: Kuvat 124(f60451, 60458-460) ja 125(f60452-455) sekä f60449-450
Diat: 8400, 8401
Ks. peruskartta s. 365
- Lisäyksiä:

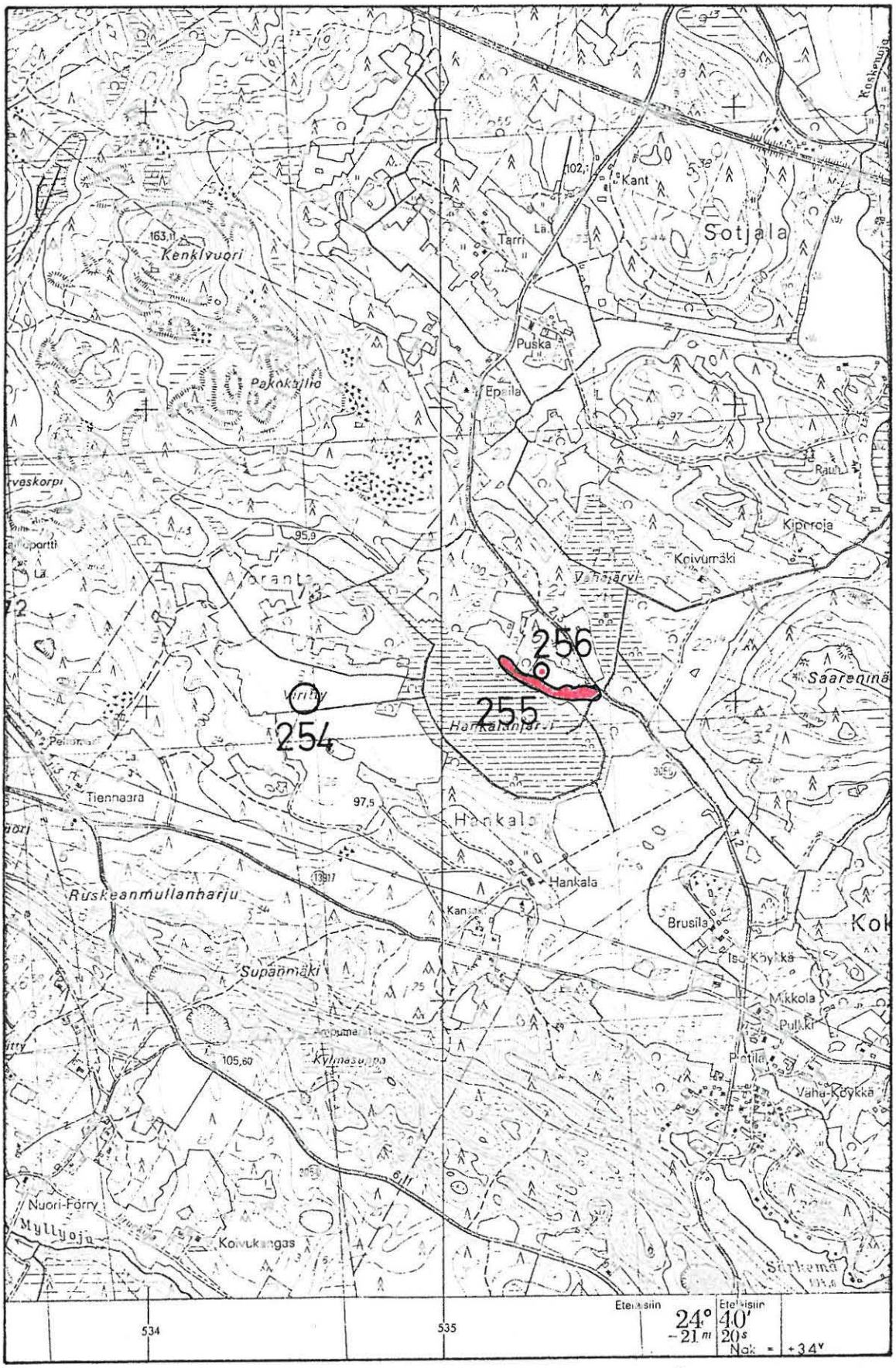

Ote peruskartasta 2132 11 Hauho 1:20 000 (1977).

HAUHO 257

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6778 17
y = 532 54
z = n. 135
(= Toramäen keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Saha
Paikka: Toramäen pyykki
- pelätty paikka, luokka III
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 16, n:o 4)
Keskitalo kirjoittaa, että Toramäen pyykki Sahan kylässä lienee Virityn jälkeen pelätyin paikka Hauholla. Ks. paikkaan liittyviä tarinoita ja uskomuksia tarkemmin Keskitalon inventointimertomuksesta. Toramäki on Hahkialan kylän alueella oleva laaja mäkialue, josta n. kilometrin etelä-kaakkoon on Hyvikkälän kylän alueella Sahankylä-niminen seutu peruskartalla. Kyseinen Toramäen pyykki voisi näiden tietojen perusteella olla jossakin Toramäen etelä- ja kaakkoispuolella, mutta tarkka paikka ei ole tiedossani.
Ks. peruskartta s. 367
- Lisäyksiä:

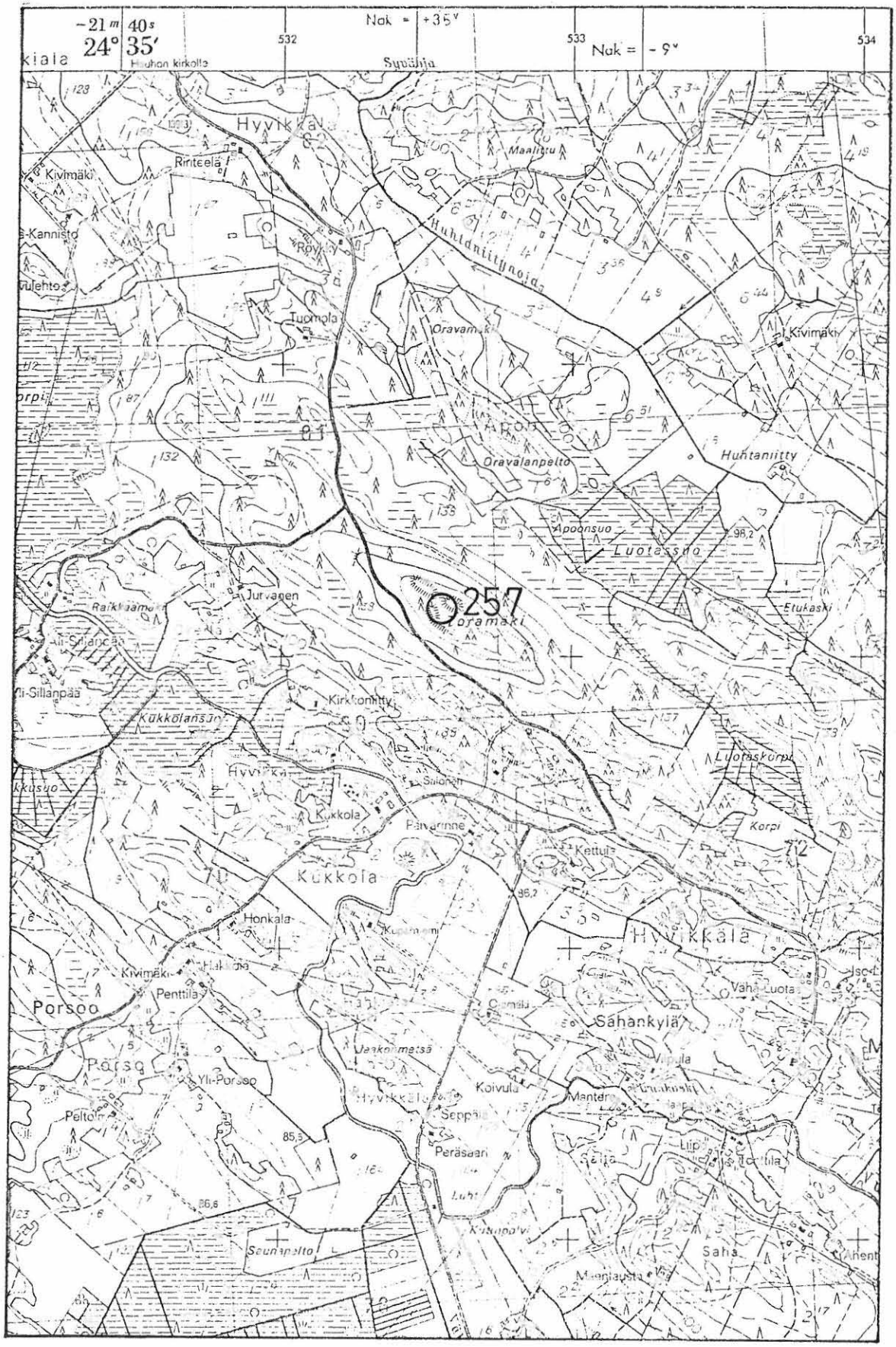

Ote peruskartasta 2132 10 Etelähinen 1:20 000 (1976).

HAUHO 258

Peruskartat 2132 10 Eteläinen osat B ja D, 2132 11 Hauho osat A ja B sekä 2134 01 Pohjoinen osa B (=Kokkilan kylä peruskartoilla)

Kylä: Kokkila

Paikka: Karsikangas

- pelätty paikka, luokka II

Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 16, n:o 3) Keskitalo kirjoittaa Kokkilan kylän Karsikankaan ohi kuljettaessa pelättävän vähän ns. Karsikankaan ämmää. Paikan sijainti ei ole tiedossani, peruskartalta en ole löytänyt nimeä Karsikangas.

- Lisäyksiä:

HAUHO 259

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6779 20
y = 535 70
z = 112
(= oletetun löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Juntula (?)
Löytöpaikka: Rapakko
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: Hämeen Museo 61A:300 kivikirves, jonka on löytänyt Kalle Maunula-Rajala Seppälän maalta, Rapakon niittypellosta, notkon puolelta. Töyryä on yläpuolella. Ylioppilas Akseli Nikulan muistikirjan muk. v:lta 1905. (Kivikauden lappuluettelossa lukee, selvästikin myöhemmin kirjoitettuna, että esinettä ei voi tunnistaa Nikulan tuomien joukosta).
Löytötiedoissa ei mainita kylää. Peruskartalle on merkitty kuitenkin nimi Ropakko Juntulan kylässä olevalle peltoalueelle. Löytöpaikka lieneekin tällä alueella. Kivikauden lappuluettelon nimi Rapakko voidaan tulkita myös Ropakoksi.
Ks. peruskartta s. 378
- Lisäyksiä:

HAUHO 260

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6778 85
y = 536 00
z = n. 114
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Hankala
Löytöpaikka: Oila 1
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Erkki Kärpänen
14700 HAUHO
RN:o 1:17
Tutkimukset: -
Löydöt: Ei tallessa, "kivisen keihäänkärjen katkelma", jonka Juntulan kylän Pietosten talon isäntä kertoi löytäneensä yllä olevien koordinaattien osoittamasta paikasta. Sain tiedon asiasta inventointimatkallani 5. lokakuuta. Esine joutui kuulemma sitten hukkateille.

Löytöpaikka sijaitsee Oilan päärakennuksesta 700 m pohjois-luoteeseen ja kiviesineen HAUHO 261:n löytöpaikasta vajaa 300 m koilliseen. Kiireellisen ohjelman vuoksi paikka täytyi jättää tarkastamatta inventointimatkalla. Löytöpaikka on peltoa.

Ks. peruskartta s. 378

- Lisäyksiä:

Koska esine ei ole tallessa eikä siitä ole muita tietoja kuin yllä olevat, on esineen ja löytöpaikan kivikautisuutta syytä pitää epävarmoina. - J. Saukkonen 26.4.1988.

HAUHO 261

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6778 70
y = 535 76
z = n. 113
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Juntula
Löytöpaikka: Oila 2
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Mikko Kaloinen
14700 HAUHO
RN:o 1:6 Oila
Tutkimukset: -
Löydöt: Hauhon kirkonkylän kansakoululla (?), kiviesine, josta sain tiedon inventointimatkallani 5. lokakuuta Juntulan kylän Oilan tilalla asuvalta Mauno Kaloiselta. Hän sanoi, että esine on löydetty joskus aikoinaan - tarkka löytöaika ei ole tiedossa - ja toimitettu kirkonkylän kansakoululle. Ainakaan esihistorian toimiston arkistossa ei tästä esineestä ole tietoja, enkä voi varmasti sanoa, onko se kirkonkylän kansakoululla. Minkälainen esine on, jää myös ratkaisematta.
Esineen löytöpaikka on Mauno Kaloisen mukaan pellolla n. 700 m Oilan päärakennuksesta luoteeseen. Ajan puutteen vuoksi paikan tarkastus täytyi jättää inventoinnissa tekemättä.
Ks. peruskartta s. 378
- Lisäyksiä:

Koska esineestä ei ole tarkempia tietoja kuin mitä yllä on, löytöä ja löytöpaikkaa on syytä pitää, ainakin toistaiseksi, vain varauksellisesti kivikautisina. - J. Saukkonen 26.4.1988.

HAUHO 262

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6778 87
y = 534 97
z = n. 104
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Juntula
Löytöpaikka: Pietonen 1
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Erkki Kärpänen
14700 HAUHO
RN:o 4:6 Pietonen
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 12495:2 oikokirves, jonka on löytänyt mv. Eetu Äijälä Hauhon Juntulan Pietosten torpan maalta KM 12495:1:n läheltä, n. 300 m tämän löytöpaikalta Tuittulaan päin. Molemmat ovat löytyneet saman ojan varresta. Verif. Diar. 17.4.1950. (Löytötiedoissa mainitaan myös kiinteä hioinkivi. ks. HAUHO 263).
Kävin inventoinnissa 5. lokakuuta Juntulan kylän Oilan tilalla tiedustelemassa tarkempia löytötietoja, jolloin Mauno Kaloinen lähtikin oppaakseni, ja hänen avullaan löytöpaikka selvisikin. Kaloinen kertoi edelleen naapuritilan Pietoisen isännän tavanneen kyntäessään hiiltä, nokea ja palaneita kiviä samoilta paikoin, mistä esinekin on löydetty. Pietoisten isäntä vahvisti tämän tiedon. Paikan lähempi tarkastelu ei ollut mahdollista inventoinnissa, koska peltoa ei ollut vielä kynnetty.
Lähteitä: 1) Oiva Keskitalon tiedonanto 17.4.1950 esihist. toimiston verifikaateissa.
2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuskat 8-9. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.
Ks. peruskartta s. 378
- Lisäyksiä:

HAUHO 263

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6778 79
y = 534 89
z = n. 103
(= hävitetyn kohteen koordinaatit)

Kylä: Juntula
Paikka: Pietonen 2
- hävitetty kiinteä hioinkivi (?), luokka III
Tutkimukset: -
Alla mainituissa lähteissä kirjoittaa Oiva Keskitalo Mauno Kaloisen ilmoittaneen lähellä KM 12495:2:n löytöpaikkaa olevan, ojan penkassa, kahden miehen liikuteltava kivi, jossa on 1/2 neliömetriä sileää pintaa. Mauno Kaloinen oli arvellut kiveä jauhinkiveksi, mutta Keskitalon käsityksen mukaan se on kiinteä hioinkivi. Keskitalo ei liene kuitenkaan käynyt paikalla, joten kiven todellista luonnetta ei voida pitää mielestäni varmistettuna. Mauno Kaloinen toimi oppaanani inventoinnissa 5. lokakuuta, ja yritimme löytää kiven - Kaloinen tuntui muistavan sen paikan melkoisen tarkasti - mutta tuloksetta. Kaloinen arveli, että kivi on tuhoutunut viereistä ojaa ruopattaessa. Se voi olla tietenkin myös ojasta nostetun maan alla.
Lähteitä: 1) Oiva Keskitalon tiedonanto 17.4.1950 esihistorian toimiston arkistossa.
2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuskat 8-9. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.
Ks. peruskartta s. 378
- Lisäyksiä:

HAUHO 264

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6778 61-72
y = 534 83 - 535 01
z = 105
(= kvartsi-iskoksien löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Juntula
Löytöpaikka: Pietonen 3
- kivikautinen asuinpaikka, luokka II

Maanomistajat 1983: Mikko Kaloinen
14700 HAUHO
RN:o 1:6 Oila

Erkki Kärpänen
14700 HAUHO
RN:o 4:6 Pietonen

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 12495:1 oikokirves, jonka on löytänyt maatalousteknikko Mauno Kaloinen kesällä 1949 Hauhon Juntulan Oilan tilan maalta, Pietoisten torpan rajan läheltä, Akkijärvestä Tuittulan kylään juoksevan ojan (ent. joen) varresta. Maisteri O. Keskitalon kautta Kansallismuseoon saatu, löytäjän lahjoittama esine. Verif. Diar. 17.4.1950.

KM 22332 kvartsi-iskoksia 17 kpl, jotka hum. kand. Jyri Saukkonen löysi inventointimatkallaan Hauholle 5.10.1983. Iskokset löytyivät yllä mainitun kirveen löytöpaikalta ja sen pohjois- ja eteläpuolelta. Diar. 15.5.1984.

Otin selvää KM 12495:1:n löytötiedoista inventoinnissa 5. lokakuuta samalla kun selvitin KM 12495:2:n tietoja. Juntulan kylän Oilan talolta sainkin oppaakseni edellisen esineen löytäjän Mauno Kaloisen. Hän neuvoi molempien löytöpaikan. Yllä olevan oikokirveen löytöpaikalta ja sen pohjois- ja eteläpuolelta löysin kvartsi-iskokset. Paikka sijaitsee Myllyojan länsipuolella, aivan ojan varressa. Maaperä oli savea. Oikokirves on Mauno Kaloisen mukaan löydetty peruskarttakopiolle merkityn kvartsi-iskoksien löytöalueen keskivaiheilta. Myllyoja on muodostanut paikalla kaikesta päättäen aikoinaan jonkinlaisen suvannon. Pietoisen talon itä-, etelä- ja luoteispuolilla on selvästi

näkyvissä vanhoja, n. 3-4 m korkeita, jyrkkäseinäisiä rantatörmiä, joiden väli on leveimmillään n. 70 m. Asuinpaikka lienee ollut suvannon rannalla, paikalla jossa ranta on ollut hieman loivempi.

Lähteitä: 1) Oiva Keskitalon tiedonanto 17.4.1950 esihist. toimiston verifikaateissa.

2) Oiva Keskitalo. Hauhon, Luopioisten ja Tuuloksen esihistoria. Liuskat 8-9. Oikovedos vuodelta 1959 Museoviraston kirjastossa.

Valokuvat: Kuva 127(f60461-464)

Diat: 8402

Ks. peruskartta s. 378

- Lisäyksiä:

HAUHO 265

Peruskartat 2132 10 Eteläinen osa D, 2132 11 Hauho osa C, 2134 01 Pohjoinen osa B ja 2134 02 Tuulos osa A (= Juntulan kylä peruskartoilla)

Kylä: Juntula (?)

Löytöpaikka: (?)

- rautakautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Säilytyspaikka ei tiedossa, ketjun osa. Alla mainitussa lappusessa löydöstä on seuraavia tietoja. Löydöstä on ilmoitettu puhelimitse Museovirastoon Paula Purhoselle 9.1.1979, mutta soittaja oli pysytellyt tuntemattomana eikä ollut ilmoittanut löytöpaikkaakaan. Tämä on mahdollisesti kuitenkin Juntulan kylässä. Edelleen soittaja ei ollut halunnut luovuttaa löytöä Museovirastolle. Esine oli tullut esiin hevosenkavion kaapaistessa maanpintaa. Soittaja oli käynyt näyttämässä löytöä myös Hämeenlinnan historiallisessa museossa, jossa oli sanottu korun olevan 1000-luvulta. Mitään muita tietoja täällä ei ollut saatu esineestä.

Soitin Hämeenlinnan hist. museoon, mutta siellä ei ollut esineestä mitään muistiinpanoja. Asia jää siis avoimeksi kaikilta osiltaan.

Lähteitä: Muistiinpanot yo. tiedoista (9/1 -79) esihist. toimiston top. arkistossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 266

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6776 16-36
y = 534 18-40
z = 95-98
(= oletetun löytöalueen koordinaatit)

Kylä: Hakkala
Löytöpaikka: Hakala
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 6293:4 kourutaltta, jonka on löytänyt itsellinen Vihtori Salmi Hakkalan kylän Hakalan talon maalta, pellon tasaiselta pinnalta, n. 30 v. sitten. Paikalle on Hakalan talosta n. 1/2 km, ja Vuolujoesta 300 m. Salmi löysi esineen kyläreissullaan peltoa katsellessaan. Kerääjä Mikael Salmiselta 27.3.1913 Valtion Hist. museolle, yhteensä 35 mk:lla lunastettuja esineitä.

Kävin Hakalan talossa inventoinnissa 5. lokakuuta, jolloin talo paljastui asumattomaksi. Löytötietojen perusteella olen arvioinut oletetun löytöalueen sijainnin talon länsipuolelle; löytötietojen etäisyydet pitävät tällöin likimain paikkansa, ja lisäksi peruskartan mukaan alueen pelto on edelleenkin Hakalan maata.

Ks. peruskartta s. 378

- Lisäyksiä:

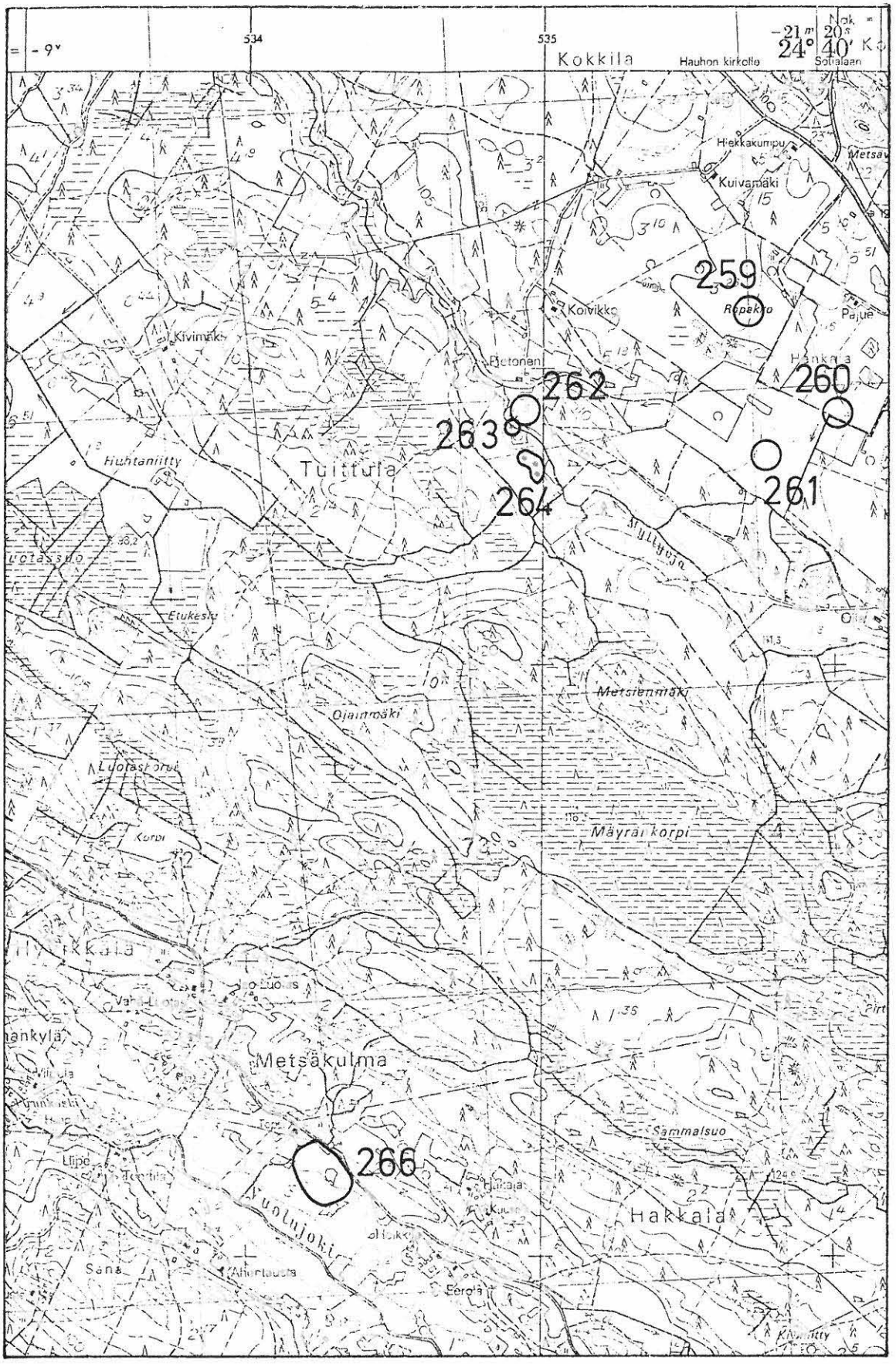

Ote peruskartasta 2132 10 Etelänen 1:20 000 (1976).

HAUHO 267

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6774 25
y = 537 25
z = n. 115
(= Ruuppakallion koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Paikka: Ruuppalähde
- uhrilähde, luokka I
Tutkimukset: -
Löydöt: -
Alla mainitussa lähteessä kirjoitetaan paikasta: "Eteläisissä Viljo Paakkalan maalla. Siitä noudettiin parantavia sammas- ja ruuppavesiä. Uhriksi annettiin rahaa tai metallia." Paikan tarkka sijainti ei ole tiedossani. Peruskartalla on kuitenkin nimi Ruuppakallio ja lähde saattaa olla jossain tämän lähettyvillä.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 46, n:o 9.
Ks. peruskartta s. 385.
- Lisäyksiä:

HAUHO 268

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6774 05
y = 538 03
z = 110
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Löytöpaikka: Sarkkola
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: Jaakko Sarkamo 1967, tarkastus (ei tark. kertomusta)
Löydöt: KM 17293 nelisivuisen oikokirveen teräkatkelma, jonka on löytänyt mv. Pentti Salminen (os. Eteläinen) keväällä 1963 omistamaltaan Hauhon Eteläisten kylän Sarkkolan tilalta. Löytöpaikalla, joka on talosta n. 400 m suuntaan 08-00 oli ed. syksynä kaivinkoneella kaivettu länteen ja itään viettävän juoksuhiekkaselänteen välistä puroa, josta nostetusta maasta kirveen terä oli löydetty. Fil. kand. Jaakko Sarkamon virkamatkaltaan tuoma, löytäjän lahjoittama esine. Diar. 29.9.1967.

Kävin Sarkkolan tilalla inventointimatkallani 5. lokakuuta, jolloin löytäjä näytti peruskartalta löytöpaikan, joka on talosta 400 m koilliseen. Löytötiedoissa mainittu puro on nimeltään Hevossillanoja. Puron molemmin puolin on peltoa. (Huom! Sarkamon tarkastuksesta ei ole top. arkistossa kertomusta, johon pääluettelossa ja kivikauden lappuluettelossa viitataan).

Ks. peruskartta s. 385

- Lisäyksiä:

HAUHO 269

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6773 57
y = 536 73
z = n. 106
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Löytöpaikka: Hännikkä (?)
- rautakautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 6293:6 soikea tuluskivi, joka on ostettu Eteläisten kylän Hännikön talon isännältä. Esine oli kulkenut talossa perintönä useamman sukupolven ajan. Kuulunut Mikael Salmisen lähetykseen 27.3.1913. Esineet lunastettu valtion kokoelmiin yhteensä 35 mk:lla.

Löytöpaikasta ei ole mainintoja. On tietenkin mahdollista, että se on jossakin Hännikön mailla, mutta tämä ei ole tietenkään varmaa. Hännikön talo sijaitsee Eteläistenjärven pohjoispäästä vajaa 400 m pohjoiskoilliseen ja Hauhon kirkolta 11 km kaakkoon.

Ks. peruskartta s. 385

- Lisäyksiä:

HAUHO 270

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6773 42
y = 536 65
z = n. 101
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Löytöpaikka: Virikivi
- rautakautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 12997 soikea tuluskivi, jonka on löytänyt mv. Artturi Nieminen omistamansa Eteläisen kartanon maalta Hauhon pitäjässä kesällä 1951 peltoa kyntäessään Virimäellä. Olli Tammisen (os. H:ki, Sipoonkatu 8 A 8) museoon lahjana tuoma esine. Verif. Diat. 15.1.1952.

Selvitin löytöpaikkaa Eteläisten kylässä inventoinnissa 5. lokakuuta. Kartanon talossa sanottiin tällöin Virimäen olevan sen mäen, jolla nykyisin on Virikiven talo. Esine on siis löydetty jostain talon ympäristöstä. Tarkempi löytöpaikka ei ole tiedossa. Virikiven talo sijaitsee Eteläistenjärven pohjoispäästä 200 m pohjoiseen.

Ks. peruskartta s. 385

- Lisäyksiä:

HAUHO 271

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6773 22
y = 537 26
z = n. 98
(= Hevossillan koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Paikka: Hevossillanisolähde
- uhrilähde, luokka I
Tutkimukset: -
Löydöt: -
Alla mainitussa kirjasessa lukee lähteestä: "Eteläisissä Lauri Kolarin maalla. Paikkakuntalaiset hakivat tästä parantavia vesiä ja uhriksi pantiin pieniä rahoja tai muuta metallia." Lähteen tarkkaa sijaintia en tiedä, mutta peruskartalla on nimi Hevossilta yllä olevien koordinaattien osoittamassa paikassa, ja lähde lieneekin jossain näillä main.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 46, n:o 8.
Ks. peruskartta s. 385
- Lisäyksiä:

HAUHO 272

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6772 94
y = 537 41
z = 97
(= paikan arvioidut koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Paikka: Haaru
- pelätty paikka, luokka II
Tutkimukset: Oiva Keskitalo 1941 ja 1945, inventointi (s. 16, n:o 2)
Tämä paikka on Keskitalon mukaan tunnettu erikoisesti "keropäistään". Ks. tarkempia tietoja paikkaan liittyneistä uskomuksista ja tarinoista Keskitalon inventointikertomuksesta. Peruskartalla on nimi Haaru Eteläistenjärven koillispuolella olevalla pellolla. Pelätty paikka on siis jossain täällä, mutta aivan tarkka paikka ei ole tiedossani.
Ks. peruskartta s. 385
- Lisäyksiä:

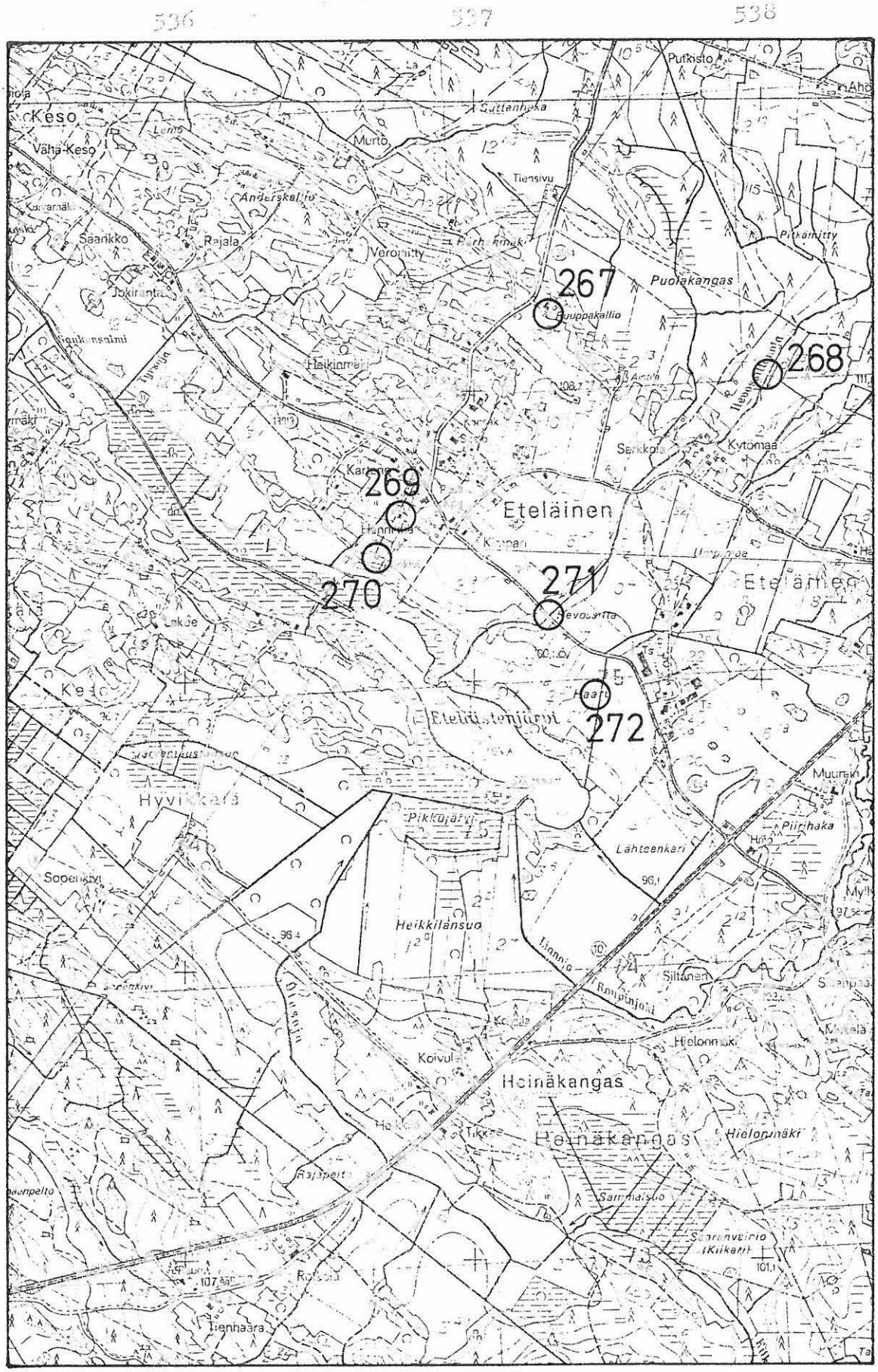

Ote peruskartasta 2132 10 Eteläinen 1:20 000 (1976).

HAUHO 273

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6774 97
y = 534 87
z = n. 100
(= päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Löytöpaikka: Keso
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 1869:46 kirves, joka on löydetty Keson puustellin pellosta Hauholta. A. O. Heikelin 6.11.1877 Hauhon kihlakunnasta tuomia esineitä.

Keson puustelli on nykyisin Keson tila ja sijaitsee Eteläisten kylässä, Vuolijoen länsipuolella, Eteläistenjärvestä n. 2 km luoteeseen. Tarkkaa löytöpaikkaa ei voida määrittää.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 52, n:o 37.

Ks. peruskartta s. 390

- Lisäyksiä:

HAUHO 274

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6774 48
y = 535 07
z = n. 106
(= Hyvälän päärakennuksen koordinaatit)

Kylä: Hyvikkälä (?)
Löytöpaikka: Hyvälä
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 6293:2 kourutaltan katkelma, jonka on löytänyt n. 40 v. sitten nyttemmin kuollut talonvaari Antti Antinpoika Hahkialan kartanon "torpassa hyvälä nimisessa". Ostettu torppari Aleksanteri Järventaustalta samasta kylästä. Kerääjä Mikael Salmiselta 27/3 1913 V. H. M:lle lunastettuja esineitä, yhteensä 35 mk:sta.

Hahkialan kylässä on tiedä Hyvälä-nimistä paikkaa, mutta Hyvikkälän kylässä, n. kahdeksan km Hahkialasta kaakkoon, on Hyvälän tila. On mahdollista, että tämä tila on löytötiedoissa mainittu Hahkialan kartanon Hyvälä-niminen torppa. Oletusta vahvistaa se, että Hahkialan kylässä on Hyvikkälän järvi, Hyvälän tila on siis samannimisessä kylässä. Lisäksi Hyvälän tilasta n. pari km lounaaseen on vieläkin Hahkialan kylän aluetta pienehkö alue.

Ks. peruskartta s. 390

- Lisäyksiä:

HAUHO 275

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6772 61
y = 533 89
z = 158,8
(= Kruununkiven koordinaatit)

Kylä: Hauhon, Hämeenlinnan (ent. Vanajan) ja Hattulan rajapaikka
Paikka: Kruununkivi
- vanha rajakivi, luokka I
Tutkimukset: -
Tämä rajakivi on siirtolohkare Vahovuoren laella, Hauhon rajan eteläosassa. Hauhon puolelta se rajoittuu Hahkialan kylän alueeseen. Kivessä on hyvin syvälle hakattu kruununkuva ja rajasuunnat. Kivi on merkitty peruskartalle.
Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 36, n:o 3.
Ks. peruskartta s. 390
- Lisäyksiä:

HAUHO 276

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6771 91
y = 535 70
z = n. 110
(= Sopenkiven koordinaatit)

Kylä: Hauhon Hyvikkälän ja Heinäkankaan sekä Hämeenlinnan (ent. Vanajan) Hätilän ja Idänpään kylien rajapaikka

Paikka: Sopenkivi

- vanha rajakivi, luokka I

Tutkimukset: -

Rajakivi on suuri irtokivilohkare, johon on hakattu rajamerkkejä ja ristejä sekä todennäköisesti rajankävijän puumerkki. Kivi sijaitsee Hauhon etelärajalla, Kruununkiven rajakivestä kaksi km itä-kaakkoon. Kivi on merkitty peruskartalle.

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 36, n:o 4.

Ks. peruskartta s. 390

- Lisäyksiä:

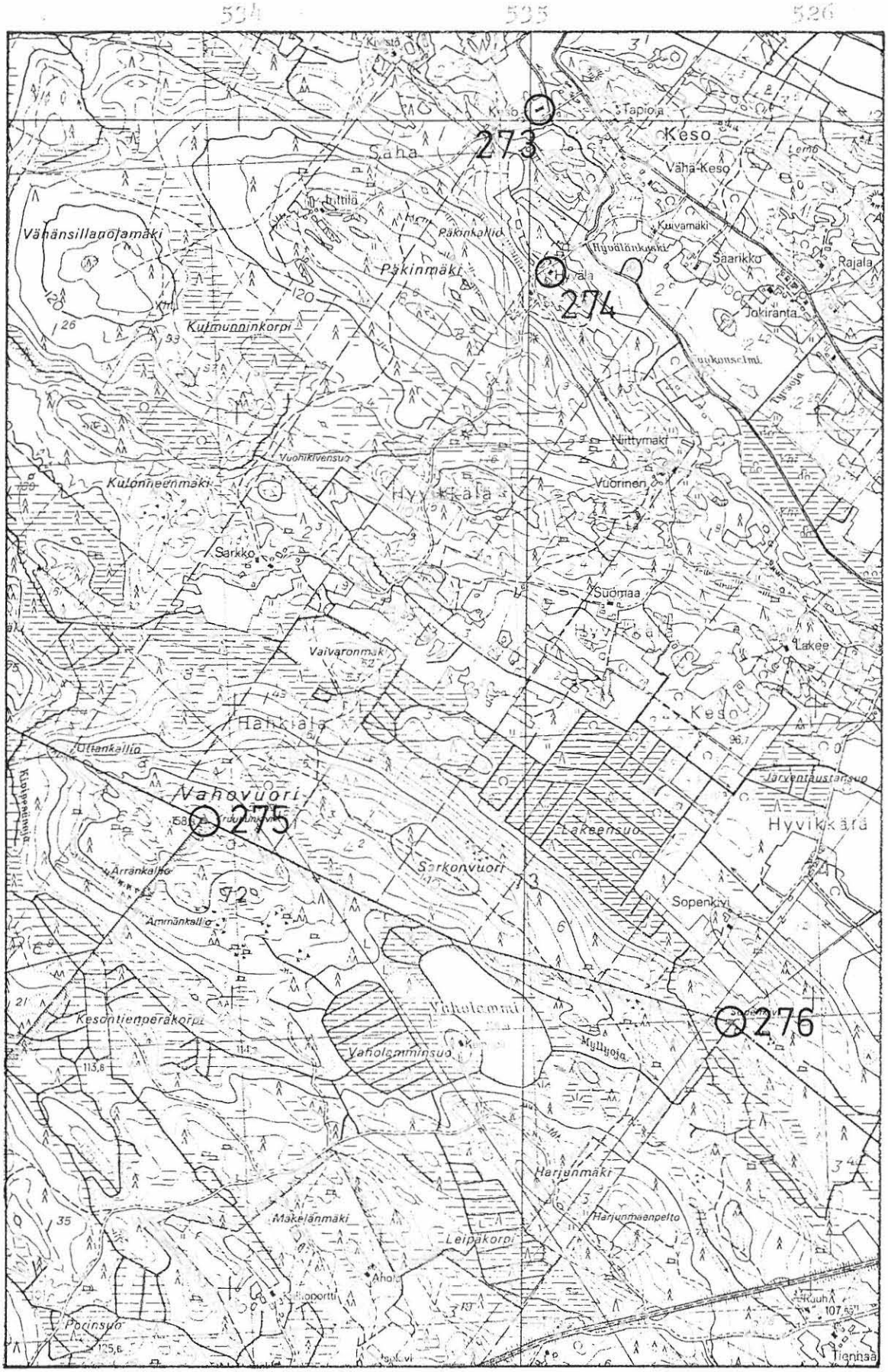

Ote peruskartasta 2132 10 Etelähinen 1:20 000 (1976).

HAUHO 277

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6773 50
y = 539 98
z = n. 109
(= kaivauspaikan koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Löytöpaikka: Perkiö A
- kivikautinen (nuorakeraaminen) asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Aini Paavilainen
Mikkola, 14770 ETELÄINEN
RN:o 17 Perkiö
Tutkimukset: Lennart Ehrnrooth 1965, tarkastus
Torsten Edgren 1966 ja 1967, kaivauksia
Mirja Koskimies 1968 ja 1969, kaivauksia
Jyri Kokkonen ja Marek Zvelebil 1977, maaperänäytteiden otto
Löydöt: KM 16726:1-21 kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä, jotka koululainen L. J. Paavilainen (16726:1-12) ja agronomi Lennart Ehrnrooth (16726:13-21) ovat tuoneet Kansallismuseoon. Diar. 3.IX.1965.
KM 17073:1-406 kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä Torsten Edgrenin kaivaukselta 1966. Diar. 20.9.1966.
KM 17281:1-497 kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä Torsten Edgrenin kaivaukselta 1967. Diar. 13.9.1967.
KM 17693:1-426 kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä Mirja Koskimiehen kaivaukselta 1968. Diar. 18.10.1968.
KM 18047:1-333 kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä Mirja Koskimiehen kaivaukselta 1969. Diar. 16.10.1969.
KM 20181:1-4 kivikautisia (nuorakeraamisia) asuinpaikkalöytöjä, jotka Jyri Kokkonen ja Marek Zvelebil löysivät maaperänäytteiden ottoa varten kaivamistaan kuopista 1977. Diar. 16.12.1977.
KM 22333 saviastianpala (nuorakeramiikkaa). Inventointilöytö toukokuulta 1983. Diar. 15.5.1984.

Asuinpaikka löydettiin uudisraivauksen yhteydessä 1965. Paikka sijaitsee Eteläisten kylän Perkiön talosta 500 m kaakkoon, Karuttanojasta n. 180 m pohjoiseen, topografiansa puolesta melkoisen tasaisella seudulla, pellon ja metsän rajalla. Paikan kaakkoispuoleinen maasto on suoperäistä, itse asuinpaikalla kuitenkin hiekkaa. Aikoinaan asuinpaikka on ollut järven rannalla, joka on sittemmin suurimmaksi osaksi kuivunut. Tästä muinaisjärvestä on nykyisin jäljellä vain pieni Karuttajärvi. Edgrenin mukaan asuinpaikan laajuus on ainakin hehtaari, kaivettu siitä on vain 344 neliömetriä. Kävin paikalla inventoinnissa touko- ja lokakuussa 1983. Molemmilla kerroilla pelto oli kasvillisuuden peitossa, joten maastohavaintojen teko oli mahdotonta. Saviastianpalan KM 22333:n löysin kuitenkin toukokuussa aivan pellon reunalta, kohdasta jonka koordinaatit ovat x = 6773 53 ja y = 539 98. Asuinpaikka ja sen ympäristö olivat säilyneet täysin koskemattomina. Huom! Edellä olevat asuinpaikan koordinaatit ovat Edgrenin teoksesta (SMYA 72), lähteessä n:o 1 ja Kokkosen kertomuksessa olevat koordinaatit poikkeavat näistä hieman, mutta eivät olennaisesti. (Ks. myös HAUHO 278 ja 279).

Lähteitä: 1) Hauhon kiinteät esihistorialliset muinaisjäännökset, n:o 11. Luettelo kansiossa "Kanta-Hämeen seutukaavaliitto. Muinaisjäännösluetteloita" esihist. toimiston arkistossa.

2) Torsten Edgren. Studier över den snörkeramiska kulturens keramik i Finland. SMYA 72. Hagalund 1970. S. 92-96.

3) Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 30, n:o 8.

4) Väinö Maula. Alvettulan kahdeksantuhatta vuotta tutkimusten ja päätelmien valossa. 1979. (Moniste). S. 11-12, 14, 20-21.

Valokuvat: Kuvat 128(f60465, 60471) ja 129(f60466-468)

Diat: 8403, 8404

Ks. peruskartta s. 395

- Lisäyksiä:

Tutkimuksia:	Löytöjä:
Anna-Liisa Hirviluoto 1988, tarkastus (kertomusta ei jätetty tätä kirjoitettaessa 23.8.1988)	KM 24277:1-3
Simo Vanhatalo 1988, tarkastus (kertomus tekeillä)	

HAUHO 278

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6773 50
y = 539 98
z = n. 109
(= Perkiö A:n koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Löytöpaikka: Rajala eli Råbacka
- kivikautinen löytöpaikka, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 6293:1 vasarakirves, jonka on löytänyt torppari Kalle Haavisto (tai ehkä Seppälän talon poika Kalle Seppälä?) Eteläisen kylän Seppälän talon Rajalan 1. Råbackan pellosta peltotyötä tehdessään v. 1903. Peltoa, joka pinnalta on harmaan ruskeata hietamaata, on viljelty 30-50 vuotta. Se on Hännikön talosta 2,5 km maantietä myöden. Löytöpaikasta on Råbackan joelle n. 400 syltä. Råbacka-nimisestä pellosta on Hauhon ja Vanajan pitäjän väliseen rajaan arviolta 5 km. Hauhon sekä Tuuloksen väliseen rajaan on arviolta vähän vaille 4 km. Råbackan pelto pistää Hännikön talosta kohti itää. Kerääjä Mikael Salmiselta 27/3 1913 V. H. M:lle lunastettuja esineitä, yhteensä 35 mk:sta.

Löytötietojen perusteella paikan määritys on mahdotonta. Tiedustelinkin asiaa paikkakunnalla inventoinnissa 28. lokakuuta. Eteläisten kylän luoteispuolella olevan Keson kylän Rajalan tilalla asuva Lauri Salonen oli tällöin sitä mieltä, että nimi Råbacka tarkoittaa peruskartallekin merkittyä Ropakon peltoaluetta Perkiön A:n nuorakeraamisen asuinpaikan länsipuolella, n. 200 m:n päässä tästä. Esine on siis löydetty jostain näiltä main ja liittynee siis Perkiö A:n asuinpaikkaan tai miksei Perkiö B:henkin.

Ks. peruskartta s. 395

- Lisäyksiä:

HAUHO 279

Peruskartta 2132 10 Eteläinen
x = 6773 72-74
y = 539 73-76
z = n. 112
(= löytöpaikan koordinaatit)

Kylä: Eteläinen
Löytöpaikka: Perkiö B
- kivikautinen (nuorakeraaminen) asuinpaikka, luokka II
Maanomistaja 1983: Aini Paavilainen
Mikkola, 14770 ETELÄINEN
RN:o 17 Perkiö
Tutkimukset: -
Löydöt: Ei tallessa, saviastianpaloja. Alla mainitussa lähteessä Kokkonen kirjoittaa: "Maanomistajan kertoman mukaan oli löytynyt saviastianpaloja pellolta n. 100 metriä asuinrakennuksesta lounaaseen". Paikan Kokkonen on merkinnyt kertomuksessaan olevaan karttaan (Liite 2).
Kartan mukaan löytöpaikka on Perkiön asuinrakennuksesta n. 100 m kaakkoon eikä lounaaseen. Kävin Perkiössä inventoinnissa toukokuussa 1983, jolloin siellä kerrottiin samanlaisista saviastianpaloista ja osoitettiin peltoa talon kaakkoispuolella. Pelto oli mulloksella, mutta etsiskelyistä huolimatta en löytänyt pellon pinnalta mitään. Tämä johtunee kuitenkin vain satunnaisista seikoista. Saviastianpaloja ei ole luultavasti otettu talteen silloin kun niitä on nähty. Paikka sijaitsee Perkiö A:n asuinpaikalta 400 m luoteeseen. Asuinpaikat eivät ole kuitenkaan voineet aikoinaan olla yhtenäistä aluetta, tähän viittaa jo niiden välinen etäisyyskin ja lisäksi paikkojen välillä on alavampaa maastoa, jossa kulkee poikittain oja.
Lähteitä: Jyri Kokkosen kertomus maaperänäytteiden otosta Perkiö A:n asuinpaikalla 1977. Esihist. toimiston top. arkistossa.
Valokuvat: Kuva 130(f60469-470)
Diat: 8405
Ks. peruskartta s. 395
- Lisäyksiä:

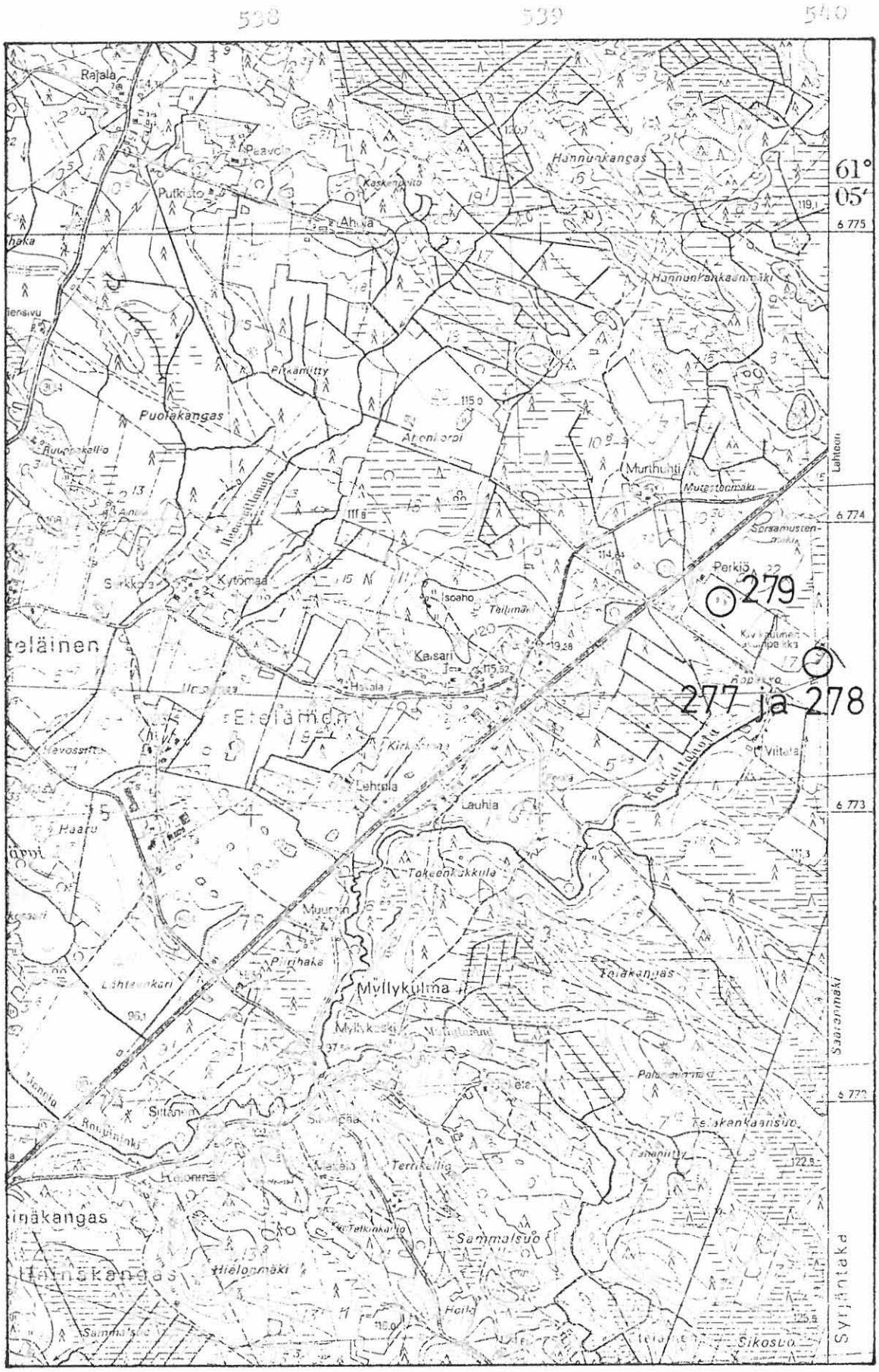

Ote peruskartasta 2132 10 Eteläinen 1:20 000 (1976).

HAUHO 280

Peruskartat 2132 10 Eteläinen osat C ja D sekä 2134 01 Pohjoinen osat A ja B
(= Eteläisten kylä peruskartoilla)

Kylä: Eteläinen (?)
Löytöpaikka: (?)
- kivikautinen löytöpaikka, luokka III
Tutkimukset: -
Löydöt: KM 6293:3 kiviaseen kantapää (?), joka on ostettu maaliskuussa 1913 itsellinen Kalle Jokelalta, joka asuu Eteläisten kylän Rekolan torpassa. Ostettaessa esinettä Jokela ei voinut antaa siitä löytötietoja. Yksi kerääjä Mikael Salmiselta Valtion Historiallisselle Museolle 27.3.1913 yhteensä 35 mk:lla lunastetuista esineistä.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä, mutta se voi olla tietenkin vaikka Eteläisten kylässä, koska esine on saatu täältä. Tämä ei ole kuitenkaan varmaa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 281 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: Kauppila (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:14 oikokirves, joka on löydetty muutamasta kiviaidasta Kauppilan talon maalla, johon oli luultavasti pistetty taikauskosta suojelukseksi "pahoja" vastaan. Tähän virkaan kuitenkin rautaisia teräkaluja tavallisesti käytetään. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä, enkä tiedä Hauholla Kauppilan taloakaan.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 13, n:o 6.

- Lisäyksiä:

HAUHO 282 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 2218:82 veitsenkatkelma. Saatu rovasti Sireniltä 11.2.1868. Kuulunut C. A. Gottlundin kokoelmaan, joka lunastettu Hist. Museoon.

Kuten edellä olevasta ilmenee, löytöpaikasta ei ole tietoja, eikä edes kylästäkään, jossa se on.

Lähteitä: C. A. Gottlund. Antiqvariska Samlingar. II. Luettelo "Förteckning öfver min Samling af Stenrendskaper, Stenverktyg och Stenvapen ifrån d.s.k. Stenåldern". S. 91, n:o 101. Kansio Museoviraston kirjastossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 283 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- rautakautinen löytöpaikka, luokka III

Titkimukset: -

Löydöt: KM 1869:60 soikea tuluskivi, jonka löytöpaikka on tuntematon. Lehdesmäen isännän Yliopistolle lahjoittama. Toisesta päästä rikki, koska siitä on lyöty lääkettä ähkyä vastaan hevosille. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikka on siis tuntematon.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 56, n:o 102.

- Lisäyksiä:

HAUHO 284 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:43 taltta, joka on ostettu Suttisen torpasta. Muita löytötietoja ei ole. Heikelin 6.11.1878 tuomia esineitä.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä. Suttisen torppaa en myöskään tiedä Hauholla.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 17, n:o 21.

- Lisäyksiä:

HAUHO 285 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:40 taltta, joka on ostettu eräältä muonamieheltä. Löytöpaikka on tuntematon. Lisäksi tiedoissa mainitaan vielä Pappila, mutta koska löytöpaikka on tuntematon, se tarkoittanee, että ko. muonamies on ollut pappilan muonamies. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikkaa ei voida siis määritellä.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 16-17, n:o 19.

- Lisäyksiä:

HAUHO 286 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 3472:2 tasataltta, joka on löydetty Hauholta. Ei lähempiä löytötietoja. Ostettu lyseolainen Melartilta. Yksi muinaiskaluista, jotka tohtori Th. Schwindt toimitti valtion kokoelmiin kesällä 1898.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä.

- Lisäyksiä:

HAUHO 287 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 3472:1 kivikirves, joka on löydetty Hauholta. Ei lähempiä löytötietoja. Ostettu lyseolainen Melartilta. Yksi muinaiskaluista, jotka tohtori Th. Schwindt toimitti valtion kokoelmiin kesällä 1897.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä.

- Lisäyksiä:

HAUHO 288 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 6293:5 kivitaltan katkelma. Esine on ostettu Eteläisten kylän Hännikön talon isännältä, joka on sanonut sen joutuneen taloon jonkun talossa vankina olleen mustalaisen peruina 80 vuotta sitten. Yksi kerääjä Mikael Salmiselta Valtion Historialliselle Museolle 27.3.1913 yhteensä 35 mk:lla lunastetuista esineistä.

Löytöpaikkaa ei siis tiedetä ja löytötiedoista päätellen se on saattanut olla hyvinkin jossain muualla kuin Eteläisissä.

- Lisäyksiä:

HAUHO 289 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:32 suuremman kirveen teräpuoli, joka on ostettu Vihavuoren myllypaikalla. Löytöpaikka on tuntematon. Heikelin 6.11.1877 tuomia esineitä.

Löytöpaikka on siis tuntematon.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 21, n:o 31.

- Lisäyksiä:

HAUHO 290 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1932 kappale kiviaseen varsipäätä, joka on saatu Lauttian tilan Särkisillan torpasta Hauholta. Esineen on tuonut lahjoittajan isälle eräs vanha mies hänen lähtiessään sotaretkelle Puolan kapinan aikana ja kehoitti ottamaan sen suojeluesineeksi mukaansa. Ylioppilas Hj. Schulmanin lahjoitus SMY:lle. Ilmoitettu 4.2.1879.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä, eikä ole itse asiassa edes aivan varmaa, että se on Hauhollakaan. Tämä on kuitenkin todennäköistä.

Lähteitä: SMY:n pöytäkirja 4.2.1897 ja kirjekokoelma samalta päivältä, s. 435, Museoviraston kirjastossa.

- Lisäyksiä:

HAUHO 291 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka (?), luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Hauho-Seura n:o 753 reikäkivi (?). Tästä esineestä ei ole aiempia tietoja esihist. toimiston arkistossa. Se mainitaan lyhyesti alla olevassa lähteessä: "Kehrä eli verkoton paino". Kaikesta päättäen kyseessä on reikäkivi. Muita tietoja esineestä ei ole.

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 53.

- Lisäyksiä:

HAUHO 292 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- kivikautinen löytöpaikka (?), luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: Hauho-Seura n:o 607 kaksi reikäkiveä. Näistä esineistä ei ole aiempia tietoja esihist. toimiston arkistossa. Ne mainitaan lyhyesti alla mainitussa lähteessä: "Värttinänkehrä tai verkon paino, tehty liuskakivestä. Näitä kaksi kpl." Muita tietoja esineistä ei sitten olekaan. Kaikesta päättäen kyseessä on kaksi kivikautista reikäkiveä.

Lähteitä: Hauhon muinaisajan historiaa sanoin ja kuvin. Hauho-Seura. Hyvinkää. S. 53.

- Lisäyksiä:

HAUHO 293 Peruskartta -

Kylä: (?)

Löytöpaikka: (?)

- rautakautinen löytöpaikka, luokka III

Tutkimukset: -

Löydöt: KM 1869:59 soikea tuluskivi, jonka löytöpaikka on tuntematon. Ostettu Ojilan torpasta Portaan kylässä. Käytetty "paatarmuorin" kiulussa. A. O. Heikelin Hauhon kihlakunnasta 6.11.1877 tuomia esineitä.

Esineen löytöpaikkaa ei siis tiedetä.

Lähteitä: Axel Heikel. Kertomus muinaisjäännöksistä Hauhon kihlakunnassa. Bidrag till kännedom af Finlands natur och folk utgifna af Finska Vetenskaps-Societen. Tjugonionde Häftet. Helsingfors 1878. S. 56, n:o 101.

- Lisäyksiä:

HAUHO 294

Peruskartta 2132 11 Hauho
x = 6784 68
y = 532 20
z = n. 148
(= Vihniönmäen keskikohdan koordinaatit)

Kylä: Luultavasti Kalaila tai Kirkonkylä
Paikka: Vihniönmäki
- kaksi kiviröykkiötä, luokka II
Tutkimukset: -
Löydöt: -
H. Puuppo on ilmoittanut kiviröykkiöistä Museovirastoon kirjeellään. Hän kirjoittaa: " ... 2 maatuneiden mukulakivien peittämää kumparetta n. 1 km Hauhon kirkonkylän keskustasta ns. Vihniönmäen metsässä... Ovatko kivet muinaishautojen kiviksi liian pieniä, siis ovat suurimmaksi osaksi n. nyrkin kokoisia". Kiviröykkiöiden tarkka sijainti ja luonne eivät ole tiedossani; H. Puupon kirjeen sain vasta inventoinnin tehtyäni. Vihniönmäki on kuitenkin varsin laaja metsäinen mäkialue Hauhon kirkonkylän itäpuolella, ja vaikuttaa siltä kuin kyseessä olevat kiviröykkiöt eivät olisi hautaröykkiöitä; ainakaan Vihniönmäen tienoilta ei tunneta rautakauden löytöjä.
Lähteitä: H. Puupon 23.4.-82 Hauholla päivätty kirje esihist. toimiston top. arkistossa.
Ks. peruskartta s. 326
- Lisäyksiä:

PAIKAT, JOISTA TIETOJA ESIHIST. TOIMISTON ARKISTOSSA, MUTTA JOTKA EIVÄT OLE MUINAISJÄÄNNÖKSIÄ

- Vanhoja teitä; ks. Oiva Keskitalon inv. kert. 1941 ja 1945, s. 15.
- Kokoontumispaikkoja; ks. Oiva Keskitalon inv. kert. 1941 ja 1945, s. 15.
- "Vanha perustus" Lipinlinnan lähellä Joenkylässä; varmaankin hist. ajan rakennuksen perustus; ks. Nestori Leppäniemen 26.1.1946 Hauholla päivättyä kirjettä top. arkistossa.
- Lipinlinna Joenkylässä; luontainen mäki, jonka Jouko Voionmaa mainitsee stip. kertomuksessaan nimen jälkiosan vuoksi, mutta toteaa, että paikka ei voi olla muinaislinna. Ks. seur. lähteitä: 1) Jouko Voionmaa. Hämeen muinaislinnoja. I. Etelä-Hämeen muinaislinnoja. Kertomus, jonka Jouko Voionmaa teki matkoistaan Suomen Muinaismuistoyhdistyksen stipendiaattina kesällä 1935. - Laudaturtyö. N:o 5, 61-62. 2) Oiva Keskitalon inv. kert. 1941 ja 1945, s. 12. 3) Nestor Leppäsen kirje (saap. 29.1.46). 4) Hauho-Seuran sihteerin Nestori Leppäniemen kirje Muinaistieteelliselle toimikunnalle, päiv. Hauholla 4.8.1955. Kaikki ed. mainitut esihist. toimiston arkistossa. (Paikan sijainti on ed. main. lähteiden perusteella käsittääkseni seuraava: Pk. 2132 11 Hauho, x = 6786 96, y = 534 87).
- Kiviraunio, joka lähinnä pirtin kiukaan jäännös. Ks. Oiva Keskitalon tark.kert. 1951 esihist. toimiston top. arkistossa. (Paikan likimainen sijainti: Pk. 2132 06 Laitikkala, x = 6792 15, y = 517 94).
- Luonnonmuodostuma Hahkialan kartanon maalla ns. Vuorenmäessä (Uppalammi). Ks. leipuri Emil Saran (Valkeakoski) ilmoitusta 15/XII 1924 esihist. toimiston top. arkistossa.
- Hist. ajan rahoja. ks. Yrjö Maulan kirjettä Hra Tohtori Aarne Äyrä-päälle, Kansallismuseo, saap. 9.3.36. Esihist. toimiston top. arkistossa.
- Hist. ajan rakennelmia Ilmoilan kylän Honkasaaren tilan metsässä. Lepistön kirjeeseen tehdyn lisäyksen mukaan paikka on käyty tarkastamassa 1950, mutta muiden tietojen puuttuessa tästä paikkaa pidettävä hist. ajalta peräisin olevana. Paikan sijainti ei ole tiedossani.

ESINEET, JOTKA ON LÖYDETTY LUOPIOISIIN LIITETYSTÄ KAUKKALAN KYLÄSTÄ KYLÄN VIELÄ KUULUESSA HAUHON KUNTAAN

Näitä esineitä ei ole siis otettu tämän inventointikertomuksen selostusosaan, niitä ei ole myöskään Timo ja Pekka Miettisen Luopioisten inventointikertomuksessa vuodelta 1963. Inventoinnissa ei lähempiä löytöpaikkoja käyty myöskään selvittämässä. Seuraavassa esineistä on esitetty lyhyesti arkistotietoja sekä ilmoitettu löytötiedoissa mainittujen ja peruskartalle merkittyjen päärakennusten koordinaatit:

1. KM 5941:2 pieni kirves. Löyd. v. 1909 Sipilän talon Isonkivenvainio -nimisestä pellosta. Peruskartta 2141 07 Aitoo: x = 6801 66, y = 527 16 (= päärak. koord.).
2. KM 5941:4 oikokirves. Löyd. Mikkolan talon Ruuhivainio -nimiseltä pellolta. Peruskartta 2141 07 Aitoo: x = 6800 73, y = 527 09 (= päärak. koord.).
3. Hauho-Seuran kokoelmissa, tasataltan teräpuoli. Löyd. Halpparin talon pellosta. Peruskartta 2141 07 Aitoo: x = 6801 52, y = 527 25 (= päärak. koord.).

DIALUETTELO

8261 HAUHO 3, Pappilankylä, Pappilankärki. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löydöt kuvan pellolta. Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8262 HAUHO 4 ja 5, Pappilankylä, Lammasoja 1 ja 2. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Lammasoja 1 kuvan keskellä rannassa ja Lammasoja 2 kuvan oikealla puoliskolla. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8263 HAUHO 13 ja 14, Hyömäki, Yli-Kämäri 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Molemmat kuvan notkon (ent. järven) toisella puolella. Yli-Kämäri 2 kuvan keskellä olevista rakennuksista oikealle ja Yli-Kämäri 3 rakennuksista vasemmalle. Kuva lännestä, HAUHO 15:ltä. Foto: J.S.

8264 HAUHO 15, Hyömäki, Pelpinen. Kivikautinen asuinpaikka(?) kuvan notkon (ent. järven) toisella puolella, ladon luona. Kuva idästä, HAUHO 14:ltä. Foto: J.S.

8265 HAUHO 15, Hyömäki, Pelpinen. Kivikautinen asuinpaikka(?) kuvan ladon luona. Kuva idästä, ent. järven pohjalta. Foto: J.S.

8266 HAUHO 20, Ilmoila, Patakallio. Kalliossa oleva luontainen kuoppa, johon on liittynyt uskomuksia. (Kuvassa näkyy kuoppa ympäristöineen). Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8267 HAUHO 20, Ilmoila, Patakallio. Kalliossa oleva luontainen kuoppa, johon on liittynyt uskomuksia. (Lähikuva). Foto: J.S.

8268 HAUHO 20, Ilmoila, Patakallio. Kalliossa oleva luontainen kuoppa, johon on liittynyt uskomuksia. (Lähikuva hieman edellistä lähempää). Foto: J.S.

8269 HAUHO 24, Ilmoila, Nuorisoseuratalo. Hävitetyn rautakautisen hautaröykkiön paikka kuvan nuorisoseuratalon itäpäädyn kohdalla (kuvassa vasemmalla). Kuva luoteesta, Kalomäeltä. Foto: J.S.

8270 HAUHO 25 ja 26, Ilmoila, Kalomäki 1 ja 2. Kalomäki 1: kiviesineen löytöpaikka pellolla kuvan oikeassa laidassa. Kalomäki 2: Kalomäen kalmisto, josta kuvassa näkyy itäpuoli. Kuva etelä-kaakosta. Foto: J.S.

8271 HAUHO 26, Ilmoila, Kalomäki 2. Kalomäen kalmisto, josta kuvassa

näkyy länsipuoli. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8272 HAUHO 34, Ilmoila, Lentolankärki 1. Kivikautinen asuinpaikka pellolla, kuvan keskustan alapuolella. Kuva länsi-lounaasta, valtatien ja asuinpaikan väliltä. Foto: J.S.

8273 HAUHO 34, Ilmoila, Lentolankärki 1. Kivikautinen asuinpaikka pellolla kuvan keskustasta hieman ylöspäin ja kuvan oikeassa laidassa olevista koivuista vasempaan. Kuva koillisesta, HAUHO 35:n länsipäästä. Foto: J.S.

8274 HAUHO 35-41, Ilmoila, Lantolankärki 2-8. Kolme kivikautista asuinpaikkaa, joista yksi epävarma, varhaismetallikautinen asuinpaikka, kolme rautakautista kalmistoa, joista kaksi hautaröykkiötä ja yksi polttokenttäkalmisto sekä yksi rautakautinen löytöpaikka. Kaikki kohteet ovat kuvan niemellä. Kuva lännestä, HAUHO 34:n itäpuolelta. Foto: J.S.

8275 HAUHO 35 ja 36, Ilmoila, Lentolankärki 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja. Molemmat ovat kuvan rantatörmän partaalla. Kuva länsi-lounaasta, Hauho 35:n länsipäästä. Foto: J.S.

8276 HAUHO 35 ja 36, Ilmoila, Lehtolankärki 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja. Molemmat ovat kuvan rantatörmän partaalla. Kuva itä-koillisesta. Foto: J.S.

8277 HAUHO 36 ja 37, Ilmoila, Lentolankärki 3 ja 4. Kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen löytöpaikka. Edellinen rantatörmän partaalla kuvan keskialueella ja jälkimmäinen pellolla, asuinpaikalta kohti kuvaajaa. Kuva luoteesta, HAUHO 38:lta. Foto: J.S.

8278 HAUHO 39-41, Ilmoila, Lentolankärki 6-8. Kivikautinen asuinpaikka(?), rautakautinen hautaröykkiö ja varhaismetallikautinen asuinpaikka sekä rautakautinen polttokenttäkalmisto. Kaikki kuvan keskialueella, laitumella, paitsi Lentolankärki 6 (kivik. as. paikka?), joka muiden oikealla puolella. Kuva länsi-luoteesta, HAUHO 38:lta. Foto: J.S.

8279 HAUHO 40 ja 41, Ilmoila, Lentolankärki 7 ja 8. L 7: rautakautinen hautaröykkiö ja varhaismetallikautinen asuinpaikka. L 8: rautakautinen polttokenttäkalmisto. Kaikki kuvan laitumella. Kuva lännestä. Foto: J.S.

8280 HAUHO 40 ja 41, Ilmoila, Lentolankärki 7 ja 8. L 7: rautakautinen hautaröykkiö ja varhaismetallikautinen asuinpaikka. L 8: rauta-

kautinen polttokenttäkalmisto. Kaikki kuvan laidunpellon laella. Kuva luoteesta. Foto: J.S.

8281 HAUHO 60 ja 61, Aikkola ja Lehtelä, Tervamäki 2 ja 3. Rautakautinen(?) löytöpaikka ja kivikautinen asuinpaikka. Edellinen kuvan vasemmassa laidassa, pellolla, paikassa, jossa metsä alkaa kaartaa kohti oikeaa. Jälkimmäinen noudattaa peltoa vihreän vesijättöalueen yläpuolella. Kuva idästä, HAUHO 61:n itäpään koillispuolelta, Liinaniemeen menevältä tieltä. Foto: J.S.

8282 HAUHO 60 ja 61, Aikkola ja Lehtelä, Tervamäki 2 ja 3. Rautakautinen(?) löytöpaikka ja kivikautinen asuinpaikka. Edellinen lähellä metsän reunaa kuvan keskustasta oikealle, jälkimmäinen noudattaa vihreää vesijättöaluetta kuvan keskusalueella. Kuva luoteesta, HAUHO 59:n koillispuolelta. Foto: J.S.

8283 HAUHO 62, Aikkola, Tervamäki 4. Kivikautinen asuinpaikka. Paikan pohjoispää alkaa metsän nurkalta, rantatörmän päältä. Kuva luoteesta, Liinaniemeen menevältä tieltä. Foto: J.S.

8284 HAUHO 62, Aikkola, Tervamäki 4. Kivikautinen asuinpaikka kuvan pellolla. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8285 HAUHO 63, Aikkola, Liinaniemi 1. Kivikautinen asuinpaikka rannassa, pellon kulmauksen vieressä, kuvan vasemmalla puoliskolla. Kuva kaakosta, HAUHO 65:ltä. Foto: J.S.

8286 HAUHO 63, Aikkola, Liinaniemi 1. Kivikautinen asuinpaikka pellon kulmauksessa hivenen kuvan keskustasta vasemmalle. Kuva koillisesta, HAUHO 64:ltä. Foto: J.S.

8287 HAUHO 64 ja 66, Aikkola, Liinaniemi 2 ja 4. Kivikautisia asuinpaikkoja, joista edellinen epävarma. Molemmat kuvan pellon laella, edellinen kuvan vasemmalla puoliskolla, jälkimmäinen oikealla. Kuva länsi-lounaasta, HAUHO 63:lta. Foto: J.S.

8288 HAUHO 66, Aikkola, Liinanniemi 4. Kivikautinen asuinpaikka. Löytöpaikka rantatörmän vieressä, likimain kuvan keskellä. Kuva pohjoisesta. Foto: J.S.

8289 HAUHO 67, Aikkola, Liinaniemi 5. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytöpaikka pellolla, likimain kuvan keskellä. Kuva luoteesta. Foto: J.S.

8290 HAUHO 78, Hyömäki, Anttila. Kuppikivi aivan kuvan pylvään oikealla puolella, teiden risteyksessä. Kuva itä-kaakosta. Foto: J.S.

8291 HAUHO 78, Hyömäki, Anttila. Kuppikivi tieluiskan alla aivan kuvan keskellä olevan muinaisjäännöskyltin oikealla puolella, tieluiskan alla. Kuva etelä-lounaasta. Foto: J.S.

8292 HAUHO 78, Hyömäki, Anttila. Kuppikivi aivan kuvan keskellä, muinaisjäännöskyltin edessä, täysin tieluiskan peitossa. Kuva idästä. Foto: J.S.

8293 HAUHO 82, Hyömäki, Nisula. Kuppikivi pellon reunassa, kuvan keskellä. Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8294 HAUHO 82, Hyömäki, Nisula. Kuppikivi lähikuvassa. Kuva idästä. Foto: J.S.

8295 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Yleiskuva koillisesta. Foto: J.S.

8296 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Yleiskuva mäen keskiosasta. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8297 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpakkka. Yleiskuva lännestä. Foto: J.S.

8298 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Röykkiö 3 etelästä. Foto: J.S.

8299 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Röykkiö 5 lounaasta. Foto: J.S.

8300 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Mäen keskiosaa yleiskuvassa. Kuvassa idästä. Kuvan keskellä oleva kuoppa on todennäköisesti AIV-kuoppa. Foto: J.S.

8301 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Kuvassa AIV-kuoppa mäellä. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8302 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Kuvassa mäen kaakkoisosaa luoteesta. Kuppikivi aivan kuvan keskellä, osittain toisen kiven päällä oleva kivi. Foto: J.S.

8303 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Kuvassa kuppikivi (kuvan keskellä, osittain toisen kiven päällä) pohoisesta. Foto: J.S.

8304 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Kuvassa kuppikivi lännestä. Foto: J.S.

8305 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä, polttokenttäkalmisto, kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Kuvassa kuppikivi ja sen kuoppia. Kuva pohjoisesta. Foto: J.S.

8306 HAUHO 88, Hyömäki, Väinölänlahti. Kiviliesiä maan alla kuvan peltorinteen yläosassa. Kuva pohjoisesta. Foto: J.S.

8307 HAUHO, Hyömäki, Niemenvainio 1. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt pellolta kuvan oikealla puoliskolla olevan tien vasemmalta puolelta. Kuvan vasemmalla puoliskolla muinainen rantatörmä. Kuva pohjoisesta. Foto: J.S.

8308 HAUHO 92-94, Hyömäki ja Vitsiälä, Niemenvainio 3-5. Kaksi kivikautista löytöpaikkaa ja yksi rautakautinen löytöpaikka. Kaikki kuvan pellon alaosassa. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8309 HAUHO 98, Alvettula, Männistönmäen santakuoppa. Rautakautinen polttokenttä- ja ruumishautakalmisto heti etualalla olevan pellon takana, oikealla olevasta rakennuksesta vasemmalle, kuvan keskustassa. Kuva itä-koillisesta. Foto: J.S.

8310 HAUHO 103, Alvettula, Omettamäki. Rautakautisen löytöpaikan pronssirannerengas (Mikko Tapolalla Alvettulan kylän Tapolan talossa). Foto: J.S.

8311 HAUHO 104, Alvettula, Jurvala. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löydöt pellolta kuvan keskikohdan alapuolelta ja kuvan vasemmalta puoliskoslta. Oikealla muinaista rantatörmää. Kuva luoteesta. Foto: J.S.

8312 HAUHO 115, Lautsia, Teponlinna. Muinaislinna. Näkymä linnalta kaakkoon. Foto: J.S.

8313 HAUHO 115, Lautsia, Teponlinna. Näkymä linnan eteläosasta kohti etelää. Foto: J.S.

8314 HAUHO 116, Vuolijoki, Vuolijärvi 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytöpaikat kuvan keskellä olevan metsäsaarekkeen ympärillä. Kuva luoteesta. Foto: J.S.

8315 HAUHO 117 ja 116, Vuolijoki, Vuolijärvi 2 ja 1. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). H. 117 ladosta n. 50 m vasempaan, peltorinteen yläosassa. H 116 taustalla (vrt. ed. diaan). Kuva luoteesta. Foto: J.S.

8316 HAUHO 118, Vuolijoki, Vuolijärvi 3. Kivikautinen asuinpaikka kuvan notkon toisella puolella, kuvan keskellä ja siitä vasempaan. Asuinpaikka jatkuu vielä kuvan vasemmassa laidassa kulkevan tien vasemmalla puolella, josta on suurin osa löydöistäkin. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8317 HAUHO 118, Vuolijoki, Vuolijärvi 3. Kivikautinen asuinpaikka. Kuvassa asuinpaikan lounaispuoli, josta suurin osa löydöistä. Nämä pellolta kuvan oikealta puoliskolta. Kuva pohjois - luoteesta. Foto: J.S.

8318 HAUHO 120, Vuolijoki, Vuolijoki 2. Kivikautinen asuinpaikka pellon kulmassa kuvan keskellä. Kuva länsi-luoteesta. Foto: J.S.

8319 HAUHO 125, Miehoila, Lokajoki 1. Kivikautinen asuinpaikka kuvan pellolla. Puusto kuvan oikealla puoliskolla noudattaa Konaanjärven rantaa. Kuva etelä-lounaasta, asuinpaikan eteläpäästä. Foto: J.S.

8320 HAUHO 126, Miehoila, Lokajoki 2. Kivikautinen asuinpaikka kuvan pellon alaosassa, kuvan keskikohdan alapuolella. Asuinpaikan takana Lokajoki. Kuva lännestä. Foto: J.S.

8321 HAUHO 140-142, Torvoila, Ylhäinen 1-3. H 140: kuppikivi kuvan oikeassa laidassa olevien rakennusten edessä, kasvillisuuden peitossa olevassa peltosaarekkeessa. H 141: hävitetty kiviraunioalue ollut kuppikivestä etelään (kuvassa vasempaan). H 142: kivikautinen asuinpaikka kuppikiven ympärillä ja siitä etelään. Kuva itäkoillisesta. HAUHO 143:lta. Foto: J.S.

8322 HAUHO 140, Torvila, Ylhäinen 1. Kuppikivi (kuvan keskellä) etelästä. Foto: J.S.

8323 HAUHO 140, Torvoila, Ylhäinen 1. Kuppikivi etelästä (lähempää kuin ed. dia). Foto: J.S.

8324 HAUHO 140, Torvoila, Ylhäinen 1. Kuppikivi ja sen kuoppia. Foto: J.S.

8325 HAUHO 143, Torvoila, Ylhäinen 4. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löydöt peltokumpareelta, kuvan keskustan alapuolelta. Kuva länsilounaasta, HAUHO 142:lta.

8326 HAUHO 144, Torvoila, Löyttyniemi 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytökohta loivalla peltorinteellä kuvan keskustasta oikealle. Kuva pohjois-koillisesta. Foto: J.S.

8327 HAUHO 145, Torvoila, Löyttyniemi 2. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytökohdat kuvan peltokumpareella. Kuva etelä-lounaasta. Foto: J.S.

8328 HAUHO 151, Vitsiälä, Töyrynmäki. Kivikautinen asuinpaikka kuvassa olevalla huvilan pihalla. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8329 HAUHO 157, Vitsiälä, Kotkonharju. Kivivalli koillisesta. Foto: J.S.

8330 HAUHO 157, Vitsiälä, Kotkonharju. Kivivalli kaakosta. Foto:J.S.

8331 HAUHO 165, Kirkonkylä, Kapakka. Keskitalon tutkima rautakautinen hautaröykkiö ollut kuvassa näkyvän verannan kohdalla. Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8332 HAUHO 168, Kirkonkylä, Suojeluskuntatalo. Rautakautinen löytöpaikka kuvan keskustasta ja Suojeluskuntatalon kulmasta hiemen oikealle. Kuva etelästä. Foto: J.S.

8333 HAUHO 168, Kirkonkylä, Suojeluskuntatalo. Rautakautinen löytöpaikka kuvan keskustasta hieman alaspäin, Suojeluskuntatalon nurkan edessä. Kuva idästä. Foto: J.S.

8334 HAUHO 177, Lehdesmäki, Lehdesmäki 2. Rautakautisen "aarrekätkön" löytöpaikka kuvan pellolla. Kuva etelästä. Foto: J.S.

8335 HAUHO 180, Joenkylä, Lehdesmäenjoki 1. Kivikautinen asuinpaikka pellolla, joen vastakkaisella puolella. Kuva länsiluoteesta: Foto: J.S.

8336 HAUHO 180, Joenkylä, Lehdesmäenjoki 1. Kivikautinen asuinpaikka kuva pellolla. Kuva asuinpaikan pohjoispäästä kohti etelää. Foto: J.S.

8337 HAUHO 180, Joenkylä, Lehdesmäenjoki 1. Kivikautinen asuinpaikka. Kuvassa asuinpaikan keski- ja pohjoisosa kaakosta, Luopioisiin menevältä tieltä kuvattuna. Foto: J.S.

8338 HAUHO 182, Joenkylä, Lehdesmäenjoki 2. Kivikautinen asuinpaikka kuvan pellolla. Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8339 HAUHO 183, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 1. Kivikautinen asuinpaikka (?). Löytökohta peltokaistaleella kuvan keskivaiheilla. Kuva idästä. Foto: J.S.

8340 HAUHO 184, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 2. Kivikautinen asuinpaikka. Löytöpaikka loivalla peltorinteellä kuvan oikealla puoliskolla. kuvan vasemmalla puoliskolla rantatörmä. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8341 HAUHO 185, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 3. Kivikautinen asuinpaikka. Löytöpaikka peltorinteellä, kuvan vasemmassa laidassa. Kuva luoteesta. Foto: J.S.

8342 HAUHO 186, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 4. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt kuvan pellolta. Kuva pohjois-koillisesta. Foto: J.S.

8343 HAUHO 187, Lehdesmäki, Mäntymäki 1. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt kuvan mullospellota. Kuva pohjois-luoteesta. Foto: J.S.

8344 HAUHO 189, Rukkoila, Iso-Luotia 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytöpaikka kuvan pellon alaosassa. Kuva idästä. Foto: J.S.

8345 HAUHO 190, Rukkoila, Iso-Luotia 2. Kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen löytöpaikka. Löydöt pellolta, kuvan keskikohdan alapuolelta. Kuva idästä. Foto: J.S.

8346 HAUHO 191, Rukkoila, Iso-Luotia 3. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt kuvan pellolta. Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8347 HAUHO 192, Rukkoila, Hannula 1. Rautakautisen(?) saviastianpalan löytöpaikka pellolla, kuvan keskikohdasta hieman alaspäin. Kuva pohjois-luoteesta. Foto: J.S.

8348 HAUHO 192, Rukkoila, Hannula 1. Rautakautisen(?) saviastianpalan löytöpaikka pellolla kuvan keskustasta hieman alaspäin. Kuva itä-koillisesta. Foto: J.S.

8349 HAUHO 193, Rukkoila, Hannula 2. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt kuvan pellolta, rantatörmän partaalta. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8350 HAUHO 194, Rukkoila, Hannula 3. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt kuvan pellolta. Kuva idästä, löytöalueen itäosasta. Foto: J.S.

8351 HAUHO 195, Rukkoila, Hannula 4. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt pellolta, kuvan keskellä olevien katajien edestä. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8352 HAUHO 196, Rukkoila, Hannula 5. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä. Kuva länsi-luoteesta. Foto: J.S.

8353 HAUHO 196, Rukkoila, Hannula 5. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä. Kuva länsi-lounaasta. Foto: J.S.

8354 HAUHO 196, Rukkoila, Hannula 5. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä. Kuvassa röykkiö 1. Kuva etelästä. Foto: J.S.

8355 HAUHO 201, Sotjala, Teuronkallio. Kiviraunion pohja kuvan kallion laella. Kuva luoteesta. Foto: J.S.

8356 HAUHO 202, Sotjala, Hallaminjärventie. Kiviröykkiöalueen eteläosa yleiskuvassa. Kuva luoteesta, röykkiö 1:n kaakkoispuolelta. Foto: J.S.

8357 HAUHO 202, Sotjala, Hallaminjärventie. Röykkiö 1 kaakosta. Foto: J.S.

8358 HAUHO 202, Sotjala, Hallaminjärventie. Röykkiö 2 kaakosta, turpeen peittämänä. Foto: J.S.

8359 HAUHO 202, Sotjala, Hallaminjärventie. Röykkiö 2 kaakosta turpeen poiston jälkeen. Foto: J.S.

8360 HAUHO 202, Sotjala, Hallaminjärventie. Röykkiö 5 koillisesta. Foto: J.S.

8361 HAUHO 202, Sotjala, Hallaminjärventie. Röykkiö 7 koillisesta. Foto: J.S.

8362 HAUHO 202; Sotjala, Hallaminjärventie. Röykkiö 12 etelästä. Foto: J.S.

8363 HAUHO 204, Sotjala, Hiilenkallio, Yleiskuva paikasta. Matala kiviraunio(?) kuvan keskellä (ei näy kuvassa). Kuva itäkoillisesta. Foto: J.S.

8364 HAUHO 204, Sotjala, Hiilenkallio. Matala kiviraunio(?) kuvan keskellä. Kuva etelä-lounaasta. Foto: J.S.

8365 HAUHO 204, Sotjala, Hiilenkallio. Matala kiviraunio(?). Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8366 HAUHO 218, Sotjala, Hovinkartano. Kuppikivi kuvan pihlajan takana, muutaman metrin päässä metsän reunasta (ei näy kuvassa). Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8367 HAUHO 218, Sotjala, Hovinkartano. Kuppikivi lounaasta. Foto: J.S.

8368 HAUHO 218, Sotjala, Hovinkartano. Kuppikiven kuoppia. Foto: J.S.

8369 HAUHO 228, Kyttälä, Skytte 2. Kuppikivi ja kumpu. Kuppikivi näkyy kuvan keskellä. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8370 HAUHO 228, Kyttälä, Skytte 2. Kuppikivi lounaasta. Foto: J.S.

8371 HAUHO 229 ja 230, Kyttälä, Parkkimäki 1 ja 2. Kaksi kuppikiveä. Molemmat kuvan keskustassa, juuri metsikön puolella. Kuva etelästä. Foto: J.S.

8372 HAUHO 229, Kyttälä, Parkkimäki 1. Kuppikivi koivun juurella, kuvan keskellä. Kuva itä-Kaakosta. Foto: J.S.

8373 HAUHO 229, Parkkimäki 1. Kuppikivi kaakosta. Foto: J.S.

8374 HAUHO 229, Kyttälä, Parkkimäki 1. Kuppikivi ja sen kuoppia. Kuva etelästä. Foto: J.S.

8375 HAUHO 230, Kyttälä, Parkkimäki 2. Kuppikivi. Foto: J.S.

8376 HAUHO 231-236, Okerla, Kontuniemi 1-6. Rautakautinen löytöpaikka ja kivikautisia asuinpaikkoja, joista kaikki eivät varmoja. Kaikki kuvan peltosaarekkeella. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8377 HAUHO 234, Okerla, Kontuniemi 4. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt pellolta, rantatörmän partaalta, kuvan keskeltä. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8378 HAUHO 235, Okerla, Kontuniemi 5. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytöpaikka rantatörmän partaalta, kuvan keskeltä. Kuva länsi-lounaasta. Foto: J.S.

8379 HAUHO 236, Okerla, Kontuniemi 6. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt pellolta, kuvan keskustasta hieman ala-vasemmalle. Kuva luoteesta. Foto: J.S.

8380 HAUHO 237, Okerla, Talola. Kuppikallio teiden risteyksessä, pihlajan edessä. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8381 HAUHO 237, Okerla, Talola. Kuppikallio kuvan pihlajan edessä. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8382 HAUHO 237, Okerla, Talola. Kuppikallio etelästä. Foto: J.S.

8383 HAUHO 237, Okerla, Talola. Kuppikallio luoteesta. Foto: J.S.

8384 HAUHO 240, Hahkiala, Länsi-Hahkiala. Kuppikallio kuvan metsäsaarekkeessa, aivan tien vasemmalla puolella. Kuva etelästä. Foto: J.S.

8385 HAUHO 240, Hahkiala, Länsi-Hahkiala. Kuppikallio kaakosta. Foto: J.S.

8386 HAUHO 240, Hahkiala, Länsi-Hahkiala. Kuppikallio (lähikuva). Foto: J.S.

8387 HAUHO 240, Hahkiala, Länsi-Hahkiala. Kuppikallion kuoppia. Foto: J.S.

8388 HAUHO 244, Hahkiala, Uiskonsuo 1. Kivikautisen(?) saviastianpalan löytöpaikka pellolla, omenapuiden edessä, kuvan keskellä. Kuva itä-koillisesta, HAUHO 245:ltä.

8389 HAUHO 246, Hahkiala, Uiskonsuo 3. Kivikautinen asuinpaikka. Löytöpaikka peltorinteen yläosassa, etualan alavan maaston (Uiskonsuon vesijättöä, ent. järven pohjaa) takana, kuvan keskellä. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8390 HAUHO 247, Hahkiala, Uiskonsuo 4. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löydöt peltorinteeltä ladon edestä ja siitä oikealle. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8391 HAUHO 249, Tuittula, Junnila 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löydöt kuvan törmän yläpuolella olevalta pellolta. Kuva koillisesta, ent. järven pohjalta. Foto: J.S.

8392 HAUHO 249, Tuittula, Junnila 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löydöt kuvan pellolta. Kuva lännestä. Foto: J.S.

8393 HAUHO 250, Tuittula, Junnila 2. Kuppikivi ympäristöineen. Kivi kuvan keskustan alapuolella. Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8394 HAUHO 250, Tuittula, Junnila 2. Kuppikivi. Foto: J.S.

8395 HAUHO 250, Tuittula, Junnila 2. Kuppikiven kuoppia. Foto: J.S.

8396 HAUHO 251, Tuittula, Vähä-Heikkilä. Kuppikivi ympäristöineen. Kuva idästä. Foto: J.S.

8397 HAUHO 251, Tuittula, Vähä-Heikkilä. Kuppikivi etelästä. Foto: J.S.

8398 HAUHO 251, Tuittula, Vähä-Heikkilä. Kuppikivi etelästä (lähempää kuin ed. dia). Foto: J.S.

8399 HAUHO 251, Tuittula, Vähä-Heikkilä. Kuppikiven kuoppia. Foto: J.S.

8400 HAUHO 255 ja 256, Kokkila, Hankalanjärvi 1 ja 2. Kaksi kivikautista asuinpaikkaa, joista jälkimmäinen nuorakeraaminen. H 255 lähellä kuvan vasemmalla puoliskolla olevaa rantatörmää ja noudattelee sitä pitkänä vyöhykkeenä. H 256 pellolla, kuvan oikeassa laidassa. Kuva itä-kaakosta, H 255:n itäpäästä. Foto: J.S.

8401 HAUHO 255 ja 256, Kokkila, Hankalanjärvi 1 ja 2. Kaksi kivikautista asuinpaikkaa, joista jälkimmäinen nuorakeraaminen. H 255 kuvan taustalla näkyvän rantatörmän partaalla - puut noudattavat törmää H 256 etualan pellolla. Kuva koillisesta. Foto: J.S.

8402 HAUHO 264, Juntula, Pietonen 3. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt kuvan keskialueelta, ojatörmän vasemmalta puolelta. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8403 HAUHO 277, Eteläinen, Perkiö A. Nuorakeraaminen asuinpaikka metsän reunassa, kuvan keskustassa ja siitä vasemmalle. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

8404 HAUHO 277, Eteläinen, Perkiö A. Nuorakeraaminen asuinpaikka metsän kulmauksessa ja siitä kuvanottosuuntaan, kuva keskellä. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

8405 HAUHO 279, Eteläinen, Perkiö B. Nuorakeraaminen asuinpaikka. Löydöt pellolta, kuvan keskeltä, metsän edestä. Kuvan vasemmassa laidassa Perkiön talo. Kuva etelästä. Foto: J.S.

NEGATIIVILUETTELO

60072	HAUHO 3, Pappilankylä, Pappilankärki. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva lounaasta. Kertomuksen kuvassa 2. Foto: J.S.
60073-074	Ed. kuvan kohde koillisesta. Kertomuksen kuva 1. Foto: J.S.
60075	Ed. kuvien kohde ja HAUHO 4, Pappilankylä, Lammasoja 1. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Kuva lounaasta. Kertomuksen kuvassa 3. Foto: J.S.
60076-077	Ed. kuvien kohde HAUHO 3 lounaasta. Kertomuksen kuvassa 2. Foto: J.S.
60078-079	Ed. kuvien kohteet lounaasta. Kertomuksen kuvassa 3. Foto: J.S.
60080-082	Ed. kuvien kohteet (HAUHO 3 ja 4) sekä HAUHO 5, Pappilankylä, Lammasoja 2. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Kuva lännestä. Kertomuksen kuva 4. Foto: J.S.
60083-086	HAUHO 13 ja 14, Hyömäki, Yli-Kämäri 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Kuva lännestä, HAUHO 15:ltä. Kertomuksen kuva 5. Foto: J.S.
60087-088	Ed. kuvien kohteet HAUHO 13 ja 14 lounaasta, ent. järven pohjalta kuvattuna. Kuuluvat panoraamaan 60094:n kanssa. Foto: J.S.
60089-091	HAUHO 15, Hyömäki, Pelpinen. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva idästä, ent. järven pohjalta. Kertomuksen kuva 7. Foto: J.S.
60092-093	Ed. kuvan kohde HAUHO 15 idästä, HAUHO 14:ltä kuvattuna. Kuvanottopaikan ja HAUHO 15:n välinen notko on ent. järven pohjaa. Kertomuksen kuva 6. Foto: J.S.
60094	HAUHO 13 ja 14, Hyömäki, Yli-Kämäri 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Kuva lounaasta, ent. järven pohjalta. Kuuluu panoraamaan 60087-088:n kanssa. Foto: J.S.
60095	HAUHO 20, Ilmoila, Patakallio. Kalliossa oleva luontainen kuoppa, johon on liittynyt uskomuksia. Lähikuva. Foto: J.S.
60096	Ed. kuvan kohde HAUHO 20. Myös lähikuva. Foto: J.S.
60097-099	Ed. kuvien kohde HAUHO 20 yleiskuvassa ympäristöineen. Panoraama. Kuva koillisesta. Foto: J.S.
60100	Ed. kuvien kohde HAUHO 20 yleiskuvassa. Kuva koillisesta. Foto: J.S.

60101-102 HAUHO 67, Aikkola, Liinaniemi 6. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva luoteesta. Panoraama, johon kuuluu myös 60163. Kertomuksen kuva 25. Foto: J.S.

60103-107 HAUHO 24-26, Ilmoila, Nuorisoseuratalo sekä Kalomäki 1 ja 2. H 24:hävitetty rautakautinen hautaröykkiö. H 25: kiviesineen löytöpaikka. H 26: rautakautinen polttokenttä- ja ruumishautakalmisto. Kuva luoteesta, Kalomäen kalmiston länsipuoliskolta. Kertomuksen kuva 8. Foto: J.S.

60108 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla on myös kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Yleiskuva mäestä. Kuva koillisesta. Kertomuksen kuvassa 29. Foto: J.S.

60109-112 HAUHO 25 ja 26, Ilmoila, Kalomäki 1 ja 2. Kiviesineen löytöpaikka ja rautakautinen polttokenttä- ja ruumishautakalmisto. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuva 9. Foto: J.S.

60113-114 HAUHO 34-38, Ilmoila, Lentolankärki 1-5. Kivikautisia asuinpaikkoja, rautakautinen löytöpaikka ja hävitetty rautakautinen hauraröykkiö. Kuva itä-koillisesta. Osa panoraamaa, 60114 kertomuksen kuvassa 12. Foto: J.S.

60115 HAUHO 34-41, Ilmoila, Lentolankärki 1-8. Kivikautisia asuinpaikkoja, varhaismetallikautinen asuinpaikka, rautakautisia kalmistoja ja rautakautinen löytöpaikka. Kuva länsi-lounaasta, HAUHO 34:n ja valtatien väliltä. Kertomuksen kuvassa 10. Foto: J.S.

60116-118 Edellisten kuvien kohde HAUHO 34, kivikautinen asuinpaikka koillisesta, HAUHO 35:n länsipäästä. Kertomuksen kuva 11. Foto: J.S.

60119-120 Edellisten kuvien kohteet HAUHO 34-41 länsi-lounaasta, HAUHO 34:n ja valtatien väliltä. Kertomuksen kuvassa 10. Foto: J.S.

60121-122 Edellisten kuvien kohteet HAUHO 34-38 itä-koillisesta. Kertomuksen kuvassa 12. (60113 myös samaa panoraamaa, mutta siitä ei vedosta). Foto: J.S.

60123-126 Edellisten kuvien kohteet HAUHO 34-39 idästä. Kertomuksen kuva 13. Foto: J.S.

60127-129 HAUHO 35-37 ja HAUHO 39-41, Ilmoila, Lentolankärki 2-4 ja 6-8. Kivikautisia asuinpaikkoja, rautakautinen löytöpaikka, rauta-

kautinen löytöpaikka, rautakautisia kalmistoja ja varhaismetallikautinen asuinpaikka. Kuva luoteesta, HAUHO 38:lta. Kertomuksen kuvassa 14. Foto: J.S.

60130 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla myös kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Yleiskuva mäestä. Kuva lännestä. Kertomuksen kuvassa 31. Foto: J.S.

60131-132 HAUHO 39-41, Ilmoila, Lentolankärki 6-8. Kivikautinen asuinpaikka(?), kaksi rautakautista kalmistoa ja varhaismetallikautinen asuinpaikka. Kuva luoteesta. Kertomuksen kuva 15. J.S.

60133 HAUHO 35-37, Ilmoila, Lentolankärki 2-4 ja 6-8. Kivikautisia asuinpaikkoja, rautakautinen löytöpaikka, rautakautisia kalmistoja ja varhaismetallikautinen asuinpaikka. Kuva luoteesta HAUHO 38:lta. Kertomuksen kuvassa 14. Foto: J.S.

60134-136 HAUHO 42, Ilmoila, Karkelus 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva lounaasta. Kertomuksen kuva 16. Foto: J.S.

60137-138 HAUHO 59, Lehtelä, Tervamäki 1. Kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen(?) löytöpaikka. Kuva etelästä. Kertomuksen kuva 17. Foto: J.S.

60139-141 HAUHO 59-62, Lehtelä ja Aikkola, Tervamäki 1-4. H 59: kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen(?) löytöpaikka. H 60: rautakautinen löytöpaikka. H 61 ja 62: kivikautisia asuinpaikkoja. Kuva luoteesta. Kertomuksen kuvassa 18. Foto: J.S.

60142-144 Edellisten kuvien kohteet HAUHO 60 ja 61 itä-koillisesta, Liinaniemeen menevältä tieltä kuvattuina. Kertomuksen kuva 19. Foto: J.S.

60145-146 HAUHO 59-61, Lehtelä ja Aikkola, Tervamäki 1-3. Kaksi kivikautista asuinpaikkaa ja kaksi rautakautista löytöpaikkaa, joista toinen epävarma. Kuva idästä, H 61:n itäpään pohjoispuolelta. Foto: J.S.

60147-150 HAUHO 62, Aikkola, Tervamäki 4:n kivikautinen asuinpaikka. Kuva lounaasta. 60147-149 kertomuksen kuvassa 20, 60150 samaa panoraamaa, mutta siitä ei vedosta. Foto: J.S.

60151 HAUHO 64 ja 66, Aikkola, Liinaniemi 2 ja 4. Kivikautisia asuinpaikkoja, joista toinen epävarma. Kuva länsi-lounaasta, HAUHO 63:lta. Kertomuksen kuvassa 24.Foto: J.S.

60152-154 HAUHO 63 ja 65, Aikkola, Liinaniemi 1 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja, joista toinen epävarma. Kuva koillisesta, HAUHO 64:ltä. Kertomuksen kuva 21. Foto: J.S.

60155-156 HAUHO 63, Aikkola, Liinaniemi 1. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva kaakosta, HAUHO 65:ltä. Kertomuksen kuva 22. Foto: J.S.

60157-159 HAUHO 64 ja 66, Aikkola, Liinaniemi 2 ja 4. Kivikautisia asuinpaikkoja, joista jäljimmäinen epävarma. Kuva koillisesta. Kertomuksen kuvassa 23. Foto: J.S.

60160-162 Ed. kuvien kohteet HAUHO 64 ja 66 länsi-lounaasta, HAUHO 63:lta kuvattuina. Kertomuksen kuvassa 24. Foto: J.S.

60163 HAUHO 67, Aikkola, Liinaniemi 5. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva luoteesta. Kertomuksen kuvassa 25. Foto: J.S.

60164-165 HAUHO 64 ja 66, Aikkola, Liinaniemi 2 ja 4. Kivikautisia asuinpaikkoja, joista jälkimmäinen epävarma. Kuva koillisesta. Kertomuksen kuvassa 23. Foto: J.S.

60166-167 HAUHO 78, Hyömäki, Anttilan kuppikivi. Kuva itäkaakosta. Kertomuksen kuva 26. Foto: J.S.

60168-171 Ed. kuvien kuppikivi HAUHO 78 idästä. Kertomuksen kuva 27. Foto: J.S.

60172 Ed. kuvien kuppikivi HAUHO 78 idästä. Foto: J.S.

60173-175 Ed. kuvien kuppikivi HAUHO 78 etelästä. Panoraama. Foto: J.S.

60176-178 HAUHO 82, Hyömäki, Nisula. Yleiskuva kuppikivestä ympäristöineen. Kuva koillisesta. Kertomuksen kuvassa 28. Foto: J.S.

60179 HAUHO 251, Tuittula, Vähä-Heikkilä. Kuppikivi lähikuvassa kuoppineen. Kertomuksen kuva 123. Foto: J.S.

60180-181 HAUHO 82, Hyömäki, Nisula. Yleiskuva kuppikivestä ympäristöineen. Kuva koillisesta. 60180 kertomuksen kuvassa 28; 60181 samaa panoraamaa, mutta siitä ei vedosta. Foto: J.S.

60182-183 HAUHO 83-86, Hyömäki, Lyömäki 1-4. Rautakautinen kalmistomäki, jolla myös kuppikivi ja kiviesineen löytöpaikka. Yleiskuva kalmistomäestä. Kuva koillisesta. Kertomuksen kuvassa 29. Foto: J.S.

60184-187 Ed. kuvien kalmistomäki HAUHO 83-86. Yleiskuva kalmistomäestä. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuva 30. Foto: J.S.

60188-190 Ed. kuvien kalmistomäki HAUHO 83-86. Yleiskuva kalmistomäestä. Kuva lännestä. Kertomuksen kuvassa 31. Foto: J.S.

60191-193 Ed. kuvien kalmistomäki HAUHO 83-86. Yleiskuva kalmistomäestä. Kuva lännestä. Kertomuksen kuva 32. Foto: J.S.

60194 Ed. kuvien kalmistomäki HAUHO 83-86. Yleiskuva kalmistomäestä. Kuva länsi-lounaasta. Foto: J.S.

60195-197 Ed. kuvien kalmistomäki HAUHO 83-86. Kalmistomäkeä yleiskuvassa. Kuva lounaasta. 60195-196 kertomuksen kuvassa 33; 60197 samaa panoraamaa, mutta siitä ei vedosta. Foto: J.S.

60198-199 Ed. kuvien kalmistomäki HAUHO 83-86. Kalmistomäkeä yleiskuvassa. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuva 34. Foto: J.S.

60200 Ed. kuvien kalmistomäkeä HAUHO 83-86:n röykkiö 2 kaakosta. Kertomuksen kuva 35. Foto: J.S.

60201-203 Ed. kuvien kalmistomäen HAUHO 83-86:n röykkiö 3 etelästä. Kertomuksen kuva 36. Foto: J.S.

60204 Ed. kuvien kalmistomäen HAUHO 83-86:n kuppikivi. Foto: J.S.

60205-207 Ed. kuvien kalmistomäen HAUHO 83-86:n kuppikivi ympäristöineen yleiskuvassa. Kuva pohjois-luoteesta. Kertomuksen kuvassa 37. Foto: J.S.

60208-209 Ed. kuvien kalmistomäki HAUHO 83-86. Kalmistomäkeä yleiskuvassa. Kuva kaakosta. Foto: J.S.

60210 HAUHO 229, Kyttälä, Parkkimäki 1:n kuppikivi lähikuvassa. Kertomuksen kuva 96. Foto: J.S.

60211-213 HAUHO 88, Hyömäki, Väinölänlahti. Maanalaisten kiviliesien löytöpaikka kuvan peltorinteen yläosassa. Kuva pohjoisesta. Kertomuksen kuva 38. Foto: J.S.

60214-216 HAUHO 90, Hyömäki, Niemenvainio 1. Kivikautinen asuinpaikka pohjoisesta. Kertomuksen kuva 39. Foto: J.S.

60217-219 HAUHO 98, Alvettula, Männistönmäen santakuoppa. Rautakautinen polttokenttä- ja ruumishautakalmisto itä-koillisesta. Kertomuksen kuva 40. Foto: J.S.

60220-222 Ed. kuvan kalmisto HAUHO 98 idästä. Foto: J.S.

60223-225 HAUHO 104, Alvettula, Jurvala 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva luoteesta. Kertomuksen kuva 41. Foto: J.S.

60226 HAUHO 103, Alvettula, Omettamäki. Rautakautisen löytöpaikan pronssirannerengas. Foto: J.S.

60227 HAUHO 115, Lautsia, Teponlinnan muinaislinna. Yleiskuva lounaasta, Vähäjärven etelärannalta. Kertomuksen kuva 42. Foto: J.S.

60228-229 Ed. kuvan muinaislinna HAUHO 115. Näkymä muinaislinnalta kaakkoon. Kertomuksen kuva 43. Foto: J.S.

60230-231 Ed. kuvien muinaislinna HAUHO 115:n seinämää linnan länsi- ja lounaispuolilla. Kertomuksen kuva 44. Foto: J.S.

60232-234 HAUHO 116, Vuolijoki, Vuolijärvi 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva luoteesta. Kertomuksen kuva 45. Foto: J.S.

60235-236 HAUHO 116 ja 117, Vuolijoki, Vuolijärvi 1 ja 2. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Kuva luoteesta. Kertomuksen kuva 46. Foto: J.S.

60237 HAUHO 118, Vuolijoki, Vuolijärvi 3. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuvassa 47. Foto: J.S.

60238 HAUHO 102, Vuolijoki, Vuolijoki 2. Kivikautinen asuinpaikka länsi-luoteesta. Kertomuksen kuvassa 49. Foto: J.S.

60239-240 HAUHO 118, Vuolijoki, Vuolijärvi 3. Kivikautisen asuinpaikan lounaispuolisko pohjois-luoteesta. Kertomuksen kuva 48. Foto: J.S.

60241 HAUHO 188, Lehdesmäki, Mäntymäki 2. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva kaakosta. Kertomuksen kuvassa 73. Foto: J.S.

60242-243 HAUHO 120, Vuolijoki, Vuolijoki 2. Kivikautinen asuinpaikka länsi-luoteesta. Kertomuksen kuvassa 49. Foto: J.S.

60244 HAUHO 118, Vuolijoki, Vuolijärvi 3. Kivikautinen asuinpaikka kaakosta. Kertomuksen kuvassa 47. Foto: J.S.

60245-247 HAUHO 125, Miehoila, Lokajoki 1. Kivikautinen asuinpaikka etelä-lounaasta. Kertomuksen kuva 50. Foto: J.S.

60248-250 HAUHO 126, Miehoila, Lokajoki 2. Kivikautinen asuinpaikka lännestä. Asuinpaikan takana Lokajoki. Kertomuksen kuva 51. Foto: J.S.

60251-252 HAUHO 140-142, Torvoila, Ylhäinen 1-3. Kuppikivi, hävitettyjä kiviraunioita ja kivikautinen asuinpaikka. Yleiskuva alueesta.

Kuva itä-koillisesta, HAUHO 143:lta. Kertomuksen kuvassa 52. Foto: J.S.

60253 Ed. kuvan kuppikivi HAUHO 140 lähikuvassa. Kuva etelästä. Kertomuksen kuva 54. Foto: J.S.

60254 Ed. kuvan kuppikiven HAUHO 140:n kuoppia. Kertomuksen kuva 55. Foto: J.S.

60255 HAUHO 140-142, Torvoila, Ylhäinen 1-3. Kuppikivi, hävitettyjä kiviraunioita ja kivikautinen asuinpaikka. Yleiskuva alueesta. Kuva itä-koillisesta, HAUHO 143:lta. Kertomuksen kuvassa 52. Foto: J.S.

60256-258 Ed. kuvan kuppikivi HAUHO 140 yleiskuvassa ympäristöineen. Kuva etelästä. Kertomuksen kuva 53. Foto: J.S.

60259-261 HAUHO 143, Torvoila, Ylhäinen 4. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva länsi-lounaasta, HAUHO 142:lta. Kertomuksen kuvassa 56. Foto: J.S.

60262-264 HAUHO 151, Vitsiälä, Töyrynmäen kivikautinen asuinpaikka kaakosta. Kertomuksen kuva 57. Foto: J.S.

60265-266 HAUHO 157, Vitsiälä, Kotkanharju. Kivivalli pohjoisesta. 60265 kertomuksen kuva 59; 60266 samaa panoraamaa, mutta siitä ei vedosta. Foto: J.S.

60267 Ed. kuvan kivivalli HAUHO 157 koillisesta. Kertomuksen kuva 58. Foto: J.S.

60268 Ed. kuvien kivivalli HAUHO 157 koillisesta. Foto: J.S.

60269 Ed. kuvien kivivalli HAUHO 157 etelästä. Foto: J.S.

60270 HAUHO 247, Hahkiala, Uiskonsuo 4. Kivikautinen asuinpaikka lounaasta. Kertomuksen kuvassa 113. Foto: J.S.

60271-273 HAUHO 165, Kirkonkylä, Kapakka. Rautakautinen hautaröykkiö tutkittu kuvan talon verannan kohdalta. Kuva koillisesta. Kertomuksen kuva 60. Foto: J.S.

60274 HAUHO 168, Kirkonkylä, Suojeluskuntatalo. Rautakautinen löytöpaikka etelästä. Kertomuksen kuvassa 62. Foto: J.S.

60275-276 Ed. kuvan löytöpaikka HAUHO 168 idästä. Kertomuksen kuva 61, Foto: J.S.

60277-279 Ed. kuvien löytöpaikka HAUHO 168 etelästä. Kertomuksen kuvassa 62. Foto: J.S.

60280-282 HAUHO 177, Lehdesmäki, Lehdesmäki 2. Rautakautisen "aarrekätkön" löytöpaikka. Kuva etelästä. Kertomuksen kuva 63. Foto: J.S.

60283-285 HAUHO 180, Joenkylä, Lehdesmäenjoki 1. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva asuinpaikan pohjoispäästä kohti etelää. Kertomuksen kuva 64. Foto: J.S.

60286-288 Ed. kuvan asuinpaikan HAUHO 180 länsi-luoteesta. Kertomuksen kuva 65. Foto: J.S.

60289-292 Ed. kuvien asuinpaikka HAUHO 180. Kuva kaakosta, Luopioisiin menevältä tieltä. Kertomuksen kuva 66. Foto: J.S.

60293-294 HAUHO 182, Joenkylä, Lehdesmäenjoki 2. Kivikautinen asuinpaikka koillisesta. Kertomuksen kuva 67. Foto: J.S.

60295-297 HAUHO 183, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva idästä. Kertomuksen kuva 68. Foto: J.S.

60298-299 HAUHO 184, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 2. Kivikautinen asuinpaikka. Kertomuksen kuva 69. Foto: J.S.

60300-302 HAUHO 185 ja 186, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 3 ja 4. Kivikautisia asuinpaikkoja. Kuva luoteesta. Kertomuksen kuva 70. Foto: J.S.

60303-305 Ed. kuvan asuinpaikat HAUHO 185 ja 186. Kuva itä-koillisesta. Kertomuksen kuva 71. Foto: J.S.

60306-307 HAUHO 187, Lehdesmäki, Mäntymäki 1. Kivikautinen asuinpaikka pohjois-luoteesta. Kertomuksen kuva 72. Foto: J.S.

60308 HAUHO 188, Lehdesmäki, Mäntymäki 2. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva kaakosta. Kertomuksen kuvassa 73. Foto: J.S.

60309-311 HAUHO 189, Rukkoila, iso-Luotia 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva idästä. Kertomuksen kuva 74. Foto: J.S.

60312-314 HAUHO 190, Rukkoila, Iso-Luotia 2. Kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen löytöpaikka. Kuva idästä. Kertomuksen kuva 75. Foto: J.S.

60315-317 HAUHO 191, Rukkoila, Iso-Luotia 3. Kivikautinen asuinpaikka koillisesta. Kertomuksen kuva 76. Foto: J.S.

60318 HAUHO 192, Rukkoila, Hannula 1. Rautakautisen(?) saviastianpalan löytöpaikka pohjois-luoteesta. Kertomuksen kuvassa 77. Foto: J.S.

60319-320 Ed. kuvan löytöpaikka itä-koillisesta. Kertomuksen kuva 78. Foto: J.S.

60321 HAUHO 196, Rukkoila, Hannula 5. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä. Kuvassa röykkiö 1 etelästä. Kuuluu kertomuksen kuvan 83 vasemmalle puolelle, mutta negasta ei vedosta. Foto: J.S.

60322-323 HAUHO 192, Rukkoila, Hannula 1. Rautakautisen(?) saviastian palan löytöpaikka pohjois-luoteesta. Kertomuksen kuvassa 77. Foto: J.S.

60324-326 HAUHO 193, Rukkoila, Hannula 2. Kivikautinen asuinpaikka kaakosta. Kertomuksen kuva 79. Foto: J.S.

60327-329 HAUHO 194, Rukkoila, Hannula 3. Kivikautinen asuinpaikka idästä. Kertomuksen kuva 80. Foto: J.S.

60330-332 HAUHO 195, Rukkoila, Hannula 4. Kivikautinen asuinpaikka kaakosta. Kertomuksen kuva 81. Foto: J.S.

60333-336 HAUHO 196, Rukkoila, Hannula 5. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kiven- ja maansekaisia hautaröykkiöitä. Yleiskuva länsi-lounaasta. Kertomuksen kuva 82. Foto: J.S.

60337-338 Ed. kuvan kohteen HAUHO 196:n röykkiö 1 etelästä. Kertomuksen kuva 83. 60321 on samaa panoraamaa, mutta siitä ei vedosta. Foto: J.S.

60339-341 Ed. kuvien kalmistomäki HAUHO 196. Yleiskuva lounaasta. Foto: J.S.

60342-343 Hauho 201, Sotjala, Teuronkallio. Kiviraunion pohja kuvan kallion laella. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuvassa 84. Foto: J.S.

60344-346 HAUHO 202, Sotjala, Hallaminjärventie. Yleiskuva kiviröykkiöalueesta. Kuva luoteesta. Foto: J.S.

60347 Ed. kuvien kohteen HAUHO 202:n röykkiö 2 kaakosta. Turve poistettu röykkiön päältä. Kertomuksen kuva 85. Foto: J.S.

60348 Ed. kuvien kohteen HAUHO 202:n röykkiö 9 koillisesta. Kertokuksen kuva 86. Foto: J.S.

60349 Ed. kuvien kohteen HAUHO 202:n röykkiö 7 koillisesta. Kertomuksen kuva 87. Foto: J.S.

60350 HAUHO 201, Sotjala, Teuronkallio. Kiviraunion pohja kuvan kallion laella. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuvassa 84. Foto: J.S.

60351 HAUHO 204, Sotjala, Hiilenkallio. Matala kiviraunio(?). Lähikuva etelä-lounaasta. Kertomuksen kuva 89. Foto: J.S.

60352 Ed. kuvan kohde HAUHO 204. Yleiskuva paikasta. Kuva itäkoillisesta. Kertomuksen kuva 88. Foto: J.S.

60353 Ed. kuvan kohde HAUHO 204 lähikuvassa. Kuva lounaasta. Foto: J.S.

50354-357 HAUHO 218, Sotjala, Hovinkartano. Kuppikivi yleiskuvassa ympäristöineen. Kuva etelästä. Kertomuksen kuvassa 90, lukuunottamatta 60355:tä, joka samaa panoraamaa, mutta josta ei vedosta. Foto: J.S.

60358-360 Ed. kuvien kuppikivi HAUHO 218. Kuva lounaasta. Kertomuksen kuva 91. Foto: J.S.

60361-362 HAUHO 228, Kyttälä, Skytte 2. Kuppikivi ja kumpu. Yleiskuva kaakosta. Kertomuksen kuvassa 92. Foto: J.S.

60363 Ed. kuvan kuppikivi lähikuvassa. Kuva lounaasta. Kertomuksen kuva 93. Foto: J.S.

60364-365 HAUHO 245 ja 246, Hahkiala, Uiskonsuo 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuva 112. Foto: J.S.

60366 HAUHO 228, Kyttälä, Skytte 2. Kuppikivi ja kumpu. Yleiskuva kaakosta. Kertomuksen kuvassa 92. Foto: J.S.

60367-369 HAUHO 229 ja 230, Kyttälä, Parkkimäki 1 ja 2. Kaksi kuppikiveä. Yleiskuva paikasta. Kuva etelästä. Kertomuksen kuva 94. Foto: J.S.

60370 Ed. kuvan kuppikivi HAUHO 229 lähikuvassa. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuva 95. Foto: J.S.

60371-373 HAUHO 229 ja 230, Kyttälä, Perkkimäki 1 ja 2. Kaksi kuppikiveä Yleiskuva paikasta. Kuva itä-kaakosta. Foto: J.S.

60374 Ed. kuvien kuppikivi HAUHO 230 lähikuvassa. Kertomuksen kuva 97. Foto: J.S.

60375-377 HAUHO 231-236, Okerla, Kontuniemi 1-6. Rautakautinen löytöpaikka ja kivikautisia asuinpaikkoja. Yleiskuva lounaasta. Kertomuksen kuva 98. Foto: J.S.

60378-380 HAUHO 233, Okerla, Kontuniemi 3. Kivikautinen asuinpaikka etelä-kaakosta. Kertomuksen kuva 99. Foto: J.S.

60381-383 HAUHO 234, Okerla, Kontuniemi 4. Kivikautinen asuinpaikka lounaasta. Kertomuksen kuva 100. Foto: J.S.

60384-386 HAUHO 235, Okerla, Kontuniemi 5. Kivikautinen asuinpaikka(?).

Kuva länsi-lounaasta. Kertomuksen kuva 101. Foto: J.S.

60387-389 HAUHO 236, Okerla, Kontuniemi 6. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva pohjois-luoteesta. Kertomuksen kuva 102. Foto: J.S.

60390-392 HAUHO 237, Okerla, Talolan kuppikallio. Yleiskuva paikasta. Kuva lounaasta. Kertomuksen kuva 103. Foto: J.S.

60393-395 Ed. kuvan kuppikallio HAUHO 237. Yleiskuva paikasta. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuva 104. Foto: J.S.

60396 Ed. kuvien kuppikallio HAUHO 237 lähikuvassa. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuva 105. Foto: J.S.

60397 Ed. kuvien kuppikallio lähikuvassa. Kuva lännestä. Foto: J.S.

60398 Ed. kuvien kuppikallio HAUHO 237 lähikuvassa. Kuva idästä. Kertomuksen kuva 106. Foto: J.S.

60399-401 HAUHO 240, Hahkiala, Länsi-Hahkialan kuppikallio. Yleiskuva metsäniemekkeestä, jossa paikka on. Kuva etelästä. Foto: J.S.

60402-406 Ed. kuvien kuppikallio HAUHO 240. Kuva kaakosta. Kertomuksen kuvassa 107 negat. 60402, 60404 ja 60406. Loput negatkin samaa panoraamaa, mutta niistä ei vedoksia. Foto: J.S.

60407 Ed. kuvien kuppikallio HAUHO 240 lähikuvassa. Foto: J.S.

60408 Ed. kuvien kuppikallio HAUHO 240 lähikuvassa. Kuva kaakosta Kertomuksen kuva 108. Foto: J.S.

60409 Ed. kuvien kuppikallio HAUHO 240 lähikuvassa. Foto: J.S.

60410-411 HAUHO 244 ja 245, Hahkiala, Uiskonsuo 1 ja 2. Kivikautisen(?) saviastianpalan löytöpaikka ja kivikautinen asuinpaikka. Kuva itä-koillisesta, HAUHO 245:n löytövyöhykkeen puolivälistä. Kertomuksen kuvassa 109. Foto: J.S.

60412 HAUHO 245 ja 246, Hahkiala, Uiskonsuo 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja. Kuva luoteesta. Kertomuksen kuvassa 111. Foto: J.S.

60413 HAUHO 244, Hahkiala, Uiskonsuo 1. Kivikautisen(?) saviastianpalan löytöpaikka. Kuva itä-koillisesta. Kertomuksen kuvassa 110. Foto: J.S.

60414-415 HAUHO 244 ja 245, Hahkiala, Uiskonsuo 1 ja 2. Kivikautinen(?) saviastianpalan löytöpaikka ja kivikautinen asuinpaikka. Kuva itä-koillisesta, HAUHO 254:n löytövyöhykkeen puolivälistä. Kertomuksen kuvassa 109. Foto: J.S.

60416-418 Ed. kuvien löytöpaikka HAUHO 244 itä-koillisesta. Kertomuksen kuvassa 110. Foto: J.S.

60419-421 HAUHO 245 ja 246, Hahkiala, Uiskonsuo 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja. Kuva luoteesta. Kertomuksen kuvassa 111. Foto: J.S.

60422-424 HAUHO 247, Hahkiala, Uiskonsuo 4. Kivikautinen asuinpaikka lounaasta. Kertomuksen kuvassa 113. Foto: J.S.

60425-427 HAUHO 249, Tuittula, Junnila 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kuva koillisesta. Kertomuksen kuvassa 114. Foto: J.S.

60428 HAUHO 250, Tuittula, Junnila 2. Kuppikivi lähikuvassa. Kertomuksen kuva 119. Foto: J.S.

60429-430 HAUHO 249, Tuittula, Junnila 1. Kivikautinen asuinpaikka(?) Kuva koillisesta. Kertomuksen kuvassa 114. Foto: J.S.

60431-433 Näkymä koillisesta ed. kuvien asuinpaikalta(?) HAUHO 249:ltä. Kertomuksen kuva 115. Foto: J.S.

60434-438 Ed. kuvien asuinpaikka(?) HAUHO 249 lännestä. Kertomuksen kuva 116. Foto: J.S.

60439 HAUHO 251, Tuittula, Vähä-Heikkilän kuppikivi idästä. Yleiskuva kuppikivestä ympäristöineen. Kertomuksen kuvassa 121. Foto: J.S.

60440-442 HAUHO 250, Tuittula, Junnila 2:n kuppikivi. Kuva koillisesta. Yleiskuva kivestä ympäristöineen. Kertomuksen kuva 117. Foto: J.S.

60443 Ed. kuvien kuppikiven HAUHO 250:n kuoppia lähikuvassa. Foto: J.S.

60444 Ed. kuvien kuppikiven HAUHO 250:n kuoppia lähikuvassa. Kertomuksen kuva 120. Foto: J.S.

60445 Ed. kuvien kuppikivi HAUHO 250 koillisesta. Kertomuksen kuva 118. Foto: J.S.

60446-447 HAUHO 251, Tuittula, Vähä-Heikkilän kuppikivi ympäristöineen idästä. Kertomuksen kuvassa 121. Foto: J.S.

60448 Ed. kuvan kuppikivi HAUHO 251 lähikuvassa. Kuva etelästä. Kertomuksen kuva 122. Foto: J.S.

60449-450 HAUHO 255 ja 256, Kokkila, Hankalanjärvi 1 ja 2. Kivikautisia asuinpaikkoja, joista jälkimmäinen nuorakeraaminen. Kuva itä-kaakosta. Foto: J.S.

60451 Ed. kuvien asuinpaikat HAUHO 255 ja 256 itä-kaakosta, läheltä HAUHO 255:n itäpäätä. Kertomuksen kuvassa 124. Foto: J.S.

60452-455 Ed. kuvien asuinpaikat HAUHO 255 ja 256 pohjois-luoteesta. Kertomuksen kuva 125. Foto: J.S.

60456-457 Ed. kuvien asuinpaikan HAUHO 255:n itäpää pohjoisluoteesta. Kertomuksen kuva 126. Foto: J.S.

60458-460 Ed. kuvien asuinpaikat HAUHO 255 ja 256 itä-kaakosta, läheltä HAUHO 255:n itäpäätä kuvattuina. Kertomuksen kuvassa 124. Foto: J.S.

60461-464 HAUHO 264, Juntula, Pietonen 3. Kivikautinen asuinpaikka etelästä. Kertomuksen kuva 127. Foto: J.S.

60465 HAUHO 277, Eteläinen, Perkiö A:n nuorakeraaminen asuinpaikka kaakosta. Kertomuksen kuvassa 128. Foto: J.S.

60466-468 Ed. kuvan asuinpaikka HAUHO 277 lounaasta. Kertomuksen kuva 129. Foto: J.S.

60469-470 HAUHO 279, Eteläinen, Perkiö B:n nuorakeraaminen asuinpaikka etelästä. Kertomuksen kuva 130. Foto: J.S.

60471 HAUHO 277, Eteläinen, Perkiö A:n nuorakeraaminen asuinpaikka kaakosta. Kertomuksen kuvassa 128. Foto: J.S.

60478 HAUHO 59-62, Lehtelä ja Aikkola, Tervamäki 1-4. H 59: kivikautinen asuinpaikka ja rautakautinen(?) löytöpaikka; H 60: rautakautinen löytöpaikka; H 61: kivikautinen asuinpaikka; H 62: kivikautinen asuinpaikka. Kuva luoteesta. Kertomuksen kuvassa 18. Foto: J.S.

F 60074 F 60073

Kuva 1. HAUHO 3, Pappilankylä, Pappilankärki. Kivikautinen asuinpaikka (?). Löytöpaikka merkitty x:llä. Kuva koillisesta.

F 60076 F 60077 F 60072

Kuva 2. Ed. kuvan kohde (nuolen kohdalla). Kuva lounaasta.

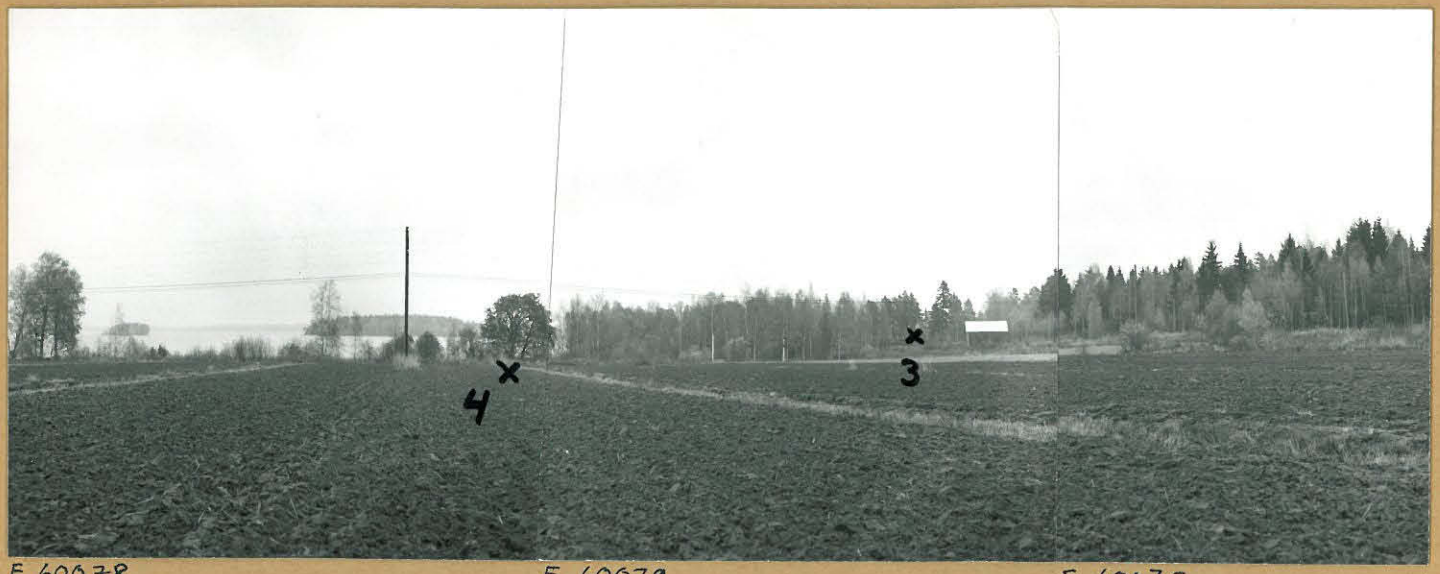

F 60078 F 60079 F 60075

Kuva 3. HAUHO 3 ja 4, Pappilankylä, Pappilankärki ja Lammasoja 1. Kivikautisia asuinpaikkoja (?). Kuva lounaasta. Löytöpaikat merkitty x:llä.

HAUHO inv. 1983 Jyri Haulikkonen

F 60082 F 60080 F 60081

Kuva 4. HAUHO 3, 4 ja 5, Pappilankylä, Pappilankärki, dammasoja 1 ja 2. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Löytöpaikat merkitty nuolella ja x:llä. Kuva lännestä.

F 60086 F 60085 F 60083 F 60084

Kuva 5. HAUHO 13 ja 14, Heyömäki, Yli-Kämäri 2 ja 3. Kivikautisia asuinpaikkoja(?). Löytöpaikat merkitty x:llä. Kuva lännestä, HAUHO 15:llä.

F 60093 F 60092

Kuva 6. HAUHO 15, Heyömäki, Pelpinen. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytökohdat merkitty x:llä. Kuva idästä, HAUHO 14:llä. Kuvanottopaikan ja HAUHO 15:n välinen notko on ent. järven pohjaa.

HAUHO inv. 1983 Lyri Saukkonen

Kuva 7. Ed. kuvan kohde idästä, ent. yärnen pohjalta.

Kuva 8. HAUHO 24 – 26, Ilmoila, Nuorisoseuratalo ja Kalomäki 1 ja 2. H 24: häriteteyn rh. hautarōyhkiōn paikka Nuorisoseuratalon itäpäädyn kohdalla, puolen alapuolella. H 25: kivikirneen löytöpaikka pellolla aivan Kalomäen kalmiston itä-kaakkoispuolella. H 26: Kalomäen polttokenttä- ja ruumishautakalmisto; kuvan vas. puoliskon kallio on tämän itäpuoli. Kuva luoteesta, Kalomäen kalmiston länsipuoliskolta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Hauhkonen

F 60109 F 60110 F 60111 F 60112

Kuva 9. HAUHO 25 ja 26, Ylmoila, Kalomäki 1 ja 2. H 25: kivicineen löytöpaikka (merkitty x:llä). H 26: Kalomäen poltettua- ja ruumishautakalkaakosta. Kuva

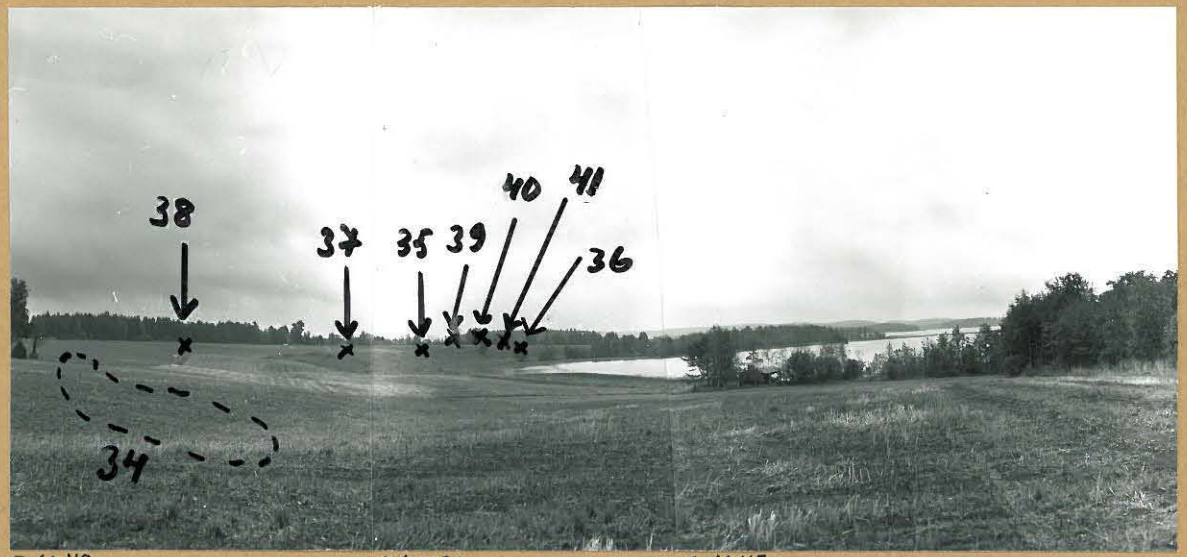

F 60119 F 60120 F 60115

Kuva 10. HAUHO 34-41, Ylmoila, Lentolanhäärä 1-8. Kivikautisia asuinpaikkoja, varhaismetallikautinen asuinpaikka, rautakautisia kalmistoja ja rautak. löytöpaikka. Kohteiden likimääräinen sijainti merkitty kuvaan, joka otettu länsi-lounaasta, H 34:n ja naltatien väliltä.

HAUHO inv. 1983 Lyri Laukkonen

F 60116 F 60117 F 60118

Kuva 11. HAUHO 34, Ylmoila, Lentolankärki 1. Kivikautinen asuinpaikka. Löytöalue vinoviivoitettu. Kuva koillisesta, HAUHO 35:n länsipäästä.

F 60114 F 60121 F 60122

Kuva 12. HAUHO 34-38, Ylmoila, Lentolankärki 1-5. Kivik. asuinpaikkoja, rh. löytöpaikka ja hänistetty rh. hautarösykiö. Kuva itä-koillisesta.

F 60123 F 60124 F 60125 F 60126

Kuva 13. HAUHO 34-39, Ylmoila, Lentolankärki 1-6. Kivik. as. paikkoja, rh. löytöpaikka ja hänistetty rh. hautarösykiö. Kuva idästä.

HAUHO inv. 1983 Jyri Hankelommen

443

F 60127 F 60128 F 60129 F 60133

Kuva 14. HAUHO 35-37 ja 39-41, Ylmoila, dentolankärki 2-4 ja 6-8. Kivikautisia asuinpaikkoja, rh. löytöpaikka ja rh. kalmistoja sekä varhaismet. kautinen asuinpaikka. Kuva luoteesta, HAUHO 38:lta.

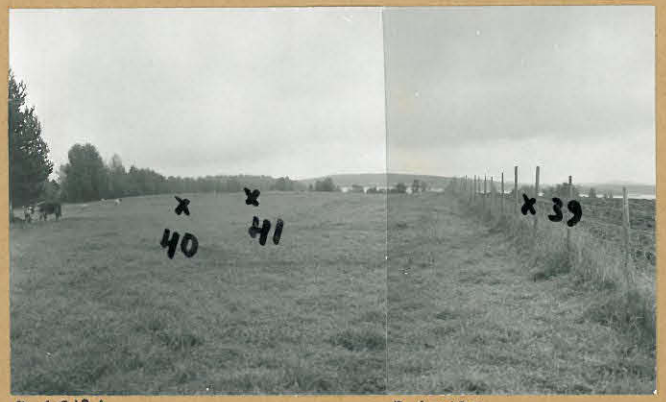

F 60131 F 60132

Kuva 15. HAUHO 39-41, Ylmoila, dentolankärki 6-8. Kivikautinen asuinpaikka (?) varhaismet. kautinen asuinpaikka, raudah. kautaröykkiö ja polttohenttäkalmisto. Kahsi viim. mainittua tutkittu. Kuva luoteesta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Ilmoilainen

Kuva 16. HAUHO 42, Ylmoila, Karkelus 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytökohta merkitty x:llä. Kuva lounaasta.

Kuva 17. HAUHO 59, Lehtelä, Tervamäki 1. Kivikautinen asuinpaikka ja rautak.(?) löytöpaikka. Löytökohdat merkitty x:llä. Kuva etelästä.

Kuva 18. HAUHO 59-62, Lehtelä ja Aikkola, Tervamäki 1-4. H 59: kivik. as. paikka ja rautak.(?) löytöpaikka. H 60: rautakautinen löytöpaikka. H 61: kivik. asuinpaikka. H 62: kivik. asuinpaikka (nuotan alapuolella, metsänkulman takana). Kuva luoteesta.

HAUHO inv. 1983 Lyri Saukkonen

F 60142 F 60143 F 60144

Kuva 19. HAUHO 60 ja 61, Lehtelä ja Aikkola, Tervamäki 2 ja 3. H 60: rautak. löytöpaikka (merk. x:llä). H 61: kiink. asuinpaikka, jonka löydöt pitkältä vyöhykkeeltä kuvan pellolta, Analan Nesijärvenkeinikon ylätuolelta. Kuva itä-koillisesta, Kiinniemeen menevältä tieltä.

F 60147 F 60148 F 60149

Kuva 20. HAUHO 62, Aikkola, Tervamäki 4. Kiinkautinen asuinpaikka. Löydöt kuvan pellolta. Kuva lounaasta.

HAUHO inv. 1983 Lyri Sankkonen

F 60154 F 60153 F 60152

Kuva 21. HAUHO 63 ja 65, Aikkola, Liinaniemi 1 ja 3. Kirik. asuinpaikkoja, joista jälkimmäinen epävarma. Kuva koillisesta, HAUHO 64:llä.

F 60155 F 60156

Kuva 22. HAUHO 63, Aikkola, Liinaniemi 1. Kirik. asuinpaikka. Löytökohdat merk. x:llä. Kuva kaakosta, HAUHO 65:llä.

F 60164 F 60165 F 60157 F 60158 F 60159

Kuva 23. HAUHO 64 ja 66, Aikkola, Liinaniemi 2 ja 4. Kirikautisia asuinpaikkoja, joista jälkimmäinen epävarma. Kuva koillisesta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saskelainen

F 60160 F 60161 F 60162 F 60151

Kuva 24. Ed. kuvan kohteet. Kuva länsi-lounaasta, HAUHO 63:Ha.

F 60101 F 60102 F 60163

Kuva 25. HAUHO 67, Aikkeila, Lünanniemi 5. Kivikautinen asuinpaikka (?). Löytökohta etualan pellolla. Kuva luoteesta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Claudelin

448

F 60166 F 60167

Kuva 26. HAUHO 78, Hyömäki, Anttila. Kuppikivi x:n kohdalla, täysin tiepenkan alla. Kuva itä-kaakosta.

Kuva 27. Ed. kuvan kuppikivi x:n kohdalla, tiepenkan alla. Kuva idästä.

F 60171 F 60170 F 60169 F 60168

HAUHO inv. 1983 Jyri Saukkonen

F 60177 F 60176 F 60180 F 60178

Kuva 28. HAUHO 82, Hyömäki, Nisula. Kuppikiri x:n kohdalla. Kuva koillisesta.

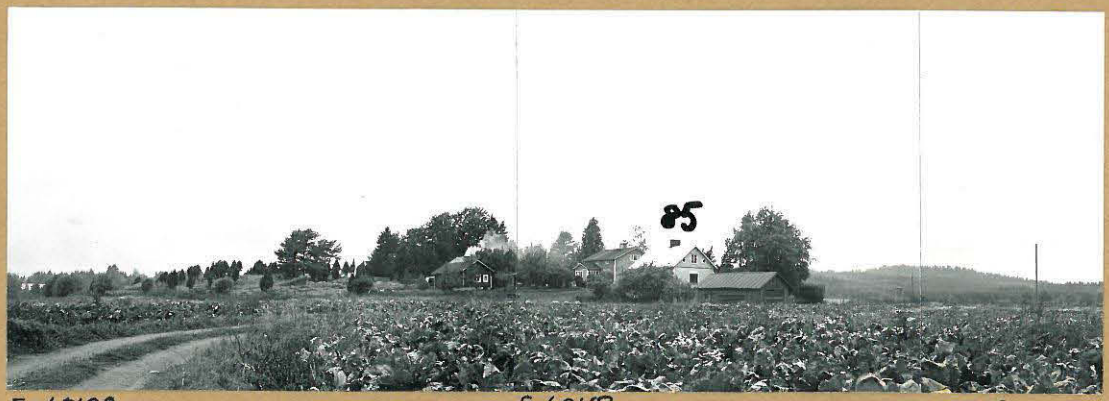

F 60108 F 60182 F 60183

Kuva 29. HAUHO 83-86, Hyömäki, Hyömäki 1-4. Rk. kalmistomäki, jolla myös kuppikiri ja kiviäs. Lp. H 85 (poltettujen kalmisto) ollut vall. rakennuksen kohdalla. Kuva koillisesta.

F 60185 F 60184 F 60186 F 60187

Kuva 30. Ed. kuvan kohde kaakosta. Kuvaan merkitty kuppikiri (H84) ja poltettujen kalmisto (H 85).

HAUHO inv. 1983 Seppo Vauhkonen

450

F 60188 F 60189 F 60190 F 60130

Kuva 31. Ed. kuvien kohde lännestä.

F 60192 F 60191 F 60193

Kuva 32. Ed. kuvien kohde lännestä.

HAUHO inv. 1983 Jyri Hauhkonen

F 60195 F 60196

Kuva 33. Yleisnäkymä ed. kunien kalmistomäeltä. Kuva lounaasta.

F 60198 F 60199

Kuva 34. Yleisnäkymä ed. kunien kalmistomäeltä. Kuva kaakosta.

F 60200

Kuva 35. Ed. kunien kalmistomäen röykkiö 2 kaakosta.

HAUHO inv. 1983 Syri Stenbergen

F 60203 F 60201 F 60202

Kuva 36. Ed. kunien kalmistomäen röykkiö 3 etelästä.

F 60207 F 60205 F 6206

Kuva 37. Ed. kunien kalmistomäen kuppikivi (merk. x: Uä). Kuva pohjoisluoteesta.

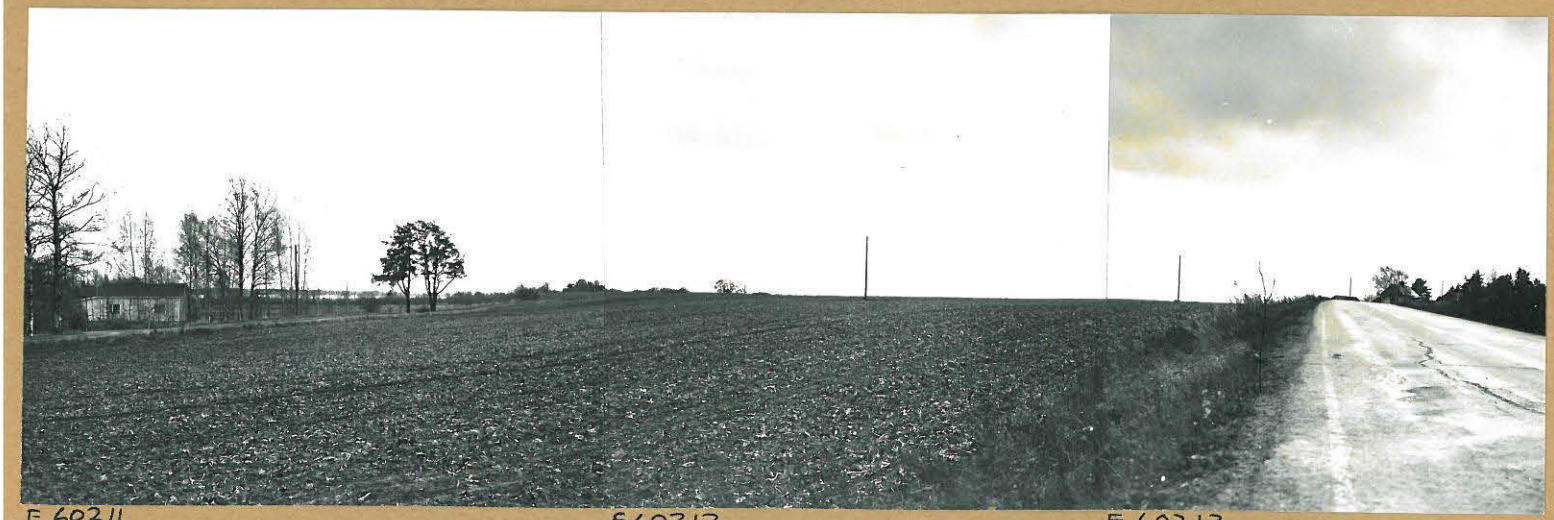

F 60211 F 60212 F 60213

Kuva 38. HAUHO 88, Hyömäki, Väinölänlahti. Macaulaisten kivilierien löydöpaikka kuvan peltorinteen yläosassa. Kuva pohjoisesta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saukkonen

F 60214 F 60215 F 60216

Kuva 39. HAUHO 90, Hyömäki, Niemenrainio 1. Kivikautinen asuinpaikka pohjoisesta. Löytökohdat merkitty x:llä.

F 60217 F 60218 F 60219

Kuva 40. HAUHO 98, Alvettula, Männistönmäen santakuoppa. Rautak. polttokenttä- ja ruumishautakalmisto aivan etualan pellon takana, ruksien välillä. Kuva itä-koillisesta.

F 60223 F 60224 F 60225

Kuva 41. HAUHO 104, Alvettula, Jurvala 1. Kivikautinen asuinpaikka (?). Löytökohdat merkitty x:llä. Kuva luoteesta.

HAUHO inv. 1983 Jyrki Sauhkonen

F 60227

Kuva 42. HAUHO 115, Lautsia, Teponlinnan muinaislinna x:n kohdalla, n. 200 m:n päässä rannasta. Kuva lounaasta, Vähäjärven etelärannalta.

F 60229 F 60228

Kuva 43. Ed. kuvan kohde. Näkymä muinaislinnalta kaakkoon.

F 60231 F60230

Kuva 44. Ed. kuvien kohde. Muinaislinnan seinämää linnan länsi- ja lounaispuolilla.

HAUHO inv. 1983 Jyri Hanhelonen

F 60234 F 60232 F 60233

Kuva 45. HAUHO 116, Vuolijoki, Vuolijärvi 1. Kivikautinen asuinpaikka(?). Kantisimmät löytökohdat merk. x:llä. Kuva luoteesta.

F 60235 F 60236

Kuva 46. Ed. kuvan kohteen lisäksi kuvassa HAUHO 117, Vuolijoki, Vuolijärvi 2, kivikautinen asuinpaikka(?) Kuva luoteesta.

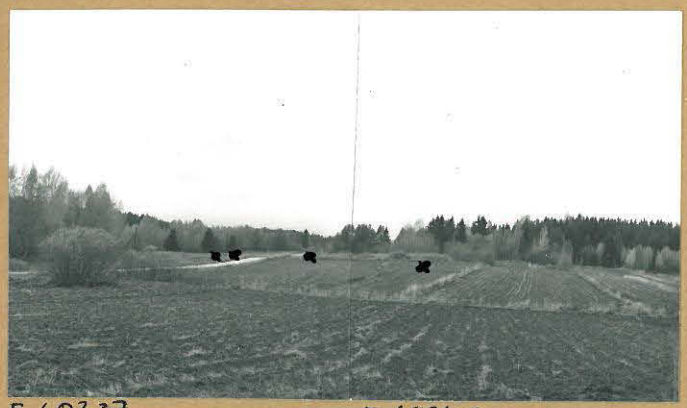

F 60237 F 60244

Kuva 47. HAUHO 118, Vuolijoki, Vuolijärvi 3. Kivikautinen asuinpaikka kaakosta. Löytökohtia merkitty x:llä.

F 60239 F 60240

Kuva 48. Ed. kuvan kohteen lounaispuolisko pohjoisluoteesta. Löytökohdat merkitty x:llä. Parhaat iskokset oikealla olevien rukrien kohdalta.

HAUHO inv. 1983 Lyri Ojanperä

F 60243 F 60242 F 60238

Kuva 49. HAUHO 120, Vuolijoki, Vuolijoki 2. Kivikautinen asuinpaikka. Löytökohta merk. x:llä. Taustalla Vuolijoen kartano. Kuva länsi-luoteesta.

F 60245 F 60246 F 60247

Kuva 50. HAUHO 125, Michoila, Lohajoki 1. Kivikautinen asuinpaikka. Löydöt kuvan pellolta. Oikealla puolisella Oleva puusto noudattaa Konaanjärven rantaa. Kuva et.-lounaasta.

F 60250 F 60248 F 60249

Kuva 51. HAUHO 126, Michoila, Lohajoki 2. Kivikautinen asuinpaikka lännestä. Löytökohdat merkitty x:llä. Asuinpaikan takana Lohajoki.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saukkonen

F 60255 F 60251 F 60252

Kuva 52. HAUHO 140-142, Torvoila, Ylhäinen 1-3. Kuppikivi, häiriintyjä kivirauniota ja kivik. asuinpaikka. x=Uä merk. kivik. as. paikan (HAUHO 142) löytökohtia. Kuva itä-koillisesta, HAUHO 143:lta.

F 60257 F 60256 F 60258

Kuva 53. Ed. kuvan kuppikivi etelästä (merk. x:llä). HAUHO 140

F 60253

Kuva 54.

F 60254

Kuva 55.

Kuvat 54-55. Ed. kuvien kuppikivi (HAUHO 140). Kuva 54 etelästä.

HAUHO inv. 1983 Jyri Uusitalo

F 60261 F 60259 F 60260

Kuva 56. HAUHO 143, Torvoila, Ylhäinen H.
Kivikautinen asuinpaikka (?).
Löytökohdat merkitty x = Ulä.
Kuva länsi-lounaasta, HAUHO 142:14a.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saukkonen

459

F 60262 F 60263 F 60264

Kuva 57. HAUHO 151, Vihtiälä, Töyrynmäen kirik. as.-paikka kaakosta. Kvartsi-iskoksen löytöpaikka merk. x:llä.

F 60267

Kuva 58. HAUHO 157, Vihtiälä, Kotkonharju. Kivivalli koillisesta.

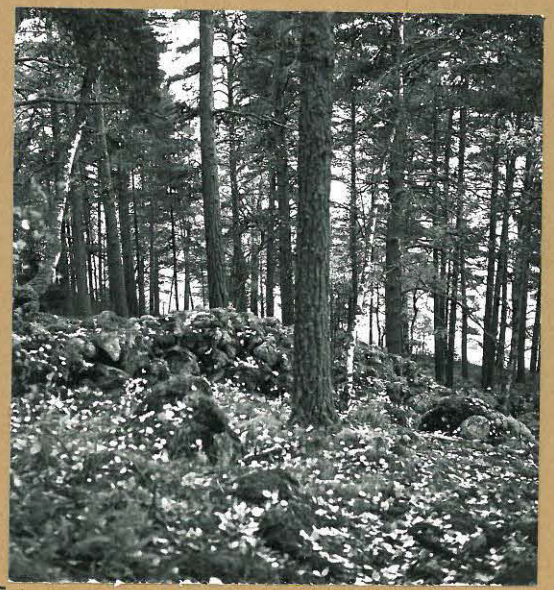

F 60265

Kuva 59. Ed. kuvan kivivalli pohjoisesta.

HAUHO inv. 1983 Syvi Hanhelvonen

F 60271 F 60272 F 60273

Kuva 60. HAUHO 165, Kirkonkylä, Kapalka. Oiva Keskitalon tutkiman rautakautisen hautalöydöksiä paikka ollut talon verannan kohdalla. Kuva koillisesta.

F 60275 F 60276

Kuva 61. HAUHO 168, Kirkonkylä, Suojeluskuntatalo. Rautak. löytöpaikka (merk. x:llä) idästä. Itse Suojeluskuntatalo kuvan vas. puolisholla.

F 60274 F 60277 F 60278 F60279

Kuva 62. Ed. kuvan löytöpaikka etelästä.

HAUHO inv. 1983 Jyri Ranhkonen

F 60280 F 60281 F 60282

Kuva 63. HAUHO 177, Lehdesmäki, Lehdesmäki 2. Rautak. "aarrekätkön" löytöpaikka kuvan pellolla. Kuva etelästä.

F 60285 F 60283 F 60284

Kuva 64. HAUHO 180, Joenkylä, Lehdesmäenjoki 1. Kivikautinen asuinpaikka. Kuva as.paikan pohjoispäästä kohti etelää.

F 60286 F 60287 F60288

Kuva 65. Ed. kuvan asuinpaikka länsiluoteesta. Paikka on joen vastakkaisella puolella olevalla pellolla, x:ien välillä.

HAUHO inv. 1983 Jyri Hankkonen

F 60289 F 60290 F 60291 F 60292

Kuna 66. Ed. kuvien asuinpaikka kaakosta. Kuna ojettu suopuoliin menemältä tieltä.

F 60294 F 60293

Kuna 67. HAUHO 182, Joenkylä, Lehdesmäenjoki 2. Kivikautinen asuinpaikka koillisesta. Löytökohdat merkitty x:llä.

HAUHO inv. 1983 Jyri Paulaharju

F 60297 F 60296 F 60295

Kuva 68. HAUHO 183, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 1. Kirikautinen asuinpaikka (?). Löytökohta merk. x:llä. Kuva idästä.

F 60299 F 60298

Kuva 69. HAUHO 184, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 2. Kirikautinen asuinpaikka. Löytökohta merk. x:llä. Kuva kaakosta.

F 60302 F 60301 F 60300

Kuva 70. HAUHO 185 ja 186, Joenkylä, Länsi-Pyhäjärvi 3 ja 4. Kirik. asuinpaikkoja. Löytökohdat merk. x:llä. Kuva luoteesta.

F 60303 F 60304 F 60305

Kuva 71. Ed. kuvan asuinpaikat itäkoillisesta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saukkonen

F 60306 F 60307

Kuva 72. HAUHO 187, Lehdesmäki, Mäntymäki 1. Kivikautinen asuinpaikka. Löytökohdat merkitty x:llä. Kuva pohjois-luoteesta.

F 60308 F 60241

Kuva 73. HAUHO 188, Lehdesmäki, Mäntymäki 2. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytökohta merkitty x:llä. Kuva kaakosta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Vanhelsuen

F 60311 F 60309 F 60310

Kuva 74. HAUHO 189, Ruukkoila, Iso-Luotia 1. Kivikautinen asuinpaikka (?). Löytökohta merkitty x:llä. Kuva idästä.

F 60313 F 60312 F 60314

Kuva 75. HAUHO 190, Ruukkoila, Iso-Luotia 2. Kivik. asuinpaikka ja rautak. löytöpaikka. Löytökohdat merkitty x:llä. Kuva idästä.

F 60317 F 60315 F 60316

Kuva 76. HAUHO 191 Ruukkoila, Iso-Luotia 3. Kivikautinen asuinpaikka koillisesta. Löytökohdat merkitty x:llä.

HAUHO inv. 1983 Lyyli Salmelainen

F 60322 F 60323 F 60318

Kuva 77.

F 60319 F 60320

Kuva 78.

Kuvat 77 ja 78. HAUHO 192, Rukkoila, Hannula 1. Rautakautiser (?) asiasijanpalan löydöpaikka (merk. x:llä) Kuva 77 pohjoisluoteesta ja 78 itä-koillisesta.

F 60326 F 60324 F 60325

Kuva 79. HAUHO 193, Rukkoila, Hannula 2. Kiinkautinen asuinpaikat. Löydöt noudattavat rautatörmää katkoviivan pituudelta. Kuva kaakosta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saalelainen

F 60329 F 60327 F 60328

Kuva 80. HAUHO 194, Rukkoila, Hannula 3. Kivikautinen asuinpaikka. Löytökohdat merkitty x:llä. Kuva idästä.

F 60330 F 60331 F 60332

Kuva 81. HAUHO 195, Rukkoila, Hannula 4. Kivikautinen asuinpaikka. Löytökohdat merkitty x:llä. Kuva kaakosta.

HAUHO inv. 1983 Lyyli Sandelmann

F 60333 F 60334 F 60335 F 60336

Kuva 82. HAUHO 196, Rukkoila, Hannula 5. Rautakautinen kalmistomäki, jolla kivi- ja maansek. hautaröykkiöitä. Kuva länsi-lounaasta.

F 60337 F 60338

Kuva 83. Ed. kohteen röykkiö 1, jossa Anna-Liisa Hirvikoodon löydöt. Kuvan vas. laidassa suuri, röykkiön vieressä kaivettu kuoppa. Kuva etelästä.

HAUHO inv. 1983 Jyri Sankkonen

469

F 60342 F 60343 F 60350

Kuva 84. HAUHO 201, Sotjala, Turonkallio. Kiviraunion pohja kuvan kallion laella. Kuva kaakosta.

F 60347

Kuva 85. HAUHO 202, Sotjala, Hallaminjärventie. Röykkiö 2 kaakosta. Turve poistettu röykkiön päältä.

F 60348

Kuva 86. Ed. kuvan kohteen röykkiö 9 koillisesta.

F 60349

Kuva 87. Ed. kuvien kohteen röykkiö 7 koillisesta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Uusitalo

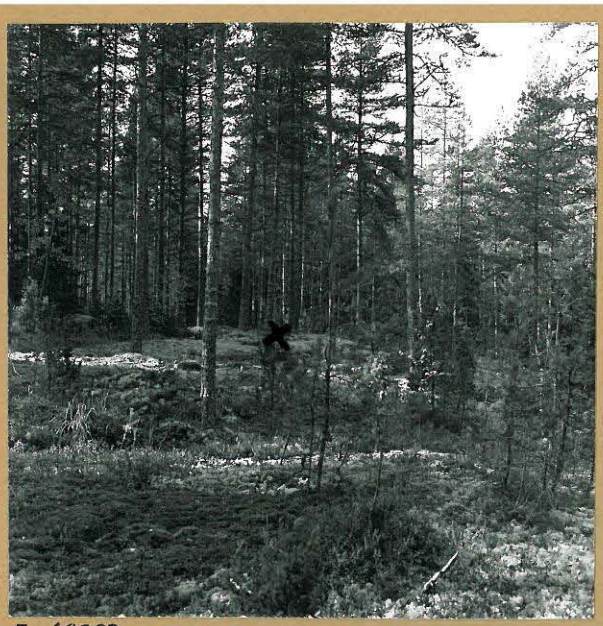

F 60352

Kuva 88. HAUHO 204, Sotjala, Hiilenkallio. Matala kiviraunio(?) kohdassa x. Kuva itä-koillisesta.

F 60351

Kuva 89. Ed. kuvan raunio etelä-lounaasta.

F 60354 F 60356 F 60357

Kuva 90. HAUHO 218, Sotjala, Hovinkartanon kuppikivi kuvan nas. laidassa sivua yärkäle. Kuva etelästä.

F 60359 F 60358 F 60360

Kuva 91. Ed. kuvan kuppikivi lounaasta.

HAUHO inv. 1983 Lyri Vauhkonen

F 60362 F 60361 F 60366

Kuva 92. HAUHO 228, Kyttälä, Skytte 2.
Kuppikivi ja kumpu. Edellinen pilkottaa
kuvan keskellä. Kuva kaakosta.

F 60363

Kuva 93. Ed. kuvan
kuppikivi lounaasta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saukkonen

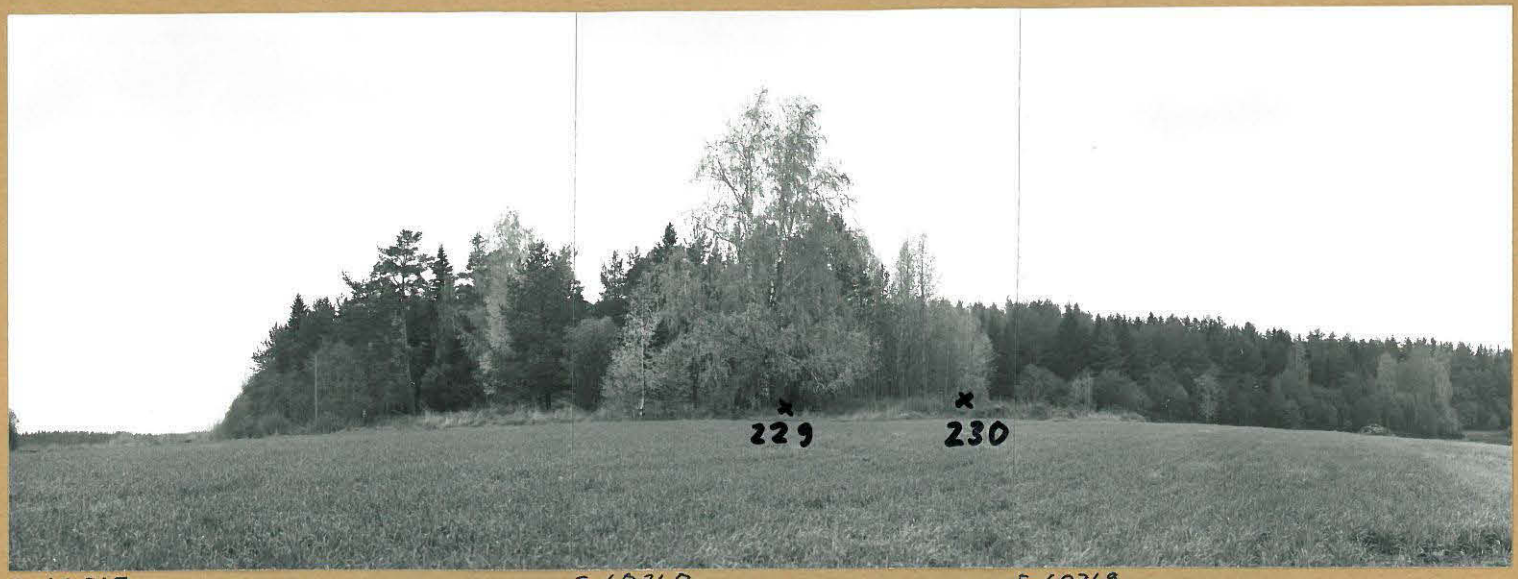

F 60367 F 60368 F 60369

Kuva 94. HAUHO 229 ja 230, Kyhälä, Parkkimäki 1 ja 2. Kaksi kuppikiveä. Kuva etelästä.

F 60370

Kuva 95. Ed. kuvan kuppikivi HAUHO 229 kaakosta.

F 60210

Kuva 96. Ed. kuvien kuppikivi HAUHO 229.

F 60374

Kuva 97. Ed. kuvien kuppikivi HAUHO 230.

HAUHO inv. 1983 Jyri Sankelonen

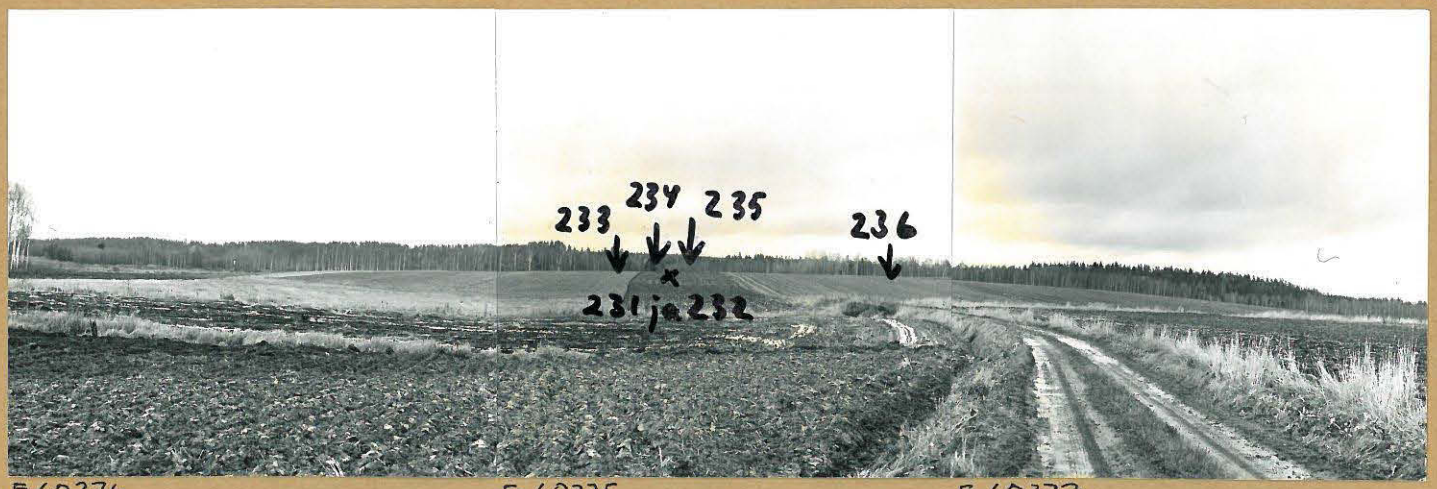

F 60376 F 60375 F 60377

Kuna 98. HAUHO 231-236, Okerla, Kontuniemi 1-6. Rautak. löytöpaikka ja kivikautisia asuinpaikkoja, joista osa epäharmoja. Kuna lounaasta.

F 60380 F 60378 F 60379

Kuna 99. HAUHO 233, Okerla, Kontuniemi 3. Kivikautinen asuinpaikka. Löytökohdat merkitty x:llä. Kuna etelä-kaakosta.

F 60383 F 60381 F 60382

Kuna 100. HAUHO 234, Okerla, Kontuniemi 4. Kivikautinen asuinpaikka. Löytökohdat merkitty x:llä. Kuna lounaasta. Taustalla Hauhon kirkko.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saukkonen

F 60386 F 60384 F 60385

Kuva 101. HAUHO 235, Okerla, Kontuniemi 5. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytökohta merkitty x:llä. Kuva länsi-lounaasta.

F 60387 F 60388 F 60389

Kuva 102. HAUHO 236, Okerla, Kontuniemi 6. Kivikautinen asuinpaikka(?). Löytöpaikka merkitty x:llä. Kuva pohjois-luoteesta.

F 60391 F 60390 F 60392

Kuva 103. HAUHO 237, Okerla, Talolan kuppikallio (kohdassa x). Kuva lounaasta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Hankelainen

F 60394 F 60393 F 60395

Kuva 104. Ed. kuvan kuppikallio kaakosta.

F 60396

Kuva 105. Ed. kuvien kuppikallio kaakosta.

F 60398

Kuva 106. Ed. kuvien kuppikallio idästä.

HAUHO inv. 1983 Jari Ilmoniemi

F 60406 F 60404 F 60402

Kuna 107. HAUHO 240, Hahkiala, länsi-Hahkiala. Kuppikallio kaakosta.

F 60408

Kuna 108. Ed. kuvan kuppikallio kaakosta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Hauhkonen

F 60411 F 60414 F 60415 F 60410

Kuna 109. HAUHO 244 ja 245, Hankiala, Uiskonsuo 1 ja 2. H 244: kiinn. (?) sanastiampalan löytöp. merk. x:llä. H 245: kiinn. asuinpaikka, jonka länsipuoli kuvassa (pisteet). Kuva itä-koillisesta, H 245:n löytövyöhykkeen puolimäliskä. Kuvan nas. laidassa Uiskonsuon reuna.

F 60416 F 60417 F 60418 F 60413

Kuna 110. Ed. kuvan kohde HAUHO 244. Löytöpaikka merkitty x:llä. Kuva itä-koillisesta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Sankkonen

F 60412 F 60419 F 60420 F 60421

Kuva 111. HAUHO 245 ja 246, Hankiala, Uiskonsuo 2 ja 3. Kiinkantisia asuinpaikkoja. H 245:stä kuvassa itäpuoli. Kuva luoteesta.

F 60364 F 60365

Kuva 112. Ed. kuvan asuinpaikat. HAUHO 245 nuolesta vasemmalle, HAUHO 246 merkitty x:llä. Kuva kaakosta. Asuinpaikkojen ja kuvaajan välillä Uiskonsuon vesijättöä, ent. järven pohjaa.

HAUHO inv. 1983 Jyri Hankkonen

F 60424 F 60423 F 60270 F 60422

Kuva 113. HAUHO 247, Hakkala, Uiskonmo 4. Kivikautinen asuinpaikka lounaasta. Löytökohdat merkitty x:llä.

F 60427 F 60430 F 60429 F 60425 F 60426

Kuva 114. HAUHO 249, Tuittula, Junnila 1. Kivik. asuinpaikka(?) pellolla, kuvan reunatörmän yläpuolella. Kuva koillisesta.

HAUHO inv. 1983 Jyri Saukkonen

084

F 60432 F 60431 F 60433

Kuva 115. Näkymä ed. kuvan kohteelta koilliseen.

F 60436 F 60435 F 60434 F 60437 F 60438

Kuva 116. Ed. kuvien kohde lännestä.
Löydökohdat merkitty x:llä.

HAUHO inv. 1983 Seppo Sankkonen

F 60442 F 60440 F 60441

Kuva 117. HAUHO 250, Tuittula, Jennila 2. Kuppikivi (x) koillisesta.

F 60445

Kuva 118. Ed. kuvan kuppikivi koillisesta.

F 60428

Kuva 119. Ed. kuvien kuppikivi

F 60444

Kuva 120. Ed. kuvien kuppikiven kuoppia.

HAUHO inv. 1983 Lyri Sauvolainen

F 60446 F 60439 F 60447

Kuva 121. HAUHO 251, Tuittula, Vähä-Heikkilä. Kuppikivi ympäristöineen idästä.

F 60448

Kuva 122. Ed. kuvan kuppikivi etelästä.

F 60179

Kuva 123. Ed. kuvien kuppikiven kuoppia.

HAUHO inv. 1983 Syri Vaukkonen

F 60460 F 60451 F 60458 F 60459

Kuva 124. HAUHO 255 ja 256, Kohkila, Hauhalanjärvi 1 ja 2. Kinkautisia asuinpaikkoja, joista jälkimmäinen muoraheraaminen. H 255:n löytövyöhyke merk. pisteillä, H 256:n löytökohta x:llä. Kuva itäkaakosta, läheltä H 255:n itäpäätä.

F 60455 F 60454 F 60453 F 60452

Kuva 125. Ed. kuvan asuinpaikat. HAUHO 255 merk. katkoviivalla, HAUHO 256:n löytökohta x:llä. Kuva pohjoisluoteesta.

F 60456 F 60457

Kuva 126. Ed. kuvien HAUHO 255:n itäpää pohjois-luoteesta: x:t osoittavat löytökohtia.

HAUHO inv. 1983 Jyri Vankkonen

484

F 60463 F 60464 F 60461 F 60462

Kuva 127. HAUHO 264, Juntula, Pietonen 3.
Kivikautinen asuinpaikka etelästä.
x:t osoittavat löytökohtia.
Kuvan oik. puoliskolla, etualalla, Myllyojan uoma.

HAUHO inv. 1983 Jyri Vankkonen

F 60471 F 60465

Kuna 128. HAUHO 277, Etelāinen, Perkiö A. Nuorakeraaminen asuinpaikka metsān reunassa, kuran keskusalueella. Kuna kaakosta.

F 60466 F 60467 F 60468

Kuna 129. Ed. kuran asuinpaikka lounaasta. Paikka kuran keskinaiheilla, metsān reunassa.

F 60469 F 60470

Kuna 130. HAUHO 279, Etelāinen, Perkiö B. Nuorakeraaminen asuinpaikka. Löydökohdat merk. x:llä. Kuna etelāstā. Perkiön talo kuran nas. laidassa.

HAUHO inv. 1983 Jyri Uusitalo